आवधिक विकास योजना

(आ.व. २०८१/०८२-२०८५/०८६)

अन्तिम प्रतिवेदन

जगदुल्ला गाँउपालिका, माँझगाउँ, डोल्पा

कर्णली प्रदेश, नेपाल

फोनः

इमेल : jagadulla@gmail.com

वेवसाईडः www.jagadullamun.gov.np

२०८० पौष

जगदुल्ला गाँउपालिका

गाँउकार्यपालिकाको कार्यालय

माझगाउँ, डोल्पा

तयार गर्ने

स्पाइरल ग्रीड प्रा.लि.

काठमाण्डौ

मन्तव्य

समाज रुपान्तरणप्रतिको नेपाली जनताको तिव्र चाहना र वलिदानीपुर्ण संघर्षका कारण नेपाल विभिन्न कालखण्डमा राजनैतिक परिवर्तनका साथ संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रतात्मक मुलुकको रुपमा स्थापित भएको छ । नेपालको संविधान मार्फत संघीय संरचना सहितको लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था, सामाजिक न्याय सहितको समानुपातिक, समावेशी शासकिय संरचना, मौलिक अधिकार, नागरिक स्वतन्त्रता, धर्म निरपेक्षता जस्ता महत्वपुर्ण उपलब्धिहरु संस्थागत भएका छन् । संघीय संरचना अर्न्तगत निर्वाचित स्थानीय सरकार लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको आधारभुत मेरुदण्डका रुपमा रहेको छ । स्थानीय तह, प्रदेश र संघ बीच समन्वय, सहकार्य र सह- अस्थित्वको सिद्धान्तका आधारमा शासन व्यवस्थाको संचालनवाट मात्रै जनताको जनआकांक्षा पुरा गर्न सकिन्छ ।

डोल्पा जिल्लाको पश्चिमी भेगमा अवस्थित जगदुल्ला गाउँपालिका भौगोलिक विविधता भएको डोल्पा जिल्लाकै पर्यटकीय दृष्टिले अग्रणी क्षेत्रको रुपमा रहन सक्ने प्रचुर सम्भावना रहेको गाउँपालिका हो । सुशासन, प्रभावकारी सेवाप्रवाह, पर्यटकिय पुर्वाधारको निर्माण, कृर्षिमा व्यवसायीकरण, स्थानीय औधोगिकरण, उत्पादन तथा आयमुलक कार्यमा लगानी, रोजगारीको सृजना तथा नागरिकहरुको प्रतिव्यक्ति आयमा वृद्धि जस्ता कार्य यथोचित रुपमा अगाडी बढ्न नसकेकोले यस याउँवालिकाको आर्थिक सम्वृद्धि आसातित रुपमा हासिल हुन सकेको छैन । यसका लागि संघीय, प्रदेश तथा स्थानीय सरकार सहित स्थानीय राजनैतिक दल, संघ संस्था, सहकारी तथा निजि क्षेत्र सवैको विकास र परिवर्तन प्रतिको सकरात्मक सोच, जुझारु एकता र दृढ ईच्छाशक्ति हुनु अति नै आवश्यक छ । वस्तुगत तथा तथ्यपरक योजना निर्माण, सेवा प्रवाह र विकास कार्यलाई प्रभाबकारी गराउन गाउँपालिकाको समग्र पक्षको क्षेत्रगत तथा खण्डिकृत तथ्यांक खुल्ने गरी वस्तुगत विवरण वा पार्श्वचित्र तयार गर्नु र त्यसैका आधारमा आवधिक योजना तर्जुमा गर्नु अत्यन्त महत्वपूर्ण कार्य हो ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ११ को खण्ड (ड) मा प्रत्येक स्थानीय तहले आफ्नो योजना, नीति, कार्यक्रम र वजेट तयार गर्न र आवधिक योजना तर्जूमाका लागि यस गाउँपालिकाको नेतृत्व कर्णाली प्रदेश प्रदेश तथा संघिय सरकारको योजना संग मेल खाने गरी त्रि पञ्चबर्षिय आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ । गाउँपालिकाको आवधिक योजना तयार गर्ने क्रममा यस क्षेत्रमा कृयाशिल विकास साझेदार, नागरिक समाज, वुद्धिजिवी, उद्योगी व्यवसायी, निजि क्षेत्र समेतको अर्थपुर्ण सहयोग र सहभागिता रहेको छ । यसवाट गाउँपालिका क्षेत्रको सेवा प्रवाह, नीति तथा कार्यक्रम निर्माण, योजना तर्जुमा, आन्तरिक आय वृद्धि तथा विकास प्रकृया लगाएत समग्र क्षेत्रमा मार्गदर्शन गर्नेछ भन्ने पुर्ण विश्वास लिएको छु । यसका अतिरिक्त यस क्षेत्रमा कृयाशिल अन्य विकास साझेदारहरुका लागि समेत उल्लेखित विवरण महत्वपूर्ण र सहयोगी सिद्ध हुनेछन ।

अन्त्यमा, यस आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा सहयोग तथा परामर्श प्रदान गर्ने गाउँपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारीहरु, स्थानीय स्तरमा कृयाशिल राजनीतिक दल, कर्मचारी मित्रहरु, विषयगत शाखा, अन्य सरोकारवाला संघ संस्था, प्राविधिक सहयोग स्पाइरल ग्रीड प्रा.लि. काठमाण्डौको योगदानको उच्च कदर गर्दे अत्यन्तै हार्दिकता पूर्वक धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

धन्यवाद

....

नारासिं रोकाया

अध्यक्ष

जगदुल्ला गाउँपालिका, डोल्पा

मन्तब्य

नेपालको संविधान २०७२ ले ब्यबस्था गरेको संघिय शासन ब्यबसथा अनुसार संघ प्रदेश र स्थानिय तह गरी तीन प्रकारको शासन ब्यबस्था गरेको र कार्य अधिकारको समेत तोकेको छ । सो ब्यबस्थाले स्थानिय निकायले आफ्नो एकल क्षेत्राधिकार भित्रका विषयमा कानुनले ब्यबस्था गरे अनुरुप स्थानिय परिवेश र स्रोत साधनको परिचालन गरि विकास गर्ने अधिकार र जिम्मेवारी सुम्पेको छ । संविधानले दिएको अधिकार र जिम्मेवारी पुरा गर्ने क्रममा स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले प्रदान गरेको अधिकारको क्षेत्र भित्र रही आवधिक योजना तर्जुमा कार्यविधि २०७८ को मार्गदर्शनमा रहि स्थानिय तहले प्रभावकारी सेवा प्रवाहको लागि योजनावद्ध विकास गर्नुपर्ने मान्यताको आधारमा यस गाउँपालिकाले **"समृद्ध जगदुल्ला, सुखारी जगदुल्लाबासी"** भन्ने दीर्घकालीन सोंचका साथ गाउँपालिकको प्रथम पञ्च बर्षिय आवधिक योजना निर्माण गरेको हो । यस प्रथम पञ्चवर्षिय आवधिक योजनाले जगदुल्ला गाउँपालिकाको समग्र विकासको आधारशीला तयार पार्न योगदान पुऱ्याउन सक्नेछ भन्ने अपेक्षा लिईएको छ ।

यस गाउँपालिकामा रहनु भएका सबै जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दल, नागरिक समाज, पत्रकार्, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुले यस आवधिक योजनाका लक्ष्यहरुलाई सफल पार्न हरेक वर्ष योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र समीक्षा गर्दा विगतमा भए गरेका प्रसंशनिय कार्यको आत्मबोध गर्ने, अपनत्व ग्रहण गर्ने र समेटेर सँगसँगै लैजाने कार्यमा सहयोग गर्न सवैमा विनम्रता पुर्वक अनुरोध गर्दछु । आवधिक योजनामा भएका योजनाहरुको कार्यान्वयनका पक्षमा गुणस्तरीय सुशासन र हाम्रो मर्यादालाई आत्मसाथ गर्दै योजनाको सफलताको लागि सकारात्मक र नकारात्मक पक्षको समीक्षा गर्दै गाउँपालिकाले तोकेको लक्ष्य अनुसार कार्यान्वयन पक्ष सफल र सक्षम वनाउनको लागि हामी सवै दृढ संकल्पका साथ अगाडी वढेमा विकासको प्रतिफल सवैले पाउने कुरामा दुईमत छैन । यस आवधिक योजना निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण नागरिक, गाउँ सभाका सदस्य, गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत लगाएत सम्पुर्ण कर्मचारी, परामर्श दाता संस्थाका सम्पूर्ण टिम लाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यबाद ।

....

अमृता लामा

उपाध्यक्ष

जगदुल्ला गाउँपालिक, डोल्पा

मन्तव्य

नेपालको संविधान २०७२ मा संघ, प्रदेश तथा स्थानिय तह गरी तीन तहको शाासकीय ब्यबस्था गरेको छ । साथै विकासका क्षेत्रलाइ पनि एकल र साझा अधिकारका रुपमा विभाजन गरेको छ । जस अन्तरगत स्थानिय निकायलाई आफ्नो एकल अधिकारको क्षेत्रमा केन्द्रित रहि आफ्नो राजनैतिक भूगोल क्षेत्र भित्रमा समग्र रुपमा सन्तुलित विकास गर्नका लागि अधिकार प्रत्यायोजन गरेको छ । त्यस्तै स्थानिय तहको शासन संचालन गर्नका लागि स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ भाग ६ मा स्थानिय निकायमा विकासका आयाममा एकरुपता ल्याउन तथा प्रतिस्पर्धी रुपमा विकास गर्नका लागि दीर्घ कालिन, मध्यकालिन, आवधिक तथा बार्षिक योजना र क्षेत्रगत योजना बनाउनु पर्ने ब्यबस्था गरेको छ साथै आवधिक योजना र बार्षिक योजनाको बीच तादम्यता मिलाउन मध्यकालिन खर्चको ब्यबस्था गरेको छ । सोहि ब्यबस्था अनुरुप जगदुल्ला गाउँपालिकाको सामाजिक आर्थिक साँस्कृतिक भौतिक र मानव संसाधन विकासको क्षेत्रमा संतुलित विकास गर्न विद्यमान उपलब्ध आर्थिक, मानवीय तथा प्राकृतिक स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गरि अपेक्षित नतिजा/प्रतिफल प्राप्त गर्नको लागि संघिय सरकारको पन्ध्रौ योजना, कर्णली प्रदेश सरकारको प्रथम पन्च बर्षिय योजना, दीगो विकासका लक्ष्यले तय गरेका दीर्घकालीन सोच लक्षय उदेश्य तथा प्रतिफललाई स्थानिय स्तरबाट हासिल गर्नको लागि राष्टिय योजना आयोगले प्रकासित गरेको स्थानिय निकायको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ मा आधारित रहि यो आवधिक योजना तयार पारिएको छ ।

योजना तयारीका लागि गाउँपालिका स्तरमा निर्देशक समिति, विधिन्न विषयगत समिति गठन गरि ब्यापक रुपमा छलफल गरिएको छ । यो योजना तयार गर्दा वडा तह सम्म पुगेर छलफल गरिएको, गाउँपालिका स्थित राजनैतिक दल, विषयगत विज्ञ तथा जानकार ब्यक्ति, विभिन्न संजाल सलगायत जनप्रतिनिधि, विषयगत शाखा प्रमुख तथा कर्मचारी संग ब्यापक छलफल गरि गाउँपालिकाको समृद्धिका संवाहकको आधारमा गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य उदेश्य, रणनीति, विषयगत क्षेत्र अनुसार लक्ष्य उदेश्य, नीति कार्यनीति कार्यक्रम तथा नतिजा र प्रतिफल सहितको पञ्च बर्षिय आवधिक योजना तयार पारिएको छ । यस योजनाले उत्पादनका साधनलाई कम प्राथमिकताको क्षेत्रबाट उच्च प्राचमिकता प्राप्त क्षेत्रमा र न्युन उत्पादनलाई उच्च उत्पादन क्षेत्रमा प्रवाह गरि अधिकतम प्रतिफल प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

यस योजना तयारीको क्रममा अमुल्य समय, सुभाव र मार्गदर्शन गर्नुहुने जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दल, विषयगत विज्ञ, विभिन्न संजाल, कर्मचारी साथीहरु र परामर्शदाता संस्थालाइ कृतज्ञताका साथ हार्दिक धन्यबाद ब्यक्त गर्दछु ।

....

केशव राज जैसी

नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

शब्द संक्षेप

अ.मु. : अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

अ/गै.स.स : अन्तर्राष्ट्रिय/गैर सरकारी संस्था

आ.व.: आर्थिक वर्ष

आ.ले.प.: आन्तरिक लेखा परिक्षण

आ.वि.: आधारभुत विद्यालय

उ.स.: उपभोक्ता समिति

क.व.: कवुलियत बन

कि.मि.: किलो मिटर

कृ.शा : कृषिशाखा

गा.पा : गाउँपालिका

गाकापाः गाउँ कार्यपालिका

जिससः जिल्ला समन्वय समिति

पा.चि. : पार्श्वचित्र

प्रा.वि.: प्राथमिक विद्यालय

मा.वि.: माध्यमिक विद्यालय

रायोआः राष्ट्रिय योजना आयोग

रु.: रुपैयाँ

लिः लिटर

व.नं. : वडा नम्बर

स.सं : सहकारी संस्था

सा.ब.:सामुदायिक वन

सा.सं : सामुदायिक संस्था

हे. : हेक्टर

विषयसूची

विषय | **पेज**

विषय	पेज
परिच्छेद १ : प्रारम्भिक	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ आवधिक योजना तयारीको उद्देश्य	
१.३ आवधिक योजनाको औचित्य	१
१.४ आवधिक योजना तजुर्माको विधि	२
१.५ आवधिक योजना तयारीको सीमा	४
१.६ योजना तयारीको कानुनी आधार	४
१.७ संघिय सरकारको पन्ध्रौ योजना, कर्णली प्रदेशको आबधिक योजना तथा दीगो विकासको लक्ष्यसंगको अन्तरसम्बन्ध	५
परिच्छेद २ : दीर्घकालिन सोच तथा लक्ष्य तथा समष्टिगत आर्थिक खाका	
२. पृष्ठभूमि	६
२.१ गाउँपालिकाका समस्या तथा चुनौती	६
२.२ दीर्घकालीन सोच	
२.२ गाउँपालिकाका अवसर	८
२.३ गाउँपालिकाका समृद्धिका मुख्य तथा सहायक संवाहकहरु	८
२.४ गाउँपालिकाको समृद्धिका लागि ४ सहयागी क्षेत्रहरु	१०
२.५ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य उदेश्य र परिमाणात्मक लक्ष्य	१०
२.६ दीर्घकालिन रणनीति	११
२.७ परिमाणात्मक लक्ष्य	११
२.८ विषय क्षेत्रगत रणनीति	१५
२.९ समष्टिगत आर्थिक अवस्था र आर्थिक बृद्धिदर प्रक्षेपण	१६
परिच्छेद ३ : आर्थिक विकास	
३.१ कृषि विकास	१९
३.२ पशुपंक्षी र मत्स्य विकास	२९
३.३ पोषण तथा खाद्य सुरक्षा	३५
३.४ पर्यटन तथा संस्कृति	४०
३.५ वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्र विकास	४६

परिच्छेद ४ : सामाजिक विकास
४.१ शिक्षा ५१
४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण ६०
४.३ खानेपानी तथा सरसफाइ ७०
४.४ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण ७५
४.५ युवा तथा खेलकुद ८३
परिच्छेद ५ : भौतिक पूर्वाधार विकास
५.१ सडक, पुल, झोलुंगे पुल, यातायात तथा पैदल मार्ग ९०
५.२ भवन, आवास तथा वस्ती विकास ९६
५.३ सिंचाई तथा नदि नियन्त्रण १०३
५.४ सूचना तथा सञ्चार १०८
५.५ जलविद्युत, ऊर्जा तथा बैबल्पिक उर्जा ११४

परिच्छेद ६ : वन वातावरण तथा विपद्व्यवस्थापन
६.१ बन, वातावरण र जैविक विविधता ११९
६.२ विपद् ब्यबस्थापन १२९

परिच्छेद ७ : सुशासन तथा संस्थागत विकास
७.१ संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह १३६
७.२ वित्तिय सुशासन १४२

परिच्छेद ८ : आवधिक योजनाको वित्तिय श्रोत ब्यवस्थापन, अनुगमन एवं मूल्यांकन र कार्यान्वन
८.१. वजेट ब्यवस्था १४५

तालिकाहरु

अनुसुचिहरु
अनुसुचि १ : गाउँपालिकाको बजेट प्रवाह १५१
अनुसुचि २ : गाउँपालिकाको योजना बैक
अनुसुची ३: गाउँपालिकामा बैठकका माइनुटहरु
अनुसुची ४: गाउँपालिकाको श्रोत नक्सा
अनुसुची ५ : फोटाहरु
अनुसुचि ६ : आवधिक योजना तयारी समिति

परिच्छेद १

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले राज्यको संरचनामा राज्यशक्तिको प्रयोग गर्ने गरी तीन तहको व्यवस्था गरेको छ- संघ, प्रदेश, र स्थानीय तह । यसै प्रकारले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ लागु भएपछि स्थानीय तहहरूमा विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यको उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्ने दायित्व सिर्जना भएको छ । उक्त ऐन अनुसार प्रत्येक गाउँपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रको एकिकृत विकासका लागि दीर्घकालिन, आवधिक र वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने ब्यबस्था गरेको छ । आवधिक योजनाले गाउँपालिका भित्र गरिने सम्पूर्ण क्रियाकलापहरुमा आपसी अन्तरसम्बन्ध कायम गरी पारदर्शी र जवाफदेही तवरबाट गाउँपालिकाको सन्तुलित विकास गर्न र विभिन्न विकास साझेदार निकायहरु समेतको समन्वय र सहयोगमा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुर्‍याई स्थानीय नागरिकका मागहरुलाई प्रभावकारी र योजनावद्धरुपमा सम्बोधन गर्ने परिपाटीको विकासमा सहयोग पुग्नेछ । आवधिक योजनाले गाउँपालिका क्षेत्रको सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि दीर्घकालीन लक्ष्य, उद्देश्य एवं कार्यक्रमहरु निर्धारण गरी तोकिएको अवधिमा निश्चित उपलब्धिहरु हाँसिल गर्नका लागि र स्थानीय सुशासनको सबलीकरण गर्नका लागि महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ ।

स्थानिय तहको पुर्नसंरचना पश्चात गाउँपलिकाले आवधिक योजना बनाउन लागेको यो पहिलो प्रयास हो । स्थानीय शासन संचालन ऐन, २०७४ को भाग ६ अनुसार प्रत्येक स्थानिय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रहेर चौतर्फी विकासका लागि दीर्घकालिन, मध्यकालिन, आवधिक र वार्षिक विकास योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने प्रावधान अनुसार यस गाउँपालिकाले संघिय सरकार तथा कर्णली प्रदेश सरकारको आवधिक योजना संग तादम्यता हुनेगरी संघिय सरकारको सोह्रौं योनाको आधार पत्र २०८० को आधारमा यो पञ्चवर्षिय आवधिक योजना तयार पारिएको छ । आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाको भू-वनावट, सम्भाव्यता, स्थानीय आवश्यकता, प्राथमिकता पहिचान गरी दीर्घकालीन विकासको सोंच र अवधारणा अनुरुप संघिय सरकार र प्रदेश सरककारबाट पाउने अनुदान, आन्तरिक स्रोत, स्थानीय सामुदायिक समूह, गैसस, अन्तर्राष्ट्रिय गैसस तथा निजी क्षेत्रबाट परिचालन हुने स्रोत तथा जनसहभागिताको आधारमा बजेट प्रक्षेपण गरी आगामी ३ वर्ष भित्रमा सञ्चालन गर्न सकिने कार्यक्रम तथा योजनाहरु समावेश गरी यो आवधिक योजना तयार गरिएको छ । गाउँपालिकाको आवश्यकताहरुलाई योजनावद्ध रुपमा सम्बोधन गर्न यो आवधिक योजना तयार गरिएकोछ । गाउँपालिकाको अगुवाइमा यस गाउँपालिकामा कार्यरत विषयगत कार्यालय, जिल्ला स्थित सबै कार्यालयका जिल्ला समन्वय समिति र अन्य विषयगत कार्यालय र गाउँपालिका स्थित सबै सरोकारवालाहरुको सामूहिक सहभागितामा तथा विज्ञ टोलीले गरेको स्थलगत अध्ययन, गाउँपालिका तथा विषय क्षेत्रमा गरिएका अध्ययन अनुसन्धानका प्रतिवेदनहरु, गाउँपालिकाको बस्तुस्थित विवरण २०७६, नेपाल सरकारको पन्ध्रो योजना, कर्णली प्रदेशको प्रथम पन्च बर्षिय योजना २०७७, सरकारका नीति तथा कार्यकम, दीगो विकासको लक्ष्य, गाउँपालिका स्थित राजनैतिक दलको घोषण पत्र सहितलाई आधार मानेर यो “आवधिक योजना” तर्जुमा गरिएको छ । यस दस्तावेजले गाउँपालिकाको विकासमा महत्वपूण भूमिका खेल्नेछ भन्ने विश्वास लिइएकोछ ।

१.२ उद्देश्य

यो आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गराउन अवलम्बन गरिएका मुख्य उद्देश्यहरु यस प्रकार रहेका छन् :

- यस गाउँपालिकाको आवश्यकता, सम्भाव्यता र प्राथमिकताको आधारमा स्पष्ट लक्ष्य, उद्देश्य, नीति तथा कार्यक्रम तयार पारी वार्षिक योजना तर्जुमामा मद्दत गर्ने ।
- योजना अवधिमा लक्ष्यअनुरुप भएका कार्यक्रमहरुको कार्यन्वयनको मूल्याङ्कन आधार तयार पार्ने ।
- सरकारी एवं गैरसरकारी सँस्था तथा स्थानीय तहहरुबीच समन्वय गराई कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउँदै विकासको दोहोरोपनलाई कम गर्दै लैजाने ।

१.३ आवधिक योजनाको औचित्य

वर्तमान ऐन तथा नियमावलीहरूले गाउँपालिकाका बिषयगत समितिहरूलाई स्थानीयस्तरमा सहभागितात्मक पद्धतिको माध्यमबाट योजनाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नको लागि एक केन्द्रविन्दुका रूपमा स्थापित गरेको छ । तीनै बिषयगत समितिका सदस्यहरूको अगुवाईमा तयार हुने गाउँपालिको आवधिक योजना यस्तो दस्तावेज हो जसले

गाउँपालिकाको विकास प्रयासलाई एउटा निश्चित दिशाबोध गर्दछ । गाउँपालिकाको समग्र वस्तुस्थितिलाई विश्लेषणगरी तयार पारेको आवधिक योजनाले बार्षिक योजनाको छनौट तथा प्राथमिकिकरण गर्न सजिलो बनाउंदछ । यस गाउँपालिकामा संघिय तथा प्रादेश सरकारबाट आउने नियमित अनुदान र आफ्नो आम्दानीका स्रोतहरूको उचित परिचालनबाट मात्र स्थानीय जनताले चाहना गरे अनुसारका विकासका योजनाहरू सम्पन्न गर्न संभव हुन्छ । यसका लागि गाउँपालिकाको प्राथमिकताका आधार निर्धारण गरि बस्तुपरक ढंगले आवधिक योजना आवश्यक हुन्छ । नियमित स्रोत बाहेक प्रदेशसरकार, केन्द्र सरकार र अन्य स्वदेसी तथा बैदेसिक संघ संस्थाहरूबाट आशा गरिएका योजनाहरू माग गर्न र आफ्नो मागलाई पुष्टिगर्न यस दस्तावेजले एउटा बलियो आधार प्रदान गर्दछ । त्यसैगरी गाउँपालिका भित्र कामगर्ने स्वदेसी तथा बिदेसी गैरसरकारी निकायहरू तथा विकासका साझेदारहरुलाई एक द्वार प्रणलिमा ल्याउने र गाउँपालिकाले तोकेको प्राथमिकतामा कामगर्ने वातावरण मिलाउन पनि आवधिक योजनाले सहयोग गर्दछ । त्यस्ता संघ संस्थाहरूलाई गाउँपालिकाले तोकेका कार्यक्रम र प्राथमिकतामा योगदान पुग्ने गरी काम गर्न यो दस्तावेजले निर्देशित गर्दछ ।

समग्रमा गाउँपालिकाको आवधिक योजना भनेको गाउँपालिकाको विकासको मार्ग चित्र हो । यसले गाउँपालिकाको प्राथमिकताका क्षेत्र, दीर्घकालिन सोच, पाँच बर्षको लक्ष्य तथा उदेश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम र आगमी पाँच बर्षका लागि आवश्यक अनुमानित बजेट, गाउँपालिकामा आउने अनुमानित आर्थिक श्रोतको प्रक्षेपण तथा नपुग रकम र नपुग रकमको आकलन, आम्दानीका स्रोतहरू समेतको किटान गर्ने हुनाले बार्षिक योजना तर्जुमा प्रकृया पारदर्शि, व्यवस्थीत र कम समयमा तर्जुमा गर्न सकिन्छ । साथै आवधिक योजनामा योजनाको लक्ष्य र उदेश्यका आधारमा गाउँपालिकाको प्रभाव, असर र प्रतिफल तहका सुचकको व्यबस्था गरिने हुनाले गाउँपालिका ले संचालन गर्ने योजना बाट निस्कने प्रतिफलको अग्रिम अनुमान गर्न सकिने र प्राप्त प्रतिफललाइ सहजै मापन र तुलनात्मक अध्ययन गर्न सकिन्छ । यसका अलवा आवधिक योजनामा योजना संचालनको जिम्मेवार निकाय तोकिने, अनुगमन र मुल्यांकनको खाका बनाइएको हुनाले योजना तथा कार्यक्रम संचालनका बेला अनुगमन तथा कार्यक्रम समाप्ती पश्चात मुल्यांकन गर्न सजिलो हुन्छ । यस प्रकारको योजनाले उपलब्ध भएको सिमित स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गर्ने गरी बार्षिक कार्यक्रमहरूलाई क्रमबद्ध र चरणबद्ध योजनाको ढांचामा ढाल्दछ जसले गर्दा गाउँपालिकाको स्रोत संकलन र प्राप्त स्रोतको खर्चलाई व्यवस्थित र पारदर्शि बनाउन सहयोग पुग्दछ । यसरी पारदर्शि भएर स्रोतको सदुपयोग गर्नु भनेको शासन प्रणलिलाई सुशासनतर्फ अगाडि बढाउनु पनि हो । त्यसैले भनिन्छ कि आवधिक योजना र सोही अनुरूपको बार्षिक योजना बनाउने परिपाटि बसाल्नु भनेको सुशासनको एउटा आधार स्तम्भ खडा गर्नु हो ।

१.४ योजना तर्जुमा विधि

यस जगदुल्ला गाउँपालिकाको एकिकृत आवधिक योजना गाउँ कार्यपालिकाबाट तयार गरी गाउँपालिका सभाबाट स्वीकृत गरी लागु गर्ने गाउँपालिका कार्यकारी परिषदको सोच बमोजिम देहाय बमोजिमको विधि तथा प्रक्रिया अनुसार आवधिक योजना तर्जुमा गरिएको छः ।

स्रोत सामाग्रिको अध्ययन :

आववधिक योजना तयारीका लागि जगदुल्ला गाउँपालिका र परामर्शदाता संस्था बीच सम्झौता भए पश्चात गाउँपालिका संग सम्बन्धित स्रोत सामाग्रिहरु जस्तै : गाउँपालिकाको प्रोफाइल, गाउँपालिकाका बार्षिक योजना, नीति तथा कार्यक्रम, गाउँपालिकाका विषयमा लेखिएका लेख रचना तथा अध्ययन प्रतिवेदन, जिल्ला तथा प्रदेश तथा संघिय सरकारका योजना र विकास संग सम्बन्धित ऐन नियम, कार्यविधि, निर्देशिको अध्ययन गरी आवश्यकतथ्यांक संकलन गरी तथ्यांकको विश्लेषण गरिएको थियो । गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरणमा उल्लेखित सूचनालाई विस्तृत स्वरुपको आवधिक योजनाको आधाररेखा सूचनाको रूपमा उपयोग गरिएको छ ।

वडास्तरीय छलफल तथा स्थलगत अध्ययनः

जगदुल्ला गाउँपालिकाको आयोजनामा गाउँपालिकाको ६ बटै वडाहरूमा छुट्टा छुट्टै बिषय विज्ञहरूको सहजिकरणमा एक दिवसिय वडास्तरीय परामर्श गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो । उक्त परामर्श गोष्ठीमा वडा समितिका पदाधिकारी, विषयगत शाखा/उपशाखाका प्रमुख वा प्रतिनिधि, राजनितिक दलका प्रतिनिधि, दलित, महिला, अपांगता भएका व्यक्ति, वालवालिका, जेष्ठ नागरिकहरूको यथेष्ट प्रतिनिधित्व रहेको थियो । योजना तयारी कार्यशालाले तयार गरेको सम्भावना, समस्या र कार्यक्रममाथि छलफल गरी आवश्यक सुझाव सहित गाउँपालिकामा पेश गर्ने निर्णय गरियो । यस कार्यक्रममा स्थानीय तहका वास्ताविकतालाई सुक्ष्म रूपमा बिचार बिमर्श गरी विषयगत रूपमा सुझाव

संकलन गरिएको थियो । वडास्तरीय परामर्श कार्यक्रमको निश्कर्ष तथा सुझावहरू मनन गरी यस दस्तावेजमा समावेश गरिएकोछ । योजना तयारीका क्रममा गाउँपालिकाका महत्वपूर्ण क्षेत्रको स्थलगत अध्ययन तथा जानीफकार व्यक्तिहरु संग स्थानिय स्तरका सुचना तथा जानकारी संकलन गाउँपालिकाको समग्र विकासका लागि महत्वपूर्ण योजना तथा कार्यक्रमको बारेमा छलफल गरिएको थियो ।

विषयगत समिति संगको छलफल

आवधिक योजना तयारी कार्यलाइ सहज बनाउन तथा बढी भन्दा बढी सहभागिता मुलक ढंगबाट योजना तयारीका लागि छलफल गर्न गाउँपालिकाका अध्यक्षको संयोजकत्वमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सदस्य सचिब रहने गरी जन प्रतिनिधि, राजनैतिक दल, संघ संस्थाका प्रतिनिधि रहने गरी निर्देशक समिति र वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा र सम्बन्धित शाखा प्रमुख सदस्य सचिव रहने गरी जनप्रतिनिधि, विषयगत शाखाका कर्मचारी संघ संस्थाका प्रतिनिधि, संचारकर्मी, विभिन्न सञ्जालका प्रतिनिधि समावेश गारी पाँच वटा विषयगत समिति गठन गरीएको थियो । गाउँपालिकाको समग्र क्षेत्रको विषयमा निर्देशक समिति र विषयगत क्षेत्रका विषयमा विषयगत समितिमा ब्यापक छलफल गरी क्षेत्रगत लक्ष्य उदेश्य, रणर्नीति, कार्यनीति, कार्यक्रम तथा बजेट तयार पारिएको हो ।

योजना तयारी कार्याशाला गोष्टीः

यस गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम २०८० साल आश्विन १७ गते तथा योजना तयारी कार्यशाला गोष्ठी आश्विन माहिनाको १७ गते गाउँपालिकाको आयोजना र परामर्शदाता संस्थाको सहजिकरणमा आवधिक योजना तर्जुमा अभिमुखीकरण तथा गोजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठि सम्पन्न गरी योजना तर्जुमा कार्य अगाडि बढाइयो । कार्यशालामा विषयगत विज्ञको सहजिकरणमा नेपाल सरकारको वि.स. २१०० सम्मको दीर्घकालिन सोच, पन्ध्रौ योजनाले लिएका लक्ष्य तथा कर्णाली प्रदेश सरकारले लिएको सोच र लक्ष्य तथा दीगो विकासका लक्ष्यमा आधारित रहि गाउँपालिकाको विकासका संवाहक, प्राथमिकता, संभावना तथा समस्या विश्लेषण गरि गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, गाउँ विकासको आगामि पाँच बर्षको लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, र गाउँपालिकाको विकासका प्रमुख रणनीतिहरु तयार गरिएको थियो ।

आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा वस्तुगत विवरणको विश्लेषण एवं सहभागितामूलक छलफल गरी सरोकारवालाको प्रत्यक्ष सशभागितामा गाउँपालिकाको बर्तमान अवस्था, विकासको परिबर्तित अवस्था र भोलिको विकासको सम्बन्धमा लेखोजोखा समेत गरिएको थियो । त्यसै वस्तुगत विवरण तथा अन्य छलफलबाट आएका जानकारीहरूका आधारमा गाउँपालिकाको विषयगत वस्तुस्थिति विश्लेषण गरिएको थियो ।

योजना दस्तावेज तयारीः

आवधिक योजना तयारी कार्यशाला, वडागत परामर्श कार्यक्रम र योजना तर्जुमा बैठकको निचोड तथा विवरणका आधारमा योजना दस्तावेजको मस्यौदा तयार गरियो । योजना दस्तावेजलाई मुख्य रूपमा परिचय, योजनाको अवधारणा तथा प्रारुप, एकिकृत बार्षिक योजना र समग्र नतिजा तालिका सहित नौ परिच्छेदमा विभाजन गरिएको छ । साथै योजनामा योजनाविद् तथा विषयविज्ञहरूको सुझाब लिई योजना तर्जुमा प्राविधिक सहयोग टोलीद्वारा राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार पारेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ को ढाँचामा आवधिक योजनाको दस्तावेज मस्यौदा तयारी गरिएको छ । सकेसम्म सबैले पढ्न र बुझ्न सक्ने ढाँचामा स्थानीय तहका अधिकार क्षेत्रका सवै विषय र पक्षहरूलाई तार्किक, वस्तुनिष्ठ र सरल रूपमा प्रस्तुत गरी आवधिक योजनाको मस्यौदा दस्तावेज तयार पार्ने प्रयास गरिएको छ ।

योजना प्रमाणिकरण कार्यशाला तथा अन्तिम दस्तावेज तयारीः

गाउँपालिकाको सोच, सहभागितामूलक वडास्तरीय कार्यशाला गोष्ठि तथा परामर्श विषयविज्ञको सुझावका आधारमा तयार गरेको योजनाको मस्यौदा दस्तावेजलाई कार्यपालिका तथा गाउँसभा, स्थानीय तहका सरोकारवाला माझ २०८० कार्तिक २५ गते प्रमाणीकरण कार्यशालाको आयोजना गरी प्रस्तुती, छलफल तथा सुझाव प्राप्त गरियो । प्रमाणिकरण कार्यशालामा विषयगत रूपमा समूहगत छलफल र परामर्श गरी समूहको निष्कर्ष तथा सुझावलाई वृहत समूहमा प्रस्तुत तथा छलफल गरी आवधिक योजना दस्तावेजलाई अन्तिम रूप दिईएको छ । यसरी कार्यशालाबाट प्राप्त सुझाब तथा पृष्ठपोषणलाई समावेश गरि जगदुल्ला गाउँपालिकाको पाँच वर्षे (२०८१/०८२ देखि २०८५/०८६)

एकीकृत आवधिक योजनाको प्रतिवेदन तयार गरियो । उक्त आवधिक योजना जगदुल्ला गाउँपालिको प्रथम आवधिक योजनाको रूपमा गाउँसभामा पेश गरी दफाबार छलफल गरी मिति ....मा बसेको गाउँपरिषदको बैठकले स्वीकृत गरि गाउँपालिकाको आधिकारिक दस्तावेजको रुपमा स्विकृत भईसकेको छ ।

१.५ आवधिक योजना तयारीको सीमा

राष्ट्रिय योजना आयोगबाट जारी गरिएको आवधिक योजनासम्बन्धी निर्देशिका, स्थानिय तहको योजना दिग्दर्शन २०७८ को मार्गदर्शन गरे बमोजिम यो योजना सहभागितात्मक आधारमा तयार गरिएको छ । यस आवधिक गाउँ विकस योजनालाई समावेशी, पारदर्शी एवं परिणाममुखी बनाउन सबै सरोकारवालाहरुको व्यापक सहभागिता जुटाउने एवं गाउँपालिकाको विकासलाई सन्तुलित बनाउन सवै क्षेत्रगत विषयका लक्ष्य, उद्देश्य र उपलब्धिका सूचकहरुलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ । साथै गाउँपालिकामा कार्यरत सबै सरकारी, गैरसरकारी संस्था तथा सरोकारवालाहरुबाट उपलब्ध भएसम्मका क्षेत्रगत योजनाहरु समावेश गर्ने प्रयास गरिनेछ । गाउँपालिकामा कार्यरत सबै सरकारी निकायहरु, गैरसरकारी संस्थाहरु एवं सरोकारवालाहरुबाट उपलब्ध भए सम्मका क्षेत्रगत योजनाहरु समावेश गर्ने प्रयास बाबजुद निम्न सिमाको परिधीमा रही यो योजना तयार गरिएको छ ।

- गाउँपालिकाको आवधिक योजना निर्माण गर्ने प्रकृयामा प्रारम्भिक तथ्याङ्क र सूचना लिन समय तथा बजेट बढी लाग्ने भएको हुँदा प्रथम तहका सूचनाको अनुपलब्धताका कारणले सूचकहरु दोश्रो तहको सूचनाको आधारमा तय गरिएका छन् तथा प्राप्त सूचनाको विश्लेषणलाई आधार मानी लक्ष्य, उद्देश्य एवं सूचकहरु निर्धारण गरिएको छ ।
- यस आवधिक योजना तर्जुमालाई सक्दो समावेशी, सहभागितामूलक बनाउने प्रयास हुँदा हुँदै कतिपय सरोकारवालाहरुको कार्य व्यस्तता र समय सीमाको कारणले गर्दा अपेक्षित सहभागितामा कमी आएको छ ।
- गाउँपालिकाको पार्श्वचित्रमा उल्लेखित सूचना मध्ये कतिपय अधुरा, अपूरा र कतिपय आधार बर्ष भन्दा अघिल्ला बर्षका भएको हुँदा तथा कतिपय सुचक उपलब्ध नभएमा अन्य श्रोतबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणलाई आधार मानी लक्ष्य, उद्देश्य एवं सूचकहरु निर्धारण गरिएको छ ।
- आवधिक योजनामा साधन र श्रोतको लेखाजोखा गर्दा गाउँपालिका बाहेक अन्य निकायहरुको श्रोतको प्रक्षेपण एकिन हुन नसकेकोले अनुमानित बजेट प्रक्षेपण गरिएकोछ ।
- भौगोलिक विकटता, नबगरिकको कार्य ब्यस्तताका कारण आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठिलाई आवश्यकता अनुसार संचालन गरी प्रर्याप्त छलफल हुन नसकिएको हुँदा बिषयगत समितिहरूको नेतृत्वमा आवधिक योजनाको प्रारम्भिक खाका तयार गरिएको छ । उक्त गोष्ठिमा उत्साहजनक सहभागिता थियो तर सबै सरोकारवालाहरूको सहभागिता हुन नसकेको यथार्त सिमाको रूपमा रहन गएकोछ ।
- यस योजनामा मुख्य कार्यक्रमलाई मात्र समावेशगरिएको हुँदा ठाउँ विशेषका तथा वडा कार्यलयमा छलफल हुँदा आएका योजनालाई गाउँपालिकाको योजना बैंकको रुपमा राखिएको र बार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा यसै योजना बैकबाट योजना तथा कार्यक्रम छनौट गरेर राख्नु पर्ने हुन्छ अन्यथा गाउँपालिकाले लिएको पाँच बर्षे योजनाको लक्ष्य र उदेश्य पूरा हुन सक्ने छैन ।

१.६ योजना तयारीको कानुनी आधार

नेपालको संविधान २०७२ ले नागरिकका मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र नीति, स्थानिय तहको अधिकार, संघिय तथा प्रदेशको कानुन र नीति, स्थानिय तहको कानुन नीति तथा कार्यक्रमले स्थानिय तहको विकासको गतिको मार्गचित्र निर्देशित गर्दछ । स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ परिमार्जित २०७५, परिच्छेद ६ दफा २४ को उपदफा १ अनुसार स्थानिय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयमा आधारित रहेर स्थानिय स्तरको विकासका लागि दीर्घकालिन, मध्यकालीन र बार्षिक योजना, विषय क्षेत्रगतका योजना तर्जुमा गरि तयार गर्नु पर्ने प्राब्धान रहेको छ । स्थानिय तहले आफ्नो योजना बनाउदा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको सोच, लक्ष्य उदेश्य, नीति तथा कार्यक्रम तथा समय सिमा संग समायोजन हुने गरि तथा दीगो विकासका लक्ष्यले तय गरेका लष्य, उदेश्य र सुचकमा आधारित रहि सुशासन, वातावरण, वालमैत्री, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, जलवायु परिवर्तन तथा अनुकुलन तथा विपद् ब्यबस्थापन जस्ता अन्तर सम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु ब्यबस्था गरिएको छ ।

१. नेपालको संविधान २०७२

२. स्थानिय सरकार संचान ऐन २०७४ परिमार्जित २०७५
३. नेपाल सरकारको पन्ध्रौ योजना २०६७/०७७ देखि २०८०/०८१
४. कर्णली प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना २०७७
५. दीगो विकासका लक्ष्य (सन २०१५ देखि २०३०)
६. स्थानिय सरकारको दायित्व, निर्देशक सिद्धान्त तथा नीतिहरु
७. स्थानिय निकायमा रहेका राजनैतिक दलका नीति कार्यक्रम तथा प्रतिबद्धताहरु
८. स्थानिय तहको भौगोलक, सामाजिक, आर्थिक तथा साँस्कृतिक अवस्था
९. नागरिकको चाहाना र स्थानिय आवश्यकता
१०. संघिय तथा प्रदेश सरकारबाट स्थानिय निककायमा हुने स्रोत प्रवाहको अवस्थार आन्तरिक आय
११. नेपाल सरकारले गरेका अन्तराष्टिय सन्धि सम्झौता र प्रतिबद्धताहरु

१.७ संघिय सरकारको पन्ध्रौ योजना, कर्णली प्रदेशको प्रथम आबधिक योजना तथा दीगो विकासको लक्ष्यसंगको अन्तरसम्बन्ध

राज्यको पूर्नसंरचना पश्चात संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले विकासका आवधिक योजनाहरु अलग अलग रुपमा वनाउने हुँदा तिनीहरु विचको अन्तर सम्बन्ध र तादात्म्यता हुनुपर्ने हुँदा यो आवधिक योजनामा पनि मध्यनजर गरिएको छ । खासगरी केन्द्रीय, प्रादेशिक र स्थानीय योजना र कार्यक्रमहरु परस्पर बाझिने, दोहोरिने संभावना र त्यसबाट कार्यान्वयनमा पैदा हुने जटिलतालाई योजना वनाउँदा विशेष ध्यान दिइएको छ । नेपाल सरकारको पन्ध्रौ आबधिक योजना र कर्णली प्रदेश सरकारको प्रथम आबधिक योजनाका लक्ष्य, प्राथमिकता र कार्यक्रमहरु तथा दीगो विकासको लक्ष्यसँग यस योजनाको तादम्यता राख्ने प्रयत्न गरिएको छ । केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको सूचिलाई समेत मध्यनजर गरी तिनीहरुबाट निक्षेपित हुने अनुदान र राजश्व बाँडफाँडलाई यस आवधिक योजनाको वित्तीय योजना र क्षेत्रगत लगानी कार्यक्रम तय गर्दा विशेष ध्यान पुऱ्याइएको छ । साथै नेपालले अन्तराष्ट्रिय र राष्ट्रिय स्तरमा गरेका प्रतिवद्धता, राष्ट्रिय र प्रादेशिक विकास नीति र कार्यक्रमहरुसंग यो आवधिक योजनालाई आवद्ध गरिएको छ ।

परिच्छेद २

गाउँपालिकाको समस्या, चुनौती, समष्टिगत सोच लक्ष्य उदेश्य र रणनीति

२. पृष्ठभूमी

नेपालको संविधान २०७२ ले नेपाललाई एकात्मक शासन प्रणालीबाट संघात्मक ब्यबस्थामा रुपान्तरण गरेको छ । संघियतालाई मजबुत बनाउन तथा राज्यले प्रवाह गर्ने सेवामा नागरिकको सहज पहुँच र सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउनको लागि नेपाल सरकारले **समृद्ध नेपाल सुखी नागरिक** भन्ने दीर्घकालीन सोच राखेर बि.स. २१०० सम्मको दीर्घकालिन योजनाको खाका तयार पारेको र सो का आधारमा पन्ध्रौ योजना तयार पारेको तथा सोही आधारमा कर्णाली प्रदेश सरकारले आफ्नो पञ्च बर्षिय योजना तयार पारेको छ । यसै सन्दर्भमा जगदुल्ला गाउँपालिकाले पनि राष्टिय तथा कर्णाली प्रदेशको सोच, लक्ष्य तथा उदेश्य प्राप्त गर्न टेवा दिने संकल्पका साथ गाउँपालिकाको समस्या, चुनौती, अवसर गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था, जन चाहना र गाउँपालिकामा उपलब्ध साधन स्रोतका आधारमा गाउँपालिकाको तथा विकासका अन्य साझेदारहरुसंगको सहकार्यमा गाउँपालिकाको समग्र विकास गर्न यो योजना तयारी गरिएको छ ।

२.१ गाउँपालिकाका समस्या तथा चुनौती

गाउँपालिकाको चौतर्फी विकासका लागि देखा परेका समस्या तथा चुनौती र विकासका अवसरहरु निम्न अनुसार रहेका छन ।

क्षेत्र	समस्या	चुनौती
कृषि	मनसुनमा आधारित परम्परागत निर्वाहमुखी खेती प्रणली, अति न्यून उत्पादन र उत्पादकत्व, सुख्खा जमिन, (Low sachurated cultivated land) उत्पादित कृषि सामाग्रीको उचित मुल्यका साथ बजार ब्यबस्था नहुनु, कृषकले समयमा नै आवश्यक प्राविधिक ज्ञान र सल्लाह नपाउनु, कृषिका लागि आवश्यक मल र उन्नत जातको वीउबिजन उपलब्ध नहुनु, नागरिकमा ब्यबसायिक खेती सम्बनधमा चेतना, ज्ञान र चेतनाको कमी	कृषि पेशामा युवा बर्गको आकर्षण गरी यान्त्रीकरण मार्फत उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्न, उच्च हिमाली क्षेत्र भएकोले एक खेति मात्र हुने ।
पशु	उपभोगमा आधारीत निर्वाहमुखी परम्परागत रुपमा पशु पालन, पशु विमा कार्यकम प्रभावकारी रुपमा लागु नहुनु, पशुजन्य उत्पादित बस्तुको उचित मुल्यमा बिकी वितरण गर्न नसक्नु, पशु चरन क्षेत्र तथा खर्कको ब्यबस्थापन हुन नसक्नु आदी	पशुपालन ब्यबसायाई मर्यादित बनाई युवाको संलग्लता गरी आधुनीकरण गरी ब्यबसायिक बनाउन, पशु विमा कार्यकमलाई सहज रुपमा कृषक माझ पुर्‍याउन ।
पर्यटन	पर्यटकका लागि सुविधा युक्त बसोबास तथा स्थानिय उत्पादन संग कमजोर सम्बन्ध हुनु, आवश्यकता अनुसार पर्यटन पूर्वाधारको विकास नहुनु, गाउँपालिक स्थित पर्यटकीय स्थलको प्रचार प्रसारमा कमी रहनु, पर्यटन प्रर्बद्धनका लागि मेला महोत्सव हुन नसक्नु, पर्यटन प्रबर्द्धनमा जनचासो कम हुनु, गाउँपालिकाको स्पष्ट पर्यटन विकासको रणनीति तथा रोड म्याप नहुनु । पर्यटन क्षेत्रमा संलग्न ब्यबसायि तथा जनशक्तिलाई उपयुक्त प्रशिक्षण तथाा तालिमा दिन नसक्दा स्तरिय सेवा र सुविधाा लिन एवै सेवा सुविधाको विस्तार गर्न नसक्नु, पर्यटन क्षेत्रका साझेदार सरकारी, सामुदायिक तथा निजि लगानीकर्ताहरु पूर्वाधार विकासमा भन्दा प्रर्बद्धनात्मक कार्यमा बढी संलग्न हुँदा पर्यटन पूर्वाधार क्षेत्रले लगानी कम हुनु,	स्थानिय उत्पादन संग सहकार्य गरी गुणस्तरीय पर्यटनका लागि पूर्वाधार विकास गर्न, पर्यटनजन्य कृयाकलापलाई वातावरणमैत्री बनाउन, पर्यटनको विकास मार्फत बहु संख्यक नागरिकको आयआर्जन संग जोड्न, रोजगारी सिर्जना र गरिवी न्यूनिकरणमा योगदान दिन ।
शहकारी	शहकारी क्षेत्रको लगानी अनुत्पादक क्षेत्रमा प्रयोग हुनु,	शहकारी क्षेत्रको लगानीलाइ उत्पादन

	शहकारीले प्रत्यक्ष उत्पादनको क्षेत्रमा लगानी नगर्नु, शहकारी क्षेत्र प्रविधि मैत्री तथा प्रतिस्पर्धी बन्न नसक्नु, पर्याप्त मात्रामा शिक्षा, तालिम र जनचेतनाको अभाव हुनु आदि ।	क्षेत्रमा उत्प्ररित गर्न तथा शहकारीले सदस्यलाई स्वरोजगार बनाउन, शहकारीको उदेश्य, भावनाा र मर्म अनुसार कार्य गर्न आदि ।
श्रम तथा रोजगार	नेपालको श्रम बजारको माग अनुसारको शिपमुलक दक्ष जनशक्ति नहुँदा युवाहरु बैदेशिक रोगारमा जानु पर्ने बाध्यता हुनु, यस क्षेत्रका मानिसको लागि आफ्नै खेतबारी बाहेक अन्य क्षेत्रमा श्रम गर्ने अवसर नहुनु विप्रेषण तथा स्वदेशमा गरिएको आम्दानीको अधिकांस रकम उपभोगमा खर्च हुनु	युवालाइ स्वरोगार बनाउन, बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र मर्यादित बनाउन र विप्रेषण्लाई उत्पादनको क्षेत्रमा लागानी गर्न, स्वदेश तथा विदेशको श्रम बजारलाई आवश्यक दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न आदि ।
उद्योग तथा बाणिज्य	स्थानिय कच्चा पदार्थमा आधारित घरेलु उद्योगको पवर्द्धन नहुनु, स्थानिय स्तरमा ब्यबस्थित बजार क्षेत्र नहुनु,	स्थानिय कच्चा पदार्थमा आधारित घरेलु उद्योगको स्थापना गर्न र खाद्यान्न सामग्रीको आयतमुखी ब्यपारलाई स्थानिय कृषि उत्पादनले प्रतिस्थापन गर्न, निजि क्षेत्रको लागानी मार्फत ब्यबसाय विस्तार गर्न ।
बन तथा वातावरण संरक्षण	संरक्षणमुखी बन रहेको हुँदा नागरिकको अर्थोपानर्जन संग कमजोर सम्बन्ध रहनु, बनको बैज्ञानिक ब्यबस्थापन हुन नसक्नु, बन क्षेत्रको बृद्धिका कारण समुदायमा बन्यजन्तुको आतंक बढेको ।	बनको बैज्ञानिक ब्यबस्थापन गरी नागरीकको आयआर्जन संग सम्बन्धि स्थापित गर्न ।
विपद् ब्यबस्थापन	पहिरोका तथा खोलाको कारण बस्तीहरु जोखिममा रहेको, पिडितलाई आवश्यकता अनुरमर राहात वितरण हुन नसकेको, पहिरोका कारण जोखिममा रहेको बस्तीलाइ सुरक्षित स्थानमा एकिकृित बस्तीको रुपमा विकास गरी बसाल्न नसक्नु,	राहात कोष ब्यबस्थापन गर्न, जोखिम युक्त घरपरिवारलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्न ।
जलवायु परिबर्तन तथा अनुकुलन	जलवायुको प्रतिकुल असर स्थानिय उत्पादनमा परेको र सो अनुसारको अनुकुलन हुन नसक्नु, जलवायु परिबर्तन र अनुकुलनका क्षेत्रमा गाउँपालिकाले चासो नदिनु ,	जलवायु परिबर्तनको असरलाई कम गर्न स्थानिय उत्पादन प्रणलीलाई समायोजन गर्न
विद्युत तथा उर्जा तथा बैकल्पिक उर्जा	केन्द्रिय ग्रिडको विधुत जडान नभएको, प्रति ब्यक्ति विद्युत खपत न्युन हुनु, कमजोर विद्युत लाईन, आवश्यक क्षमता अनुसार ट्रान्सफरमारको ब्यबस्था नहुनु, बैकल्पिक उर्जाको यथोचित प्रयोग हुन नसक्नु,	विद्युत प्रसारण लाईन ब्यबस्थित गर्न, जल विद्युत उत्पादनको प्रसस्त संभावना हुँदा हुँदै पनि भैगोलिक विकताका कारण सरकारी तथा निजि क्षेत्रको लगानी भित्र्याउन ।
पूर्वाधार निर्माण	गाउँपालिकामा निर्माण गरिएका भौतिक पूर्वाधार दीगो तथा वातावरण मैत्री तथा अपाङ्ग मैत्री नहुनु र समयमै सम्पन्न नहुनु, आवश्यकता अनुसारका सरकारी कार्यालयको भवन नहुनु, निनि घरहरु तथा सरकारी कार्यालयहरु भूकम्प प्रतिरोधी नहुनु	पूर्वाधार निर्माण कार्यलाई दीगो र वातावरणमैत्री तथा अपाङ्ग मैत्रीका साथै निर्धारित समयमै गुणस्तर कायम गरी सम्पन्न गर्न
सिंचाई	मनसुनमा आधारित र नदि तथा खोलाका किनारी क्षेत्रमा मात्र सतही सिंचाई भएको तर टार र भिरालो जमिनमा सिंचाई नहुनु	टार तथा भिरालो कृषि योग्य जमिनमा खोलाबाट लिफ्टङ सिंचाई विस्तार गर्न
सुचना तथा संचार	गाउँपालिकाको सबै स्थानमा मोवाइल सुविधा सहज रुपमा उपलब्ध हुन नसक्नु, गाउँपालिकाको सबै स्थानमा इन्टरनेट सेवा विस्तार हुन नसक्नु, स्थानिय संचार माध्यमको सहज उपलब्ध नहुनु, पहुँच नहुनु ।	गाउँ पालिकाको सबै स्थानमा इन्टरनेट तथा जी एस एम मोवाइल सेवाको पहुँच विस्तार गर्न ।
खानेपानी तथा	खानेपानीको लागि दीगो रुपमा पानीको स्रोत भएर पनि	खानेपानीको भरपर्दो नियमित श्रोत हुँदा

सरसफाइ	स्वस्थ खानेपानीको आपूर्तिमा कमी हुनु, जनचेतनाको कमि, फोहोर ब्यबस्थापनको लागि ल्याण्डफिल्ड साईटको ब्यबस्था नहुनु ।	स्वच्छ र आवश्यकता अनुरुप खानेपानी उपलब्ध गराउन, फोहोरमैलाको दीगो रुपमा ब्यबस्थापन गर्न
स्वास्थ	नागरिकको आवश्यकता अनुरुपको स्वास्थ सेवाको पहुँच नहुनु । सामान्य प्राथमिक उपचार बाहेक अन्य सेवाको लागि जुम्ला, सुर्खेत जानु पर्ने, स्वास्थ संस्थामा आवश्यकता अनुसारको दक्ष जनशक्ति, औषधी र उपकरण नहुनु ।	गाउँपालिकामा भएका स्वास्थ संस्थाको स्तरोन्नती गरी आवश्यक जनशक्तिको ब्यबस्था गरी स्वास्थ सेवामा पहुँच बढाउन,
शिक्षा	प्राविधिक तथा श्रम बजारको माग अनुरुपको दक्ष जानशक्ति उत्पादन गर्न नसक्नु, कमजोर शिक्षा प्रणाली, सरकारको लगानी अनुरुप शैक्षिक उपलब्धी हासिल नहुनू	शिक्षालाइ समय अनुकुल र भोलीको श्रम बजारको लागी आवश्यक जनशक्ति उत्पादन गर्ने शिक्षाको ब्यबस्था गर्न
लैंगिक समनता	कानुनी रुपमा लैंगिक तथा जातिय समानता को ब्यबस्था भए अनुरुप ब्यबहारमा नरहेको,	कानुनमा ब्यबस्था रहेको सामाजिक समनता ब्यबहारिक रुपमा लागु गर्न
योजना तर्जुमा तथा तथ्यांक ब्यबस्थापन	गाउँपालिकामा ब्यबस्थित तथ्यांक प्रणली नहुनु तथा कमजोर योजना कार्यान्यन प्रणली हुनु, क्षेत्रगत योजना नहुनु, दीर्घकालिन योजना बनेको भएता पनि गाउँपालिकाको स्पष्ट विकासको खाका नभएको, हाल सम्म गाउँपालिकाको आवधिक योजना नबनेको, विकासको दीर्घकालिन दृष्टिकोणका साथ बार्षिक योजना तयार नहुनु ।	गाउँपालिकाका आवश्यक तथ्यांक संकलन तथा ब्यबस्था र बलियो योजना कार्यान्वय प्रणलीको ब्यबस्थ गर्न र संचानमा रहेका योजनाको प्रभावकारी अनुगमन गर्न
राजस्व संकलन र श्रोत परिचालन	आन्तरिक आयको भरपर्दो श्रोत नहुनु, गाउँपालिकाको सम्पूर्ण खर्च प्रदेश तथा संघिय सरकारमा भर पर्नु, राजस्व सुधार कार्य योजना तयार नहुनु	गाउँपालिकाको प्राकृतिक स्रोतलाई (बन, खानी, नदिजन्य सामाग्री) करको दायरामा ल्याउन, गाउँपालिका भित्र संचालनमा रहेका सबै ब्यबसायीलाइ करको दायरामा आबद्ध गराउन ।
सुशासन	विद्युतिय शासनको पूर्ण अभ्यास नहुँदा नागरिकको काम तथा सार्वजानिक कामा अपेक्षित प्रभावकारिता कमि आउनु	विद्युतिय शासन प्रणलीको लागु गरि सार्वजानिक सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउन
समग्रमा	कमजोर अबस्थाको पूर्वाधारका कारण यातायातमा सहजता नहुनु, कमजोर स्वास्थ अवस्था, न्युन आयका कारण बहुसंख्यक नागरिक गरिवीको रेखामुनी हुनु,	भौगोलिक विकटता, दक्ष जनशक्ति उत्पादन, बजार ब्बस्थापन गर्न, बसाइसराइ तथा युवा विदेश पलायन हुनबाट रोक्न, विद्यालय छोड्ने दर रोकन, सामाजिक कुरीति, युवाहरुलाई कुलतबाट बाहिर ल्याउन, नागरिकको नकरात्मक सोचलाई परिबर्तन गर्न

२.२ गाउँपालिकाका अवसर

नेपालको संविधान २०७२ ले स्थानिय निकायका २२ वटा एकल अधिकारको ब्यबस्था गरि आफ्नो गाउँपालिकाको विकासको खाका कोर्ने मौका दिएको, प्रदेश सरकार तथा केन्द्र सरकार संगको निकटतम सम्बन्ध रहनु, लगानीमैत्री वातावरणका सिर्जनाका लागि गाउँपालिका कटिबद्ध हुनु, गैर सरकारी संस्थाको सहयोग रहनु, जलविद्युत उत्पादनको क्षेत्रमा सरकारी तथा निजि क्षेत्रको आकर्षण बढेको, हिमाल तथा हिम ताल, प्राकृतिक सौन्दर्यता, युरिक भ्यालीले फिल्म बनाएको क्षेत्र भएको हुँदा पर्यटन विकासको प्रसस्त संभावना रहेको, यार्सा गुम्बा लगायतका बहुमुल्य जडिबुटीको खानी रहेको जसले त्यस गाउँपालिकाका नागरिकको आम्दानीमा ठूलो योगदान दिएको छ, जलविद्युत उत्पादनको प्रसस्त संभाबना रहेको आदि ।

२.३ गाउँपालिकाका समृद्धिका मुख्य तथा सहायक संवाहकहरु (Key Drivers of Prosperity)

जगदुल्ला गाउँपालिकाको समृद्धिका लागि मुख्य ८ वटा र ४ वटा सहयोगी संवाहक क्षेत्रको पहिचान गरिएको छ ।

१. मानव संसाधन विकासः

देशको आर्थिक तथा भौतिक विकासमा मानव संसाधनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ । दक्ष जानशक्ति देश निर्माणको साधन मात्र होईन साध्य पनि हो । शारिरिक तथा मानसिक रुपले सवल, सक्षम र कुशल मानवीय संसाधनले मात्र उत्पादाशील कियाहरुको विकास हुन गई गुणत्मक र परिमाणत्मक रुपमा आर्थिक तथा भौतिक विकासको दरमा बृद्धि हुन्छ । प्राविधिक तथा व्यबहारिक शिक्षा, तालिम प्राप्त दक्ष र सवल जनशक्ति नै गुणस्तर जनशक्ति नै मानव पूँजी हो जसले विकास निर्माण र उत्पादनका क्षेत्रमा उलेख्य योगदान पुर्‍याइ द्रुत आर्थिक विकासमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । प्राविधिक ज्ञान र तालिम प्राप्त दक्ष जनशक्ति विना गाउँपालिकाको तथा समग्र देशको विकास संभव नहुने हुनाले जगदुल्ला गाउँपालिकाले यस गाउँपालिको समग्र विकासलाइ निर्देशित गर्ने तत्वको रुपमा मानव संसाधन विकास भएको ठहर गरेको हुँदा यस आवधिक योजनामा मानव संसाधन विकासमा विशेष जोज दिईने छ ।

यस गाउँपालिकामा १५ देखि ५९ बर्ष सम्मका कियाशिल जनशक्ति ६०.५ प्रतिशत रहेको छ । **जगदुल्ला गाउँपालिकाको धन, दक्ष जनशक्ति उत्पादन** भन्ने गाउँपालिकाको नारालाई सकार पार्न कियाशील जनशक्तिलाई दक्ष र सक्षम बनाइ गाउँपालिका तथा समग्र देशलाइ आवश्यक जनशक्ति तयार पार्नमा यो योजना केन्द्रित रहने छ ।

२. कृषि तथा पशुपालनः

यस गाउँपालिकामा कुल क्षेत्रफलको ०.८ प्रतिशत भूमी कृषिका लागि योग्य रहेको र २१.९ प्रतिशत घाँसे मैदान रहेको छ । उच्च हिमाली षेत्र भएको हुँदा यस क्षेत्रमा व्यबसायिक स्याऊ, ओखर, बदाम खेती, तथा व्यबसायिक जडिबुटी खेती गर्न सकिने साथै प्रसस्त चरन क्षेत्र रहेको र चौरी, भेडा च्यांग्रा पालनको लागि अनुकुल हावापानी भएको हुँदा पशुपालन व्यबसायको प्रसस्त संभावना रहेको छ । यस क्षेत्रले रोजगारीको ६८ प्रतिशत र गाउँपासलकाको कुल गाह्रस्थ उत्पादनको ३२ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ । यस क्षेत्रमा कृषि तथा पशुपालनको आधुनिक पद्धतिको प्रयोग गरि यान्त्रीकरण मार्फत कृषि तथा पशुपालनमा उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरि लाभ लिन सकिने छ ।

३. पूर्वाधार विकासः

गाउँपालिकाको समग्र विकासमा सडक लगायत सम्पूण पूर्वाधारले अतुलनीय योगदान पुर्‍याएको हुन्छ । भर्खर मात्र सडक संजालले जोडिएको हुँदा गाउँपालिकाको सडक पूर्वाधार कमजोर रहेको छ । ता पनि यस गाउँपालिकाको सबै जसो बस्तीमा कच्ची सडक पुगेको छ । सडक संजालले मुड्केचुला गाउँपालिका, डोल्पा जिल्लाको सदरमुकाम दुनै तथा मुस्ताङ जिल्ला समेतलाई जोड्ने प्रकृयामा रहेकोले सडक संजालको स्तरोन्नती र विस्ताररले गाउँपालिकाको विकासमा कोशे ढुंगो सावित हुनेछ । उत्पादनमुखी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माणमा पूर्वाधारको महत्वर्पूर्ण भूमिका रहेको हुँदा दीगो र वातावरणमैत्री पूर्वाधारको निर्माण मार्फत गाउँपीलकाको विकास गाउँपालिकाको विकासमा टेवा पुग्नेछ ।

४. जडिबुटी तथा बन पैदावारः

यस क्षेत्र उच्च हिमाली क्षेत्रमा रहेको हुँदा उच्च मुल्य पर्ने जडिबुटीको भण्डार नै हो भन्न सकिन्छ । नेपालकै सबैभन्दा राम्रो यार्सागुम्बा यसै क्षेत्रमा पाईन्छ । यार्सागुम्म्बा बाहेक २० प्रकारका भन्दा बदी बहुमुल्य जडिबुटी पाइन्छ । जडिबुटी संकलन तथा विकीबाट गाउँपालिकाको एक परिवारले सरदर पाँच लाख भन्दा बढी आम्दानी गर्दछन । जडिबुटी संकलन तथा बिकीबाट गाउँपालिकाको कुल गाह्रस्थ उत्पादनमा ३४.४ प्रतिशत योगदान पुर्‍याएको छ । यस क्षेत्रमा पाइने धुपी सल्लो धुपको लागि अति नै राम्रो मानिनछ र यसको विकी बाट पलि प्रशस्त आम्दानी गर्न सकिन्छ । यसको अलवा यस क्षेत्रमा सल्लो, देवदार पाइने हुँदा बनको बैज्ञानिक व्यबस्थापन मार्फत काठको निर्यात गरि प्रसस्त आम्दानी गर्न सकिने संभावना रहेको हुँदा यस योजनाले जडिबुटीको संरक्षण व्यबस्थापन गर्न, जडिबुटी प्रशोधन र यसको व्यबसायिक खेति गर्न तथा बलनको बैज्ञानिक व्यबस्थापनमा जोड दिइने छ ।

५. पर्यटनः
जगदुल्ला गाउँपालिका पर्यटनका दृष्टिकोणले आर्थिक उपार्जनकको केन्द्रविन्दु बन्न सक्ने संभावना रहेको छ । उच्च हिमाल, हिम ताल, प्राकतिक सौन्दर्यता र यस क्षेत्र फ्रान्सेली चलचित्र निर्माता युरिक भ्यालीले ठिन्ले तथा अन्य फिल्म बनाएको स्थान भएको हुँदा यस क्षेत्र पर्यटकका लागि छनौटमा पर्न सक्दछ । यस पालिकामा निःन पर्यटकीय क्षेत्र रहेका छन । जगदुल्ला ताल, कासीराल्वा ताल, वहिर पुदुवा ताल, लाताङ ताल, कान्जिरोवा हिमाल, आमाडोल्मा हिमाल, त्रिपुरा हिमाल, कासिराल्वा हिमाल, तिनचुलि हिमाल, खक्कर हिमाल, जगदुल्ला पाटन, पाइले हिमाल, सुक दह ताल, भालु पाटन, मौरे लेक वडा, पैजा पाटन, दुधकण्डली हिमाल, दुधकण्डली ताल, मालुवा हिमाल, खाज्य पाटन क्षेत्र, बयाल्दी पाटन क्षेत्र, हिमालमा पाइने कस्तुरी मृग, हिउँ चितुवा, पशु गोठ र अन्य मनोरम दृश्यहरु पर्यटक आकर्षका क्षेत्रहरु हुन । यसका अलवा यस क्षेत्रको धार्मिक। साँस्कृतिक र कामाजिक जनजीवन स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकका लागि अध्ययनको रुचिको विषय रहेको छ । हाल यस गाउँपालिकामा पर्यटनको आगमा अति नयून रहेको हुँदा यस क्षेत्रबाट आम्दानी पनि न्यून नै रहेको छ तर भविश्यका लागि यस क्षेत्रका लागि पर्यटन उदयमान आम्दानीको स्रोत बन्न सक्ने संभावना रहेको हुँदा गाउँपालिकाको मुख्य आर्थिक सर्मृद्धिको आधार मानिएको छ ॥

६. शुसासनः
गाउँपालिकाले सम्पादन गर्ने हरेक कार्य जनमुखी, नागरिक प्रति उत्तरदायी, विधिको शासनको स्थपना गर्न, समावेशी विकासमा गर्ने कार्यमा गाउँपालिकाका सबै अंगमा विद्युतिय सुशासनको अभ्यासले कार्य क्षमता बृद्धि र भ्रष्टचार निवारणमा सहयोग पुर्याई उच्च प्रतिफल प्राप्त गर्न सघाउने भएको हुँदा यस गाउँपालिकाको सर्मृद्धिको आधार शुसासन मानिएको छ ॥

७. जलश्रोत तथा उर्जा :
यस गाउँपालिकामा प्रमुख नदिको रुपमा जगदुल्ला खोला रहेको र अन्य साना खोलाहरु रहेकोले जलविद्युत उत्पादन गरी गाउँपालिकाको विकास र गाउँबासीको रोजगारी र आर्थिक समृद्धिमा टेवा पुग्ने प्रसस्त संभावना रहेको छ । हाल यस जगदुल्ला खोलाबाट १०१ मेगावाट जलविद्युत आयोजना संचालन हुने क्रममा रहेको छ ।

८. घरेलु तथा साना उद्योगः
स्थानिय स्तरमा उत्पादन हुने कच्चा पदार्थमा आधारित घरेलु उद्योगको विकास र विस्तार गरि रोजगारी सिर्जना तथा नागरिकको आयआर्जनमा सहयोग पुग्न सक्दछ । यस गाउँपालिकामा प्रसस्त मात्रामा अल्लो, गाँजा पाइने हुँदा यस बाट विभिन्न किसिमका कपडा निर्माण गर्न सकिने, प्रसस्त बन रहेको हुँदा बन पैदात्रारमा आधारित फर्निचर उद्योग, चिज उत्पादन उद्योग तथा जडिबुटी प्रशोधन उद्योग र स्थानिय स्तरमा उत्पादित कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग मार्फत गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने विस्वास छ । हाल गाउँपालिका भित्र २७ वटा घरेलु उद्योग संचालनमा रहेको र चौरीको दुधबाट चिज उत्पादन उद्योग संचालनको तयारीमा रहेको छ । हाल उद्योग क्षेत्रले ५० जना भन्दा बढीलाई रोगारी दिएको र गाउँपालिकाको कुल गाह्रस्त उत्पादनमा १.५ प्रतिशत योगदान दिएको छ ।

२.४ गाउँपालिकाको समृद्धिका लागि ४ सहयागी क्षेत्रहरु (
१ प्राकृतिक सौन्दर्य तथा जैविक विविधताः गाउँपालिकामा रहेको प्राकृतिक स्रोत तथा जैविब विविधताले गाउँपाकिाको समृद्धिमा सहयोग पुर्याउने प्रसस्त संभावना रहेको छ । यहा रहेका हिमाल, हिमताल, बनजंगल, दृश्य अवलोकन स्थल तथा यहाँ रहेका बनस्पती तथा बन्यजन्तुको विविधताले पर्यटन ब्यबसाय विस्तार भई नागरिकको आम्दानीमा टेवा दिनेछ ।

जडिबुटीः जटामसी, कुट्की, बोजो, सतुवा, पदमचाल, पाँचऔले, सेतो चिनी, पाखनवेद, अतिस, सुगन्धवाल, वन लसुन, गुच्ची च्याउ, सेतोचिनी, चिराइतो, लौठ सल्लो, धुप जरी, बिष जरा, धुपी, हात्तीजरा, खिरङलो, निनयजरी, वायोजरी, सिलाजु, कालादाग, आदी ।

बनस्पतीः सल्ला, लालीगुराँस, चिमाल, खस्रु, बैंश, भ्mुला, चुत्रो, ढटेलो, स्याऊ, ओखर, मेल,रैंश, चुम्ली, पिपल, गुँयली, भालुफूल, आदी ।

चरा चुरुङ्गी : कालिज, डाँफे, चिल, लरुवा, भिर, लामपुच्छे, च्याखुरा, भँगेरा, मिसौली, भ्याँचर, तित्रा, गिद्ध, काग, बाज र, नावो टोटो, ढुकुर, च्यार, परेवा, भंगेरा, च्याखुरा, काँडे भ्याकुर, आदी ।
जनावर : कस्तुरी, भारल, थार, बँदेल, भालु, घोरल, बाँदर, स्याल, दुराँस, नाउर, रेडपाण्डा, रतुवा, बाँदर, , लरुवा, वन विरालो,वन कुकुर, ब्वाँसो, फयाउरो मुख्य रुपमा रहेका छन् ।
ताल : जगदुल्ला ताल, दुधकुण्डली ताल, कासीराल्वा ताल, बाहिरा पुदुवा ताल, लाताङ ताल र शुक दह ।
हिमाल : कान्जिरोवा हिमाल, दुधकुण्डली हिमाल, आमाडोल्मा हिमाल, त्रिपुरा हिमाल, कासिराल्वा हिमाल, तिनचुली हिमाल, खक्कर हिमाल र पाहिले हिमाल रहेका छन ।

२. सामाजिक विविधता र सदभाव र सहअस्तित्वः ऐतिहासिक महत्व बोकेको यस जगदुल्ला गाउँपालिका क्षेत्रमा साँस्कृतिक विविधता रहेको छ । यस क्षेत्रमा खस सभ्यता तथा हिन्दू सँस्कृतिको अनुपम संगम रहेको छ । यस क्षेत्रमा क्षेत्री/ठकुरी, भोटे, दलित लगायत अन्य जातजातिका मानिसहरूको मिश्रित बसोबास रहेको पाइन्छ । धार्मिक रुपमा हिन्दू तथा वौद्ध धर्मालम्बीहरूको भण्डै समान बाहुल्यता रहेको लगायतका जातीहरु रहेको र उनीहरुको भाषा, धर्म तथा परम्परामा विविधता रहेको भएता पनि गाउँपालिकाको विकास आर्थिक तथा पूर्वाधार विकासमा सामाजिक सदभाव, एकता र सहअस्तित्व रहेको हुँदा गाउँपालिकाकको समृद्धिको महत्वपूर्ण सहयोगी हुनेछ ।

३. धार्मिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाः ऐतिहासिक महत्व बोकेको यस जगदुल्ला गाउँपालिका क्षेत्रमा साँस्कृतिक विविधता रहेको छ । यस क्षेत्रमा खस सभ्यता तथा हिन्दू सँस्कृतिको अनुपम संगम रहेको छ । यस क्षेत्रमा क्षेत्री, भोटे, दलित लगायत अन्य जातजातिका मानिसहरूको मिश्रित बसोबास रहेको पाइन्छ । धार्मिक रुपमा हिन्दूतथा वौद्ध धर्मालम्बीहरूको भण्डै समान बाहुल्यता रहेको यो क्षेत्रमा मनाइने चाडपर्वहरूमा कृष्णाष्टमी, तीज, जनैपूर्णिमा, दशैं, तिहार, माघे सङ्क्रान्ति, चैते दशैं, साउने सङ्क्रान्ति, ल्होसार, आदि रहेका छन् । यसका अलावा मष्ट देवताको पनि पूजा गरिन्छ । धार्मिक तथा भाषिक रुपमा सद्भाव रहेको यो क्षेत्रमा चाडपर्वका समयमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरूले यहाँको सामाजिक र साँस्कृतिक उत्कृष्टता झल्काउने गर्दछन् ।

४. जनसांख्यिक लाभः गाउँपालिकाको समृद्धिको मुख्य संवाहकको रुपमा जनशक्ति उत्पादनलाइ मानेको हुँदा यस गाउँपालिकामा रहेको उर्जाशील जनशक्ति ५५.८१ प्रतिशत रहेको र यस जनशक्तिको परिचालनले गाउँपालिकाको आर्थिक तथा पूर्वाधार विकासमा मुख्य भूमिका निर्वाह गर्ने हुदा यस जनशक्तिलाइ योजना बद्ध तरिकाले परिचालन गर्न सके गाउँपालिकाको विकासमा महत्वपूर्ण सहयोगी क्षेत्र हुने विश्वास लिइएको छ ।

२.५ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य उदेश्य र परिमाणात्मक लक्ष्य

सोच

संघिय सरकारले राखेको समृद्ध नेपाल सुखी नागरिक भन्ने सोचका आधारमा कर्णली प्रदेशले पनि **समृद्ध कर्णाली सुखारी कर्णलीबासी** भन्ने सोच राखेको र सोही अनुरुप यस गाउँपालिकाले पनि आवधिक योजना तयारीका क्रममा छलफल हुँदा वि.सं २१०० सम्मको लागि गाउँपालिकाको सोच निम्म अनुसार तय गरिएको छ ।

"समृद्ध जगदुल्ला, सुखारी जगदुल्लाबासी"

समुन्नत, समावेशी र शुसासन सहितको सवल अर्थतन्त्र, स्वस्थ, शिक्षित, मर्यादित र उच्च जीवन स्तर भएको सुखी नागरिक बस्ने गाउँ ।

गाउँपालिकाको दीर्घकालिन लक्ष्य

१ समृद्धि (Prosperity)	**२. सुख (happiness)**
१.१ सर्वसुलभ आधुकि तथा उत्थानशिल पूर्वाधार एबम् सघन अन्तर आबद्धता	२.१ परिस्कृत र मर्यादित जीवन

१.२ मानवपूँजी निर्माण तथा पूर्ण उपयोग	२.२ सुरक्षित, सभ्य र न्यायपूण समाज
१.३ उच्च र दीगो उत्पादन र उत्पादकत्व तथा प्रशोधन र बजारीकरण	२.३ स्वस्थ जीवन र सन्तुलित पर्यावरण
१.४ उच्च र समतामुलक आय	१.४ सुशासन तथा नागरिक मैत्री सेवा प्रवाह
	१.५ सामाजिक एकता, सदभाव र आत्मा सम्मान

आवधिक योजनाको लक्ष्य

दीगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्दै गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य तथा रोजगारी प्रवर्द्धन एवम् प्रभावकारी विपद जोखिम न्यूनीकरण, पर्यावरणमा सन्तुलिन भई समतामूलक, समावेशि, सुशासन युक्त न्यायपूर्ण गाउँपालिका निर्माण भएको हुनेछ ।

उदेश्य

- उत्पादनजन्य बस्तुहरुको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि तथा उद्यमशिलताको विकास र बजारीकरण मार्फत आत्म निर्भर अर्थतन्त्रको विकास गार्ने ।
- कृषि, पर्यटन, बैकल्पिक, उर्जा, उद्योग, उत्थानशिल पूर्वाधार र मानव संसाधन विकासको माध्यमबाट समतामुलक उच्च आर्थिक बद्धि हासिल गरि समृद्ध गाउँपालिका र सुखी नागरिकको आधारशीला तथार गर्ने ।
- गुणस्तरीय तथा ब्यबहारिक शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, तथा स्वच्छ वातावरणको पहुँचमा बृद्धि गरि सबै नागरिकलाई समता सामाजिक न्याय सहितको सुरक्षा र सुशासनको अनुभूति गराउनु ।

२.६ दीर्घकालिन रणनीति

माथिको दीर्घकालीन, लक्ष्य तथा उदेश्य प्राप्त गर्नका लागि देहाय बमोजिमका रणनीति अवलम्बन गरिने छ ।

१. कृषिमा आधुनिकीकरण। यान्त्रीकरण र ब्यबसायिक कृषिमा जोड दिने ।

२. कृषि बालीको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धिका लागि कृषि भूमीको चक्लाबन्दी र ब्यबसायिक कृषिमा जोड दिने ।

३. सुलभ तथा गुणस्तरीय स्वास्थ सेवा र प्राविधिक तथा ब्यबहारीक तथा शिपमुलक शिक्षा प्रदान गरि मानव पूँजी निर्माणमा जोड दिने ।

४. आर्थिक समता सहितको सामाजिक समनता र न्यायपूर्ण समाज निर्माणमा जोड दिने ।

५. आवास तथा पूर्वाधार विकासलाई दीगो र वातावरणमैत्री विकासमा जोड दिने ।

६. आय बृद्धिका लागि गाउँपालिकामा रहेका प्रकृतिक स्रोतको उचित परिचालन गर्ने तथा प्रदेश र संघिय सरकार संग समन्वय गर्ने ।

७. सुशासन, समानता र सामाजिक न्यायलाई केन्द्र बनाएर सेवा प्रवाह गर्ने ।

८. स्वदेशी विदेशी श्रम बजारलाइ आवश्यक दक्ष जनशक्ति उत्पादनमा जोड दिने ।

२.७ परिमाणात्मक लक्ष्य

गाउँपालिकाको आवधिक योजनाको अवधि २०८१/०८२ देखि २०८५/०८६ लाई अल्पकालीन र वि.स. २१०० सम्मको लागि दीर्घकालीन अवधी निर्धारण गरी समृद्धि र सुखका परिमाणात्मक लक्ष्यहरु निम्न अनुसार प्रस्ततुत गरिएको छ ।

तालिका नं १ : नेपाल सरकार, कर्णाली प्रदेश तथा गाउँपालिकाका अल्पकालीन, मध्यकालीन तथा दीर्घकालिन तुलनात्मक परिमाणात्मक लक्ष्यहरु

क.सं	सुचक	इकाई	राष्ट्रिय लक्ष्य				कर्णाली प्रदेशको लक्ष्य				गाउँपालिकाको लक्ष्य			
			आधार बर्ष २०७५/७६	वि.सं २०७६/७७	वि.सं. २०८०/८१	वि.सं. २१००	आधार बर्ष २०७५/७६	वि.सं. २०७६/७७	वि.सं. २०८०/८१	वि.सं. २१००	वि.सं २०७४/७५ को अवस्था	बर्षको २०७९/०८	वि.सं. २०८५/०८६	वि.सं. २१००
१	**समृद्धिका अल्पकालिन र दीर्घकालीन समष्टिगत आर्थिक सूचक**													
१.१	औषत बार्षिक आर्थिक बृद्धिदर	प्रतिशत	६.८	९.६		१०.५	५.७		१४.९	१०.५	२.४	४.६	६.४	७.३
	कुल गार्हस्थ उत्पादन प्रचलित मुल्यमा	रु करोडमा		३४६४३.२	५६१५१.९						२२.४२	२४.७१	४३.२१	५८.६
	कृषि तथा पशु क्षेत्रको औषत बृद्धिदर	प्रतिशत			४.५	५.५	४.४	४.६	११.१	११.५		३.५	८.४	११.५
	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा उद्योग तथा ब्यापार क्षेत्रको औषत बृद्धिदर	प्रतिशत			१४.६		९.६		३२.२		१	२	५	६
	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा सेवा क्षेत्रको औषत बृद्धिदर	प्रतिशत				९.९		४.५	१०.७			३	४	७
१.२	**अर्थतन्त्रमा क्षेत्रगत योगदान**													
	कृषि तथा पशुपालन		२७		१९.४	९	२८.२					३२	२८	२९
	उद्योग तथा ब्यापार (जडिबुटी, गाउँपालिका)	प्रतिशत	१५.२		१६.७	३०.०	१४.२					३७	४०	४२
	सेवा क्षेत्र	प्रतिशत	५७.८		६४.२	६१	५७.६					३१	३२	२९
१.३	प्रति ब्यक्ति कुल आय	अ.डलर	१०४७	१५९५		१२१००	१०४३	६०६	११४७	१००००	५३०	६५४	१०१९	३५००
१.४	निरपेक्ष गरिवीको रेखामुनी रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	१८.७	११	१	१४.९१	२८.९		१८	०				
१.५	बहुआयामिक गरिवीमा रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२८.६		१३	३	५४.२	५१.२	२५	३	५५.४	४०	२५	१०
१.६	आम्दानीमा माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात (Palma ratio)	अनुपात	१.३		१.१	१.२	१.४					१.१		
१.७	सम्पतीमा आधारित गिनि गुणक (Gini cofficient)	गुणक	०.३१		०.२९	०.२५	०.३७	०.४२	०.३९	०.२५				
१.८	मानव विकास सुचकांक	प्रतिशत	०.५७९		०.६२	०.७६	०.३९	०.४२५	०.५८८	०.७६	०.३८	०.४३	०.५८	०.७४
१.९	लैंगिक विकास सुचकांक	प्रतिशत							०.९३	१	०.६५	०.७०	०.८५	१.०
१.१०	आधारभूत खानेपानी पुगेको परिवार	प्रतिशत			९९				८६.२	९५	६५	९०	१००	१००
१.११	सडक पूर्वाधारमा जोडिएको स्थानिय तह तथा								६०	७९				

	बस्ती (गाउँपालिका)													
१.१२	जल विद्युत उत्पादन	मे.वा.	१०७४.१		५०००	४००००	४४८.५	८.२५	२००	७०००			०.३	२००
१.१३	विद्युतको पहुँचमा रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	९०.७		९९	१००	८२.५	६७.५	९०	१००				
१.१४	बर्षभरी सिंचाई हुने खेति गरिएको जमिन					५०		१५.५	३३	५०	२	४	२०	५०
१.१५	ईन्टरनेट प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	५५.४		७५	१००	४८	४०	६५	१००	१०	३०	८०	१००
१.१६	कालोपत्रे सडक	कि.मि.	६९७९		१५०००	३३०००	९७	१०३	५००	१००००				
१.१७	३० मिनेटको पैदल दुरीमा सार्वजानिक यातायातको पहुँचमा भएका जनसंख्या	प्रतिशत	७८.९		९५	९९	४५	६०	७५	९९	५०	८५	१००	१००
१.१८	रोजगारीमा अनौपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	३६.५		५०	७०	३९.९		४३.८	६०	३०	४२	५२	५५
१.१९	श्रम उत्पादकत्व	रु. हजारमा			२७६				१६१	१४१				
१.२०	प्रति ब्यक्ति प्रति वर्ष विद्युत उपभोग	कि.वा.	१९८		७००	३५००	१९०							
१.२१	मुख्य कृषिवालीको उत्पादकत्व -, कोदो मकै, गहुँ	टन हे.	२.९७		४	६	२.८				२.८	२.९	४.१	५
२	**सुखका सुचकहरु**													
२.१	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदा)	बर्ष	६९.७		७२	८०		६७	७२	७८	६२	६६	७१	७८
२.२	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा)	संख्या	२३९		९९	२०	२३९							
२.३	५ बर्ष मुनीका वाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा)	संख्या	३९		२४	८	२७	५८	३५	८				
२.४	५ बर्षमुनीका कम तौल भएका वालवालिका	प्रतिशत			१५		२	३५.५	२०	२	४०	३६	२०	५
२.५	३० मिनेटको पैदल दुरीमा आधारभूत स्वास्थ सेवामा पहुँच भएका परिवार	प्रतिशत			८०				२३.६	६०		६०	८०	१००
२.६	स्वास्थ विमामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत			६०			६.५	६३	८०				
२.७	साक्षरता दर	प्रतिशत						६६	९५	९८	६३.५	७३.०४	८२	९६
२.८	साक्षरतादर (१५ बर्ष माथिका जनसंख्या)	प्रतिशत	५८		९०	९८	५५.६							
२.९	युवा साक्षरता दर (१५ देखि २४ बर्ष)	प्रतिशत	८५		९९	१००		८२	९९	१००	६२	६४	९५	१००
२.१०	आधारभूत तह (१ देखि ८) खुद भर्नादर	प्रतिशत	९२.२		९९.५	१००		९३.२	९८	९९.८				

२.११	माध्यामिक तह ९-१२ मा खुद भर्नादर	प्रतिशत			६५		५२	५४	६५	९५				
२.१२	उच्च शिक्षामा कुल भर्नादर	प्रतिशत			२२				६	१९	३	३	१२	४०
२.१३	बेरोजगारी दर				६				९.७	६		१५	८	४
२.१४	श्रम शक्ति सहभागिता दर	प्रतिशत	३८.५		४८.५	७२	३५.७	३८	५२	७५	२५	४२	६०	७२
२.१५	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा जनसंख्या	प्रतिशत			६०			५	४८	६१				
२.१८	आफ्नै स्वामित्वको आवासमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	८५.३		८९		८१.७	९४	९९	१००	८०	९०	९९	१००
२.१९	मानव विकास सुचकांक	सुचकांक	०.५७९		०.६२	०.७६	०.५९	०.५३८			०.४२	०.४९	०.५५	०.६८
२.२०	सुधारिएको सरसफाई सुविधा प्राप्त गर्ने परिवार	प्रतिशत			९०			७७	८५		६२	६४	७८	१००
२.२१	जीवन कालमा शारिरिक वा मानसिक वा यौन हिंसा पीडित महिला	प्रतिशत	२६.३		१३		१६							
२.२२	दर्ता भएका लैंगिक हिंसा लगायतका अपराधका घटना र अनुसन्धानको अनुपात	प्रतिशत	९६.५		१००	१००	८२.७							
२.२३	आधारभूत सुरक्षामा आबद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	१७		६०	१००	१७							
२,२४	गाउँपालिका प्रमुखसंग नागरिकको गुनासो र उजुरीको फर्स्यौट	प्रतिशत	४८.१३		९८	९९	५३							
२.२५	राष्टिय परिचय प्राप्त गरेका नेपनली नागरिक	प्रतिशत	०		१००	१००	०							
२.२६	पाँच बर्ष मुनीका वालवालिकाको जन्म दर्ता	प्रतिशत	५६		१००	१००	६०.१							
२.२७	आधारभूत खाद्य सुरक्षको स्थितिमा रहेको घरपरिवार	प्रतिशत	४८.२		७०	१००	५६				२५	५५	८५	१००

२.८ क्षेत्रगत उदेश्य तथा रणनीति

गाउँपालिकाको समग्र विकासका लागि राखिएका उदेश्य प्राप्त गर्नका लागि निम्न अनुसारका रणनीति अवलम्बन गरिएको छ ।

उद्देश्य १: उत्पादनजन्य बस्तुहरुको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि तथा उद्यमशिलताको विकास र बजारीकरण मार्फत आत्म निर्भर अर्थतन्त्रको विकास गार्ने ।

रणनीति

१.१. प्राथमिक उत्पादनका क्षेत्रमा यान्त्रीकरण तथा प्रविधिको प्रयोग गरी कम लागतमा उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने

१.२. कृषि भूमीको चक्लाबन्दीमा जोड दिई सार्वजानिक, निजि, सहकारी र सार्वजानिक क्षेत्रको सहकार्यमा लगानी सामुहिक तथा ब्यबसायिक उत्पादन प्रणलीमा जोड दिने ।

१.३ कृषि तथा बन पैदावरमा आधारित लघु उघमशिलतामा जोड दिने ।

१.४ कृषक तथा अन्य उत्पादकले उत्पादन गरेका बस्तुहरुको बजारीकरणमा जोड दिने ।

१.५ पिछडिएको क्षेत्र, बर्ग तथा खेर गएको श्रमलाई आर्थिक उपार्जनको क्षेत्रमा उपयोग गर्ने ।

१.६ गाउँपालिका भित्र रहेका प्राकृतिक श्रोत जस्तै जडिबुटी, बन, खानी तथा नदिजन्य पैदावारको बैज्ञानिक ब्यबस्थापन मार्फत उपयोग र बजारीकरण गरि नागरिक तथा गाउँपालिकाको आयमा परिचालन गर्ने ।

१.७ गाउँपालिकाको उत्पादन प्रणलीलाई वातावरणमैत्री तथा जलवायु अनुकुलन बनाई क्षेत्रगत अनुसन्धानलाई विकास प्रकृयामा आबद्ध गराउने ।

उदेश्य २ कृषि, पर्यटन, बैकल्पिक, उर्जा, उद्योग, उत्थानशिल पूर्वाधार र मानव संसाधन विकासको माध्यमबाट समतामुलक उच्च आर्थिक बद्धि हासिल गरि समृद्ध आउँपालिकाको आधारशीला तथार गर्ने ।

रणनीति

२.१ कृषि बालीको उत्पादन तथा उत्पाकत्व बृद्धि गर्न सिंचाइ सुविधाको विस्तार, र, उच्च उत्पादन दिने बीऊ तथा पशु नश्लको विकास, प्राविधिक ज्ञानको सहयोग विस्तार तथा संभाब्यता अध्ययन र अनुसन्धान गरी कृषिमा ब्यबसायीकरण, आधुनिकीकरण र यान्त्रीकरणमा जोड दिने ।

२.२ गुणस्तरिय पर्यटन ब्यबसायको विस्तार र विकास गर्न पर्यटन पूर्वाधारमा जोड, पर्यटन ब्यबसायीको क्षमता विस्तार तथा स्थानिय स्तरमा उत्पादित उपभोग्य सामाग्री प्रयोगमा प्रत्साहन गर्ने ।

२.३ सरकारी कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ संस्था, घर तथा सडक बत्तिका लागि सौर्य उर्जा उत्पादन तथा प्रयोगमा जोड दिने ।

२.४ जलविद्युत उत्पादन, टेलिफोन सेवा विस्तारको लागि निजी क्षेत्र तथा संघिय तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्ने,

२.५ भौतिक पूर्वाधारहरुको विकासमा वातावरण मैत्री तथा विपद् न्यूनिकरणका उपाय अबलम्बन गर्ने,

२.६ गाउँपालिका भित्रका प्रमुख सडकहरुको निर्माण, पुल र सामुदायिक भवन निर्माण गर्न केन्द्र र प्रदेश सरकारसँग साभेदारी गर्ने,

२.७ भूउपयोग योजना कार्यान्वयन गर्दै जाने,

२.८ पिछडिएको क्षेत्र, आर्थिक रुपले पछाडी परेको बर्गलाइ आर्थिक उपार्जनका क्षेत्रमा सहयोग गरी सन्तुलित र समतामुलक आर्थिक बृद्धि हासिल गर्ने ।

२.९ खनिज, वन, जडिबुटी र कृषिमा आधारित उद्योग विकासमा निजी क्षेत्रसँग साझेदारी र सहकार्य गर्ने ।

उदेश्य ३ गुणस्तरीय तथा ब्यबहारिक शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, तथा स्वच्छ वातावरणको पहुँचमा बृद्धि गरि सबै नागरिकलाई समता सामाजिक न्याय सहितको सुरक्षा र सुशासनको अनुभूति गराउनु ।

रणनीति

३.१ सेवा प्रवाह, सुविधा र अवसर वितरणमा समावेशीकरण र समन्यायिक सिद्धान्त अबलम्बन गर्ने ।

३.२ प्राविधिक तथा गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्य, खानेपानीमा गाउँपालिकाका सबै नागरिको पहुँमा पुर्याउन नेपाल सरकार प्रदेश सरकार एबम् विकासका साझेदार संस्था संग समन्वय र साझेदारी गर्ने ।

३.३ नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा निजि क्षेत्र संग समन्वय र साझेदारीमा सुरक्षित र आधुनिक सेवा सुविधा सहितको बस्ति विकासमा जोड दिने ।

३.४ वातावरण संतुलनका लागि फोहोर मैला ब्यबस्थापनलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यन्यनमा ल्याउने ।

३.५ युवाहरुलाई खेलकुदको माध्यमबाट गाउँपालिकाको गौरब बृद्धिमा सरिक गराउने,

३.६ गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्व बृद्धिका लागि करको दायरा बढाउने र प्राकृतिक श्रोतलाइ राजस्वको दायरामा ल्याउने ।

३.७ विकेन्द्रीकरणको अवधारणा अनुसार गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवा र विकास कार्यलाई वडास्तरबाटै सञ्चालन गर्न ब्यबस्था मिलाउने ।

३.८ जनसहभागिता र समावेशीतामा आधारित विकास प्रकृया अबलम्बन गर्ने,

३.९ गाउँपालिकाबाट हुने निर्णय र सेवा प्रवाहमा पारदर्शिता जवाफदेहिता र समयवद्धतालाई अबलम्बन गर्ने,

३.१० सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता, पारदर्शिता र जवाफदेहितालाई अबलम्बन गर्ने,

३.११ जनताको जीउधनको सुरक्षालाई उच्चतम प्राथमिकता दिने ।

३.१२ गाउँपालिकामा भरपर्दो तथ्यांक प्रणलीको स्थापना र विस्तार गर्ने ।

२.९ समष्टिगत आर्थिक अवस्था र आर्थिक बृद्धिदर प्रक्षेपण

नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको दीर्घकालीन लक्ष्य र उदेश्य प्राप्त गर्न यस गाउँपालिकाको पनि भूमिका रहेको हुँदा गाउँपालिका आर्थिक पक्षको विश्लेषण र आथिक क्षेत्रको प्रक्षपण आवश्यक रहन्छ । गाउँपालिकाको तथ्यांकीय आधार अति नै कमजोर रहेको हुँदा क्षेत्रगत तथ्यांक तथा त्यस क्षेत्रले गाउँपालिकाको आर्थिक क्षेत्रमा योगदान यथार्थ रुपमा आँकलन गर्न सकिएको छैन । गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र २०७७, गाउँपालिकाको विषयगत शाखा, जनप्रतिनिधिहरु तथा ब्बसायीहरुको सयुक्त प्रयासले गाउँपालिकाका नागरिकले गर्ने समग्र कृयाकलाप तथा संघिय र प्रदेश सरकारको अनुदान र गाउँपालिकाको आन्तरिक आयको आधारमा आधार बर्ष २०७७/७८ को स्थिर मुल्यलाइ आधार मानी गाउँपालिकाको अर्थिक विश्लेषण तथा आगामी बर्षहरुको क्षेत्रगत योगदानलाई अनुमानित रुपमा प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका नं २ गाउँपालिकाको कुल आय तथा आगामी ५ बर्षका लागि प्रक्षेपित आय (रु हजारमा)

आयको श्रोत	२०७८/०७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/०८२	०८२/०८३	०८३/०८४	०८३/०८४	०८३/०८४
आन्तरिक आय								
वित्तिय समानीकरण, संघिय सरकार								
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनूदान								
आन्तरिक श्रोत जि.स.स बाट प्राप्त								
विषयगत निकायबाट प्राप्त								
जनश्रमदान								
गत बर्षको मौजाद								
आर्थिक बर्षको अन्तमा थप								
जम्मा								
चालू खर्च								
पुजीगत खर्च								
जम्मा विकास बजेट								

तालिका नं २ गाउँपालिकाको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा क्षेत्रगत योगदान (स्थानिय प्रचलित मुल्यका आधारमा) रु हजारमा

क.स.	वियाय क्षेत्र	२०८०/०८१		२०८५/०८६		२१००	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
1	**पशुपालन**	६२२००००००	२५.२				
2	**कृषि**	१६७००००००	६.८				
3	विद्युत, उर्जा तथा खानी	५०००००	०.२				
4	उद्योग तथा ब्यापार	५००००००	२.०				
5	जडिबुटी संकलन तथा विकी	८५००००००	३४.४				
6	बन पैदावार	१२०००००	०.५				
7	गाउँपालिकाको आन्तरिक आय	८४०००००	३.४				
8	बैदेशिक रोजगारी	२६०३६०००	१०.५				
9	सेवा क्षेत्र	३५२०००००	१४.२				
10	शहकारी तथा बैंक	१९०००००	०.८				
11	अन्य	५००००००	२.०				
	जम्मा	२४७१३६०००	१००.०				
	प्रति ब्यक्ति आय (अमेरिकी डलर)	६९९.५					

स्रोत गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७७ तथा प्रक्षेपण २०८०

परिच्छेद ३
आर्थिक विकास क्षेत्र

३.१ कृषि विकास

३.१.१ वर्तमान स्थिति

यस गाउँपालिका डोल्पा जिल्लाको दक्षिणी भेगमा अवस्थित रहेका छन । यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफलको ०.७८प्रतिशत क्षेत्र कृषि भूमी रहेको छ। उच्च हिमाली क्षेत्र भएको हुँदा एक बाली मात्र लगाउन मिल्दछ। प्राकृतिक प्रकोपका कारण कृषि बालीको प्रति हेक्टर उत्पादन र उत्पादकत्व समेत कम रहेको हुँदा खाद्यान्नमा पर निर्भर हुनु परेको अवस्था छ । यो गाउँपालिकाको मुख्य खाद्यान्न वालिको रुपमा मकै, र कोदो रहेका छन । यहाँ उत्पादित खाद्यवालीले सरदर ४ महिना मात्र खान पुग्छ भने ८ महिनाको लागि खाद्यान्न आयात गर्नु पर्दछ। यो क्षेत्रमा दलहन बालीको रुपमा सिमि स्थानीय आलु, फलफलु -स्याऊ, ओखर, आरु, जस्ता नगदे बालीको पकेट क्षेत्र विकास गराइ युवाहरुलाई कृषिमा संलग्न र आधुनिकीकरण, ब्यवसायिकरण र यान्त्रिकरणमा जोड दिनु पर्ने देखिन्छ। वातावरणीय परिवर्तन अनुकुलन कृषि प्रणालीको विकास गर्नु, युवावर्गको विदेश पलायन रोकि उनीहरुलाई स्वदेशमै कृषिमा ब्यवसायिक बनाई कृषि क्षेत्रको विकास गर्नु अति जरुरी छ।

कृषि तथा पशु सेवा कृषि उत्पादनलाई यान्त्रीकरण गर्न ५ वटा हाते ट्याक्टर लगायतका प्रविधिहरु अनुदानमा प्रदान गरिएको छ र २ वटा बहुउपयोगी थ्रेसर गाउँपालिकाको स्वामित्वमा सञ्चालनमा छन्। सामूहिक खेतिको अभ्यास सुरु भएको छ। आलु, कोदो, मकै लगायतका बालीहरुको बीउविजनमा ५० प्रतिशत अनुदान प्रदान गरिएको छ। गत ३ वर्ष देखि टनेल र थोपा सिंचाईलाई प्रोत्साहन गर्न अनुदान प्रदान गरिएको छ। आगामी ५ वर्षमा तरकारीमा जगदुल्ला गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउनको लागि **जगदुल्ला ताजा तरकारी उत्पादन कार्यक्रम** संचालनमा गर्न आबश्क छ । प्रत्येक वडामा कृषि उपज संकलन केन्द्र र एक वटा गाउँपालिका स्तरीय कृषि उपज संकलन केन्द्र निर्माण गरिसकिएको छ । हाल सम्म तीस हजार स्याउको बोट, पन्ध्रसय ओखरका बोट ५०प्रतिशत अनुदानमा लगाई सकिएको छ।

३.१..२ प्रमुख समस्याहरु

१. सिंचाइ अभावका कारण कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व अति नै कम रहेको तथा लाभका तुलनामा लागत बढीलाग्ने हुँदा युवाबर्गको यस क्षेत्रमा युवा बर्गको चासो कम रहेको ।
२. जग्गाको खण्डिकरणले खेतीयोग्य जमिन घट्दै गएको तथा कृषि क्षेत्रका लागि आवश्यक मल तथा उन्नत बीऊविजन प्रयोगको कमीका कारण उत्पादनमा ह्रास हुदै गएको ।
३. कृषि पेशालाई सम्मानित पेशा र लगानीमैत्री बनाउन नसक्दा युवावर्ग कृषि पेशामा आकर्षित नभई विदेश पलायन भएको ।
४. भौगोलिक जटिलता, कृषि ज्ञानमा कमीका कारणआवश्यक मात्रामा नीजि क्षेत्रको लगानी हुन नसक्नु ।
५. कृषि उत्पादनको मूल्यमा बिचौलियाको हातमा जानु र किसानले उचित मूल्य नपाउनु ।
४. प्रविधि विकास तथा यान्त्रिकरण र व्यवसायिकरण हुन नसक्नु ।
५. जलवायु परिवर्तनको असरका कारण वालीहरुमा नयाँ रोग तथा किराहरु देखा पर्दै गएको,
६. मल, गुणस्तरीय विउ, सिंचाई, कृषि सामग्री आदीको मागअनुसार सही समय, मुल्य र स्थानमा सहज तरीकाले उपलब्ध हुन नसकेको ।
७. आवश्यक शीतभण्डार र अन्न भण्डारको व्यवस्था हुन नसक्नु ।
८. कृषि प्रसार सेवा, कृषि सुचना, कृषि विमा, कृषिऋण जस्ता कार्यक्रमहरु ग्रामिण कृषकहरूको सहज पहुँचमा पुग्न नसकेको ।
९. कृषि उत्पादनलाई मुल्य श्रृङ्खलासंग तथा कृषि उद्योगसंग जोड्न नसक्दा बजारीकरणमा समस्या देखिएको ।

३.१.३ चुनौती र अवसर

अवसर

तीनै तहका सरकारले कृषि क्षेत्रलाइ उच्च प्राथमिकतामा राख्नु, कृषि विकासको स्पष्ट मार्गदर्शनका रूपमा रहेको कृषि विकास रणनीति-२०७२ कार्यान्वयन हुनु, प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना संचालनमा रहनु, जलवायु परिवर्तनको अनुकुलन हुनेगरी कर्णली प्रदेशको मुख्य मन्त्री वातावरण मैत्री नमुना गाउँ स्थापना गर्ने कार्य प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनमा आउनु, विदेशबाट फर्किएका युवाहरू सीप, ज्ञान, पुँजी र उन्नत प्रविधिसहित कृषि क्षेत्रमा आकर्षित हुँदै जानु, यातायातका सुविधा बढ्दै जानुका अतिरिक्त पछिल्ला वर्षहरूमा कृषि ऋण, कृषि बिमा, नयाँ प्रविधिहरूको उपयोगले समेत यस क्षेत्रमा थप अवसरहरू सिर्जना हुँदै जानु, प्रांगारिक कृषि प्रति बढ्दो चासो साथै विकास हुँदै गरेको पर्यटन, पर्यापर्यटन तथा कृषि पर्यटन सुरुवात हुनु, कृषि क्षेत्रमा लागानी गर्न निजि क्षेत्रको चासो बढ्नु, गाउँपालिकामा भूमी बैंक ऐन २०७७ निर्माण भई कार्यान्वयनमा आउनुले कृषिमा उत्सुक निजि क्षेत्रकृषिमा आउन सक्ने, प्रदेश सरकार तथा गाउँपालिकाले पर्यटन ब्यबसायमा स्थानिय कृषि बस्तुको उपयोग गर्नु पर्ने नीति लिनु, गाउँपालिकाका हरेक टोल सडक संजाल संग जोडिएको तथा उत्पादित बस्तुको लागि सहज बजारको (जुम्ला, सुर्खेत) ब्यबस्था हुनु आदि ।

चुनौती

वर्षेनी युवा जनशक्तिको विदेश पलायनले गर्दा कृषि क्षेत्रमा रहेको श्रम अभावलाई सम्बोधन गर्न, जग्गाको खण्डीकरण र जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्दै कृषिभूमिलाई उपयोगमा ल्याउन, कृषि वीमा व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन, बर्षाको समयमा बाहेक पानीको श्रोतका कमीका कारण जगदुल्ला नदिबाट लिफ्टिङ सिंचाईको निर्माण र यसको दीगो रुपमा ब्यबस्थापन, सिंचाइको अभाव तथा भौगोलिक विविधताका कारण प्रविधिको विकास तथा यन्त्रिकरण मार्फत कृषिको व्यवसायीकरण गर्न, जंगली जनवारको ब्यबस्थापन गर्न, कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धी, व्यावसायिक, नाफामूलक र सम्मानित पेशाको रूपमा स्थापित गर्न ।

३.१.४ कृषि क्षेत्रको लक्ष्य र उदेश्य

लक्ष्य

कृषि क्षेत्रलाई आधुनिकिकरण, व्यवसायिकरण, विविधीकरण तथा यान्त्रिकिकरण गरी कृषिजन्य वस्तुको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गरी दीगो रुपमा गाउँ बासीको आर्थिक जीवनस्तरमा उल्लेख्य सुधार ल्याउने ।

उद्धेश्य

१. कृषि बालीको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी आत्मानिर्भर गाउँपालिकाको जग तयार गर्ने ।
२. कृषि क्षेत्रको विशिष्टिकरण, बजारीकरण मार्फत दीगो एवं ब्यबसायिक प्रणलीमा रुपान्तरण गर्ने ।
३. कृषि व्यवसायलाई वातावरणमैत्री, प्रविधियुक्त, पर्यटनसँग जोड्दै परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउने ।

३.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: कृषि बालीको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी आत्मानिर्भर गाउँपालिकाको जग तयार गर्ने ।	
१.१ भूमीको बैज्ञानिक ब्यबस्थापन तथा चक्लाबन्दी, कृषको बर्गिकरण गरी कषिमा अनुदानको ब्यबस्था गर्ने	१.१.१ भू उपायेग ऐन २०७६ को बर्गिकरण तथा नीतिमा ब्यबस्था भए अनुरुप कृषि भूमीको चक्लाबन्दी गरी ब्यबसायिक तथा बाँझो जमिनको सदुपयोग गर्ने कृषकलाई विशेष अनुदानको नीतिगत ब्यबस्था गरिनेछ । १.१.२ कृषकको बर्गिकरण कार्यविधि तयार गरी सो का आधारमा अनुदानको ब्यबस्था गरिनेछ । १.१.३ स्थानगत विषेशताका आधारमा कृषि क्षेत्रको सम्भाब्यता अध्ययन गरी सोका आधारमा कृषि पकेट क्षेत्रको घोषणा गरिनेछ । १.१.४ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनीकीकरण कार्यक्रम तथा मुख्य मन्त्री वातावरण मैत्री कृषि

	नमुना गाउँ कार्यक्रम संग समन्वय गरी ब्यबसायिक कृषकलाई अनुदानको ब्यबस्था गरिने छ । १.१.५ ४० बर्ष सम्मका युवालाई कृषिमा आकर्षण गर्न विशेष अनुदानको ब्यबस्था सहित कृषि कार्यक्रमलाई संचालनमा ल्याइने छ । १.१.६ गाउँपालिकाको भूमी बैंक ऐनलाइ कार्यन्वयनमा ल्याइ आवश्यकता अनुसार ब्यबसाय गर्न चाहने कृषकलाई जग्गाको ब्यबस्था मिलाइने छ ।
१.२ प्रतिस्पर्धी क्षमता विकास गरी आधारभूत खाद्य, बस्तुको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने ।	१.२.१ कृषक मैत्री नीति, नियम तथा कार्यविधि तयार गरिनेछ । १.२.२ ब्यवसायिक कृषिमा आवद्ध तथा अन्य कृषका लागि आवश्यक तालिमको ब्यबस्था गरिनेछ । १.२.३ लगानी सुनिश्चित गराउन वातावरणीय, प्राविधिक, बजार एवम् जंगली जनावरबाट हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्राथमिकता दिइनेछ । १.२.४ गाउँपालिका भित्रका खेतियोग्य जमिनमा दीगो रुपमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउन सिंचाईका बैकल्पिक उपायको खोजी गरी आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण गरिनेछ । १.२.५ गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरू र कृषि यन्त्रहरु, उन्नत प्रविधि एवम् सुलभ कृषि कर्जाको व्यवस्था गरिनेछ । १.२.६ गाउँपालिकाको सबै क्षेत्रको माटो परिक्षण गरि संभाव्यताका आधारमा हरेक वडालाई एक विशेष कृषि पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराइनेछ । १.२.७ सम्भावित कृषि बस्तु, उत्पादनहरूको पहिचान एवम् उत्पादन वृद्धि गरी उक्त उत्पादनको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरणमा जोड दिईनेछ । १.२.८ कृषिका लागि आवश्यक मल, उन्नत बीऊमा अनुदान दिने तथा समयमै उपलब्ध गराउन पहल गरिनेछ । १.२.९ तरकारी तथा फलफुलको आत्मनिर्भर बनाउन संभाब्यताको अध्ययन गरि तरकारी तथा फलफुल पकेट क्षेत्रको घोषण गर्री कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१.३ गाउँपालिकाका खेतियोग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउने ।	१.३.१ गाउँपालिकाका धान खेत तथा तरकारी लगाउने क्षेत्रमा सतही तथा अन्य सिंचाइ प्रणालीको ब्यबस्था गरिनेछ । १.३.२ सतही सिंचाइको संभावना नरहेको स्थानमा लाभ लागत विश्लेषणका आधारमा लिफ्ट सिंचाइ को ब्यबस्था मिलाइने छ । १.४ गाउँपाकि भित्रका सुख्खा क्षेत्रमा सिंचाइका लागि प्लाष्टिक पोखरी तथा घरघरमा बर्षायामको पानी संकलन गर्न टयांकीको निर्माण गरिनेछ ।
१.४. कृषि क्षेत्रमा निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको लगानी अभिबृद्धि गरी निर्यात प्रबर्द्धन गर्ने ।	१.४.१ बैंक तथा सहकारी संस्थाहरुले निश्चित प्रतिशत रकम कृषि उत्पादनमा लगानि गर्नुपर्ने र कृषि उद्यम एवं व्यवसाय सञ्चालन गर्न वित्तीय संस्थाबाट सहुलियत व्याजदरको ऋण उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यबस्था गरिने छ । ३.१.२ नीजि क्षेत्रले कृषिमा तथा पशुपालन फर्म सञ्चालन गर्न चाहेमा पूर्वाधारमा सहयोग गरिने र नीतिगत तथा व्यवासाय करमा सहुलियत उपलब्ध गराइने छ । ३.१.३ नीजि क्षेत्रका कृषि उपजहरुको ब्राण्डिङ गर्ने कानुन निर्माण गर्ने
उदेश्य नं २ कृषि क्षेत्रको विशिष्टिकरण, बजारीकरण मार्फत दीगो एवं ब्यबसायिक प्रणलीमा रुपान्तरण गर्ने ।	
२.१ तुलनात्मक लागत लाभ हुनसक्ने बाली, पशुपंक्षिजन्य बस्तुहरुको	२.१.१ तुलनात्मक लाभ हुनसक्ने स्थानीय बाली तथा बस्तुको सघन व्यवसायिक खेती प्रणाली अघि बढाइनेछ । -जडिबुटी, स्याउ ओखर, २.१.२ उत्पादन वा आम्दानीको आधारमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने २.१.३ नीजी तथा सहकारी क्षेत्रको संलग्नता बडाउँदै करार सम्झौतामा आधारित

व्यवसायिकरण सहित खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चित गर्ने ।	सहकारी खेतीलाई प्राथमिकता दिई खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चित गर्ने । २.१.४ कृषि पेशामा संलग्न कृषकहरुलाई प्रोत्साहित गर्न तथा सम्मानित बनाउन विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । २.१.५ कृषि उपजको बजारीकरण तथा व्यवसायीकरण र यन्त्रिकरणमा सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
उदेश्य नं ३. कृषि उत्पादनलाई वातावरणमैत्री, प्रविधियुक्त, पर्यटनसँग जोड्दै परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउने ।	
३.१ वातावरण मैत्री प्रविधि, वित्तिय सहयोग, बजारीकरण, सूचना प्रणाली र अन्य पूर्वाधारको विकास गरी कृषि, उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने ।	३.१.१ प्राङ्गारिक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान एवम् उत्पादनमा वृद्धि गरी उत्पादित प्राङ्गारिक वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण गरिनेछ । ३.१.२ कृषिजन्य जैविक विविधताको संरक्षण, संवर्द्धन तथा सदुपयोग गर्दै माटो सुहाउँदो एवम् जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण गर्न अनुसन्धानमा आधारित वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिको अबलम्बन गरिनेछ । ३.१.३ कषि बालीका लागि विशेष उत्पादन क्षेत्र तोकी त्यस्ता क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारको विकास गरी उन्नत नस्ल, पशु आहारा, पशु सेवा, पश स्वास्थ्य, सुलभ ऋृण, बीमासहितको प्राविधिक सेवा प्रदान गरिने । ३.१.४ कृषि व्यवसायलाई प्रविधियुक्त र प्रतिस्पर्धी बनाउन विभिन्न निकायको सहयोग र सहकार्यमा उन्नत प्रविधिकोप्रयोग तथा प्रसार गरिने । १.५ खाद्यबाली कोदो, मकै, आलु तथा दलहनबाली र तरकारीबालीको स्थानीय जातको संरक्षणमा जोड दिइनेछ ।

३.१.६ कार्यकमका प्रथमिकता क्षेत्र

१. खाद्यान्नबालीको उत्पादनमा जोड ।

२. बडी लाभ दिने र छिटो तयार हुने नगदे वालीहरु तरकारी, आलु, स्याऊ, ओखर खेतीमा जोड दिने ।

३. कृषि व्यबसायलाइ परिणाममुखी तथा उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धिका लागि जग्गाको चक्लाबन्दी गर्ने र स्थान विषेशमा कृषि बालीको पकेट क्षेत्र घोषणा गर्ने ।

३.१.७ बिस्तृत कार्यक्रम (बजेट रु. हजारमा)

संकेत नं	कार्यक्रम	ईकाइ.	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	बजेट	जिम्मेवार निकाय
क	जग्गा चक्लाबन्दी नीति तथा कार्यविधि तयार	संख्या	५००	०	०	०	०	१	५००	गा.पा.
क	भूमीहीन तथा ब्यबसायिक कृषकका लागि भूमी बैक मार्फत जग्गा वितरण	हे.	२००	२००	१००	१००	१००	५०	७००	गा.पा.
कग	कृषक को बर्गिकरण गरि परिचयपत्र वितरण	संख्या	५०	१००	१००	५०	५०	३००	३५०	गा.पा.र संघ
कखग	ब्यबसायिक कृषक अनुदान	संख्या	१५००	२५००	३५००	३९००	४५००	१५०	१५९००	गा.पा.र संघ
क	मोडेल फार्म अध्ययन संचालन तथा ब्यबस्थपन	संख्या	१५००	१७००	१९००	२१००	२२००	२०	९४००	कृ.शा
कखग	कृषकका लागि असिना जाली तथा हाइटेक टनेल निर्माणमा ५० प्रतिशत अनुदान	संख्या जना	११००	१५००	२१००	२५००	२८००	३०००	१००००	गा.पा.र संघ
क	खाद्यान्नबालीको उन्नत बीउ, विजनमा ५० प्रतिशत अनुदान वितरण	संख्या जना	५००	५००	५५०	६००	७००	३००	२८५०	गा.पा
	ताजा तरकारी उत्पादन कार्यक्रम	संख्या	८००	९००	९००	११००	१५००	५०	५२००	गा.पा
क	गाउँपालिकाको कृषि क्षेत्रको दीर्घकालीन योजना तयार र लागु	संख्या	०	१५००	०	०	०	१	१५००	गा.पा
कखग	कृषक तालिम तथा प्राविधिक ज्ञान हस्तान्तरण	संख्या जना	५००	६००	७००	८००	९००	२५०	३५००	गा.पा.र संघ
क	जंगली जनवार ब्यबस्थापन कार्यक्रम	नियमित	१००	१००	१००	१००	१००		५००	गा.पा.
कख	सबै वडामा माटो परिक्षण	पटक	५००	५००	५००	०	3		१५०३	गा.पा. कृ.शा
क	कृषक संग कृषि विज्ञको अन्तरक्रिया कार्यक्रमम	पटक	१००	१००	१००	१००	१००	१०	५००	गा.पा. कृ.शा
कख	कृषि बस्तु भण्डारण तथा प्रशोधन केन्द्रको निर्माण	संख्या	१२००	२५००	५०००	७५००	0	३	१६२००	गा.पा. कृ.शा

कखग	कृषि यान्त्रीकरण उपकरणमा ५० प्रतिशत अनुदान	जना	१०००	१०००	१०००	१०००	१५००	१००	५५००	गा.पा. कृ.शा
कख	कृषिमा आधारित उद्योग स्थापना (कृषि शहकारी) अनुदान	संख्या	१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	६	७५००	गा.पा. कृ.शा
कखग	किटनासक औषधी, उन्नत जातको बिऊ तथा मल अनुदान	संख्या जना	८००	८००	८००	९००	१०००	२३०	४३००	गा.पा. कृ.शा
कखग	तरकारी पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	हे.	५००	५००	७००	५००	८००	३०	३०००	गा.पा. कृ.शा
कखग	आलु पकेट क्षेत्र विस्तार	हे	५००	५००	५००	५००	७००	५०	२७००	गा.पा. कृ.शा
कखग	फलफुल खेति विस्तार (स्यउ, ओखर,)	हे	५००	५००	५००	५००	५००	१००	२५००	गा.पा. कृ.शा
	दलहन बाली विस्तार कार्यक्रम	हे.	३००	३००	३००	३००	३००	३०	१५००	गा.पा. कृ.शा
कखग	कृषि विमा कार्यक्रम	प्रतिशत	६००	७००	८००	९००	९००	८०	३९००	गा.पा. कृ.शा
कखग	सतही सिंचाई विस्तार	हे	१५००	२५००	३०००	३०००	३०००	१५०	१३०००	गा.पा. कृ.शा
कख	बर्षेपानी संकलन प्लाष्टिक पोखरी तथा टयांकी निर्माण	संख्या	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१२	५०००	गा.पा. कृ.शा
कख	थोपा सिंचाई	संख्या	२५००	२५००	२५००	२५००	२५००	२०	१२५००	गा.पा. कृ.शा
क	कृषि व्यबसाय संचालन गर्ने शहकारीलाइ अनुदान	संख्या	२००	५००	६००	७००	७००	६	२७००	गा.पा. कृ.शा
क	गाउँपालिका, निजि क्षेत्र तथा स्थानिय नागरिकको संयुक्त लगानीमा कृषि मोडेल फार्म संचालन (PPP model)	संख्या	२५००	३७००	३९००	३९००	४१००	६	१८१००	गा.पा. कृ.शा
क	कृषक अवलोकन भ्रमण	पटक	२००	२००	३००	३००	३००	५	१३००	गा.पा. कृ.शा
क	कृषि व्यबसायमा उत्कृष्क कृषक, शहकारी तथा ब्यबसायिक सहुहलाइ	पटक	१००	१००	१००	१००	१००	५	५००	गा.पा. कृ.शा

	पुरस्कारको वितरण									
क	प्रांगारिक खेती प्रोत्साहन कार्यक्रम	पटक	१०००	१२००	५००	५००	५००	६	३७००	गा.पा. कृ.शा
क	खाद्यवाली, तरकारी तथा दलहन वालीको स्थानिय जातको संरक्षण कार्यक्रम	नियमित	६००	६००	७००	७००	१६००		४२००	गा.पा. कृ.शा
क	जलवायु परिवर्तन र अनुकुलनका उपाय सम्बन्धि कार्यशाला संचालन	पटक	२००	२००	३००	३००	३००	५	१३००	गा.पा. कृ.शा
कख	विपन्न बर्गका विद्यार्थीका लागि कृषि विषय अध्ययमा छात्रबृति	संख्या	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०	५०००	गा.पा. कृ.शा
	जम्मा		२५५५०	३२६००	३६१५०	३९५५०	३६४५३		१४२८०३	

३.१.७ नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा......................	सुचक	ईकाइ	आधार वर्ष	उपलब्धी					योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
				२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६					
प्रभाव	कृषिको यान्त्रीकरण र ब्यबसमयीकरणको माध्यमबाट उच्च उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि भएको हुनेछ	गाउँपालिकाको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	६.५	७	८	८.५	९	९.५	३.५	गापा पा.चि.	गापा		
		ब्यबसायिक कृषि फर्म	सख्या	६५	७०	७५	८५	९५	१००	४५	गापा पा.चि.	गापा		
		ब्यबसायिक कृषि क्षेत्रबाट स्वरोजगार जनसंख्या	प्रतिशत	५	६	७	९	१०	१५	१०	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल १	कृषिभूमीको चक्लाबन्दी तथा बाँझो जग्गा उपयोगमा आएको हेनेछ	भूमी बैंकमा आएको जग्गाको क्षेत्रफल	हे.	०	२	५	१५	२५	५०	५०	गापा पा.चि.	गापा		
		बाँझो जग्गामा पुन खेती गरिएको क्षेत्रफल	हे.	१	३	५	६	७	१०	१०	गापा पा.चि.			
		कुल कृषि भूमी मध्ये वाली लगाइएको क्षेत्रफल	हे	३१०	३१५	३४५	३६०	३७५	३८५	७५	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल	कृषकमैत्री लगानी वातावरणको	कृषक बर्गीकरण भई परिचय	संख्या	०	१५	२५	४०	७५	९०	९०	गापा	गापा		

२	सिर्जना भएको हुने	पत्र प्राप्त कृषक									पा.चि.			
		कृषि अनुदान प्राप्त गर्ने ब्यबसायिक कृषक	संख्या	२५	३०	५०	७०	८०	९०	६५	गापा पा.चि.	गापा		
		कृषि अनुदान प्राप्त गर्ने साना कृषक	संख्या	५०	५५	६०	९०	१००	१३०	८०	गापा पा.चि.	गापा		
		कृषि अनुदान रकम (रु हजारमा)	रु.								गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ३	विशिष्टिकृत कृषि उत्पादन क्षेत्र, नमुना मोडेल फार्म विकास भएको हुने	खाद्यवालीको क्षेत्रफल	हे.	२४५	२४५	२४५	२४५	२४०	२३०	–१५	गापा पा.चि.	गापा		
		तरकारी बालीको पकेट	संख्या	४	४.२	४.५	५	५.२	५.५	१.५	गापा पा.चि.	गापा		
		हाइटेक टनेल	संख्या	५	१०	१५	२०	२५	३०	२५	गापा पा.चि.	गापा		
		आलु खेतीको क्षेत्र विस्तार	हे.	८४	९०	९५	१००	१०५	११०	२६	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ४	कृषि तथ्यांक प्रणली व्यबस्थित हुनेछ	कृषि सम्बन्धि तथ्यांकको संकलन र व्यबस्थापन	पटक	१	१	१	१	१	१		गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ५	कृषक मैत्री योजना, नियम ऐन र नियमहरुको निर्माण भएको हुने	भूउपयोग योजना तयार	संख्या	१	–	–	–	–	–		गापा पा.चि.	गापा		
		कृषि क्षेत्रको दीर्घकालीन योजना तयार	संख्या	–	१	–	–	–	–	१	गापा पा.चि.	गापा		
		किसान मैत्री ऐन, नियम र कार्यविधि तयार	संख्या	०	–	१	१	–	–	२	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ६	कृषि उपज संकलन तथा भण्डारगाका लागि कोल्ड स्टोर निर्माण भएको हुने	कृषि उपज संकलन केन्द्र	संख्या	०	१	१	२	१	१	६	गापा पा.चि.	गापा		
		कोल्ड स्टोर	संख्या	०	–	–	१	–	–	१	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ७	अध्ययन अनुसन्धान, सहकार्य र समन्वय भएको हुने	माटो परिक्षण भएको वडा	संख्या	०	१	२	२	१	–	६	गापा पा.चि.	गापा		
		बाली पकेट क्षेत्रको लागि अध्ययन	संख्या	८	१०	१२	१५	१६	१८	१०	गापा पा.चि.	गापा		
		किसानसंगा विज्ञको परामर्श	संख्या	०	२	२	२	२	२	१०	गापा पा.चि.	गापा		

प्रतिफल १.७	लगानी सुनिश्चित, जोखिम व्यबस्थापन र सुलभ कृषि कर्जाको व्यबस्था भएको हुने	कृषि बिमामा आवद्ध कृषक	प्रतिशत	०	५	१०	१५	२०	२५			गापा		
		जंगली जनवार व्यबस्थापनको लागि कार्यक्रमले समेटेको क्षेत्र वडा संख्या	संख्या	०	१	१	२	१	१	६		गापा		
		सुलभ कृषि कर्जा प्राप्त कृषक	संख्या	१	५	१०	१५	२०	२५	२४	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल १.८	सिंचाई सुविधाको विस्तार भएको हुने	१२ महिना नै सिंचाइ हुने क्षेत्रफल	हे	१०	१२	१५	१८	२५	५०	४०	गापा पा.चि.	गापा		
		सिंचाइ नहर तथा कुलो संख्या	संख्या	९	१०	१२	१५	१८	१९	१०	गापा पा.चि.	गापा		
		ल्लाष्टिक पोखरी	संख्या	०	१	१	१	१	२	६	गापा पा.चि.	गापा		
		नयाँ प्रविधिमा आधारित तथा साना सिंचाई योजनाले सिंचित क्षेत्रफल	हे.	०	.५	१	२	१	१.५	६	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल १.९	गाँउपालिकाका सबै स्थानमा सहज सडकको पहुँच पुगेको हुने	कृषि सडकले जोडिएका कृषि पकेट क्षेत्रहरु	संख्या	सबै	सबै	सबै	सबै	सबै	सबै	सबै	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल १.९	शहकारीहरु कृषि बाली उत्पादनको क्षेत्रमा आफ्नो लागानी बढाएका हुने	कृषिमा कुल लगानीको ७० प्रतिशत लगानी गर्ने शहकारी संख्या	संख्या								गापा पा.चि.	गापा		
		कृषि क्षेत्रमा प्रत्यक्ष लागनी गर्ने शहककारी	संख्या	६	६	६	६	६	६	६	गापा पा.चि.	गापा		
असर २	कृषि क्षेत्र नाफामुलक, गुणस्तरीय र दीगो व्यबसायिक प्रणालीमा रुपान्तरण भएको हुने	कृषिवाली -फापरु,मकै, कोदो, गहुँ) को प्रति इकाइ लागत	रु प्रति रोपनी	३.४	३.५	३.६	३.८	३.९	४	०.६	गापा पा.चि.	गापा		
		कृषिबालीको उत्पादन	रु प्रति रोपनी								गापा पा.चि.	गापा		
		ब्यसायिक कृषक	संख्या	१५	२०	२५	३०	४०	४५	३०	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल २.१	उच्च लाभ दिने कृषिबालीको क्षेत्रफमा बृद्धि भएको हुने	उच्चलाभ दिने तरकारी बालीको क्षेत्रफल -काउनो, चिनो, फापर)	हे.	७.५	८	९	११	१३	१५	७.५	गापा पा.चि.	गापा		
		उच्च लाभ दिने फलफुल खेतीको क्षेत्रफलको क्षेत्रफल (स्याउर ओखर)	हे.	४५	५०	६०	७०	१२०	१५०	१०५	गापा पा.चि.	गापा		

प्रतिफल २.१	मुल्य श्रृंखला पद्धती अनुसार उत्पादन देखि बजारीकरण सम्मका कार्यक्रमहरु एकिकृत रुपमा संचालन भएको हुने	मुल्य श्रृंखला सम्बन्धि तालिम प्राप्त तथा मुल्य श्रृखलामा जोडिएका कृषक	संख्या	०	१०	२०	३०	४०	५०	५०	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल २.१	कृषि उपजको बजारीकरणको लागि आवश्यक संरचना यान्त्रीकरणको विकास भएको हुने	कृषिमा यान्त्रीकरणको प्रयोग गर्ने कृषक	प्रतिशत	४	१०	१५	२५	३०	३५	३१	गापा पा.चि.	गापा		
		३० मिनेटको दुरीमा कृषि उपज विक्रीका लागि संकलन केन्द्र सम्म पहुँच पुगेका कृषक	प्रतिशत	८०	८०	८५	९०	९०	१००	२०	गापा पा.चि.	गापा		
असर ३	कृषि उद्यमी र कृषिमा आधारित उद्योगका विकास भई रोगारीको सिर्जना भएको हुनेछ ।	कृषि पेशामा संलग्न जनसंख्या	प्रतिशत	६८	६८	६७	६६	६५	६२		गापा पा.चि.	गापा		
		कृष्मि आधारित उद्योग	संख्या	१०	११	१२	१५	२१	२५	१५	गापा पा.चि.	गापा		
		व्यबसायिक कृषि प्रतिष्ठानबाट रोगारी सिर्जना	संख्या	२०	२५	५०	७०	८०	१००	८०	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ३.१	कृषिमा युवालाई आकर्षण गर्नका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन भएको हुने	युवा कार्यक्रमा संलग्न युवा व्यबसायि	संख्या	५	८	११	१५	२०	३०	२५	गापा पा.चि.	गापा		
		प्रधानमन्त्री कृषि परियोजना तथा मुख्यमन्त्री नमुना कषि गाउँ कार्यक्रमबाट सहयोग प्राप्त युवा	संख्या	५	१०	१२	१३	१५	१६	११	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ३.१	कृषक र पर्यटन व्यबसायी बीच कृषि सामाग्र खरिद विक्री गर्न सहमती भएको हुने	कृषक र पर्यटन व्यबसायी बीच भएका सम्भौता	संख्या	०	०	०	१	२	३	३	गापा पा.चि.	गापा		
असर ४	कृषि अभ्यास वातावरण मैत्री भएको हुने	खेतबारीको खनजोतमा बैज्ञानिक प्रणलीको अवलम्बन सम्बन्धि तालिम - (scienctific farm management training)	पटक	०	१	१	१	१	१	५	गापा पा.चि.	गापा		
प्रतिफल ४.१	प्रांगारिक मलको उत्पादन र प्रयोगमा बृद्धि भएको हुने	आवश्यक मात्रामा खेतबारीमा प्रांगारिक मल मात्र प्रयोग गर्ने कृषक	प्रतिशत	१०	१५	२०	२५	३०	३५	२५	गापा पा.चि.	गापा		
		प्रांगारिक कृषि गर्नका लागि IPM तालिम संचालन	पटक	०	१	१	१	१	१	५	गापा पा.चि.	गापा		

३.२ पशुपंक्षी र मत्स्य विकास

.३.२ .१ वर्तमान स्थिति

यस गाउँपालिकामा झण्डै ८० प्रतिशत किसानहरु पशुपंक्षी पाल्दछन् । धेरै जसो व्यवसाहिक रुपमा नभइ आफ्नो गर्जो टार्नको लागि पशुपालन गर्दछन् । यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफलको २१.०९ प्रतिशत भूभाग घाँसे मैदान रहेको रहेको (गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७७) प्रतिशत घाँसे मैदान रहेको छ यसका अलवा कृषि योग्य जमिन बाझो, रहेको तथा बन क्षेत्र पनि चरनको लागि प्रयोगमा ल्याउन सकिन्छ । भौगोलिक तथा वातावरणीय अवस्थाले यस क्षेत्र कृषिका लागि भन्दा पशुपालनको लागि उपयुक्त स्थान रहेको छ । २०७७ को गाउँपालिकाको तथ्यांक अनुसार चौरी गाइको संख्या ६०००, भेडा बाखाको संख्या १७७००, गाई २००० भैसी १४ र कुखुराको संख्या ३५०० रहेको छ । पहु जन्य उत्पादनमा बार्षिक दुध उत्पादन ८.५८ मे.ट., मासु उत्पादन पशु -कुखुरा तथा खसी, खसी बोका) २८६ मे.ट, कुखुराको ५ मे.ट उत्पादन भएकोले यस क्षेत्र भेडौ,बाखा, चौरीको लागि अति नै उपयुक्त स्थान रहेको छ । अहिलेसम्म व्यवसायीक रुपमा संचालन भएका भेडा बाखा फार्म २३ बटा तथा चौरी फार्म १२ रहेका छन । यस गाउँपालिकाका नागरिकको पारिवारिक नगद आम्नदानीको प्रमुख हिस्सा पशुपालनको रहेको छ । सुधारीएको गोठ, चरन क्षेत्रको ब्यबस्थापन, उन्नत जातको नश्लको कमी, आवश्यक प्रविधिक जनशत्तिको कमी, भेटेनरि सेवाको कमि, जंगली जनवारको आक्रमण, प्राकृतिक प्रकोप, आधुनिक पशु वधशालाको स्थापना नहुनु र अन्य रोगजन्य प्रकोपका कारण पशुपंक्षीजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व समेत कम रहेको भएता पनि दुध र माशुजन्य पदार्थमा निर्यात गरेको छ । युवाहरुलाई व्यवसायीक रुपमा पशु, पंक्षी पालनमा आकर्षण गर्न आधुनिकीकरण, ब्यवसायीकरण र यान्त्रिकरणमा जोड दिनु पर्ने देखिन्छ । युवावर्गको विदेश पलायन रोकि उनीहरुलाई स्वदेशमै पशु, पंक्षी पालनमा ब्यवसायिक बनाई यस क्षेत्रको विकास गर्नु अति जरुरी छ ।

३.२..२ प्रमुख समस्याहरु

१. बजारको लागि पशु हाट बजार नहुनु जसको कारण किसानहरुले चाहेको समयमा बेचबिखन गर्न समस्या हुनु ।
२. पशुपालन पेशालाई सम्मानित पेशा र लगानीमैत्री बनाउन नसक्दा युवावर्ग आकर्षित नभई विदेश पलायन भएको ।
३. किसानले उचित मूल्य नपाउनु ।
४. प्रविधि विकास तथा यान्त्रिकरण र व्यवसायिकरण हुन नसक्नु ।
५. पशुपंक्षीमा रोग लाग्दा उचित भेटेनरी सेवाको उपलव्धता नभएको ।
६. खुल्ला आकासामा बाखा, भैंडा र चौरी पालन गर्ने प्रचलन जसले गर्दा जंगली जनवारबाट क्षति ब्योर्होनु परेको ।
७. आवश्यक पशु बधशालाको व्यवस्था हुन नसक्नु तथा मासु प्रशोधन भई निर्यात हुन नसक्नु ।
८. प्रचार, प्रसार, सुचना, पशुपंक्षी, बीमा, सहुलियत ऋण जस्ता कार्यक्रमहरु कृषकहरूको पहुँचमा पुग्न नसक्नु ।
९. पशु, पंक्षी, सम्बन्धि उत्पादनलाई मुल्य श्रृङ्खलासंग तथा दुध तथा मासुजन्य उधोगसंग जोड्न नसक्दा बजारीकरणमा समस्या देखिनु ।

३.२.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. वर्षेनी विदेश पलायन हुने युवा जनशक्तिलाई रोकेर पशुपालन ब्यबसायलाइ मर्यादित बनाउन ।
२. पशु बीमा कार्यक्रमर्ला कृषकहरुमा सहज तरिकाले पुर्याउन ।
३. बाघ तथा अन्य जंगली जनवारको आक्रमणबाट जोगाउन तथा प्राकृतिक प्रकोप बाट जोगाउन ।
४. कृषकहरुले परम्परागत शैलिलाई सुधार गरी आधुनिक प्रणलीबाट ब्यबसायीकरण गर्न ।
५. पशु, पंक्षी र मत्यपालन पेशालाई आधुनिकिकरण प्रतिस्पर्धी, व्यावसायिक, नाफामूलक र सम्मानित पेशाको रूपमा स्थापित गर्न ।

अवसर

दुध तथा मासुमा आत्मनिर्भरता कायम गर्नको लागि तीनै तहका सरकारले उच्च प्राथमिकतामा राख्नु, प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तरगत कृषकलाइ ज्ञान सिप र अनुदानको व्यबस्था, जलवायु परिवर्तनको अनुकुलन हुनेगरी कर्णाली प्रदेशको मुख्य मन्त्री वातावरण मैत्री नमुना गाउँ स्थापना गर्ने कार्य प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयनमा आउनु, विदेशबाट फर्किएका युवाहरू सीप, ज्ञान, पुँजी र उन्नत प्रविधिसहित यस क्षेत्रको व्यवसायमा आकर्षित हुँदै जानु, यातायातको सुविधा बढ्दै जानुका तथा सबैतिरको बजार संग यातायातले जोडिनु, अतिरिक्त पछिल्ला वर्षहरूमा दुध र माशु उत्पादनको क्षेत्रमा सहुलियत ऋण उपलब्ध हुनु, पशु पंक्षी बीमा, नयाँ प्रविधिहरूको उपयोगले समेत यस क्षेत्रमा थप अवसरहरू सिर्जना हुँदै जानु, यस क्षेत्रमा लागानी गर्न निजि क्षेत्रको चासो बढ्नु, प्रसस्त चरन क्षेत्र हुनु र बाख्रा, भेडा तथा चौरीगा ।

३.२.४ सोच लक्ष्य र उदेश्य

लक्ष्य

पशुपालन क्षेत्रलाई आधुनिकिकरण, व्यवसायिकरण, विविधीकरण गरी पशुजन्य उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गरी दीगो रुपमा गाउँ बासीको आर्थिक जीवनस्तरमा उल्लेख्य सुधार ल्याउने ।

उद्धेश्य

१. पशुपालन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी आत्मानिर्भर गाउँपालिकाको जग तयार गर्ने ।
२. पशुपालन क्षेत्रको विशिष्टिकरण, बजारीकरण मार्फत दीगो ब्यबसायिक प्रणालीमा रुपान्तरण गर्ने ।
३. पशुपालन व्यवसायलाई वातावरणमैत्री, प्रविधियुक्त, पर्यटनसँग जोड्दै परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउने ।

३.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: पशुपालन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी आत्मानिर्भर गाउँपालिकाको जग तयार गर्ने ।	
१.१ किसानहरुको बर्गिकरण गरी अनुदानको ब्यबस्था गर्ने ।	१.१.१ किसानहरुको बर्गिकरण कार्यविधि तयार गरी सो का आधारमा अनुदानको ब्यबस्था गरिनेछ । १.१.२ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनीकीकरण कार्यक्रम तथा मुख्य मन्त्री वातावरण मैत्री कृषि नमुना गाउँ कार्यक्रम संग समन्वय गरी ब्यबसायिक कृषकलाई अनुदानको ब्यबस्था गरिने छ । १.१.३ ४० बर्ष सम्मका युवालाई आकर्षण गर्न **युवाको साथ अध्यक्ष** कार्यक्रमलाई संचालनमा ल्याइने छ ।
१.२ प्रतिस्पर्धी क्षमता विकास गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने ।	१.२.१ कृषक मैत्री नीति, नियम तथा कार्यविधि तयार गरिनेछ । १.२.२ ब्यसायिक कृषकका लागि आवश्यक तालिमको ब्यबस्था गरिनेछ । १.२.३ लगानी सुनिश्चित गराउन वातावरणीय, प्राविधिक, बजारीकरण एवम् जंगली जनावरबाट हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्राथमिकता दिइनेछ । १.२.४ गुणस्तरीय उत्पादन सामग्रीहरू र यन्त्रहरु, उन्नत प्रविधि एवम् सुलभ ऋणको व्यवस्था गरिनेछ । १.२.५ गाउँपालिकाको सबै क्षेत्रकोसंभाब्यताका आधारमा हरेक वडालाई एक विशेष पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गर्न विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराइनेछ । १.२.६ आवश्यक उन्नत नश्लमा अनुदान दिने तथा समयमै उपलब्ध गराउन पहल गरिनेछ ।
१.३ पशुपालन क्षेत्रमा निजी, सहकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको	१.३.१ बैंक तथा सहकारी संस्थाहरुले निश्चित प्रतिशत रकम पशुपालन क्षेत्रमा लगानि गर्नुपर्ने र सहुलियत व्याजदरको ऋण उपलब्ध गराउने नीतिगत व्यबस्था गरिने छ ।

लगानी अभिबृद्धि गरी निर्यात प्रबर्द्धन गर्ने ।	१.३.२ नीजि क्षेत्रका दुध र मासु जन्य उपजहरुको ब्राण्डिङ गर्ने कानुन निर्माण गर्ने र प्याटेण्ट दर्ता गर्ने व्यवस्था गर्ने १.३.३ सरकारी, निजि तथा समुदायको संयुक्त सहभागितामा ब्यबसायिक कृषि फर्मको संचालन गरिले छ ।
उदेश्य नं २ पशुपालन क्षेत्रको विशिष्टिकरण, बजारीकरण मार्फत दीगो एवं ब्यबसायिक प्रणालीमा रुपान्तरण गर्ने ।	
२.१ तुलनात्मक लागत लाभ हुनसक्ने पशुपंक्षि जन्य बस्तुहरुको व्यवसायिकरण सहित प्रोटिन आपूर्तिमा सुनिश्चित गर्ने ।	२.१.१ तुलनात्मक लाभ हुनसक्ने पशुपंछिको सघन व्यवसायिक पालन प्रणाली अघि बढाइनेछ । २.१.२ उत्पादनको आधारमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनेछ । २.१.३ निजि तथा सहकारी क्षेत्रको संलग्नता बढाउँदै करार सम्भौतामा आधारित सहकारी पशुपालनलाई प्राथमिकता दिईनेछ । २.१.४ पशुपालन पेशामा संलग्न कृषकहरुलाई प्रोत्साहित गर्न तथा सम्मानित बनाउन विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ २.१.५ पशुजन्य उत्पादनको बजारीकरण तथा व्यवसायीकरण र यान्त्रिकीकरणमा सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
२.२ पशुपालक कृषको व्यबसायिक क्षमता विकास गर्ने ।	२.१ ब्यबसायिक तथा निर्वाहमुखी कृषकका लागि अल्प कालिन तथा मध्यकालिन समयको तालिमको व्यबस्था गरिनेछ । २.२ कृषकका समस्याको स्थलगत रुपमा नै समाधान गर्नका लागि पशुसेवा घुम्ती शिविर संचालन गर्ने तथा विज्ञसंगको अन्तरक्रयाको व्यबस्था मिलाइने छ ।
उदेश्य नं ३. पशुपालन व्यवसायलाई वातावरणमैत्री, प्रविधियुक्त, पर्यटनसँग जोड्दै परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउने ।	
३.१ वातावरण मैत्री प्रविधि, वित्तिय सहयोग, बजारीकरण, सूचना प्रणाली र अन्य पूर्वाधारको विकास गरी पशुपंक्षी एवं मत्स्य उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्नु ।	३.१.१ पशुपालनका लागि सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान एवम् उत्पादनमा वृद्धि गरी उत्पादित वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै बजारीकरण गरिनेछ । ३.१.२ पशुपालनका लागि विशेष उत्पादन क्षेत्र तोकी त्यस्ता क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारको विकास गरी उन्नत नस्ल, पशु आहारा, पशु सेवा, पशु स्वास्थ्य, सुलभ ऋृण, बिमासहितको प्राविधिक सेवा प्रदान गरिनेछ । ३.१.३ पशुपालन व्यवसायलाई प्रविधियुक्त र प्रतिस्पर्धी बनाउन विभिन्न निकायको सहयोग र सहकार्यमा उन्नत प्रविधिकोप्रयोग तथा प्रसार गरिनेछ । ३.१.४ गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानमा रहेका होम स्टे तथा होटलहरुले स्थानिय स्तरमा नै उत्पादन भएका पशुजन्य उत्पादनलाई प्रयोग गर्नुपर्ने नीतिगत व्यबस्था गरिनेछ ।

३.२.६ कार्यक्रमका प्राथमिकता

१. दुध, अण्डा र मासुको उत्पादनमा जोड
२. पशुजन्य उत्पादनको प्रशोधन र बजारीकरणमा जोड
३. पशु नश्ल सुधार
४ पशु स्वास्थ तथा उपचार
५. कृषकको क्षमतामा बृद्धि

२.७ कार्यक्रम तथा बजेट

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	ईकाइ.	२०८२/० ८३	२०८३/०८४	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	योजना जम्मा लक्ष्य	जम्मा बजेट	जिम्मेवार निकाय
१	क	पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम	संख्या	५००	७००	८००	८५०	९००	१०	१४००	
२	क	घाँसको बिऊ तथा बेर्ना वितरण कार्यक्रम	पटक	७००	७००	७००	७५०	७५०	१०	१४५०	
	कख	घाँस विकास स्रोत केन्द्र तथा नर्सरी स्थापना	संख्या	१२००	१२००	१४००	१५००	१५००	६	६८००	
३	कख	पशुपालक कृषकका लागि तालीम गोष्ठि संचालन	पटक	२००	३००	३००	३५०	४००	१०	१५५०	
४	कखग	पकेट प्याकेज कार्यक्रम	संख्या	२५००	३०००	३५००	३५००	४०००	१०	१६५००	
५	कखग	ब्यबसायिक पशु पालक कृषकका लागि अनुदान	संख्या	१२००	१२००	१३००	१३००	१५००	२०	६५००	
८	कख	पशु विमा अभियान कार्यक्रम	प्रतिशत	६००	९००	१२००	१३००	१४००	१००	५४००	
९	कख	कृतिम गर्भाधान तथा नश्ल सुधार कार्यक्रम	प्रतिशत	५००	५००	५००	५००	५००	२०	२५००	
१०	कखग	गोठ तथा भकारो, खोर सुधार कार्यक्रम	संख्या	७००	९००	१२००	१२००	१२००	९०	५२००	
१२	कख	मौरी घार वितरण (५० प्रतिशत अनुदानमा)	संख्या	६००	७००	११००	१२५०	१५००	१००	५१५०	
१३	कखग	चौरी तथा भेडाको घुम्ती गोठ तथा चरन ब्यबस्थान कार्यक्रम	संख्या	१५००	१८००	२०००	२१००	२२००	१०	९६००	
१५	क	युवाको साथमा अध्यक्ष कार्यक्रम	संख्या	२०००	२५००	२५००	३०००	३००	२०	१०३००	
		जम्मा		११०००	१३०००	१५०००	१६०००	१४५००		६९५००	

३.२.८ सुचक तथा नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा	सुचक	ईकाइ	आधार बर्ष २०८०/८१	उपलब्धी					योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६					
प्रभाव	नागरिकको आर्थिक अवस्थामा सुधार आएको हुनेछ ।	गाउँपालिकाको कुल गाह्रस्थ उत्पादनमा पशुपालन क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	२५.२	२५.५	२६	२६.५	२७	२७.५	२७.५	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		दुध तथा दुग्ध जन्य विक्रीबाट हुने आम्दानी	रु.हजार मा	१००००	१०५००	११०००	१२५००	१५०००	१७०००	१७०००	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		पशु विक्रीबाट हुने आम्दानी	रु.हजार मा	६२२००	६३०००	६५०००	६६०००	६८०००	७००००	७००००	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
असर १	पशुपंछीजन्य तथा मत्स्यजन्य उपभोगमा बृद्धि भई निर्यात प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	प्रतिब्यक्ति बार्षिक मासुको उपभोग	कि.ग्रा.	१३	१७	१८	२१	२२	२३	२३	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		प्रतिब्यक्ति बार्षिक दुधको उपभोग	लि.	३०	३५	४५	५५	५५	६०	६०	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		प्रतिब्यक्ति बार्षिक अण्डा उपभोग	संख्या	६०	९०	१२०	१४०	१५०	१५५	१५५	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		पशुजन्य उत्पादित बस्तुको निर्यात मा बृद्धि भएको हुने	प्रतिशत		५	१०	१५	१८	२१	४०	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
प्रतिफल १	पशुपंछी तथा मत्स्य उत्पादन सम्बन्धि नीति, नियम तथा कार्यविधि तयार भएको हुनेछ ।	पशुपंछी सम्बन्धी तयार भएका ऐन, नियम, तथा कार्यविधि	संख्या	–	२	२	२	–	–	२	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
प्रतिफल २	एक वडा एक पशुपंछी तथा मत्य उत्पादन पकेट क्षेत्रको विकास भएको हुने छ ।	बाखा पालनको पकेट क्षेत्र	संख्या	५	६	६	९	१०	१५	९	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		भेडा पालनको पकेट क्षेत्र	संख्या	३	४	७	८	१०	१२	१२	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		चौरी पालनको पकेट क्षेत्र	संख्या	४					६	६	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		ब्यबसायिक भेडा तथा बाखा पालन कृषक	संख्या	१६	३२	३४	३५	४०	५५	५५	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		

		ब्यबसागिक चौरी गाई पालक कृषक	संख्या	२२	२५	३०	३२	३३	३५	३५	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
प्रतिफल २.१	उन्नत नश्ल, पशु आहार, पशु स्वास्थ तथा विमा सहितको प्रविधिक सेवा उपलब्ध भएको हुनेछ ।	उन्नत जातको चौरी	प्रतिशत	१०	१६	१८	२५	३०	३२	३२	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		उन्नत जातको भेडा तथा बाखा	प्रतिशत	६.२	८	१५	१८	२२	२५	२५	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		पशु स्वास्थ कार्यक्रम संचालन बार्षिक	पटक	२	३	३	३	४	४		गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		पशु विमा गर्ने कृषक	प्रतिशत	०	२०	४०	५०	८०	९५	९५	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		पशु प्राविधिकक	संख्या	३	५	६	६	६	६	६	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		गाउँपालिकाको ब्याज अनुदानमा शुलभ ऋण लिने ब्यबसायिक कृषक	संख्या	०	०	०	०	५	१०	१०	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
असर ३	पशुपंछी ब्यबसायमा महिला तथा युवाको स्वरोजगारमा विकास भई आयआर्जनमा बद्धि भएको हुनेछ ।	महिला तथा युवाको स्वरोजगारमा संलग्न हुने	संख्या								गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		पशुपंछी ब्यबसायबाट महिला तथा युवाको आम्दानीमा बृद्धि	प्रतिशत	२	१०	१२	१५	१८	३०	३०	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
प्रतिफल ३.१	युवाको साथमा अध्यक्ष कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	युवा तथा महिलालाई उद्यमशिलता तालिम	संख्या	०	३०	५०	७५	१००	१५०	१५०	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		सिक र गर कार्यक्रममा सहभागी युवा	संख्या	०	२०	४०	५०	६०	१००	१००	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		गाउँपालिकाको साझेदारीमा पशुपंछी मोडेल फर्म विकास	संख्या	१	२	३	५	७	९	९	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		दलित, पिछडा बर्ग र जनजाती युवाका लागि ब्यबसायिक तालिम	संख्या	२	५	५	७	१०	१०	१०	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		
		मुल्य श्रृंखला तालिममा सहभागी ब्यबसायिक युवा	प्रतिशत	०	५	१०	१५	२५	२५	२५	गा.पा. प्रो.	गापा. प.शा.		

३.३ पोषण तथा खाद्य सुरक्षा
३.३.१ पृष्ठभूमि

नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण २०७२ का अनुसार कर्णली प्रदेशका २८ प्रतिशत चरम खाद्य असुक्षीत अवस्थाको सामना गर्नुपरेको छ । घरधुरी सर्वेषण प्रतिवेदन २०७७ अनुसार जगदुल्ला गाउँपालिकाका ५८९ घर परिवार मध्ये ३० प्रतिशत घरपरिवारलााई आफ्नै उत्पादनले ६ महिना सम्म खान पुग्दछ भने बाँकी ७० प्रतिशतलाइ ३ महिना सम्म पनि खान पुग्दैन । कर्णाली प्रदेशमा २८ प्रतिशत जनसंख्या खाद्यान्नको उच्च जोखिममा रहेको हुँदा सोहीहाराहारीमा नै यस गाउँपालिकाका नागरिक पनि खाद्यान्नको उच्च जोखिममा रहेको अनुमान लगायन सकिन्छ । गाउँपालिकामा रहेको नेपाल सरकारको खाद्य डिपोले आवश्यक मात्रामा समयमा नै खाद्यबस्तुको आपुर्ति गर्न सकेको छैन । यसैगरि संतुलित भोजनको अभावमा यस गाउँपालिकामा ४८ प्रतिशत नागरिक पुड्कोपनको समस्यामा रहेका छन ।

३.३.२ प्रमुख समस्याहरु

आवस्यक खाद्य वस्तुहरुको परीपुर्तिको लागि आन्तरिक उत्पादनले मात्र नपुग्ने हुँदा आयतमा निर्भर रहनु पर्ने । खेतियोग्य जमिनको कमि तथा खण्डिकरण, जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्ति बढ्दै जाँदा खेतीयोग्य जमिन घट्दै गएको तथा कृषि क्षेत्रका लागि आवश्यक मल तथा उन्नत बीऊ विजन प्रयोगको कमीका कारण उत्पादनमा ह्रास हुदै जानु । कृषि पेशा सम्मानित पेशा र लगानीमैत्री बन्न नसक्नु, कृषि भूमि अन्य प्रयोजन लागि प्रयोग भइ नाँसिदै जानु । कृषि क्षेत्रबाट कृषकहरु पलायन हुदै जानु, पशु, पंक्षी पालनमा परम्परा शैली नै अपनाउनु, आधुनिकिकरण र उत्पादनशील बनाउन नसक्नु, पूर्वाधार निर्माणको अनुपातमा उत्पादनको क्षेत्र कम प्राथमिकतामा पर्नु आदि यस गाँउपालिकाका खाद्य सुरक्षा सम्बन्धि क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु हुन, सरककार स्तरबाट समयमा नै आवश्यक मात्रामा खाद्य भण्डारण र वितरण हुन नसक्नु ।

३.३.३ चुनौती र अवसर
चुनौती

खाद्य तथा पोषण असुक्षीत समुदाय तथा जनसंख्याको पहिचान गर्नु, गाँउपालिकामा बहुक्षेत्रिय पोषण तथा खाद्य सुराक्षा सम्बन्धि कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्न, खेतियोग्य जमिन खण्डीकृत र बाँझो राख्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न, संतुलित पोषणको लागि आहरविहार प्रति जनचेतना जगाउन र अभाव भएको क्षेत्रमा पोषणको उचित व्यवस्थापन गर्न, भौगोलिक विकटताका कारण सरकारले बर्षा यामको समयमा खाद्य बस्तुको ढुवानी हुन नसक्नु यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन ।

अवसर

नेपालको संविधान २०७२ ले खाद्य सम्बन्धि हक स्थापित गर्नु, दीगो विकासका लक्ष्यहरु मध्ये लक्ष्य नं २, भोकमरिको अन्त्य र खाद्य सुरक्षा एवं सुधार सहितको पोषण हाँसिल गर्न तीनै तहको सरकार प्रतिवद्ध रहनु, तीनै तहका सरकारले खाद्य तथा पोषणको क्षेत्रलाइ उच्च प्राथमिकतामा राख्नु, आदि यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन ।

३.३.४ लक्ष्य र उदेश्य
लक्ष्य

कृषि क्षेत्रलाई आधुनिकिकरण, व्यवसायिकरण, विविधीकरण तथा यान्त्रिकिकरण गरी कृषिजन्य वस्तुको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि तथा समयमा नै खाद्यान्नको ढुवानी र भण्डारण गरी दीगो रुपमा गाउँ बासीको खाद्य सम्प्रभुताको सुनिश्चित भएको हुने ।

उद्धेश्य

१. खाद्य तथा पोषणको क्षेत्रमा जोखिममा परेका व्यक्ति तथा समुदायको पहिचान गरी पोषण सुधार कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

२. कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनलाई बढवा दिंदै खाद्य तथा पोषणको अवस्थामा सुधार गर्ने ।

३. प्राकृतिक विपद् तथा कोभिड १९ जस्ता माहामारीका लागि गाउँ पालिकाका नागरिकका लागि कम्तिमा १ महिना पुग्ले खाद्यन्न भण्डारण गरि नागरिको खाद्य सुरक्षामा सहज पहुँच पुर्‍याउने ।

३.३.५ रणनीति तथा कार्यकम

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: खाद्य तथा पोषणको क्षेत्रमा जोखिममा परेका व्यक्ति तथा समुदायको पहिचान गरी पोषण सुधार कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	
१.१ खाद्य सुरक्षा र पोषण सम्बन्धि नीति निर्माण गर्ने ।	१.१.१ खाद्य तथा पोषण सुरक्षका लागि नीति निर्माण गरी त्यसै बमोजिम कार्यधि तयार गरी प्रभावकारी कार्यन्वयन गरिने छ ।
१.२ खाद्य तथा पोषणको क्षेत्रमा जोखिममा परेका व्यक्ति तथा समुदायको पहिचान गरी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।	१.१.२ नेपाल खाद्य सुरक्षा अनुगमन प्रणलिलाइ गाँउ पालिका स्तरमा संस्थागत गरी खाद्य तथा पोषण अवस्थाको नियमित अनुगमन गरीने छ ।
उदेश्य नं २ कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनलाई बढवा दिंदै खाद्य तथा पोषणको अवस्थामा सुधार गर्ने ।	
२.१ सम्भाव्यता भएका वस्तुहरुको उत्पादनमा वृद्धि गर्न आवस्यक प्राविधिक सहयोग गर्ने ।	२.१.१ पोषणयुक्त उत्पादनलाइ प्रवर्द्धन गरी आम्दानीको आधारमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने छ । २.१.२ खाद्य असुरक्षा भएका स्थानमा संभाव्यताका आधारमा स्थानिय स्तरमा उत्पादन हुन सक्ने पोषण युक्त कृषि उपज तथा पशु जन्य खाद्य पोषण उत्पादन गर्ने कार्यकम संचालन गरी खाद्य सुरक्षाको सुनिश्चितता बढान्नेछ । २.१.३ कुपोषण बढी भएका घरपरिवारको पहिचान गरि पोषण बगैंचा संचालन गर्नका लागि सहयोग गरिनेछ ।
उदेश्य नं ३. प्राकृतिक विपद् तथा कोभिड १९ जस्ता माहामारीका लागि गाउँ पालिकाका नागरिकका लागि कम्तिमा १ महिला पुग्ले खाद्यन्न भण्डारण गरि नागरिको खाद्य सुरक्षामा सहज पहुँच पुर्‍याउने ।	
३.१ सरोकारवालासँग समन्वय गरी खाद्य जोखिम न्यूनिकरणका लागि योजना बनाउने ।	३.१.१ बिपदको वेला आइपर्ने खाद्य सुरक्षा तथा पोषणसँग सम्बन्धि जाखिम व्यवस्थापन योजना निर्माण र प्रभाकारी रुपमा कार्यन्वयन गरीने छ । ३.१.२ विपदजन्य अवस्थाको लागि आवस्यकता अनुसार खाद्यान्न भण्डारणको व्यवस्था गरीने छ । १.१.३ पालिका स्तरीय खाद्य सुरक्षा समितिलाई विपदको वेला सकृय रुपमा परिचालन गरीनेछ ।

३.३.६ कार्यकमका प्राथमिकता

१. खाद्य असुरक्षित घरपरविारको पहिचान गर्ने ।

२. खाद्य असुरक्षित व्यक्ति तथा समूहको रोजगारी तथा आथिक आर्जर्न हुने खाले उत्पादन वृद्धि गर्न जोड दिने ।

३. खाद्य भण्डारण कार्यलाइ जोड दिने ।

४. खाद्यान्न आपुर्तिको नियमित ब्यबस्था मिलाउने

३.३.७ कार्यक्रम तथा बजेट (बजेट रु हजारमा)

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					
					०८१/८२	२०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा
१	क	खाद्य अभाव रहेको स्थान र घरपरिवारको पहिचान तथा सहयोग कार्यक्रम	पटक	३	५००	५००	५००	५००	५००	
२	क	वडागत रुपमा खाद्य सुरक्षा तथा पोषण बृद्धि गर्ने तथा क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	संख्या	३५०	३५०	३५०	३५०	५००	६	१९००
३	कख	पोषण युक्त स्थानिय बाली तथा बस्तुहरुको संरक्षण तथा उत्पादन अभिबृद्धि र उपभोग प्रबर्द्धन कार्यक्रम	पटक	६००	६००	६००	६००	६००	६	३०००
५	कख	खाद्य असुरक्षित क्षेत्रमा उत्पादकत्व बृद्धिका लागि विशेष सहुलियत सहित उन्नत मल बिउ, सिंचाई को ब्यबस्था गरि पोषण युक्त बाली उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यकम संचालन	संख्या	५००	६००	६००	६००	८००	१५	३१००
७	कख	खाद्य असुरक्षा भएका क्षेत्रका घरपरिवारको लागि पोषण बगैचा संचालन गर्न आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग तथा पोषणयुक्त खाद्य सामाग्री वितरण	पटक	६००	६००	६००	६००	७००	६	३१००
८	कग	गाउँपालिकाकको सबै नागरिकको लागि १२ महिना खाद्यान्न आपूर्तिका लागि तथा विपद्को समयको लागि खाद्य भण्डारणको निर्माण	संख्या	०	०	१५०००	१५०००	०	१	३००००
	कग	विपद्को समयमा आवश्यक खाद्यान्नको ब्यबस्था गर्ने राहात वितरण	प्याकेज	१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	१	७५००
		जम्मा		३५५०	३६५०	१८६५०	१८६५०	४१००		४८६००

३.३.८. नतिजा तथा सुचक

नतिजा को स्तर	नतिजा………………………………… …………	सुचक………………… …………	ईकाइ …….	आधार बर्ष २०८०/८१	उपलब्धी					योजना अवधिको लक्ष्य	पुष्ट्याई को आधार	जिम्मेवार निकाय	कैफियत
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६				
प्रभाव	गाउँपालिकाका नागरिकको लागि पोषण सहितको खाद्यान्नको सहज आपूर्ति भएको हुने	खाद्य असुरक्षामा रहेका घर परिपारको	प्रतिशत	२८	२६	२२	२०	१५	१०	१०	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
		प्रतिब्यक्ति खाद्यान्नको	कि.ग्रा	१८०	२००	२१५	२२०	२२५	२३०	२३०	गापा को	गापा	

		उपलब्धता बढेको हुने									प्रतिवेदन	स्वाशा	
		खाद्य संचय तथा भण्डारण गृह	संख्या	१	–	–	१	१		३	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	नयाँगउँ र रिमिमा थप गर्ने
असर १	खाद्य सुरक्ष तथा पोषणका दृष्टिले जोखिममा रहेका क्षेत्र तथा समुहको पहिचान गरि पोषण युक्त कार्यकम संचालन भएको हुने	खाद्य अभावमा रहेको घरघुरीको	प्रतिशत	७०	६०	५५	५०	४०	३०	३०	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
		पोषण तथा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम संचालन भएको वडा	संख्या	०	३	४	८			८	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
प्रतिफल १.१	गाउँपालिकाका सबै नागरिकलाई खाद्यान्नको सुनिश्चित भएको हुने ।	गाउँपालिकामा खाद्य सुरक्षा तथा पोषण सम्बन्धमा एन नियम, र संचालन कार्यविधि तयार	संख्या	०	१	–	–	–	–	१	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
		खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सम्बन्धमा जनचेतना तथा पैरवी कार्यकैम संचालन	संख्या	०	२	२	२	२	२	१०	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
प्रतिफल १.२	खाद्य तथा पोषण स्थितिको नियमित अनुगमन भएको हुने	खाद्य सुरक्ष समिति गठन भएकका वडा	संख्या	०	३	३	–	–	–	६	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
असर २	कृषि तथा पशुपंछि जन्य उत्पादनमा बृद्धि भई खाद्य तथा पोषण उपभोग स्थितिमा सुधार आएको हुनेछ ।	कृषि जन्य उत्पादनमा बृद्धि	प्रतिशत	३	५	१५	२१	२५	३०	३०	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
		पशुपंछी जन्य उत्पादनमा बृद्धि	प्रतिशत	५	१०	१५	१८	२३	३१	३१	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	
		पोषण युक्त संतुलित भोजन गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	२०	२५	२३	२८	३५	५०	५०	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	गापा को प्रतिवेदन
प्रतिफल २.१	स्थानिय रैथाने जातको संरक्षण र विस्तार भई स्थानिय स्तरमा उत्पादित खाद्य बस्तुको उपायेगमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	स्थानिय रैथाने जातको कृषि बलीको संरक्षण	संख्या	०	२	३	५	६	७	७	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	गापा को प्रतिवेदन
		स्थानिय रैथाने उच्च पौष्टिक तत्व भएको बालीको पकेट क्षेत्रस	संख्या	०	०	१	१	१	१	४	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	गापा को प्रतिवेदन
असर ३	खाद्य सुरक्षा तथा पोषण सम्बन्धि आवश्यक पूर्व तयारी भई संकटको समयमा विपन्न्न तथा संकग ग्रस्त क्षेत्रका नागरिकलाई सहज आपूर्ति भएको हुने छ ।	विपद् ब्यबस्थापनको पूर्व तयारी	निरन्तर	१	२	२	२	२	२	१०	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	गापा को प्रतिवेदन
		विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदायलाइ समुदायलाइ संकटको	आवश्यकता अनुसा								गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	गापा को प्रतिवेदन

		समयमा खाद्यान्नको वितरण	र										
प्रतिफल ३ १	संकटजन्य अवस्थाको लागि आवश्यकता अनुसार खाद्यान्न भण्डारणको व्यबस्था भएको हुनेछ ।	खाद्यान्न संचय राख्ने डिपो	संख्या	१		१	१			३	गापा को प्रतिवेदन	गापा स्वाशा	गापा को प्रतिवेदन
		विपदको समयमा आवश्यक खाद्यान्नको संतिच भएको वडा	संख्या	०	१	३	१	१		६			

३.४ पर्यटन तथा संस्कृति
३.४.१ वर्तमान स्थिति

जगदुल्ला गाउँपालिका पर्यटनका दृष्टिकोणले आर्थिक उपार्जनकको केन्द्रविन्दु बन्न सक्ने संभावना रहेको छ । उच्च हिमाल, हिम ताल, प्राकतिक सौन्दर्यता र यस क्षेत्र फ्रान्सेली चलचित्र निर्माता युरिक भ्यालीले ठिन्ले तथा अन्य फिल्म बनाएको स्थान भएको हुँदा यस क्षेत्र पर्यटकका लागि छनौटमा पर्न सक्दछ । यस पालिकामा निःन पर्यटकीय क्षेत्र रहेका छन । जगदुल्ला ताल, कासीराल्वा ताल, वहिर पुदुवा ताल, लाताङ ताल, कान्जिरोवा हिमाल, आमाडोल्मा हिमाल, त्रिपुरा हिमाल, कासिराल्वा हिमाल, तिनचुलि हिमाल, खक्कर हिमाल, जगदुल्ला पाटन, पाइले हिमाल, सुक दह ताल, भालु पाटन, मौरे लेक वडा, पैजा पाटन, दुधकण्डली हिमाल, दुधकण्डली ताल, मालुवा हिमाल, खाज्य पाटन क्षेत्र, बयाल्दी पाटन क्षेत्र, हिमालमा पाइने कस्तुरी मृग, हिउँ चितुवा, पशु गोठ र अन्य मनोरम दृश्यहरु पर्यटक आकर्षका क्षेत्रहरु हुन । यसका अलवा यस क्षेत्रको धार्मिक। साँस्कृतिक र कामाजिक जनजीवन स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकका लागि अध्ययनको रुचिको विषय रहेको छ । हाल यस गाउँपालिकामा पर्यटनको आगमा अति नयून रहेको हुँदा यस क्षेत्रबाट आम्दानी पनि न्यून नै रहेको छ तर भविश्यका लागि यस क्षेत्रका लागि पर्यटन उदयमान आम्दानीको स्रोत बन्न सक्ने संभावना रहेको छ ।

३.४.२ प्रमुख समस्याहरु

पर्यटकका लागि आवश्यक मनोरन्जन स्थल तथा पर्यटकीय पूर्वाधारको कमी रहनु, पर्यटकको बासको लागि चाहिने न्यूनतम मापदण्डका होटेल लजहरु नहुनु, स्थानीय उत्पादनसँग पर्यटन व्यवसायको सहकार्यमा कमि हुनु, युवा जनशक्तिको विदेश पलायनले गर्दा पर्यटन क्षेत्रमा चाहिने स्थानीय जनशक्ति अभाव हुनु, पर्यटन ब्यबसायीलाइ आवश्यक क्ष्मता विकास नहुनु, पर्यटन सुचना पार्कको ब्बस्था नहुनु, यस क्षेत्रको सौदर्यका सम्बन्धमा प्रचार प्रसार नहुनु, यातायातको सहज अबस्था नहुनु आदि ।

३.४.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

भौगोलिक विकटता, पर्यटनका लागि आवश्यक पर्ने स्थानीय वस्तु तथा सेवाको उत्पादन गर्न, पर्याप्त मात्रामा न्युनतम मापदण्ड भएका होमस्टेहरु व्यवस्था गर्न, गाँउपालिकाका पर्यटनको सम्भावना भएका स्थलहरूमा सूचना, सञ्चार तथा प्रविधिको विकास गर्न । बाह्रै महिना गाडिहरु चल्ने सडक निर्माण गर्न ।

अवसर

प्रदेश सरकारले पर्यटन क्षेत्रलाई समृद्धिको मुख्य सम्वाहक मान्नु, भिभिन्न साँस्कृतिक तथा धार्मिक स्थलहरु रहनु, उच्च हिमाल, हिमताल तथा, बहुमुल्य जडिबुटीको भण्डार हुनु, युरिक भ्यालीले फिल्म बनाएको क्षेत्र यसै पालिकामा हुनु, अन्य प्राकृतिक सौन्दर्यता हुनु यहाँको खम्बा जातीको मौलिक संस्कृति र गाउँपालिकाको सबै क्षेत्र तिर यातायातको संजालले जोडिनु, तीनै तहका सरकारले पर्यटन क्षेत्रलाइ प्राथमिकतामा राख्नु । गाउँपालिकाका हरेक टोल सडक संजाल संग जोडिएको हुनु आदि ।,

३.४.४ लक्ष्य र उदेश्य

लक्ष्य

पर्यटन विकास मार्फत रोजगारी र आयमा वृद्धि गरी गाउँपालिकाका नागरिकको आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने ।

उद्धेश्य

१. पर्यटन पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने
२. पर्यटन क्षेत्रको माध्यमद्वारा नागरिकको रोजगारी र आयमा वृद्धि गर्ने ।
३. पर्यटन व्यवसायलाई प्रचार प्रसार गरि स्थानीय कृषि उत्पादनसँग जोड्दै परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउने ।

३.४.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: पर्यटन पूर्वाधारको विकास र विस्तार गर्ने ।	
१.१ पर्यटकीय स्थलहरुमा पुर्वाधारको निर्माण तथा स्तरोन्नति गरी बाह्रै महिना पर्यटक सहजै आवतजावत गर्न सक्ने गरी विकास विस्तार गर्ने ।	१.१.१ पर्यटन गुरुयोजना निर्माण गरी पर्यटन प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ । १.१.२ सडक, पुल, रंगशाला, बसपार्क, लगायतका पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दा स्थानीय सँस्कृति र मौलिकतालाइ प्रोत्साहन हुने वातावरण बनाइने छ । १.१.३ पर्यटक आकर्षक हुने स्थानीय स्थलहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरि त्यसै अनुसार पुर्वाधारहरुको निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने कार्य संचालन गरीने छ । १.१.४ पर्यटक आकर्षक हुने स्थानीय स्थलहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरि त्यसै अनुसार पुर्वाधारहरुको निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने कार्य संचालन गर्ने । १.१.५ गाउँपालिकाको एक बहुआयामिक पर्यटकीय पार्क तथा पर्यटन सुचना केन्द्रको निर्माण र संचालन गरिनेछ ।
१.२ गाउँपालिकामा रहेका पर्यटकीय क्षेत्रको प्रचार प्रसार गर्ने ।	१.२.१ गाउँपालिकामा स्थित धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलको बृत्त चित्र बनाइ प्रचार प्रसारमा ल्याइनेछ । १.२.२ कम्तिमा बर्षको एक पटक पर्यटन महोत्सवको आयोजना गरिने छ । १.२.३ गाउँपालिकाका पर्यटकीय क्षेत्र र महत्यका विषयमा स्थानिय तथा राष्टिय स्तरका संचार माध्यमबाट प्रचार प्रसार गरिने छ ।
उदेश्य नं २ पर्यटन क्षेत्रको माध्यमद्वारा रोजगारी वृद्धि गर्ने ।	
२.१ स्थनीय पर्यटकीय गन्तव्यहरुका पहिचान गरी तिनिहरुको विकास तथा व्यवस्थापन गरी रोजगार सिर्जना गर्ने ।	२.१.१ टुरिष्ट गाईड सम्बन्धि तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । २.१.२ साँस्कृतिक पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, पर्या पर्यटन, कृषि पर्यटनको एकिकृतरुपमा प्रवर्द्धन गरीने छ । २.१.३ कान्जिरोवा हिमाल, आमाडोल्मा हिमाल, त्रिपुरा हिमाल,. कासिराल्वा हिमाल, तिनचुलि हिमाल, खक्कर हिमाललाई साहासिक पर्यटकीय स्थलको रुपमा निर्माण गरी पर्यटनको प्रवर्द्धन गरीने छ । २.१.४ पर्यटन पेशामा संलग्न पर्यटन व्यवसायिहरुलाई प्रोत्साहित गर्न तथा सम्मानित बनाउन विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । २.१.५ **"प्रकृतिको सम्मान जगदुल्ला गाउँपालिकाको शान"** भन्ने नाराका साथ पर्यटन पूर्वाधारको विकासमा जोड दिइनेछ । २.१.६ विश्वको गन्तव्य नेपाल, नेपालको गन्तब्य कर्णली र कर्णलीको गन्तब्य जगदुल्ला भन्ने सोचका साथ पर्यटकीय पूर्वाधारमा जोड र प्रचार प्रसारमा जोड दिईने छ ।
२.२ पर्यटन क्षेत्रबाट प्राप्त हुने रोजगार र आम्दानीलाई न्यायोचित ढंगको बितरण प्रणालीको विकास गर्ने ।	२.२.१ गाँउपालिका स्तरीय अनुगमन समिति गठन गरीने छ । २.२.२ धार्मिक पर्यटकीय स्थल र पदमार्गहरुमा आवस्यकता अनुसार स्टल तथा चमेना गृहरुको विकास विस्तार गरिने छ । २.२.३ ग्रामिण घरवास (Home stay) को गुणस्तर र घरवास सञ्चालकको क्षमता वृद्धि गर्ने कार्यक्रम संचालन गरीने छ । २.२.३ "एक गाँउ एक उद्यान, र होमस्टे संचालको" नीतिलाई अभियानकै रुपमा कार्यन्वन गरीने छ ।
उदेश्य नं ३. पर्यटन व्यवसायलाई स्थानीय कृषि उत्पादनसँग जोड्दै परिणाममुखी र प्रतिस्पर्धी बनाउने ।	
३.१ पर्यटन व्यवसायी र स्थानीय कृषक बीच समधुर सम्बन्ध विकास विस्तार गर्ने ।	३.१.१ प्राङ्गारिक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान एवम् उत्पादनमा वृद्धि गरी उत्पादित प्राङ्गारिक वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गरी हाट बजारको स्थापना गरी स्थानीय स्तरमा बजारीकरण गरिनेछ । ३.१.२ उत्पादित प्राङ्गारिक वस्तुको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गरी कोशेली घरको विकास गरीनेछ ।

	३.१.३ कृषि सहकारीताको विकास गरीने छ । ३.१.४ स्थानीय रुपमा उत्पादित कोदो तथा मकै र तरकारीबाट उत्पादित खाद्य सामाग्री प्रवर्द्धन गरी पर्यटकलाइ आकर्षण गरीने छ । ३.१.५ पर्यटन व्यावसायी र किसानहरु बीच आवस्यकता अनुसार अन्तरकृयात्मक कार्यक्रहरुको संचालन तथा ज्ञान आर्जनको लागि ठाँउ विशेषमा अध्यायन भ्रमणका लागि प्रोत्साहन गरीने छ ।

३.४.६ कार्यकमका प्राथमिकता

१. सुरक्षित पर्यटनका लागि पर्यटन पूर्वाधार र शिक्षामा जोड दिने ।
२. गाँउपालिका स्तरीय पर्यटन प्रवर्द्धन समिति साथै होमस्टे र होटल व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने ।
४.यस क्षेत्रको संस्कृतिमा आधारित संग्रहालय, पार्क, भ्यूटावर, आदिको निर्माण ।
५. स्थानीय पर्यटन स्थलहरुको प्रवर्द्धन तथा प्रचार र प्रसारमा जोड
६. पर्यटन व्यवसाय र स्थानीय कृषि उत्पादनसँग सुमधुर सम्बन्ध विकासमा जोड ।
७ कोसेली घरको निर्माण र संचालन
८. पर्यटन शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन,
९. पर्यटन सूचना केन्द स्थापना,
१०. टुरिष्ट गाईड तालिम कार्यक्रम सञ्चालन,
११. पर्यटन गुरुयोजना निर्माण गरी पर्यटन प्रवर्धनमा जोड दिने,

३.४.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	०८१/८२	०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	०८४/८५	जम्मा बजेट	जिम्मेवार निकाय
१	क	पर्यटन गुरुयोजना निर्माण	संख्या	१	०	११००	०	०	०	११००	
	कख	होम स्टे संचालन तथा क्षमता विकास	पटक	७	६००	६००	६००	६००	६००	३०००	
२	कख	पर्यटन विकास, प्रचार प्रसार, अभियान एवं महोत्सव संचालन सहयोग	पटक	६	१०००	१२००		१५००		३७००	
३	कखग	पर्यटकीय इकोटुरिज्म पार्कको डिपिआर तयार र निर्माण तथा पर्यटन सुचना केन्द्रको स्थापना	संख्या	१	८००	२५०००	०	०	०	२५८००	
४	कख	पर्यटकिय तथा साँस्कृतिक संग्रहालय निर्माण	संख्या	१	०	२०००	०	१५०००	०	१७०००	
७	कख	पर्यटन क्षेत्रमा संलग्न जनशक्तिलाई तालिम	संख्या	२०	३००	५००	५००	५००	५००	२३००	
८	कख	होटल ब्यबसायीलाई अतिथि सत्कार (Hospitiality) कुक, एवं पर्यटन शिक्षा तालिम	संख्या	३०	१००	७००	५००	७५०	५००	२५५०	
	क	ऐतिहासिक, धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रको बृतचित्र तयार	संख्या	१	१२००	१५००	२५००	२५००	२५००	१०२००	
	कखग	हिमताल तथा हिमाल चढ्न जाने पर्यटकीय पदमार्गको निर्माण	पटक	४	५०००	८०००	५०००	१२०००	१५०००	४५०००	
	कख	धार्मिक तथा साँस्कृतिक धरोहरको मर्मत संभार र संरक्षण (मन्दिर, गुम्बा, पाटी, पौवा, चौतारा)	संख्या	३०	१५००	१७००	२१००	२२००	२२००	९७००	
	कख	भ्यू टावर निर्माण तथा पैदल बाटो निर्माण (थुमलाङ्गा डाँडा)	संख्या	१	१५००	५०००	३०००	०	०	९५००	
	क	पिकनिक स्पट निर्माण	संख्या	४	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००	
	कख	पर्यटकीय स्थलको पूर्वाधार निर्माण, मर्मत, संभार तथा पुर्ननिर्माण	संख्या	५	५०००	६०००	७५००	७५००	८०००	३४०००	
	क	पर्यटन शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००	
	कख	टुरिष्ट गाईड तालिम कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	३	१५०	२००	२००	२००	२००	९५०	
	कख	दोसान्त इको पार्क निर्माण	संख्या	१	१५००	१५००	२०००	२५००	२५००	१००००	
	कघ	छयाँचु, थुमलाङ्गा, दुधकुण्डली केवलकार निर्माण	संख्या	१	०	२५००	३५०००	५००००	२५५००	११३०००	
		जम्मा			**१९९५०**	**५८८००**	**६०२००**	**९६५५०**	**५८८००**	**२९४३००**	

नोटः कः गाउँपालिका खः प्रदेश गः संघिय सरकार घः निजि क्षेत्र ङः गैर सरकारी संस्था

३.४.८. नतिजा तथा सुचक

नतिजाका स्तर	नतिजा..	सुचक	ईकाइ	आधार बर्ष २०८०/८१	उपलब्धी					योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६				
प्रभाव	पर्यटन क्षेत्रको दीगो विककासबाट रोजगारीमा बृद्धि भई गाउँपालिकाको समृद्धिमा टेवा पुगेको हुनेछ ।	पलिकाको कुल गाह्रस्थ उतदनमा पर्यटन क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१	१.५	२	३	४	५	५	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		आन्तरिक पर्यटन आगमन	संख्या हजारमा	१	२	३	४	५	६	६			
		विदेशी पर्यटक आगमन	संख्या हजारमा	०.१	०.२	०.३	०.४	०.५	१	१	गापा प्रतिवेदन	गापा	[illegible]
		पर्यटन क्षेत्रबाट रोजगारीको सिर्जना	जना	२०	३०	४०	५०	६०	७५	७५	गापा प्रतिवेदन	गापा	
असर १	पर्यटन पूर्वाधार र पर्यटकीय उपजको विकास र प्रबर्द्धन भएको हुनेछ ।	पर्यटकीय गन्तव्य	संख्या	१०	१२	१५	१७	१९	२१	२१	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		पर्यटकीय पदमार्ग	संख्या	३	५	६	७	८	१०	१०	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		पर्यटकीय होटल तथा रेष्टुरेन्ट संचालन	संख्या	२	३	४	५	८	१०	१०	गापा प्रतिवेदन	गापा	निजि क्षेत्र इच्छुक भएमा
		कोशेलीघरको निर्माण	संख्या	०	०	०	०	१	०	१	गापा प्रतिवेदन	गापा	निजि क्षेत्र इच्छुक भएमा
प्रतिफल १.१	संघ तथा प्रदेशको पर्यटन विकासको निति अनुरुप पर्यटन मैत्री वातावरणको सिर्जना भएको हुने ।	पर्यटन गुरुयोजना	संख्या	–	–	१	–	–	–	१	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		गाउँ पालिकाको पर्यटन नीति तयार	संख्या	०	१	–	–	–	–	१	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		होम स्टे संचालन तथा पर्यटन विकास समिति संचालन कार्यविधि तयार	संख्या	०	०	१	–	–	–	१	गापा प्रतिवेदन	गापा	
प्रतिफल १.२	पर्यटन विकासको लागि संस्थागत संरचनाको विकास भएको हुने छ ।	वडा स्तरमा होम स्टे संचालन समिति तथा होटल तथा पर्यटन ब्यबसायिक समितिको गठन	संख्या	०	२	२	२	–	–	६	गापा प्रतिवेदन	गापा	

प्रतिफल १.२	गाउँपालिकामा निर्मित पर्यटन पूर्वाधारहरुको निर्माणमा स्थानिय मौलिक संस्कृति र पहिचान प्रवर्द्धन भएको हुने ।	खाम तथा अन्यजातीको मौलिक संस्कृति झल्कने संग्रालयकको निर्माण	संख्या	०	–	–	–	–	१	१	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		स्थानिय संस्कृति र परिवेश झल्कने पार्क तथा चौतारी	संख्या	०	–	२	२	१	१	६	गापा प्रतिवेदन	गापा	
प्रतिफल १.३	पर्यटक पदमार्गको मर्मत तथा पदमार्गमा आवश्यक पूर्वाधारको निर्माण भएको हुनेछ ।	नयाँ पदमार्ग निर्माण	संख्या	०	–	–	–	१	२	३	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		पुराना पदमार्गको मर्मत	संख्या	६	२	१	१	१	१	६	गापा प्रतिवेदन	गापा	
प्रतिफल १.४	पर्यटकलाई बेच्ने कोसेली उत्पादन गर्न निजि क्षेत्र प्रत्साहित भएका हुनेछन ।	कोसेली घरको स्थापना र संचालन	संख्या	०	–	–	१	–	–	१	गापा प्रतिवेदन	गापा	
असर ३	पर्यटन व्यबसाय मार्फत जनताको आय र रोजगारीमा उलेख्य बृद्धि भएको हुनेछ ।	गाउँपालिकामा संचालित घरबास	संख्या	१५	२०	२५	३०	३०	३५	३५	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		घरबास व्यबसायबाट रोजगारी सिर्जना	संख्या	५	१०	१५	२०	२२	३५	३५	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		होटल तथा रेष्टुरेन्ट व्यबसायबाट रोजगारी सिर्जना	संख्या	१०	१५	२०	२२	२५	३०	३०	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		पर्यटक पथ प्रदर्शक	संख्या	०	३	५	८	११	१५	१५	गापा प्रतिवेदन	गापा	
प्रतिफल ३.१	पर्यटकको बस्ने अवधी र प्रतिदिन खर्च गर्ने रकमा बृद्धि भएको हुने ।	सरदर पर्यटकको बसाई	दिन	५	५	७	१०	१२	१५	१५	गापा प्रतिवेदन	गापा	
		प्रति स्वदेशी पर्यटक दैनिक खर्च	रु	१०००	१२००	१३००	१४००	१५००	१५००		गापा प्रतिवेदन	गापा	
		प्रति विदेशी पर्यटक दैनिक खर्च	रु	१५००	१७००	१८००	१९००	२००	२२००		गापा प्रतिवेदन	गापा	

३.५ वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्र विकास (घरेलु तथा साना उद्योग)

३.५.१ पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारको समष्टिगत आर्थिक नीतिमा आर्थिक विकासको लागि सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहकार्य र साझेदारी गर्ने परिकल्पना गरिएको छ । प्रादेशिक आर्थिक परिदृश्यमा समेत निजी र सहकारी क्षेत्रलाई आर्थिक विकासमा सँगसँगै लैजानुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

जगदुल्ला गाउँपालिकामा ठुला उद्योगहरूको स्थापना हुन नसके तापनि गाउँपालिकामा उपलब्ध स्थानीय स्रोत र साधनको उपयोग गरी विभिन्न साना तथा घरेलु , कृषिजन्य तथा बन पैदावारमा आधारित उद्योग तथा व्यापार/व्यवसायहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । जसले गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याएको छ । साना तथा घरेलु उद्योगहरुमा कुटानी/पिसानी पानी घट्ट, फर्निचर उद्योग, रहेका छन् भने व्यापार व्यवसायमा किराना पसल १०, मासु पसल ७, कपडा/फेन्सी पसल ३, फोटो स्टुडियो १, रेष्टुरेन्ट/चिया पसल १०, होटल/लज ७, रहेका छन् ।

गाउँपालिकामा उद्योग र व्यापारमा लगानी गर्न निजि स्तरबाट संचालित बाणिज्य तथा शहकारी संस्थाबाट कर्जा लगानी हुने गरेको छ । गाउँपालिकामा १२ वटा सहकारी, १ वटा बैङ्क मार्फत वित्तीयकार्य गर्दै आएका छन् । सहज र व्यवस्थित ढङ्गबाट सञ्चालन हुन सक्ने वातावरणको सिर्जना गरी स्थानीय निकायलाई बलियो बनाउदै गाउँपालिकाका जनतालाई सहकारी संस्थाले प्रदान गर्ने सेवा सुविधाको पहुँच सहजीकरण गर्न सकिएको खण्डमा गाउँपालिकाको विकासमा टेवा पुग्छ । सहकारीहरुले आंफ्ना सदस्यहरूलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहन गरी गाँउपालिकाको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सघाउने अपेक्षा गरिएको छ । गाँउपालिकाका अर्थतन्त्रका यी तीन महत्वपूर्ण पक्ष वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्र एकताबद्ध हुँदै सहकार्य, समन्वय र सहलगानी गर्दै दिगो आर्थिक विकास हाँसिल गर्न यस क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी कार्य गर्नुपर्ने टड्कारो आवश्यकता देखिन्छ ।

३.५.२ प्रमुख समस्याहरु

सानो आकारको बजार हुनु, आर्थिक स्रोत प्रवाहको आकार सानो हुनु, स्थानीय उत्पादन भन्दा आयातित सामग्रीको व्यापारमा आकर्षित रहनु, स्थानिय कच्चा पदार्थमा उद्योग संचालन हुन नसक्नु, आम नागरीकहरुलाइ सहकारीको क्षेत्रले उत्पादनशील क्षेत्रमा भन्दा अनुत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी केन्द्रित गर्नु, वित्तीय पारदर्शिताप्रति तटस्थउपगोग र उपादेयीता बारे पर्याप्त जानाकारी नहुनु, सघन बजार केन्द्रहरू र वाणिज्य गतिविधिको विकास नहुनु,स्थानीय पूँजीको विकासको अवस्था कमजोर रहेनु, ग्रामीण क्षेत्रमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूको स्थापना र पुँजी वृद्धि हुन नसकेको, अपेक्षा अनुसार उत्पादनको क्षेत्रमा लगानी गरी उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन नसक्नु यस क्षेत्रमा समस्याहरू रहेका छन् ।

३.५.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

ब्यबस्थित तरिकाले, निजि क्षेत्रको विकासगराउन, सहकारीको सङ्गठनात्मक विकास र लगानीको क्षेत्रको दायरा ठूलो बनाउन, सरकारी, निजी र सहकारी क्षेत्रका बीचमा साझेदारी, समन्वय, सहकार्यलाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्न, बृहत् परियोजनामा आवश्यकता अनुसारको लगानी गर्ने वातवरणको सिर्जना गर्न, अनुगमन कार्यलाई व्यवस्थित गर्न, सहकारीको सिद्धान्त बमोजिम बचत र लगानी गर्ने वातावरणको सिर्जना गर्नु, वित्त, सहकारी र नीजिक्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धीभन्दा परिपूरकको रुपमा सहकार्य गर्ने संस्कारको विकास गराउन, यस क्षेत्रका चुनौतीहरू रहेका छन् ।

अवसर

यातायात तथा बस्ती विकासको संगै निजि क्षेत्र मौलाउन सक्ने, उद्योग, कलकारखाना, बजारकेन्द्र, व्यापारिक कारोबारको विकास र विस्तार गर्न, सहकारीको विकास मार्फत ग्रामीण अर्थतन्त्रको उचित विकास गर्न । सहकारीको विकास मार्फत स्थानीय रूपमा छरिएर रहेको पूँजीलाई एकिकृत गरी औद्योगिक विकासमा परिचालन गरी रोजगारी सिर्जना तथा आर्थिक विकास, स्थानीय जनताको अग्रसरता तथा लगानीमा बैङ्क, तथा सहकारीहरूको विकास र विस्तार,"गाउँगाउँमा सहकारी घर-घरमा रोजगारी" अभियान सञ्चालन गर्न । युवा पुस्तामा उद्यमशीलताप्रति सकारात्मक धारणाको विकास गराउनु, गाउँपालिका केन्द्रसम्म आर्थिक केन्द्रको विकास र विस्तार हुँदै जानु, निजी क्षेत्रले नाफामूलक मात्र नभइ विस्तारै सामाजिक उत्तरदायित्व वहनलाई समेत् अवलम्बन गर्ने संस्कारको सुरुवात हुनु, प्रदेश सरकारले लगानीमैत्री नीति तथा कार्यक्रम ल्याई निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रलाई उत्पादनमूलक र सेवा क्षेत्रमा लगानी गर्न खुल्ला आह्वान गर्नु, उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न चाहिने उर्जाको उपलब्धता बढ्दै जानु, उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन तीनै तहका सरकार प्रतिबद्ध रहनु, अर्थतन्त्रका वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्रबीच सहकार्यमा वृद्धि यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन् ।

३.५.४ दलक्ष्य र उद्देश्यहरु

लक्ष्य

स्थानयि श्रम, सीप, पुंजि, प्रविधि, ज्ञान र बजारको उच्चतम परिचालनको माध्यामद्धारा वित्त, निजी तथा सहकारी क्षेत्रको पुँजीलाई उत्पादन र उत्पादकत्वमा गुणस्तरीय वृद्धि गरी रोजगारी सिर्जना तथा गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउर्ने ।

उद्धेश्य

१. लगानीमैत्री वातावरण सिर्जना गरी वित्त, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रलाई उत्पादन तथा वितरणको क्षेत्रमा लगानी गर्न उत्प्रेरणा जगाउने ।

२. निजि क्षेत्र संग छरिएर रहेको पूजीलाइ बैक तथा शहकारीको माध्यमबाट संकलन गरि उत्पादनका क्षेत्रमा आकार्षण भई स्वरोजगार एवं रोजगारको सिर्जना मार्फत गरीबि न्यूनिकरण गर्ने ।

३.५.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: १. लगानीमैत्री वातावरण सिर्जना गरी वित्त, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रलाई उत्पादन तथा वितरणको क्षेत्रमा लगानी गर्न उत्प्रेरणा जगाउने ।	
१.१ आवस्यक नीति र कानुन बनाइ संस्थागत संरचनाको स्थापना गर्ने ।	१.१.१ वित्त, निजी क्षेत्र र सहकारी सम्बन्धी नीति कानुन तथा मापदण्डको साथै कार्यविधि तयार गरीवित्त, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रको लगानीमैत्रि वातावरण सिर्जना गरीने छ । १.१.२ स्थानीय औद्योगिकीकरणका लागि सडक पहुँच मार्ग, विद्युत् पानी जस्ता आधारभूत संरचनाको निर्माण गरिनेछ ।। १.१.३ निजी क्षेत्रको औद्योगिकीकरणका लागि सडक पहुँच मार्ग, विद्युत् पानी जस्ता आधारभूत संरचनाको निर्माण गरिनेछ । १.१.४ वित्त, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षेत्रलाई सहयोग पुग्ने गरी वित्त, सहकारी र नीजि साझेदारीको अवधारणा अनुरुप परिपूरक लगानी गरिनेछ । १.१.५ ४० बर्ष सम्मका युवालाई उद्यमशीलतामा आकर्षण गर्न **अध्यक्ष संग युवा उद्यम** कार्यक्रम संचालन गरीने छ ।
१.२ लगानीकको सम्भाव्य क्षेत्र पहिचान गर्ने	१.२.१ वित्त, निजी क्षेत्र र सहकारी क्षैत्रसँग समन्वय र सहकार्य गरी स्थानयि श्रम, सीप, पुंजी, प्रविधि, ज्ञान र बजारको साथै लगानीका सम्भाव्य क्षेत्रको पहिचान गरीने छ ।
उदेश्य नं २ निजि क्षेत्र संग छरिएर रहेको पूजीलाइ बैक तथा शहकारीको माध्यमबाट संकलन गरि उत्पादनका क्षेत्रमा	

आकार्षण भई स्वरोजगार एवं रोजगारको सिर्जना मार्फत गरीबि न्यूनिकरण गर्ने ।	
२.१ वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्रको पुंजीलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न उत्प्रेरित गर्ने	२.१.१ औद्यौगिक ग्रामको स्थापना स्थापना भई स्थानियको छरिएर रहेको पूँजी लाई उत्पानदको क्षेत्रमा लगानी गर्ने वातावरण मिलाइने छ । २.१.२ वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्रमा संकलित बचतलाई एकीकृत् गर्दै उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । २.१.२ सरकारी क्षेत्रको लगानीलाई वित्त, निजी क्षेत्र र सहकारीक्षेत्रको परिपूरकको रुपमा लगानी गरी ग्रामीण क्षेत्रको पुँजी परिचालन तथा समूह लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । २.१.३ एक सहकारी एक उत्पादनको नीतिलाई प्रभावकरीताका साथ कार्यन्वयन गरीनेछ ।
२.२ आर्थिक रुपमा पछाडी परेको व्यक्ति, समुदाय र वर्गको उचित रुपमा श्रममको परिचालन गर्ने ।	२.२.१ विपन्न वन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति, समुदाय र वर्गको श्रमलाइ उत्पादन क्षेत्रमा परिचालन गरिनेछ । २.२.२ आर्थिक, सामाजिक रुपमा पछाडी परेका व्यक्ति, समुदाय र वर्गको वित्त तथा सहकारी क्षेत्रको पहुँचमा वृद्धि गरीने छ ।
२.३ स्थानीय रुपमा संचालन गर्ने व्यवसायको उत्थान तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्ने ।	३.२.१ विपन्न वन्चितिकरणमा परेका व्यक्ति, समुदाय र वर्गको जीवन स्तरमा सुधार ल्याउन व्यवसायमा पहुँच बढाइने छ । ३.२.२ स्थानीय स्तरमा नै स्वरोजगार एवं रोजगारको सिर्जना गरीने छ ।

३.५.६ कार्यक्रमको प्राथमिकता

१. वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्रको लगानी प्रवर्द्धन गर्ने एकद्वार प्रणाली विकास गर्ने ।
२. एक सहकारी एक उत्पादन कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यन्यनलाई जोड दिने ।
३. वित्त, सहकारी र नीजि क्षेत्रको लगानी आकर्षित गर्न सहयोगी पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।

३.५.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट रु हजारमा					
					२०८१/८२	०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा...........
१	क	लगानीमैत्री ऐन नियम तथा कार्यविधि तयार	संख्या	२	०	१००	१००	०	०	२००
२	कख	युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	पटक	६	१५००	२०००	२५००	३०००	३२००	१२२००
३	कखग	शहकारी संस्थाको क्षमता विकास कार्यक्रम	संख्या	६	३५०	३५०	३५०	३५०	३५०	१७५०
४	कख	शहकारी अनुगमन कार्यक्रम -बार्षिक)	पटक	६	९००	११००	१२००	१५००	२१००	६८००
५	कख	स्थानिय उत्पादन र प्रशोधन ब्यबसायलाइ सबलीकरण कार्यक्रम -बार्षिक	पटक	६	७००	७००	७००	७००	७००	३५००
६	कग	औधोगिक ग्राम स्थापना	संख्या	१	०	०	२५००	१५०००	१२००००	१३७५००
७	क	क्षमता तथा स्वरोगार मुलक तालिम कार्यक्रम	संख्या	५	५००	६००	७००	८००	८००	३४००
८	कखग	स्थानिय कच्चापदार्थमा आधारित उद्योगलाई सहयोग			१५००	१८००	२१००	२४००	२७००	१०५००
		जम्मा			३९५०	४८५०	८०५०	२१३५०	१२७१५०	१७०३५०

३.५.८. नतिजा तथा सुचक

नतिजा को स्तर	नतिजा.............................	सुचक	ईकाइ	आधार बर्ष २०८०/८१	उपलब्धी					योजना अवधि को जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याई को आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६					
प्रभाव	उद्योग, ब्यापार तथा निजि क्षेत्रको लगनली विस्तार भई आय तथा रोजगारीमा बृद्धि भएको हुनेछ ।	गाउँपालिकाको कुल गाह्रस्थ उत्पादनमा बैक, वित्तिय क्षेत्र, शहकारी तथा उद्योग र ब्यपार क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१.९	२.५	४	६.५	७	१०	१०	गापा प्रो.	गापा		
असर १	निजि क्षेत्रको लागि लगानीमैत्री वातावरणको सिर्जना भएको हुनेछ ।	सहकारी ऐन तथा नियम तयार	संख्या	०	–	१	–	–	–	१	गापा प्रो.	गापा		
		उद्योग तथा खानी संचालन ऐन तथा कार्यविधि तयार	संख्या	०	१	१	–	–	–	२	गापा प्रो.	गापा		
प्रतिफ	स्थानिय तह स्तरिय	स्थानिय औद्योगिक	संख्या	०	–	–	१	–	–	१	गापा प्रो.	गापा		

ल १.१	औद्योगिक ग्राम स्थापना भएको हुने छ ।	ग्राम निर्माण(										तथा संघ		
		स्थानिय उत्पादनमा आधारित घरेलु उद्योग	संख्या	२	–	१	५	–	–	६	गापा प्रो.	गापा		
प्रतिफल १.२	गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा संचालन भएको हुनेछ ।	लघु उद्यम कार्यक्रममा सहभागी परिवार	संख्या	०	३०	४०	५०	६०	८०	८०	गापा प्रो.	गापा		
		लघु उद्योग संख्या	संख्या	२७	३०	४०	५०	६०	७५	१६	गापा प्रो.	गापा		
असर २	सहकारी, नीनि क्षेत्र बाट रोगारी तथा लधुउद्यमबाट स्वरोजगार सिर्जना भएको हुनेछ ।	सहकारी संस्थाबाट रोजगारी सिर्जना	संख्या	१०	१५	२०	२२	२७	३०	३०	गापा प्रो.	गापा		
		उद्योग तथा व्यापार क्षेत्रबाट रोजगारी सिर्जना	संख्या	२५	३५	५०	६०	७०	७५	७५	गापा प्रो.	गापा		
		लघु उद्योग क्षेत्रबाट रोजगार सिर्जना	संख्या	२२	२८	३५	४०	५०	६०	६०	गापा प्रो.	गापा		

परिच्छेद ४
सामाजिक विकास क्षेत्र

४.१ शिक्षा विकास

४.१.१ पृष्ठभूमी

नेपालको संविधानले शिक्षालाइ मौलिक हक अन्तर्गत राखेको छ। राज्यले शिक्षालाइ मौलिक हकको रुपमा प्रत्याभूत गरेको छ। सचेत, अनुशासित तथा उत्पादनशील जनशक्ति निर्माण गर्नका लागि शिक्षा क्षेत्रको नै सर्वोपरि भूमिका अनिवार्य रहन्छ। योजना निर्माणमा गरिबी निवारण तथा चौतर्फी विकासका लागि शिक्षा क्षेत्रलाई मानव संशाधन विकासको एक शसक्त माध्यमको रूपमा नीतिगत रूपमै अवलम्बन गरिएको छ। नेपालमा शिक्षा नागरीक अधिकारको रुपमा स्थापित भैसकेको अवस्था छ। शिक्षा सम्बन्धि नागरीक हक संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको साझा दायित्व भित्र पर्दछ। सामाजिक एवम् मानव विकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रूपमा रहेको शिक्षा क्षेत्रमा गाउँपालिकाको अवस्था कमजोर छ। राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ अनुसार यस गाउँपालिकाको साक्षरता दर ७३ प्रतिशत रहेको छ। जस अन्तरगत पुरुषको साक्षरता दर ८०.८ र महिलाको साक्षरता दर ६७.७ रहेको छ। यस तथ्याङ्कको आँकडा हेर्दा यस गाउँपालिकाको महिलाको साक्षरताको अवस्था पुरुषको भन्दा धेरै कम देखिन्छ । गाउँपालिकामा १ वटा बहुप्राविधिक शिक्षलय रहेको हुँदा मध्यम स्तरका दक्षजनशक्ति उत्पादन सुरु भएको छ भने ८ वटा मा.वि मा १२ कक्षा सम्मको पढाई हुने र ७ वटा आधारभूत विद्यालय रहेका छन । यस गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको समग्र भौतिक, सामाथिक तथा साँस्कृतिक, आर्थिक तथा प्राकृतिक स्रोतमा आधारित पाठ्ण्यक्रम निर्मार्ण गरी आधारभूत तह सम्म संचालनमा ल्याउन लागेको छ।

४.१.२ प्रमुख समस्याहरु

सबै बाल बालिकाहरुको गुणस्तरीय शिक्षामा पहुँच नभएको, व्यवसायिक तथा प्राविधिक शिक्षा सहज नभएको, पर्याप्त मात्रामा अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन नभएका, भाषाको कारणले अभिव्यक्तिको सहज नभएको, विद्यालय तहमा विपद जोखिम न्यूनीकरण र विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी शिक्षाको कमी, प्राविधिक शिक्षाको क्षेत्रमा आवश्यक मात्रमा लगानी नभएको, उच्च शिक्षाको लागि शैक्षिक संस्था नभएको, केहि विद्यालयहरु अझैपनि बाढिपहिरोको जोखिममा रहेको, बाल बालिका स्कुलवाट बाहिर रहेको । धेरै विद्यालयमा शुद्ध पिउने पानीको अभाव, शौचालयहरू निर्माण भएपनि आवश्यक पर्ने पानी, तथा सरसफाइको समस्या देखिएको, अपाङ्मैत्री तथा छात्रामैत्री शौचालयको अभाव, महिनावारी भएका छात्राहरूको लागि सेनेटरी प्याडको व्यवस्था नभएको । धेरै स्थानहरूमा आधारभुत र माध्यमिक शिक्षाको सुविधा भएपनि प्रयाप्त मात्रामा माध्यमिक विद्यालय, स्नातक तह वा सो भन्दा माथिको उच्च शिक्षाको सुविधा नरहेको, विद्यालयमा विषयगत शिक्षकको कमी, विद्यार्थी- शिक्षक अनुपात असमान रहेको, विद्यालय तथा विद्यार्थीहरूमाझ स्वस्थ्य प्रतिस्पर्धात्मक भावना कमी भएको, अधिकांश विद्यालयमा पुस्तकालय, विज्ञान प्रयोगशाला तथा कम्प्युटर शिक्षाको अभाव रहेको, प्राविधिक शिक्षाको अभाव रहेको, कुनै कुनै विद्यालयमा कच्ची भवन तथा असुरक्षित रहेका साथै भूकम्पले क्षति गरेको, विद्यालयमा शैक्षिक पूर्वाधारको कमी भएको, अतिरिक्त क्रियाकलाप, विद्यार्थी मैत्री शिक्षा तथा खेलकुद सामग्रीको अभाव भएको, नयाँ तथा प्रविधिमैत्री शिक्षण पद्धतिको अभाव, उपयुक्त खेल मैदानको व्यवस्था नभएको, निरक्षर तथा सीमान्तकृत वर्गलक्षित विशेष शिक्षाको व्यवस्था नभएको, विद्यालयमा स्वच्छ पिउने पानी तथा छात्रा र अपाङ्ग-मैत्री शौचालयको व्यवस्था नभएको । योग्यता एवम् व्यवसायिक रुपमा दक्ष शिक्षकको अपर्याप्तता यस क्षेत्रका मुख्य समस्याहरु हुन ।

४.१.३ चुनौती र अवसरहरु

(क) चुनौती

माध्यमिक तहमा विषयगत दक्ष शिक्षकको व्यवस्थापन गर्न, प्राविधिक शिक्षाको लागि पर्याप्त लगानीको व्यवस्था गर्न, विद्यालय शिक्षा प्रणालीलाई विविधिकरण गर्दै शिक्षाको विविध आवश्यक्तालाई सम्बोधन गर्न, बाहिर जानबाट विद्यार्थीलाई गाउँपालिका भित्र राख्नको लागि शैक्षिक वातावरणको सिर्जना गर्न, विद्यालयहरुमा उपलब्ध पुर्वाधारहरू जस्तै विज्ञान, कम्प्युटर प्रयोगशाला प्रयोगमा ल्याउन, विद्यालय समायोजन र दरवन्दी मिलान गर्न, विद्यालयहरुलाई बहुप्रकोपको जोखिमबाट सुरक्षित राख्न, सबै बालबालिकाहरुलाई विद्यालय भित्र ल्याउनु अर्थात विद्यालय बाहिरका विद्यार्थीहरुको संख्या सुन्यमा झार्न यस क्षेत्रका चुनौतिहरु हुन् ।

(ख) अवसर

नेपालको संविधानले शिक्षालाई मौलिक हकका रुपमा स्थापित गरेको, नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारले गरेका प्रतिवद्धता अनुरुप लागु गरीएको विधालयक्षेत्र विकास योजना (२०१६-२०२२)जसता कानुनी ढाँचा एवम् मार्गचित्र तय भएको । तालिम प्राप्त शिक्षकको व्यवस्था, विद्यालयहरुमा ६० प्रतिशत भौतिक सुविधा उपलब्ध भएको, माध्यामिक तह सम्म निशुल्क शिक्षा तथा छात्रावृत्तिको व्यवस्था, दलित सिमान्तकृत छात्राहरुको लागि आधारभुत तहमा भत्ताको व्यवस्था, दिवा खाजाको व्यवस्था, प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षाको शुरुवात, सरकारसँग वृहत विद्यालय सुरक्षा कार्यक्रम भएको । स्नातक तथा स्नातकोत्तर तहसम्मको शिक्षा गाउँपालिकामै प्रदान गर्नका लागि आवश्यक मात्रामा थप शैक्षिक संस्थाहरू स्थापना गर्न सकिने,प्राविधिक शिक्षालयहरू स्थापना गर्न सकिने,शिक्षा क्षेत्रको विकासका लागि निजी क्षेत्रको सहयोग लिन सकिने, प्रौढ शिक्षा तथा अनौपचारिक शिक्षाको व्यवस्था गरी साक्षरता दरलाई बडाउन सकिने,विद्यमान शिक्षण संस्थाहरूको स्तरोन्नति गर्ने,सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा आवश्यक मात्रामा शैक्षिक सामग्रीहरूको थप व्यवस्था एवम् पुस्तकालय तथा विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशालाको व्यवस्था गर्ने ।

४.१.४ लक्ष्य र उद्देश्यहरु

लक्ष्य

गुणस्तरीय विद्यालय शिक्षा र रोजगारमुलक व्यवसायिक शिक्षाको विकास गर्ने ।
उत्थानशिल विद्यालय भवन सहित सर्वशुलभ, समावेशी, गुणस्तरीय र प्राविधिक एवम् व्यवसायिक शिक्षा मार्फत दक्ष जनशक्ति तायार पार्ने ।

उद्देश्य

१. गुणस्तरीय शिक्षाको साथै विद्यार्थीहरुको सिकाई उपलब्धी बृद्धि गर्ने ।
२. दक्ष जनशक्ति उत्पादनका लागि शिक्षण संस्थाहरुमा आधुनिकिरण गर्दै प्राविधिक शिक्षाको पहुँचमा बृद्धि गर्ने ।
३. शिक्षालाई जीवन उपयोगी बनाउनको लागि प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालीममा जोड दिने ।

४.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १:गुणस्तरीय शिक्षाको साथै विद्यार्थीहरुको सिकाई उपलब्धीमा बृद्धि गर्ने।	
१.१ शिक्षा क्षेत्रका जनशक्तिमा पेशागत सुशासन तथा नैतिकता जस्ता सेवा प्रवाहका आधारभूत मापदण्ड पालनाका लागि वैधानिक आचार संहिता तयार गरी लागु गर्ने ।	१.१.१ शिक्षा सम्बन्धि नीति र कार्यविधिलाइ प्रभावकारी कार्यन्वयन गरिने छ । १.१.२ विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकको योग्यता, सक्षमता र सेवा शर्त सम्बन्धिगाँउपालिका स्तरीय मापदण्ड तयार गरी लागू गरीनेछ । १.१.३ विशेष शिक्षा, सममावेशि शिक्षा,अनौपचारीक शिक्षा, निरन्तर शिक्षा,दुरशिक्षा तथा खुला शिक्षा सम्बन्धि कार्यक्रमहरु संचालन गरी अपाङ्गता भएका विद्यार्थी साथै शिक्षाको पहुँचबाट पछाडि परेका सबैलाई शिक्षाको मुलप्रवाहमा समट्ने प्रणालीको स्थापना गरीनेछ । १.१.४ विद्यालय तथा शैक्षिक संस्थाहरुको स्तरोन्नती साथै बालमैत्री बनाउनको लागि अनुगमन कार्यमा गाँउ शिक्षा समितिलाइ सकृय एवम् प्रभावकारी ढंगले परिचालन गरीनेछ । १.१.५ प्रत्येक आधारभूत विद्यालयहरुमा मन्टेश्वरी कक्षाको पूर्वाधार तयार गरी संचालनमा ल्याइनेछ ।
१.२ सबै प्रकारका विद्यालयलाई संरचनागत, प्राविधिक, भौतिक तथा प्रविधिगत सहजीकरण प्रदान गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने ।	१.२.१ सामुदायिक र संस्थागत लगायत सबै किसिमका विद्यालय तथा शैक्षिक निकायहरुको उपलब्धि स्तर एवम् प्रणालीगत कार्यकुशलताको उपयुक्त मापदण्ड र सुचक तयार गरीनेछ ।

उदेश्य नं २. दक्ष जनशक्ति उत्पादनका लागि शिक्षण संस्थाहरुमा आधुनिकिरण गर्दै प्राविधिक शिक्षाको पहुँचमा बृद्धि गर्ने ।	
२.१ माध्यमिक तह सम्मको शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार गर्दै सबै बालबालिकाको पहुँचतामा वृद्धि गर्ने ।	२.१.१ शिक्षामा सबैको पहुँच पुर्‍याउनको लागिनीतिगत परिवर्तनको साथै लगानीमा बृद्धि गरीनेछ । २.१.२ विद्यालयमा उपलब्ध स्रोत साधनको उच्चतम प्रयोगमा ल्याइ सिप र ज्ञान अभिवृद्धिका लागि शिक्षक तथा विद्यार्थीहरुलाई तालिम संचालन गरीनेछ । २.१.३ दुर्गम तथा छरिएको वस्ती भएका क्षेत्रहरुका विद्यालयहरुमा आवासिय सुविधाको व्यवस्था मिलाई नमूना विद्यालयको रुपमा रुपान्तरण गरिनेछ । २.१.४ विद्यालय भवन, शौचालय र विद्यालय घेरावारहरुलाई बहुप्रकोपबाट बचाउन उत्थानशिलता बृद्धि गरीनेछ ।
उदेश्य नं ३.शिक्षालाई जीवन उपयोगी बनाउनको लागि प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालीममा जोड दिने ।	
३.१ विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रममा आधारभूत स्तरको व्यवसायिक तथा प्राविधिक सीप सम्बन्धि विषय समावेश गर्ने ।	३.१.१ प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा प्रदान गर्न लागि शिक्षकहरुको पेशागत दक्षता बडाउनको लागि आधुनिक, प्रविधिमैत्रि शिक्षण सीपयुक्त निरन्तर सिकाइमुखि बनाउन तालिमको व्यवस्था गरीने छ । ३.१.२ विद्यालय शिक्षालाइ जीवन उपयोगी बनाउन जोड दिइने छ । १.१.३ पालिकास्तरीय शिक्षा समितिलाई प्राविधिक शिक्षाको लागि सकृय रुपमा परिचालन गरीनेछ । १.१.६ मानव संशाधन विकास गर्नलाई संघीय सरकार, प्रदेश सरकार स्थानीय तहहरुको संयुक्त लगानीमा प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन कार्यलाई निरन्तरता दिईने छ ।
३.२ माध्यमिक विद्यालयहरुमा आवस्यक्ता अनुसार प्राविधिक विषयहरु राखि प्राविधिक जनशक्तिको उत्पादन गर्ने	३.२.१ साधारण विषयको पढाइ हुने माध्यमिक विद्यालयहरुमा प्राविधिक विषयहरुको पढाइ थप गर्न प्रोत्साहन गरीनेछ । ३.१.२ प्राविधिक शिक्षा ब्यबस्थापनका लागि आवश्यक पूर्वाधरको ब्यबस्था मिलमइनेछ ।
३.३ व्यवसायिक सीपविकास संबन्धि तालिम दिने संस्थाहरुसँग समन्वय तथा सहकार्य गरी सीपयुक्त प्राविधिक जनशक्तिको उत्पादन गर्ने	३.३.१ व्यवसायिक सीपयुक्त, दक्ष, मागयोग्य जनशक्ति उत्पादनको लागि प्राविधिक विषयमा आवस्यक्ता बमोजिम व्यवसायिक तालिम निरन्तर संचालन गरीने छ । ३.३.२ बैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाका लागि आधारभूत सिपको ब्यबस्था गरिने छ । ३.३.३ बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवालाइ लक्षित गरी ब्यबसायिक तथा सिप मुलक तालिमको ब्यबस्था गरिने छ ।

४.१.६ कार्यक्रमको प्राथमिकता

१. पालिका भित्र रहेका विद्यालयलाई मर्जगरी २ स्थानमा रहेका मा.वि. विद्यालयमा गाभी आवासीय विद्यालय संचालन गर्ने ।

२. विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक सबैलाई जागरुक गरी गुणस्तरीय शिक्षामा जोड दिने ।

३. सुरक्षित र उत्थानशिल विद्यालय भवनहरु निर्माण गर्ने ।

४. विद्यालयस्तर र समुदायस्तरमा बालक्लवहरु गठन गरी प्रभावकारी परीचालन मा जोड दिने ।

५. साधारण धारका माध्यमिक विद्यालयलाई प्राविधिक धारमा रुपान्तरण गरी आवासीय विद्यालय संचालन गर्ने ।

३.२.७ कार्यक्रम तथा बजेट (बजेट रु हजारमा)

क.सं	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	०८१/८२	०८२/८३	०८३/८४	०८४/८५	०८५/८६	जम्मा
१.	क ग	अनौपचारीक शिक्षा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	प्याकेज	१५	२००	३५०	३५०	३५०	४००	१६५०
२.	क	विद्यालय भर्ना अभियान कार्यक्रम	पटक	५	१००	१५०	१५०	१५०	१५०	७००
३.	कखग	विद्यालयमा विषयगत प्रयोगशाला, पुस्तकालय र सूचना प्रविधि व्यबस्थापन कार्यक्रम	संख्या	२	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
४.	क ग	विद्यालय प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण सचेतना साथै विद्यालयको पुनसवलिकरण गर्ने कार्यक्रम	प्याकेज	५	३००	३००	३०००	५०००	५०००	१३६००
५.	कखग	शिक्षक तालिम संचालन कार्यक्रम	पटक	१०	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
७.	क	कक्षा ११ र १२ संचालन अनुदान	संख्या	५	७००	७००	७००	१०००	१०००	४१००
८.	क	विद्यालय सुधार कार्यक्रम	निरन्तर	२	१२००	१२००	१२००	१५००	१५००	६६००
९.	क	प्रारम्भिक कक्षामा मातृभाषा शिक्षण तथा स्थानिय पाठ्यक्रम, शिक्षणका लागि तालिम तथा गोष्ठी संचालन	पटक	५	५००	५००	५००	५००	६००	२६००
१०	कखग	विद्यार्थी प्रतिभा प्रोत्साहन कार्यक्रम	प्याकेज	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
११	क	विद्यालयमा बालमैत्री तथा प्रविधिमैत्री पूर्वाधार विकास गर्ने	संख्या	९	५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	२५०००
१२	क	एक विद्यालय एक फूलवारी निर्माण गर्ने	संख्या	९	५००	५००	५००	५००	७००	२७००
१३	क	स्थानीय विषय वस्तुमा आधारित पाठ्यक्रम निर्माण गर्ने तथा वितरण	पटक	१	२२००	०	०	०	०	२२००
१४	क	परम्परागत सीप विकासको लागि व्यवसायीक विषयको रुपमा पठन पाठन सञ्चालन गर्ने	संख्या	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
१५	क ख	एक विद्यालय एक खेल मैदान निर्माण र स्तरोन्ती कार्यक्रम	संख्या	९	१२००	१२००	१५००	२०००	२५००	८४००
१५.	कखग	बहुप्राविधि विद्यालय स्थापना र व्यबस्थापन	संख्या	१	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
१६	कखग	इसिडि कक्षा व्यबस्थाजन तथा विद्यालय कर्मचारीका लागि प्रोत्साहन	संख्या	९	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
१७	क	शिक्षक प्रोत्साहन भत्ता	पटक	१	६००	७००	८००	९००	१०००	४०००
१८		होस्टेल संचालन तथा व्यबस्थापन	पटक	१	२०००	२१००	२२००	२३००	२४००	११०००

१९		शिक्षा सरोकारवालाबाट विद्यालयको निरिक्षण	पटक	१०	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	७५०
२०		विद्यालयको तथ्यांक ब्यबस्थापन तालिम		५	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
२१	क	विद्यालयमा आधारित तथा गाउँपालिका स्तरिय वाल क्लव गठन र संचालन	संख्या	९	१००	१००	१००	१००	१००	५००
२२	क	शिक्षण सिकाइ कार्यक्रम	निरन्तर	५	१५००	१६००	१७००	१८००	१९००	८५००
जम्मा					२४९५०	२३२५०	२६५५०	२९९५०	३११००	१३५८००

३.२.८ सुचक तथा नतिजा खाका

नतिजा को स्तर	नतिजा	सुचक	ईकाइ	आधार वर्ष २०८०/०८	उपलब्धी					योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याइको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६					
प्रभाव	मध्यमस्तरको जनशक्ति उत्पादन भएको हुने ।	गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालय र व्यवसायिक तथा प्राविधिक शिक्षालय	संख्या	१	–	–	१	–	–	२	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन	गापा		
असर १	मध्यमस्तरको जनशक्ति उत्पादनका लागि शिक्षण संस्थाहरुको पूर्वाधार सुधार भएको हुने ।	पूर्वाधार सुधार भएका विद्यालय र व्यवसायिक तथा प्राविधिक शिक्षालय	सख्या	१	–	–	१	–	–	२	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन	गापा		
	सबै बालबालिकाको माध्यमिक तह सम्मको शिक्षामा पहुँच पुग्नुको साथै शिक्षाको गुणस्तरमा वृद्धि	कक्षा १ मा भर्नादर	प्रतिशत	९७.२	९८	९९	९९	१००	१००	१००	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन	गापा		
		आधारभूत तह (कक्षा १–५) मा खुद भर्ना दर	प्रतिशत	९२.८	९५.७	९९	९९	१००	१००	१००	गापा.शि.सा. प्रतिवेद	गापा		

	भएको हुने ।										न			
		आधारभूत तह (कक्षा १–५) मा कुल भर्ना दर	प्रतिशत	९६	९७	९८	९९	१००	१००	१००	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
		आधारभूत तह (कक्षा ६–८) मा खुद भर्ना दर	प्रतिशत	८३	८५	९२	९५	९९	९९	९९	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
		आधारभूत तहमा विद्यालयमा जाने उमेरका विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिका	प्रतिशत	०	०	०	०	०	०	०	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
		माध्यमिक तह (कक्षा९-१२) मा खुद भर्ना दर	प्रतिशत	४७	५२	५५	६०	६८	७०	७०	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
		विद्यालय शिक्षा (१–१२) मा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	अनुपात								गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
प्रतिफल १	फरक क्षमता भएका विधार्थीहरुले शिक्षा प्राप्त गर्ने अवसर पाएका हुने	अपाङ्गता भएका बिधार्थी ले अध्यान गर्ने विशेष शिक्षा संचालन भएका विद्यालय संख्या	संख्या	–	–	–	१	–	१	१	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
प्रतिफल २	शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार गर्न लगानीमा वृद्धि	विद्यालय भर्ना र टिकाउका लागि अभियान चलाउने खालका कार्यक्रमहरुको संचालन	पटक	१	१	१	१	१	१	५	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		

	भएको हुने	शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्दिको लागि क्षमता विकास भएका शिक्षकहरुको संख्या	संख्या		१०	१०	१०	१०	१०	५०	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
		विषयगत प्रयोगशाला, पुस्तकालय र प्रविधियुक्त भएका विद्यालय	संख्या	१	१	२	२	-	-	२	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
		बालमैत्री पूर्वाधार भएका विद्यालय	संख्या	८	९	९	९	९	९	९	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
		विपद् जोखिम न्यूनीकरण सचेतना कार्यक्रम एवम् विद्यालयको पुन सवलिकरण गर्नेकार्यक्रमको संचालन भएका विद्यालय	संख्या	८	९	९	९	९	९	९	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
प्रतिफल ३	नमूना वाल विकास केन्द्र स्थापना भएका हुने ।	तालिम प्राप्त गरी क्षमता विकास गरेका बाल विकास केन्द्रका शिक्षक	प्रतिशत	८०	९०	९५	१००	१००	१००	१००	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
प्रतिफल ३	अपांगता भएका विद्यार्थीको लागि आवासीय विद्यालय भएको हुने ।	आवासीय विद्यालय	संख्या	१	१	१	१	१	१	१	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		
असर २	दक्ष जनशक्ति उत्पादनका लागि आधुनिकिरण र प्रविधियुक्त	बहु प्राविधिक शिक्षलय	संख्या		१	१	१	१	१	१	गापा	गापा.शि.सा. प्रतिवेदन		

	विद्यालयहरु भएका हुने ।													
प्रतिफल १	कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान विषय र प्रविधि विषय सम्बन्धि पठन पाठन हुने सामुदायिक विद्यालयको स्तरोन्ती साथै विद्यार्थी प्रोत्साहन कार्यक्रमको व्यवस्था भएको हुने	कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान विषय र प्रविधि विषय सम्बन्धि पठन पाठन हुने विद्यालय	संख्या		१	१	१	२	२	२	”	”		
		कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान विषय र प्रविधि विषय अध्यान गर्ने विधार्थीको लागि छत्रावृत्ति वितरण	जना	२००	२००	२००	२५०	२५०	२५०	२५०	”	”		
		विज्ञान र प्रविध प्रयोगशालाको संचान तथा सुदृढिकरण गर्ने विद्यालय	संख्या	१	–	–	१	१	–	१	”	”		
प्रतिफल२	माध्यमिक तहका कृषि, उधोग, जडीबुटी, उर्जा र पूर्वाधार पेशा व्यवसायसँग सम्बन्धित ऐच्छिक विषयहरुको पाठ्यक्रम विकास कार्यक्रम निर्माण भएको हुने	स्थानीय विषय वस्तुमा आधारित पाठ्यक्रम को विकास	संख्या		१	–	–	–	–	१	”	”		
		परम्परागत सीप विकासको लागि व्यवसायीक विषयको रुपमा पठन पाठन सञ्चालन भएका विद्यालय	संख्या								”	”		
		व्यवसायीक तथा प्राविधिक शिक्षा संचालन गर्ने विद्यालय तथा शिक्षालयको विकास	संख्या		१	–	–	१	–	२	”	”		
		प्रारम्भिक कक्षामा मातृभाषा शिक्षणको लागि पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक विकास	संख्या								”	”		
असर ३	साक्षरता दर र	पाँच वर्ष देखि माथिको	प्रतिशत	७३	७६.७	८०.५	९०	९४	९५	९५	”	”		

	जीवन उपयोगी शिक्षाको अवसर बडेको हुने	उमेर समूहको जनसंख्याको साक्षरता दर	त											
		युवा साक्षरता दर (१५-२४ उमेर समूह)	प्रतिशत	७९.८९	८७	९८	९९	१००	१००	१००	"	"		
प्रतिफल १	विद्यालय शिक्षामा जीवन उपयोगि सीप एकिकृत रुपमा समावेश भएको हुने	पाठ्यक्रमलाइ कार्यन्वयनमा जीवन उपयोगी सीप समावेश गर्ने विद्यालय	संख्या		१	१	१	–	–	३	"	"		
प्रतिफल२	साधारण विषयको पढाइ हुने माध्यमिक विद्यालयहरुमा प्राविधिक विषयहरुको पढाइ भएको हुने	प्राविधिक तथा व्यवसायिकविषयहरुको पढाइ थप गर्न प्रोत्साहीत गरीएका विद्यालय	संख्या	१	–	–	१	–	–	२	"	"		

४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण
४.२.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ को धारा ३५ को उपधारा १ मा प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क रूपमा प्राप्त गर्ने हक हुनेछ र सबैलाई आकस्मिक स्वास्थ्य सेवामा पहुँचको हक हुनेछ भन्ने उल्लेख छ । अर्कोतर्फ दिगो विकास लक्ष्य ३ मा सबै उमेर समूहका व्यक्तिहरूका लागि स्वस्थ जीवनको सुनिश्चितता गर्ने र राम्रो जीवनस्तर प्रबर्द्धन गर्ने उल्लेख छ । स्वस्थ मानवशक्ति विकास सुख र समृद्धिको अपरिहार्य आवश्यकता हो ।
बिश्वव्यापी कोरोना माहामारीका कारण स्वास्थ्यका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा कमीभई केही सूचकहरुमा नकारात्मक प्रभाव परेको छ । साथै कर्मचारी समायोजनले जनशक्ति अभाव भएको र करार कर्मचारीहरुलाई आबश्यक तालिम दिननसक्दा सेवाप्रवाहमा असर परेको छ । गाउँपालिकाबाट १५ शैयाको अस्पताल निर्माणको क्रममा रहेकोले निदानात्मक तथा उपचारात्क सेवा उल्लेख्य बृद्धि हुने भएको छ । स्वास्थ्यचौकी नभएको वडामा आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र सञ्चालन गरी स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा बृद्धि भएको छ । सूचनाप्रबिधिको प्रयोगले अभिलेख तथा प्रतिबेदन प्रणालीमा सुधार भएको छ । नागरिक स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम सञ्चालन, ३ स्वास्थ्य चौकीमा बर्थिङ सेवा संचालनमा छन् भने १ स्वास्थ्य चौकीमा बर्थिङ सेवा संचालनको लागि पूर्वाधार तयार भएको छ । जेष्ठ नागरिकहरुलाई टोल टोलमा गई स्वास्थ्य सेवा विगत ३ वर्ष देखि संचालनमा छन् । गाउँपालिकामा हाल विभिन्न संघ संस्था मार्फत १ गाउँपालिकाको एम्बुलेन्स संचालनमा छन ।

४.२.२ प्रमुख समस्याहरु
जनताले अपेक्षा गरे अनुरुप गुणस्तर सहितको स्वास्थ्य सेवाको पहुँच र एकरुपता कायम गर्न नसक्नु, सेवामुलक तथा जनस्वास्थ्य प्रति उत्तरदायी सेवा तथा जनशक्ति पर्याप्त बिकास गर्न नसक्नु, स्वास्थ्य सेवामा लगानी अनुसारको प्रतिफल प्राप्त नहुनु, सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा आबश्यकता अनुसारको आधुनिक उपकरण र बिषेशज्ञ चिकित्सकहरुको अभावहुनु, सर्ने तथा नसर्ने रोगहरु, कुपोषण, दुर्घटना तथा बिपदजन्य स्वास्थ्य समस्या बिद्यमान रहनु, बिश्वव्यापीकरणसँगै खानपान तथा जिबनशैलीमा आएको परिबर्तनले नसर्ने रोगहरुको भार तथा मानसिक स्वास्थ्य समस्याहरु बढ्दै जानु प्रमुख समस्याहुन् । स्वास्थ्य सेवासँग सम्बन्धित जनशक्ति उत्पादन र उपयोगबीच सामन्यजस्यता हुन नसक्नु, जलबायु परिबर्तन, बढ्दो खाद्य असुरक्षा तथा प्राकृतिक बिपदले हुने मानविय स्वास्थ्य समस्याहरु उत्पन्न हुनु, एन्टिबायोटिकको समुचितप्रयोग नहुँदा त्यसबाट हुने प्रतिजैबिक प्रतिरोध क्षमता बढ्दै जानु, बालबिबाह, किशोर अवस्थामा गर्भधानहुनु, ५ बर्ष मुनिका बच्चाहरुमा न्युनपोषण हुनु, समुदायमा प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवामा निजी क्षेत्रको सहभागिता, यथोचित सहकार्य तथा प्रभावकारी नियमन हुननसक्नु जस्ता समस्या रहेका छन् ।

४.२.३ चुनौती र अवसर
चुनौती

स्वास्थ्यका सबै क्षेत्रमा नागरिकको समतामुलक पहुँच स्थापित गर्नु, निःशुल्क गुणस्तरीय आधारभुत स्वास्थ्य सेवालाई सबै वडाबाट सर्बसुलभ रुपमा उपलव्ध गराउनु, अतिबिपन्न र जोखिममा परेका नागरिकलाई उच्चप्राथमिकतामा राख्दै स्वास्थ्य सेवाउपलब्ध गराउनु, स्वास्थ्यउपचारमा उच्च रहेको व्यक्तिगत खर्च घटाउनु, बित्तीय स्रोतको परिमाण निर्धारण र उपलब्धता सुनिश्चितता गर्नु, संघीय प्रणाली अनुरुप स्वास्थ्य संस्थाको व्यबस्थापन गर्नु, स्वास्थ्य बिमालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गराउनु, नाफामुलका स्वास्थ्य क्षेत्रलाई क्रमश सेवामुलका क्षेत्रमा रुपान्तरण गरी स्वास्थ्य क्षेत्रलाई मानव स्वास्थ्य प्रति जिम्मेवार बनाउनु, बढ्दो आधुनिकीकरण सँगै सिर्जना भएका जीवनशैलीका कारण स्वास्थ्य समस्याको समाधान गर्नु, स्वास्थ्य सुचना प्रणालीलाई थप व्यबस्थित तथा एकिकृत गरी तथ्यांकको प्रयोग गरी नीति तथा योजनामा प्रयोग बढाउनु, औषधीको व्यबस्थापन, नियमनतथा समुचित प्रयोगमा बृद्धि गर्नु र परिवार योजनामा अपरिपुर्त माग सम्बोधन गर्ने र न्युनपोषणको अबस्थालाई सुधार गर्नु जस्ताप्रमुख चुनौती रहेका छन् ।

अवसर

संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहलाई आधारभूत स्वास्थ्य र सफाईको अधिकार प्रदान गरेको, आधारभूत स्वास्थ्य स्थानीय सरकारको अधिकारमा रहनु, १५ शैया सम्मको अस्पताल सबै स्थानीय तहमा खोल्ने

सरकारी नीति रहनु, सबै वडामा स्वास्थ्य संस्था र खोप केन्द्र उपलब्ध हुनु, राष्ट्रिय स्वास्थ्य वीमा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहनु, स्वास्थ्य गाउँपालिकाको प्राथमिकता र जनचासोको विषय रहनु, स्वास्थ्य सम्बन्धी काम गर्ने विभिन्न गैर सरकारी संस्थाको उपस्थिति हुनु, ग्रामीण स्वास्थ्य स्वयंसेविका र आमा समूहको क्रियाशीलता, जडिवुटीहरूको उपलब्धता, सडक पहुँचको विस्तार हुने क्रममा रहनु, आदि यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरू रहेका छन् ।

४.२.४ लक्ष्य र उदेश्य

लक्ष्य

सबै वडाहरुमा सबल स्वास्थ्य प्रणालीको विकास र विस्तार गर्दै जनस्तरमा गुणस्तरीय सेवाको पहुँच सुनिश्चित भएको हुने ।

उद्धेश्य

१. सबै वडाहरुमा सबै किसिमका स्वास्थ्य सेवाहरुको सन्तुलित विकास र विस्तार गर्नु ।

२. सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि स्थानीय सरकारको उत्तरदायित्व र प्रभावकारी नियमन अभिबृद्दि गर्दै नाफामुलक स्वास्थ्य क्षेत्रलाई सेवामुलक क्षेत्रको रुपमा क्रमशः रुपान्तरण गर्नु ।

३. बहुक्षेत्रीय समन्वय तथा साझेदारी सहित स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको पहुँच तथा उपभोग बढाई सेवाप्रदायक र सेवाग्राहीलाई थपजिम्मेवार बनाउँदै स्वस्थजीवन शैली प्रबर्द्दन गर्नु ।

४.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १ सबै वडाहरुमा सबै किसिमका स्वास्थ्य सेवाहरुको सन्तुलित विकास र विस्तार गर्नु ।	
१.१ .प्रतिकारात्मक, प्रबर्द्दनात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक तथा प्रशामक (Palliative Care) लगायतका आधारभूत देखि बिशिष्ठीकृत र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।	१.१.१. निशुल्कअ ाधारभुत स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको सर्वसुलभ पहुँचको लागि प्याकेज र प्रोटोकल तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । १.१.२. ग्रामीण क्षेत्रका नागरिकको स्वास्थ्य सेवामा पहुँच विस्तार गर्दै गुणस्तरीय स्वास्थ्य सर्बसुलभ रुपमा प्रवाह गर्न आधुनिक प्रबिधिको बिकास र विस्तार एबम निजी तथा सरकारी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा घुम्ती स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको कार्यबिधिबनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । १.१.३. रोगको भार तथा लागत प्रभावकारीताको आधारमा समयानुकुल खोप सेवाहरु प्रदान गरिनेछ । १.१.४. आचार संहितामार्फत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र बिरामीबीचको असल र सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्दै सद्भावपूर्ण व्यवहार सुनिश्चित गर्न प्रबर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । १.१.५ .सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरलाई सुधार गर्न नेपाल स्वास्थ्यपूर्वाधार विकास मापदण्ड एवम् न्यूनतम सेवा मापदण्डलाई प्रभावकारी रुपमाकार्यान्वयनगर्दै आबश्यक बजेट सुनिश्चतगरिनेछ ।
१. २. आयुर्बेद पद्धतीको विकास र विस्तार गर्ने ।	१.२.१ स्थानीय स्तरमाउपलब्धऔषधीजन्य जडीबुटीका पहिचान,संकलन,संरक्षण र प्रबर्द्धनकोलागि संरचनानिर्माण गरिनेछ । १.२.२ प्रचलित प्राकृतिक चिकित्सा, आर्युवेद, योग, ध्यान, प्रणायाम मनोपरामर्श केन्द्रको स्थापना गरी स्वास्थ्य पर्यटनलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ ।
उदेश्य २ सर्वसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाकोलागि स्थानीय सरकारको उत्तरदायित्व र प्रभावकारी नियमन	

अभिबृद्दि गर्दै नाफामुलक स्वास्थ्य क्षेत्रलाई सेवामुलक क्षेत्रको रुपमा क्रमशः रुपान्तरण गर्नु ।	
२.१..जीवन पथको अवधारणा अनुरुप सबै उमेर समुहका नागरिको स्वास्थ्य आवश्यकतालाई सम्बोधन गरी मातृशिशु, बालबालिका र किशोरकिशोरीको सर्बाङ्गीण विकास र परिवार व्यवस्थापन सेवालाई थप सुधार तथा बिस्तार गर्ने ।	२.१.१ जीवनचक्रको अवधारणा अनुरुप मातृशिशु, बालबालिका, किशोरकिशोरीको सर्बाङ्गीण विकास र परिवार व्यवस्थापन सेवालाई थप सुधार तथाबिस्तार गरिनेछ । २..१.२ सबै उमेर समुहका नागरिकको स्वास्थ्य आबश्यकतालाई सम्बोधनगर्न जीवनपथको अवधारणा अनुरुप स्वास्थ्य सेवालाई जेष्ठ नागरिक, लैङ्गिक तथा अपाङ्गतामैत्री बनाइनेछ । २.१.३. बिभिन्न उमेर समुहमा हुन सक्ने स्वास्थ्य जोखिम शीघ्र पहिचान गर्न नियमित रुपमा स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
२.२. सर्ने तथा नसर्ने रोग नियन्त्रण तथा जनस्वास्थ्य बिपद ब्यबस्थापन पूर्ब तयारी तथा प्रतिकार्यका लागि सामुदायिक स्वास्थ्य प्रणाली सहितका एकिकृत उपाय अबलम्बन गर्ने ।	२.२.१. सर्ने तथा नसर्ने रोगहरुको रोकथाम, नियन्त्रण, उपचार तथा निवारणका लागि पालिका स्तरमा एकीकृत निकायको बिकास गरी कार्यक्रम कार्यान्वियन गरिनेछ । २.२.२ .मानसिक स्वास्थ्य सेवाको पहुँलाई सबै वडाहरुमा बिस्तार गरिनेछ ।
उदेश्य ३ बहुक्षेत्रीय समन्वय तथा साझेदारी सहित स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको पहुँच तथा उपभोग बढाई सेवाप्रदायक र सेवाग्राहीलाई थप जिम्मेवार बनाउँदै स्वस्थ जीवनशैली प्रबर्द्दन गर्ने ।	
३.१ .स्वास्थ्य सूचना प्रणालीहरुलाई थप व्यबस्थित, एकिकृत र प्रबिधीमैत्री बनाउदै स्वास्थ्य सम्बन्धी तथ्यांकको प्रयोग नीति निर्माण तथा निर्णय प्रक्रियामा बढाउने ।	३.१.१. स्वास्थ्य तथ्यांक व्यवस्थापनलाई गुणस्तरीय तथा प्रबिधिमैत्री बनाई नीतितथा निर्णय प्रक्रियामा तथ्यांकको प्रयोगलाई बढावा दिइनेछ । ३.२.२ .स्वास्थ्य संस्था तहमा तथ्यांक व्यवस्थापनलाई प्रबिधिमैत्री बनाई स्वास्थ्य संस्थाबाटै नै बिद्युतिय प्रतिवेदनगर्ने र क्रमश:बिद्युतिय स्वास्थ्य अभिलेखलाई सबै स्वास्थ्य संस्थामा बिस्तार गरिनेछ ।
३.२ .बहुक्षेत्रीयपोषण योजनाको समन्वय र साझेदारी मार्फत प्रभावकारी रुपमाकार्यान्वयनगर्ने ।	३.२.१. बहुक्षेत्रीयपोषण योजना अनुरुप स्थानीयतहमा गठित पोषण सम्बद्ध संयन्त्रलाई पोषण सुधार योजना सहित सुदृढ बनाउदै बिशेष पोषण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । ३.२.२. कुपोषण न्युनीकरण गर्न गुणस्तरीय एबं स्वास्थ्यबर्द्धक खाद्यपदार्थको पहुँच र उपभोग बढाउदै स्वास्थ्य बानी व्यवहारलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ ।

४.२.६ कार्यकमका प्राथमिकता

१. प्रयोगशाला सेवा विस्तार

२. स्वास्थ्य कर्मीहरुको व्यवस्थापन र क्षमता विकासमा जोड दिने ।

३. स्वास्थ्य संस्थाहरुमा सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन कार्यलाइ जोड दिने ।

४. स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी नीति, ऐन, मापदण्ड कार्यविधि आदि तयारी गर्ने ।

५.मानसिक स्वास्थ्य उपचारका सम्बन्धमा चेतना अभिबृद्धि तथा परामर्श सेवा प्रदानलाइ जोड दिने ।

६.स्वास्थ्य चौकी र आयुर्वेदिक स्वास्थ्य केन्द्रको भवन पुनर्निर्माणमा जोड दिने ।

४.२.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क.सं		कार्यक्रमतथाक्रियाकलाप	इकाइ	परिमाण	२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	जम्मा
१	कखग	स्वास्थ्यचौकी स्तरोन्नती तथा व्यबस्थापन	संख्या	४	१२००	१३००	१४००	१५००	३२००	८६००
	गकख	अस्पताल भवन निर्माण	संख्या	१	१५०००	१५०००	२५०००	१५०००	४५००	७४५००
३	क	गाउँघर क्लिनिक संचालन	पटक	१५	६००	६००	६००	७००	७००	३२००
४	क	औषधीखरिद तथा स्वास्थ्य सामाग्रीखरिद	पटक	१०	२५००	३०००	३५००	४०००	५०००	१८०००
५	क	घुम्ती स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन	पटक	१०	६००	६००	६००	६००	६००	३०००
६	कग	मातृशिशु तथा प्रजनन सेवा संचालन	पटक	नियमित	१८००	१८००	१८००	२०००	२०००	९४००
७	क	प्रयोगशाला व्यबस्थापन तथा संचालन	पटक	नियमित	१५००	१५००	१६००	१६००	१८००	८०००
८	कग	गर्भवती तथा नवजात शिशु स्याहार प्रोत्साहन कार्यक्रम	पटक	नियमित	६००	६००	६००	६००	९००	३३००
९	क	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ संचालन	पटक	नियमित	६००	६००	७००	९००	१२००	४०००
११	क	स्वास्थ्य स्वयं सेविका प्रोत्साहन भत्ता	जना	१०	१२००	१२००	१२००	१३००	१४००	६३००
१२	क	आयुर्बेदिक शिविर संचालन	पटक	५	५००	५००	५००	५००	१२००	३२००
१३	कघङ	स्वास्थ्य शिविर संचालन	पटक	५	१५००	१५००	१६००	१७००	१८००	८१००
१४	क	कर्मचारी तालिम तथा प्रोत्साहन भत्ता	पटक	५	९००	९५०	१०००	१०५०	११००	५०००
१५	क	कार्यालय व्यवस्थापन	पटक	५	७००	७६०	८२०	८८०	१५००	४६६०
१६	कख	अस्पताल संचालन तथा व्यबस्थापन खर्च	पटक	२	०	०	०	३०००	४५००	७५००

१७	कग	५ बर्षमुनीका वालवालिकाका लागि पोषण कार्यक्रम	पटक	५	६००	६५०	७००	७५०	९००	३६००
१८	कखग	स्वास्थ्य कर्मिहरुको लागि क्षमता विकास तालिम	संख्या	५	५००	५००	५००	५००	६००	२६००
१९	क	नागरिकहरुको लागि स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम	प्याकेज	५	३००	३००	३००	३००	३५०	१५५०
२०	कखग	महामारी रोकथाम, व्यवस्थापन तथा निशुल्क स्वास्थ सेवा कार्यक्रम	प्याकेज		१२००	१२००	१२००	१२००	१५००	६३००
२१	क	जटिलतायुक्त गर्भवति सुत्केरी पोषण यातायात, एम्बुलेन्स खर्च सहयोग कार्यक्रम	प्याकेज		१२५०	१३००	१३५०	१४००	१८००	७१००
२२	क	मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धि चेतना अभिवृद्धि तथा मनोसामाजिक परामर्शसेवा संचालन कार्यक्रम	प्याकेज		५५०	५५०	५५०	५५०	६५०	२८५०
२३	कख	प्रसुतिगृह (barthing Center) संचालन तथा व्यवस्थापन	संख्या	३	६००	८००	१०००	१२००	१४००	५०००
२४	क	निशुल्क स्वास्थ बिमा कार्यकम	निरन्तर		१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	७५००
		जम्मा			३५७००	३६७१०	४८०२०	४२७३०	४०१००	२०३२६०

३.२.८ सुचक तथा नतिजा खाका

तलिका नं ३.२.३ स्वास्थ क्षेत्रको सुचक तथा नतिजा खाका

नतिजा को स्तर	नतिजा	सुचक	ईकाइ	आधार बर्ष २०८०/८१	उपलब्धी					योजना अवधिको	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६					
प्रभाव	गुणस्तरीय	औषत आयु	बर्ष		६५	६६	६७	६८	७२	७२	गापा.स्वा.सा.प्रि	स्वा.शा		

	आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरीकको पहुँच विस्तार भएको हुने										तवेदन			
		कुलप्रजनन दर	प्रतिशत	१.२						१.२				
		मातृ मृत्यु दर प्रति हजारमा	दर	३	३	२	१	१	०	०	गापा.स्वा.सा.प्रतिवेदन	साविम		
		५ वर्ष मुनिका बाल मृत्यु दर प्रति हजार जिवित जन्ममा	दर	५	४	३	२	१	१	०	"	"		
		नवजात शिसु मृत्यु दर प्रति हजार जिवित जन्ममा	दर	५	–	४	३	२	१	१	"	"		
असर १	निःशुल्क गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरीकको पहुँच विस्तार भएको हुने	दक्ष प्रसुति कर्मिको सहयोगमा बच्चा जन्म गराइएको अनुपात	अनुपात	६५	७०	८०	८५	९०	१००	१००	"	"		
		स्वस्थ्य संस्थामा बच्चा जन्माउने प्रतिशत	प्रतिशत	६०	७०	८०	९०	९५	९८	९८	"	"		
		३० मिनेटको पैदल यात्रामा स्वास्थसेवा लिने जनसंख्या	प्रतिशत	७०	७५	८०	८५	९०	१००	१००	"	"		

		वर्थिङ् सेन्टरहरु	संख्या	३				१		४	”	”		
प्रतिफल १	आधारभूत स्वास्थ्यमा समतामूलक पहुँच सुनिश्चित भएको हुने	प्रयोगशाला (ल्याब) सेवा सुदृढिकरण	संख्या	०	–	१	–	–	१	२	”	”		
		स्वास्थ्य परीक्षण तथा स्क्रिनिङ क्याम्प संचालन	पटक	१	२	२	२	२	२	१०	”	गापास्वासा		
प्रतिफल२	स्वास्थ्य सेवा सुधार तथा विस्तारको साथै जेष्ठ नागरिक, लैगिक तथा अपाङ्गमैत्री भएका हुने	स्वास्थ्य संस्थाहरुको संख्या	संख्या	५	–	–	–	–	१	६	गापा.स्वा.सा.प्रतिवेदन	साविम		
		जेष्ठ नागरिक, लैङ्गिक तथा अपाङ्ग मैत्री स्वास्थ्य संस्थाहरुको संख्या	संख्या	२		१	१	१	१	६	”	”		
प्रतिफल ३	मानसिक स्वास्थ्य सेवाको विकास तथा विस्तार भएको हुने	मानसिक स्वास्थ्य सेवाको विकास तथा विस्तार भएको स्वास्थ्य संस्थाहरु को संख्या	संख्या	०	–	–	–	–	१	१	”	”		

असर २	आम नागरीकमा स्वास्थ्य सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धिको साथै स्वास्थ्य तथा पोषणको सुचकमा सुधार भएको हुने	विद्यालय तह र समुदाय स्तरसम्म स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	प्याकेज	१	२	२	२	२	२	१०	"	गापास्वाशा		
		स्वास्थ्य बीमा संबन्धि चेतना अभिवृद्धि	प्याकेज	०	१	१	१	१	१	५	"	गापास्वाशा		
		महामारी , सर्ने र नसर्ने रोगहरु बारे सचेतना कायक्रम	प्याकेज	१	१	१	१	१	१	६	"	गापास्वाशा		
रप्रतिफल १	एकिकृत रुपमा स्वास्थ्य सेवा संचालन भएको हुने	एकिकृत रुपमा स्वास्थ्य सेवा संचालन	संख्या	२	२	२	२	२	२	१०	"	गापास्वाशा		
		स्वास्थ्य सेवा संबन्धि पारिवारिक बिबरण (Family Profile) तयार गर्ने	निरन्तर	०	१	१	१	१	१	१	"	गापास्वाशा		
प्रतिफल	स्वास्थ्यलाइ	स्वाथ्यलाइ	निरन्त							३	"	सबै सरोकारवालाहरु		

२	प्रतिकुल असर गर्ने अखाद्य वस्तुहरुको मिसावट र नियन्त्रण तथा नियमन भएको हुने	प्रतिकुल असर गर्ने अखाद्य वस्तुहरुको मिसावट र नियमन तथा नियन्त्रण	र									को सहयोग		
प्रतिफल ३	स्वास्थ्य बानी र व्यवहारको प्रवर्द्धनको साथै कुपोषण न्यूनीकरण भएको हुने	कुपोषण न्यूनीकरणका लागि स्वास्थ्य बानी र व्यवहारको प्रवर्द्धन	प्याकेज		१	निरन्तर संचालन	निरन्तर संचालन			१	"	सबै सरोकारवालाहरु को सहयोग		
असर ३	सरुवा रोग सम्बन्धी जोखिम न्यूनिकरण भएको हुने	सरुवा रोग सम्बन्धी जोखिम न्यूनिकरण भएको हुने	निरन्तर		१						"	गापास्वाशा		
प्रतिफल १	विपद्को संबोधन गर्न स्वास्थ्य कर्मिको टोलि परिचालन भएको हुने	विपद तथा महामारीको तत्काल सम्बोधन,साधन सम्पन्न अस्पताल, तालिम प्राप्त चिकित्सक, र स्वास्थ्यकर्मिको टोलिलाई प्रभावकारी	प्याकेज		१	निरन्तर संचालन	निरन्तर संचालन			१	"	सबै सरोकारवालाहरु को सहयोग		

		परिचालन												
प्रतिफल २	विपद व्यवस्थापनका एकिकृत उपायहरु अवलम्बन गर्ने ।	एम्बुलेनस सेवाको एकिकृत विकास,	प्याकेज		१	निरन्तर संचालन	निरन्तर संचालन			१	”	सबै सरोकारवालाहरुको सहयोग		

४.३ खानेपानी तथा सरसफाइ

४.३.१ बर्तमान अवस्था

यस गाउँपालिकामा खानेपानीका मुहान रहेका र खानेपानीको पर्याप्त मात्रामा छ। हाल सम्म .... वटा योजना संचालनमा रहेका छन । सबै योजना ग्राभिटिमा आधारित रहेका छन । जगदुल्ला गाउँपालिका सबै घरधुरीमा "एक घर एक धारा" अभियान सम्पन्न गर्ने उद्देश्यका साथ अघि बढेकोमा चालु आर्थिक वर्षसम्ममा .... घरधुरीमा धारा जडान भैसकेकोछ र बाँकी परिवारलाइ आगामी आर्थिक बर्षमा पुरा गर्ने लक्ष्य रहेको छ । गाउँपालिकाका करिब ८५ प्रतिशत घरधुरीमा पाइप द्धारा सुद्ध वितरण भएको छ ।

यस गाउँपालिकाको फोहारे ब्यबस्थापनको लागि ब्यबस्थित ल्याण्डिफिल्ड साइड नरहेको भएता पनि गाउँपालिकाका मुख्य बस्ति क्षेत्र तथा सार्वाजानिक स्थानमा डस्टविन राखिएको छ । गाउँपालिका पूर्ण रुपमा खुला दिशामुत्त रहेको छ ।

४.३.२ प्रमुख समस्या

- जलवायु परिवर्तनको कारण खानेपानीका स्रोतहरु सुक्नु,
- विपन्न र जोखिममा रहेका परिवारहरुको खानेपानीमा कम पहुँच र अतिनै न्यूस्तरको सरसफाइको वातावरण हुनु ।
- माग अनुसारको आपुर्ति हुन नसक्नु ।
- फोहोर मैला ब्यबस्थापन ब्यबस्थापनमा जनचेतनामा कमी रहेको ।
- फोहोरि मैलाको उचित ब्यबस्थापन हनुनु ।
- फिल्टर गरेको शुद्ध पानेपानी वितरण नहुनु ।

४.३.३ चुनौती र अवसर

(क) चुनौती

- खानेपानीको आपूर्ति नियमित र भरपर्दो बनाउनु तथा गुणस्तरीय र शुद्ध खानेपानी आपूर्ति गर्न
- फोहोरमैला ब्यबस्थापन गर्न
- जनसमुदायलाई जनस्वास्थका विषयमा सुसुचित गर्न ।

(ख) अवसर

- खानेपानी तथा सरसफाई सुविधालाई नेपालको संविधानले नागरिकको मौलिक हकको रुपमा व्याख्या गरेको
- खानेपानी तथा सरसफाईका लागि तिनै तहका सरकारको उच्च प्राथमिकतामा पर्नु
- आयोजनाको छनौट, संचालन र व्यवस्थापनमा उपभोक्ता तथा समुदायको चासो बढ्दै जानु
- खानेपानीका मुहान प्रसस्त मात्रामा हुनु ।

४.३.४ लक्ष्य, उद्देश्य

लक्ष्य

गुणस्तरीय र सर्वसुलभ रुपमा खानेपानी उपलब्ध हुनेगरि हरेकको घरमा धारा तथा सरसफाई सेवाको पहुँच विस्तार भएको हुने ।

उद्देश्य

१. गाउँपालिकाका सबै घरपारिवारमा सत प्रतिशत आधारभूत तथा ५० प्रतिशत मध्यम गुणस्तरको खानेपानी वितरण गर्नु ।

२. गाउँपालिकाका हरेक टोलमा आधारभूत तथा मध्यम स्तरको सरसफाइ सुविधा सत प्रतिशत पुर्‍याउने ।

४.३.५ रणनीति र कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: गाउँपालिकाका सबै घरपारिवारमा आधारभूत तथा मध्यम गुणस्तरको खानेपानी वितरण गर्नु ।	
१.१ एक घर एक धाराको अवधारणा अनुसार स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध गराउने ।	१.१.१ एक घर एक खानेपानी धारा निर्माण कार्यक्रम अन्तरगत बाँकी रहेका कार्यक्रमलाइ पूर्णता दिइनेछ ।
१.२ खानेपानी मुहानको आसपासमा रुख कटान, वन फडानी नियन्त्रण गर्ने ।	१.२.१ पानीका मुहान वरपर वृक्षारोपण गरिनेछ १.२.२ पानीको मुहान संरक्षणको लागि तारवार घेरा निर्माण गरीनेछ । १.२.३ आयोजनाहरुको जलाधार क्षेत्र तथा मुहान संरक्षण सम्बन्धि कार्यक्रममा जोड दिइनेछ । १.२.४ नागरिक सचेतना सम्बन्धि कार्यक्रमहरु संचालन गरीनेछ । १.२.५ स्वच्छ खानेपानी वितरणका लागि मुहान सुधारका साथै पानी वितरण पूर्व प्रशोधन गरिनेछ ।
उदेश्य २: गाउँपालिकाका हरेक टोलमा आधारभूत तथा मध्यम स्तरको सरसफाइ सुविधा ४० प्रतिशत पुर्‍याउने ।	
२.१ गाउँपालिका भित्रका सबै घरमा चर्पीको व्यवस्था गर्नुका साथै सरसफाइको सुविधाको ब्यबस्था गर्ने ।	२.१.१ सबै घरमा व्यवस्थित चर्पीको व्यवस्था गरिने छ । २.१.२ चर्पी बनाउन नसक्ने अतिविपन्न परिवारलाई अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । २.१.३ पूर्ण सरसफाइ युक्त गाउँपालिका घोषणा गर्न सरसफाइ अभियान, चेतना अभिवृद्धि फोहोर विसर्जन वास्केट तथा कन्टेनर र व्यवस्थित कम्पोष्टिङ आदिको व्यवस्था गरिने छ । २.१. प्रमुख वस्ती र बजार केन्द्रहरूमा सार्वजनिक सौचालयको व्यवस्था गरी समुदायलाई सञ्चालनको जिम्मेवारी दिइनेछ । २.१.५ सबैलाई आधारभूत स्तरको सरसफाइ सेवामा पहुँच तथा मानव तथा पशु उत्सर्जीत मलमूत्र र फोहर पानीको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरण स्वच्छ राख्न सहयोग पुर्‍याइने छ ।
२.२ गाउँपालिकाका सम्पूर्ण टोल बस्तीहरुमा सरसफाई सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यकम संचालन गर्ने ।	२.२.१ गाउँपालिकाका, विद्यालयका विद्यार्थी, युवा क्लव, आमा समुह तथा टोल विकास संस्था मार्फत सरसफाइ सम्बन्धि जनचेतनामुलक तालिम संचालन गरिनेछ । २.२.२ स्थानिय टोलबासीको संलग्नतामा सात्ताहिक रुपमा टोल सरसफाइ कार्यकम संचालन गरिने छ । २.२.३ घरबाट निस्कने फोहोरलाई घरमानै ब्यबस्थापन गर्ने सम्बन्धि तालिम उपलब्ध गराउने ।

४.३.६ कार्यक्रमका प्राथमिकता

१. जलाधार क्षेत्र तथा मुहान संरक्षणको लागि तारवार घेरा
२. एक घर, एक धारा, एक चर्पी
३. जनशक्ति उत्पादन तथा तालिम
४. बृहद खानेपानी योजना संचालन

४.३.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क्र.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	०८१/०८२	०८२/०८३	०८३/०८४	०८४/०८५	०८५/०८६	जम्मा..........
१	कखग	नयाँ खानेपानी योजना संचालन	संख्या	१	५०००	१५०००	१२००००	५०००	५०००	१५००००
३	क	एक घर एक खानेपानी कार्यक्रम	संख्या	४५०	१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	७५००
४	कख	पुराना खानेपानी योजना मर्मत संभार र संचालन	संख्या	१०	६००	७००	८००	९००	१०००	४०००
५	क	खानेपानी मुल संरक्षण कार्यक्रम	संख्या	६	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
६	कखग	खानेपानी शुद्धिकरण कार्यक्रम	संख्या	३	३००	१५००	१८००	२५००	३०००	९१००
७	क	उपभोक्ता समिति, प्लम्बर, मिटिर रिडर, पम्प अपरेटरको क्षमता तथा दक्षता अभिबृद्धि तथा तालिम कार्यक्रम	पटक	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
८	क	खानेपानी तथा फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम	पटक	५	४००	४००	४००	४००	४००	२०००
९	क	टोल सरसफाइ अभियान संचालन	पटक	५	१००	१००	१००	१००	१००	५००
१०	कख	फोहोरमैला व्यस्थापन कार्यक्रम	पटक	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
११	क	विद्यालय तथा समुदायमा आधारित सरसफाइ सम्बन्धि जनचेतना मुलक कार्यक्रम तथा तालिम संचालन	पटक	५	६००	६००	६००	६००	६००	३०००
		जम्मा			९८००	२११००	१२६५००	१२३००	१२९००	१८२६००

३.२.८ सुचक तथा नतिजा खाका”

नतिजाको स्तर	नतिजा.............................	सुचक	ईकाइ	आधार बर्ष २०८०/८१	उपलब्धी					योजना अवधिको	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८१/०८२	२०८१/०८२	२०८१/०८२	२०८१/०८२					
प्रभाव	आधारभूत तथा गुणस्तरिय पानीको उपभोग र सरसफाइमा नागरिकको पहुँच बृद्धि भई स्वस्थ जनशक्ति उत्पादनमा योगदान पुगेको हुने	औषत आयु												
असर १	गुणस्तरीय र सर्वसुलभ खानेपानी तथा सरसफाई सेवाको पहुँच विस्तार भएको हुने	गुणस्तरीय र सर्वसुलभ खानेपानी तथा सरसफाई सेवाको पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	१०	१५	२०	४०	५०	६०	६०	गापा प्रतिवेदन	गापाखापास.सा.		
प्रतिफल १	एक घर एक धाराको अवधारणा अनुसार स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध भएको हुने	सेफ्टि ट्याङ्की निर्माण तथा सरसफाइ	संख्या		१	१	१			३	”	”		
		एक घर एक खानेपानी निर्माण कार्यक्रम	संख्या		१००	१००	१००			३००	”	”		
		खानेपानी शुद्धिकरण कार्यक्रम (३ वटा ठुला खानेपानी योजनाको)	संख्या		१	१	१	१	१	५	”	”		

		खानेपानी तथा फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम	प्याकेज	१	१	१	१	१	१	५	"	"		
		फोहोरमैला व्यस्थापन कार्यक्रम	प्याकेज	१	१	१	१	१		४	"	"		
प्रतिफल २	सबै घरमा चर्पीको व्यवस्था गर्नुका साथै सरसफाइको अभ्यास बडोत्तरी भएको हुने	सबै घरमा चर्पीको व्यवस्था गर्नुका साथै सरसफाइको अभ्यास	प्याकेज	१	निरन्तर संचालन	निरन्तर संचालन	निरन्तर संचालन			निरन्तर संचालन	"	"		

४.४ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण

४.४.१ पृष्ठभूमि

सामाजिक वञ्चितीकरणले सामाजिक विकास क्रमसँगै वर्षौंदेखि जातजाति, जनजाति, लिङ्ग, अपाङ्गता, उमेर तथा धर्मका आधारमा विभेद गरिएका कारण पछाडि परेका वा पारिएका समूहहरूको छन । सामाजिक वञ्चितीकरणमा परेका समूहहरूमा महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, बालबालिकाहरू र ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू कानुनी सेवा व्यवस्था वा स्वास्थ्य सेवा प्रणाली जस्ता सार्वजनिक औपचारिक संस्थामा एवम् समुदाय तथा घर-परिवार जस्ता सामाजिक अनौपचारिक संस्थाहरूमा वञ्चितीकरण स्पष्ट रूपमा विद्यमान रहेको देखिन्छ । त्यसै गरी लैङ्गिक सम्बन्धहरू नेपालका सबै सामाजिक समूहहरूमा विभेदका भिन्न-भिन्न परिमाणमा विद्यमान रहेका छन ।

नेपालको संविधान, २०७२ मा राज्यको दायित्व, निर्देशक सिद्धान्त तथा नीति अन्तर्गत 'महिला, दलित, आदिवासी जनजाति, उत्पीडित, उपेक्षित र अल्पसङ्ख्यक समुदाय, पिछडिएका क्षेत्रलगायतका समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न राज्यको समावेशी, लोकतान्त्रिक र अग्रगामी पुनःसंरचना गर्ने प्रावधान रहेकोछ । साथै राज्य संरचनाका सबै अङ्गहरूमा दलित, आदिवासी जनजाति, महिला, मजदूर, किसान अपाङ्गता भएका व्यक्ति, पिछडिएका वर्ग र क्षेत्र सबैलाई समानुपातिक समावेशीका आधारमा सहभागी गराउने व्यवस्था गरिएको छ । नेपाल सरकारको नीति, कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्यसमेतमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका मुद्दाहरूलाई प्राथमिकताका साथ सम्बोधन गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकामा जम्मा जनगणना २०७८ अनुसार जम्मा २५२७ जनसंख्या मध्ये महिलाको प्रतिशत ५१.०६ प्रतिशत रहेको छ । यसै गरी दलितको २३.८ प्रतिशत र जनजातिको २०.१ प्रतिशत, बालबालिकाको (०-१४) ३८.५ प्रतिशत, जेष्ठ नागरिक ५.६ .प्रतिशत, र १.४ प्रतिशत अपाङ्गता भएका व्यक्ति रहेका छन । दीगो विकासका लक्ष्यमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेशीकरण विषय समावेश भएको छ । संविधानको मर्म अनुरुप सामाजिक समानता कायम गर्न कार्यक्रहरु संचालन गर्ने आवस्यक्ता रहेको छ ।

४.४.२ प्रमुख समस्याहरु

महिला पुरुष बीचको असमानता शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत सेवामा महिलाको पहुँचमा कमी, महिला नेतृत्व विकासको कमी, महिलाको भूमिका औपचारिक आर्थिक कृयाकलापमा भन्दा घरायसी काममा बढी केन्द्रित हुनु, महिला लक्षित कार्यक्रमको कमी, महिला, अपाङ्गता तथा बाल मैत्री पूर्वाधारको कमी, अशक्त तथा जेष्ठ नागरिकलाई असमान व्यवहार गर्ने प्रवृत्ति बढ्दो आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रुपमा रहेका छन् ।

महिला तथा पुरुषमा असमान ज्याला, महिला हिंसा तथा घरेलु हिँसा कायमै रहेको, सम्वन्ध विच्छेद बढ्दो क्रममा रहेको, बाल विवाह अझै पनि कायम रहेको, एकल महिलालाई हेर्ने दृष्टिकोणमा सुधार आउन नसकेको, महिनावारीका वारेको कुसंस्कृति विद्यामान रहेको, महिलाहरुको पुरुष प्रतिको परनिर्भरता कायमै रहेको, अपाङ्ग परिचय पत्र सुविधा सबैले नपाएको, अपाङ्गता भएकाहरु परनिर्भरता बाँच्न पर्नु, जाति विभेद वा छुवाछुत कायम रहेको, अपाङ्गमैत्री संरचना नभएको ।

४.४.३ चुनौती तथा अवसरहरु

(क) चुनौती

घरेलु तथा महिला हिँसा न्यूनीकरण गर्नु, अपाङ्गता भएकाहरुको परनिर्भरतामा कमी ल्याउनु, जातीय विभेद निर्मुल पार्नु, सबै भौतिक पूर्वाधारहरु अपाङ्गतामैत्री बनाउनु

(ख) अवसर

नेपालको संविधानले समानताको हक अधिकार सुनिश्चित गर्नु, संघीय र प्रादेशिक ऐन कानुनहरु लैङ्गिकमैत्रि हुनु, अपाङ्गता सहायता सामग्री तथा पोषण सम्बन्धि खर्च कार्यविधि २०७६ र लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण राष्ट्रिय प्राथमिकतामा पर्नु, गैर सरकारी तथा दाता निकायको यस क्षेत्रमा चासो र लगानी रहेको यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन ।

४.४.४ लक्ष्य र उद्देश्य

लक्ष्य

जातीय, शारिरिक, लैंगिक भेदभाव मुक्त समतामूलक, समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको निर्माण भएको हुने ।

उद्देश्य

१. लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट र शासन व्यवस्थालाइ संस्थागत गर्दै लैङ्गिकताको कारण पछाडी परेका सबैको संम्मानित जिवन यापनको वातावरण सुनिश्चित गर्ने ।

२. लक्षितवर्गको क्षमता अभिवृद्धि गरि आत्मनिर्भर तथा स्वावलम्बनमा बृद्धि गर्नु ।

४.४.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट र शासन व्यवस्थालाइ संस्थागत गर्दै लैङ्गिकताको कारण पछाडी परेका सबैको संम्मानित जिवन यापनको वातावरण सुनिश्चित गर्ने ।	
१.१ संघीय र प्रादेशिक काननुसँग नबाभिने गरी लैङ्गिक समानता सम्बन्धि पालिका स्तरिय नीति तथा कानुन तजुमा गर्ने ।	१.१.१ विद्यमान नीति कानुन तथा कार्यक्रमको पुनवरावलोकन गरी कार्यन्वयन गरीनेछ । १.१.२ महिला सशक्तीकरणका विशेष कार्यक्रमहरू नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने,ज्येष्ठ नागरिक तथा एकल महिला लक्षित सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । १.१.३ महिला, विपन्न, दलित तथा सीमान्तकृत समुदायमा सशक्तीकरणका विशेष कार्यक्रमहरू, सञ्चालन गरीनेछ । १.१.४ विपन्न तथा लक्षित वर्गको लागि संस्थागत संरचना र क्षमता विकास गरि महिला, दलित, वालवालिका, जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्तिका आवश्यक अवसर र सुविधाको सुनिश्चिता गरिने छ । १.१.५ बालमैत्री गाउँपालिकाको रुपमा स्थापित गर्न सबै क्षेत्रमा बाल सहभागिताको सुनिश्निचितता, बालमैत्री पूर्वाधार निर्माण र बाल कल्याणकारी कोष स्थापना गरि बालमैत्री गाउँपालिका घोषणालाई सुनिश्चत गरिने छ ।
१.२ लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट र शासन पद्धती अवलम्बन गर्ने ।	१.२.१ लैङ्गिकता विरुद्ध हुने सबै प्रकारका हिँसा, शोषण र रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि कानुनी उपचार प्रणालीलाइ सहज बनायन पहल गरीने छ । १.२.२ महिला माथि हुने सबै किसमिका हिँसा विरुद्ध शुन्य सहनशिलताको नीतिलाइ प्रभावकारी बनाइनेछ । १.२.३ लैङ्गिक आचार संहिता बनाइ कार्यलवयन गर्ने र लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट र शासन पद्धती पालिका स्तरमा प्रभावकारी तवरले लागु गर्न जोड दिइनेछ ।
१.३ अपाङ्गता, बालबालिका र जेष्ठ नागरिक मैत्री सुरक्षित पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।	१.३.१ "एक वडा एक बाल उद्यान, एक वडा एक ज्येष्ठ नागरिक भेटघाट् केन्द कार्यक्रम संचालन गरीनेछ । १.३.२ विद्यालयहरुलाइ बालमैत्रि बनाइने छ । १.३.३ सार्वजनिक सेवा उपलब्ध हुने सरकारी, गैरसरकारी तथा नीजि क्षेत्रका पूर्वाधार तथा स्थानहरुलाइ अपाङ्गता मैत्री बनाउन पहल गरीनेछ । १.३.४ स्थानिय निर्णय प्रकृयामा सहभागिता, पूर्वाधार एवं अन्य विकास गतिविधिमा बालमैत्रि विकासको अवधारणाको अवलम्वन गरिनेछ ।
उदेश्य नं २.लक्षितवर्गको क्षमता अभिवृद्धि गरि आत्मनिर्भर तथा स्वावलम्बनमा बृद्धि गर्नु ।	
२.१ लक्षितवर्गको क्षमता अभिवृद्धि गरि आत्मनिर्भर तथा स्वावलम्बनमा बृद्धि गर्ने	२.१.१महिला सशक्तीकरणका विशेष कार्यक्रमहरू नियमित रूपमा सञ्चालन गरीनेछ । २.१.२ युवा, महिला, विपन्न, दलित तथा सीमान्तकृत समुदायमा सशक्तीकरणका विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरीनेछ । २.१.३ महिला उद्यमीहरूको पहिचान गरी उनीहरूको वृत्ति विकासका लागि तालिमको

	साथै अन्य विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरीनेछ । २.१.४ सीमान्तकृत र अल्पसङ्ख्यक जातिहरूका मौलिकता संरक्षण गर्न विशेष कोष निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ । २.१.५ दलित, अल्पसङ्ख्यक, जनजाति, विपन्न वर्ग तथा सीमान्तकृत समुदायका छात्र छात्राहरूलाई शिक्षामा पूर्ण प्राथमिकता दिई विशेष छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरीनेछ । २.१.६ महिलाको स्वरोजगार तथा उद्यमशीलतामा विकास गर्न सहुलियतपूर्ण ऋण तथा वित्तिय पहुँचको व्यवस्था मिलाउन सम्बन्धित क्षेत्रसँग समन्वय गरीनेछ । २.१.७ पिछडावर्गको आर्थिक उत्थानका निमित्त पुर्ख्यौली पेशालाई आधुनिकीकरण गरी व्यवसायिकता विकास गरिने छ ।
२.२ लैङ्गिक हिंसा अन्त गर्ने कार्यक्रमहरु कार्यन्वयन गर्ने ।	२.२.१ लक्षितवर्गका आत्म निर्भरता र स्ववलम्वनमा वृद्धि गर्न क्षमता अभिवृद्धि एवम् आर्थिक स्तरलाइ माथी उठाउने कार्यक्रमहरु संचालनमा जोड दिइनेछ ।

४.३.६ प्राथमिकताका कार्यक्रमहरु

१. निर्णय प्रक्रियामा महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, ज्येष्ठ नागरिकहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

२. शिक्षामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

४.४.७ कार्यक्रम तथा बजेट

क.स.	**संकेत**	कार्यक्रम तथा क्रियाकलाप	**इकाई**	**परिमाण**	२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	०८४/०८५	०८५/०८६	जम्मा
१	क	विद्यमान नीति कानुन तथा कार्यक्रमको पुनवरावलोकन र आवस्यक कानुन निर्माण र कार्यन्वयन	संख्या	२	०	३००	२००	२००	०	७००
२	कखग	महिलाका लागि आयअर्जन तथा स्वरोजगार कार्यक्रम	संख्या	१०	१२००	१५००	१५००	१५००	१५००	७२००
३	कख	महिलाका लागि नेतृत्व विकास, क्षमता विकास तथा कानुनी साक्षरता तालिम	संख्या	५	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
४	क	महिला दिवस मनाउने	पटक	५	१००	१००	१००	१००	१००	५००
५	कख	महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम	पटक	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
६	क	वालवाकिाको लागि पोषण तथा स्वास्थ कार्यक्रम	पटक	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
७	क	विपन्न परिवारका वालवालिकाको लागि पढाइ सहयोग कार्यक्रम	प्याकेज	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
८	क	वाल संजाल गठन र संचालन र बैयतिक विकास कार्यक्रम	पटक	५	५००	५५०	६००	६५०	७००	३०००
९	कख	गाउँपाकि हरेक वडामा वाल उद्यान निर्माण	संख्या	६	६००	६५०	७००	७५०	८००	३५००
१०	कख	दलितका लागि नेतृत्व विकास तालिम तथा शशक्तिकरण कार्यक्रम	पटक	५	३००	३५०	४००	४५०	५००	२०००
११	कखग	दलित स्वरोगार तथा ब्यबसाय प्रर्बद्धन कार्यक्रम	पटक	५	१३००	१३००	१३००	१३००	१३००	६५००

१२	कख	दलित उत्थान तथा आयआर्जन कार्यक्रम	संख्या	५	१५००	१५००	१५००	१५००	१५००	७५००
१३	क	अपांगता भएका नागरिकको लागि आयआर्जन कार्यक्रम	पटक	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
१४	कग	अपांगता भएका नागरिकको शिपमुलक तालिम तथा सामाग्री वितरण	निरन्तर	५	४००	४००	४००	४००	४००	२०००
१५	कख	अपांगता भएका ब्यक्तिका लागि सहोग सामाग्री वितरण	प्याकेज		२००	२००	२००	२००	२००	१०००
१६	कग	अपांगता भएका वालवालिकाको लागि पढाइ सहयोग कार्यक्रम	प्याकेज		३००	३००	३००	३००	३००	१५००
१७	क	जनजातीमा रहेको परम्परागत भाषा तथा संकृति र शिप प्रबर्द्धन कार्यक्रम	निरन्तर	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
१८	कग	सबै जात जातीको संस्कृति झल्कने संग्रालयको निर्माण	संख्या	१	०	१०००	२५००	२५००	१०००	७०००
१९	कखग	लघुउद्यम तथा ब्यबसाय प्रबर्द्धन कार्यक्रम		५	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
२०	क	जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम		५	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	७५०
२१	क	जेष्ठ नागरिकको लागि स्वास्थ शिविर संचालन (पटक)	पटक	५	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
		जम्मा			१२०५०	१३८००	१५३५०	१५५००	१३९५०	७०६५०

४.४.८ सूचक तथा नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	ईकाइ	आधार वर्ष२०७७/	उपलब्धी					योजना अवधिको	पुष्ट्याइको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६					
प्रभाव	जातीय, शारिरिक, लैंगिक विभेद, हिंसा र शोषण रहित समतामूलक, समृद्ध र आत्म सम्मान भएका नागरिकको निर्माण भएको हुने ।	महिला र पुरुषको सहभागिताको अनुपात प्रतिशत	प्रतिशत	६०/४०	५९/४१	५८/४२	५८/४२	५७/५३	५५/४५		गा.पा.वा. प्रतिवेदन	गा.पा.		
		घर तथा सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व भएको अनुपात	प्रतिशत	३७	४०	४२	४५	५०	५२		"	"		
		परिवारमा सम्मान जनक रुपमा बसेका जेष्ठ नागरिक	प्रतिशत	६०	६५	७०	७५	८०	९०					
		आत्मसम्मन रुपमा रहेको अपांग	प्रतिशत	१९	१९	२८	३१	४०	५०					
		आत्मसम्मन रुपमा रहेको दलित	प्रतिशत	५	१०	१५	२०	२५	३०					
असर १	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट र शासन व्यवस्थालाइ संस्थागत गर्दै लैङ्गिकताको कारण पछाडी परेका सबैको संम्मानित जिवन यापनको वातावरण सुनिश्चित भएको हुने ।	गाउँपालिकाको बार्षिक बजेटमा लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको अंश	प्रतिशत	३०	३५	४०	४५	५०	५२		"	"		
प्रतिफल १	लैङ्गिक समानता सम्बन्धि पालिका	विद्यमान नीति कानुन तथा	संख्या	२	-	-	-	२	-		"	"		

	स्तरिय नीति तथा कानुन तजुमा गर्ने	कार्यक्रमको पुनवरावलोकन, आवस्यक कानुन निर्माण र कार्यन्वयन											
प्रतिफल२	महिला विरुद्ध हुने सबै खाले भेदभाव, हिँसा र शोषणको अन्त्य भएको हुने	युवा, महिला, विपन्न, दलित तथा सीमान्तकृत समुदायमा सशक्तीकरण सम्बन्धि विशेष कार्यक्रमहरू	प्याकेज	५	१	१	१	१	१		”	”		
प्रतिफल३	अपाङ्गता, बालबालिका र जेष्ठ नागरिक मैत्री सुरक्षित पूर्वाधार निर्माण भएको हुने	“एक वडा एक बाल उद्यान,एक वडा एक ज्येष्ठ नागरिक सत्सङ् केन्द्र, एक गाँउ एक बाजेबजै पार्क	प्याकेज		१	१	१	१	१	५	”	सरोकारवाला सबै		
असर २	लक्षितवर्गको क्षमता अभिवृद्धि गरि आत्मनिर्भर तथा स्वावलम्बनमा बृद्धि गर्नु ।	महिला सशक्तीकरणका विशेष कार्यक्रमहरू नियमित रूपमा सञ्चालन गरीनेछ ।	प्याकेज	१	१	१	१	१	१	५	”	”		
प्रतिफल१	युवा, महिला, विपन्न, दलित तथा सीमान्तकृत समुदाय सशक्तीकरण भएको हुने	युवा, महिला, विपन्न, दलित तथा सीमान्तकृत समुदायमा सशक्तीकरण सम्बन्धि कार्यक्रमहरू	प्याकेज	१	१	१	१	१	१	५	”	”		
प्रतिफल२	महिला उद्यमीहरूको पहिचान गरी	उद्यमशिलता तालिमा सहभागी	संख्या	१०	२०	४०	५०	६०	७०	७०	”	”		

	उनीहरूको वृत्ति विकासका लागि तालिम कार्यक्रमहरू	महिला												
प्रतिफल ३	लैङ्गिक समानता तथा सशकितकरण सम्बन्धि सूचकहरु तयार भइ अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुने	लैङ्गिक समानता तथा सशकितकरण सम्बन्धि सूचकहरु को निर्माण साथै अनुगमन तथा मुल्याङ्कन संयन्त्र निर्माण	पटक	-	१	१	१	१	१	५	”	”		

४.६ युवा तथा लेलकुद

४.६.१ पृष्ठभूमी

स्वदेशि एवं विदेशि बजार माग अनुरुपको क्षमता र योग्यता सहितको युवा वर्गको विकास गर्नुपर्ने समयको माग एवं चुनौति दुवै हुन गएको छ । स्वदेशमा मध्यम र उच्च शिक्षा प्राप्त युवा विदेश पलायन हुने, स्वदेशमै आवश्यक सामाजिक एवं आर्थिक सेवा एवं टेवा पाउन नसक्नु, स्वरोज पाउने संबैधानिक हकबाट बञ्चित हुनु, रोजगारमुलक एवं सिपमुलक शिक्षा प्रदान गर्न नसक्नु, राज्यको नव निर्माण गर्ने सक्ने कर्तब्य एवं अधिकारबोधले युक्त युवा वर्गको विकास गर्न नसक्नु आजको प्रमुख सवाल हो । हरेक वर्ष श्रम बजारमा आउने युवा जनशक्तिलाई स्वरोजगार, शिक्षा, सीप दिई उनीहरुलाई स्वदेश एवं स्थानीय तहमै सम्मान एवं आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने अवस्था सिर्जना गरि उनीहरुलाई कृषि, पशुपालन, पर्यटन, जलश्रोत, उद्योग एवं ब्यवसायमा आकृष्ट गर्नु, युवावर्गको रगत र पसिना स्थानीय स्तरमै उपयोग गर्न गर्व गर्ने र लालायित पार्ने चुनौतिको प्रभावकारी सामना गर्नु पर्ने भएको छ ।

युवा राष्ट निर्माणको संवाहक भएको हुँदा युवा तथा खेलकुदको विकासको क्षेत्रमा संघिय तथा प्रदेश सरकार र गाउँपालिका तहमा खेलकुद अभियानहरु संचालन भई आएका छन । यस गाउँपालिकामा १५ देखि ४० बर्ष सम्मका युवाको संख्या २८ प्रतिशत युवा रहेका छन । गाउँपालिकाका युवाहरु अति नै कम मात्रामा ब्यबसायिक क्षेत्रमा लागेको र अधिकांस युवा स्वदेशका अन्य स्थानमा तथा विदेश पलायन भएका छन । गाउँपालिका भित्र रहेका युवा पनि आवश्यक ज्ञान शिप, तथा आर्थिक अभावका कारण ब्यबसायमा लाग्न नसकिरहेको अवस्था छ । प्राविधिक ज्ञान र शीपको कमीका कारण आफ्नो् शिपलाई न्यून मुल्यमा बेच्न बाध्य भएका छन । त्यसैले यस योजनामा यस पालिकाका युवाको क्षमताका आधारमा प्राविधिक ज्ञान र शिपको विकास गरि स्वदेश तथा विदेशको लागि आवश्यक दक्ष तथा अर्धदक्ष जनशक्ति उत्पादनमा जोड रहने छ ।

४.६.२ समस्या

युवाशक्तिको उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्न नसक्नु, युवा पलायन, युवामा दक्षता र क्षमताको कमीका साथै उनीहरूलाई उद्यमशील, रोजगारीमूलक र स्वरोजगार बनाउन नसक्नु, खेलकुदको विकासका लागि पूर्वाधारको कमी, व्यवसायिक खेलकुदको कमी, खेलकुद प्रशिक्षणको कमी, क्लव तथा खेलकुद सँग सम्बन्धित संस्थाको आयस्रोतमा कमी, आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रुपमा रहेका छन् ।

४.६.३ अवसर र चुनौती

(क) अवसर

युवा विकासका लागि संवैधानिक व्यवस्थाहुनु, स्थानियतहमा रोजगार र स्वरोजगारका अवसर अभिवृद्धिका लागि सरकारको उच्चप्राथमिकता रहनु, युवा संलग्न स्थानीय संयन्त्र रहनु, गाउँपालिकामा विभिन्न समुहका खेलाडीहरूका लागि खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्न सक्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुखअ वसरका रुपमा रहेका छन् ।

(ख) चुनौती

युवा क्षमताको विकास गर्न, युवा प्रतिभापलायन रोक्न, युवामा सकारात्मक सोचको विकास गराउन युवाहरुलाइ उद्यमशील, स्वरोजगार र स्वावलम्बी बनाउन, स्थानीयस्तरमा रोजगारीका सम्भावनाहरूमा युवाहरूको आकर्षण गराउन, युवालाई खेलकुद प्रति प्रोत्साहित गराउन, खेलकुद पूर्वाधारको निर्माण गर्न, व्यवसायिक खेलकुदको विकास गर्न, खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गर्न आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन ।

४.६.४ लक्ष्य र उद्देश्यहरु

लक्ष्य

युवा र खेलकुद विकासबीच अन्तरसम्वन्ध स्थापित गर्दै युवा जनशक्तिलाइ गाँउपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासमा मूलप्रवाहिकरण गर्ने ।

उद्देश्य

१. युवाहरुको सीप र नेतृत्वक्षमतामा वृद्धि गरीउद्यमशील, स्वरोजगार र स्वावलम्बी बनाउनु ।

२. खेलकुद पूर्वाधारको विकास गरी स्वास्थ्य, अनुशासित, प्रतिस्पर्धी र व्यवसायिक खेलाडी उत्पादन गर्नु ।

४.६४ रणनीति र कार्यनीति

रणनीति	**कार्यनीति**
उदेश्य १:युवाहरुको सीप र नेतृत्वक्षमतामा वृद्धि गरी उद्यमशील, स्वरोजगार र स्वावलम्बीबनाउनु ।	
१.१ युवाहरूको क्षमता विकास गरी रोजगारीको अभिवृद्धि गर्ने ।	१.१.१ पालिकास्तरीय युवा तथा खेलकुद परिषद गठन गरिनेछ । १.१.२ युवाहरूलाई उनीहरूको अभिरुचि अनुसारको सीपमूलक तालिमदिई उद्यम, व्यवसायका लागि बैक कर्जाको ब्याजमा अनुदान उपलब्ध गराईनेछ । १.१.३ युवाहरूको दक्षता र क्षमताका आधारमा उद्यमशील, रोजगार मूलक र स्वरोजगार मुलक तालिम संचालन गरि दक्ष र अर्ध दक्ष जनशक्ति तयार गरिने छ । १.१.४ युवाहरूलाई दुर्व्यसनबाट रोकी उत्पादनशील कार्यमा संलग्न गराउन प्रोत्साहित गरिने छ । १.१.५ युवाहरूलाई सामाजिककार्य, स्वयं सेवा, विपद् व्यवस्थापन जस्ता कार्यमा संलग्न गराइने छ । १.१.६ युवाहरूलाई संगठित गर्न विभिन्न संघ सस्था र साँकृतिक क्लव, मनोरञ्जन समूह आदिमा संलग्न गराई प्रतिभा प्रष्फुटनको अवसर दिलाइने छ । १.१.७ परम्परागत मौलिक संस्कृति र सीपहरूलाई युवा पुस्तामा पुस्तान्तरण गर्न प्रोत्साहित गरिने छ । १.१.८ व्यवसायीक सीप विकास तालिम र दीगो उद्यम घुम्तीकोषको स्थापना गरी संचालनमा जोड दिइने छ । १.१.९ बैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाको लागि सिपमुलक तालिम तथा सुरक्षित बैदेशिक रोजगारका लागि आवश्यक प्रशिक्षण दिइने छ । १.१.१० युवाहरुलाई अनुकुलको रोजगारीका अवसर सृजना गर्न युवा स्वरोजगार कार्यक्रमलाई क्षमता विकास सहित स्वरोजगार र व्यवसायिक युवा प्रोत्साहन गरिने छ । १.१.११ युवा लक्षित लोकसेवा तयारी कक्षा संचालन तथा क्षमता विकास तालिम संचालन गरिने छ । १.१.१२ यस गाउँपालिका भित्र स्थापना भई संचालन हुने उद्योगहरुमा स्थानीय युवालाई रोजगारीको लागि पहिलो प्राथमिकता दिने नीति अवलम्वन गरिने छ । १.१.१३ वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका युवाहरुलाई उद्यम विकासका लागि सहजीकरण तथा सहयोग गरिनेछ ।
उदेश्य नं २. खेलकुद पूर्वाधारको विकास गरी स्वास्थ्य, अनुशासित, प्रतिस्पर्धी र व्यवसायिक खेलाडी बनाउनु ।	
२.१खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्ने ।	२.१.१ खेलकुद विकासका लागि गाउँपालिका स्तरीय कभर्ड हल र खेल मैदाननिर्माण गरिने छ । २.१.२ प्रत्येक वडामा एक एक वटा खेल मैदाननिर्माण र भएका खेलमैदानको स्तरोन्नती गरीने छ । २.१.३ विद्यालय स्तर देखि नै खेलकुद विकासकालागि हरेक विद्यालयमा खेल मैदानको व्यवस्थागर्न सहयोग गरिने छ । २.१.४ बार्षिक रुपमा गाउँपालिका स्तरीय अन्तर विद्यालय खेलकुद प्रतियोगिताको आयोजना गरिने छ ।

	२.१.५ अध्यक्ष कप खेलकुदलाई निरन्तरता दिईनेछ । २.१.६ जगदुल्लाको समग्र खेलकुद विकासको लागि एक गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद विकास समिति गठन गरिनेछ । २.१.७ युवाहरुलाई खेलकुद प्रति आकर्षण बढाउन क्लबलाई योग्यताको आधारमा अनुदान दिने व्यवस्था मिलाईने छ । प्रत्येक वडामा खेल मैदान बनाउने कार्यलाई टोलटोलमा खेल मैदान बनाउनेमा परिणत गरी निरन्तरता दिईनेछ, बनेका खेल मैदानको स्तरोन्नती गरिनेछ । २.१.८ राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय प्रतियोगितामा सहभागीता जनाउनेलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । २.१.९ विद्यालय स्तरमा खेलकुद शिक्षकको ब्यबस्था गरिने छ ।

४.६.६ कार्यक्रमको प्राथमिकता

१.पालिकास्तरीय युवा संजाल तथा खेलकुद परिषद गठन
२. रोजगार सूचना केन्द्र (स्वदेश तथा वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी) व्यवस्थापनतथा संचालन
३. व्यवसायीक सीपविकास तालिम र दीगो उद्यम घुम्तीकोषको स्थापना तथा संचालन
४.वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्ति तथा तिनका परिवारका लागि मनोसामाजिक परामर्श सेवा
५.वैदेशिक रोजगारबाट फर्केर आएका व्यक्तिहरुलाई उद्यम विकासका लागि सहजीकरण तथा सहयोग कार्यक्रम

४.६.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट (रु.हजारमा)

क्र.स	संकेत	कार्यक्रमतथाक्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					जम्मा
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	कखग	युवा लक्षित प्राविधिक तथा व्यवसायिक तालिम संचालन	पटक	१०	५००	५००	६००	६००	६००	२८००
२	कख	उद्यमी तथा व्यबसायिक युवालाई प्रोत्साहन कार्यक्रम	प्याकेज	१५	६००	६००	६००	७००	८००	३३००
३	क	युवाहरुलाई उत्पादन मूलक उद्यमका लागि अनुदान कार्यक्रम	प्याकेज	५	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००	६०००
४	कख	परम्परागत पेशाको व्यवसायिकरण प्रोत्साहन	प्याकेज		५००	५००	५००	५००	५००	२५००
५	क	पालिकास्तरीय युवा तथा खेलकुदविकास समिति गठन र संचालन	संख्या	५	१००	१००	१००	१००	१००	५००
६		युवा उद्यम शिलता र व्यवसायिक योजना सम्बन्धि प्रशिक्षण	प्याकेज	५	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
७		बैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाका लागी प्रशिक्षण तथा शिप विकास तालिम	निरन्तर	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
८	कखग	दीगो उद्यमको लागि घुम्तीकोषको स्थापना र संचालन	प्याकेज	५	४००	४००	४००	४००	५००	२१००
९	क	युवाका लागि लोकसेवा परिक्षा तयारी प्रीक्षण तथा शशक्तिकरण तालिम संचालन	पटक	५	४००	५००	६००	७००	८००	३०००
१०	क	युवा प्रतिभा प्रर्वद्धन तथा सम्मान कार्यक्रम	पटक	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
११	कख	युवातथा ल्कवहरुको स्थापना र संचालन तथा अनुदान	संख्या	६	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००	६०००
१२	कखग	एक वडा एक खेल मैदान निर्माण कार्यक्रम	संख्या	६	१५००	१६००	१८००	२००	२१००	७२००
१३	क	खेलकुद पूर्वाधार निर्माण	संख्या	१०	१२००	१४००	१६००	१८००	२०००	८०००
१४	क	युवा तथा खेलकुद ल्कवहरुलाइ खेलकुद सामाग्री प्रोत्साहन	प्याकेज	६	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	५०००
१५	क	अध्यक्ष कप खेलकुद संचालन	पटक	५	५००	६००	७००	८००	९००	३५००

१६	क	स्थानयिस्तरका लोपोन्मुख खेल पहिचान, संरक्षण र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	प्याकेज		६००	७००	८००	९००	१०००	४०००
	कखग	खेलाडि प्रशिण कार्यक्रम	प्याकेज	१५	१५००	१५००	१८००	२१००	२५००	९४००
जम्मा					१२०००	१२६००	१३७००	१३०००	१६०००	६७३००

३.६.८ सुचक तथा नतिजा खाका”

नतिजाको स्तर	नतिजा	सुचक	ईकाइ	आधार बर्ष २०७७/७८	उपलब्धी					योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याइको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६					
प्रभाव	खेलकुदको विकास मार्फत युवाको वैयतिक विकास गरि गाउँपालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा मुल प्रवाहीकरण गरिएको हुने ।	रोजगारीमा संलग्न १५ देखि ४० सम्मको युवा	प्रतिशत	२	३	५	७	१०	१८	१६	गापा प्रतिवेदन	गापाखापा स.सा.		
		औपचारिक शैक्षिक अध्ययनमा नरहेका १५ देखि २४ बर्ष सम्मका युवा	प्रतिशत	६०	५५	५०	४५	४०	३५	२५	”	”		
		राष्टिय तथा अन्राष्टिय खेलकुदमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने खेलाडी	संख्या	०	२	५	१०	१२	१५	२०				
असर १	युवाको सीप र नेतृत्व क्षमता विकास भई गाउँपालिकाको	विकास निर्माण कार्यकममा स्थानिय युवाको	प्रतिशत	२०	२५	३०	३२	३५	४०	२०	”	”		

	विकास निर्माण र ब्यबसायिक क्षेत्रको सहभागितामा बृद्धि भैको अुनेछ ।	सहभागिता दर												
		गाउँपालिका स्तरिय युवा नीति तयार	संख्या	–	–	१	–	–	–	१	”	”		
		युवाक्लब, संजाल तथा संस्था	संख्या	६	६	६	६	७	८	८	”	”		
		युवा संलग्न स्थानीय संरचना वा संयन्त्र	संख्या								”	”		
		उद्यम, व्यवसाय र स्वरोजगारीमा संलग्न युवा प्रतिशत	संख्या	२	५	७	१०	१४	१८	१८	”	”		
असर २	युवाहरु उद्यमशील, स्वरोजगार र स्वावलम्बी बनेको हुनेछन ।	युवा लक्षित प्राविधिक, सीपमुलक तथा ब्यबसायिक तालिममा सहभागी युवा	संख्या	१०	१५	१५	१५	१५	१५	६०	”	”		
प्रतिफल २.१	युवाहरुलाई स्वरोजगार बनाउन बैंक कर्जामा सहुलियत दिइएको हुने ।	सहुलियत दरमा कर्जा लिएका युवा	संख्या	०	५	१०	२०	२५	३०	३०	”	”		
प्रतिफल २.२	युवाहरुले प्राविधिक र सिपमुलक तालिम प्राप्त गरेका हुनेछन ।	१८ महिने जे टी तथा जे टि ए तालिम प्राप्त युवा	संख्या		५	१०	१५	२०	२५	२५	”	”		
		३ महिने कम्प्युटर तथा मोवाइल तालिम प्राप्त युवा	संख्या	५	१०	५	५	५	५	३०	”	”		

		इलेक्ट्रीकल तथा इलेक्ट्रोनिक तालिम लिएका युवा	संख्या		७	१२	१६	२१	२६	२६	”	”		
		लोक सेवाको परिक्षा तयारी तालिम सहभागी युवा	संख्या		५	१०	१५	२०	३०	८०	”	”		
		नेतृत्व तथा क्षमता विकास तालिम लिएको युवा	संख्या		१०	१०	१०	१०	१०	५०	”	”		
		३ महिने प्लम्विङ तालिम लिएको युवा	संख्या		५	५	५	५	५	२५	”	”		
		कुक तालिम लिएको युवा संख्या	संख्या		६	६	६	६	६	३०	”	”		
		पथ प्रदर्शक तालिम प्राप्त युवा	संख्या	–	–	८	९	१०	१२	३९	”	”		
असर ३	गाउँपालिकामा खेल पूर्वाधरको विकस हुनुका साथै खेलकुदको विकास भएको हुनेछन ।	खेलकुद मैदान	संख्या		–	२	१	१	२	६	”	”		
		विद्यालयम आधािरित खेलकेद मैदान	सख्या		१	२	२	२	२	९	”	”		
		गाउँपालिकामा संचालित खेलकुद प्रतियोगिता	सख्या	५	१	१	१	१	१	५	”	”		
		प्रदेश तथा राष्ट्रियस्तर खेलाडी	सख्या	०		१	२	१	१	५	”	”		

परिच्छेद ५ : भौतिक पूर्वाधार विकास

५.१ सडक, पुल, झोलुंगे पुल, यातायात तथा पैदल मार्ग

५.१.१ पृष्ठभूमी

गाँउपालिकाको आर्थिक एवं सामाजिक विकासको लागि यातायात पूर्वधार निर्माण महत्वपूर्ण हुन्छ । सडक, पुल, पैदलमार्ग लगायतका यातायातका साधनहरुको व्यवस्थापनले गाँउपालिकाको विकासमा टेवा पुर्‍याँउछ । यस गाउँपालिकामा हालसम्म जम्मा ५८ कि.मि. किलोमिटर कच्ची सडक रहेको, पक्की मोटरेवल पुल नरहेको र ३ बटा झोलुङ्गे पुल प्रयोगमा आएका छन् । यी कच्ची सडकहरुको स्तर उन्नती गरी कालो पत्रे गर्ने र कतिपय स्थानमा नयाँ ट्र्याक खोली पक्की पुल र कल्भर्ट निर्माण गरी यातायातलाई सुचारु र व्यवस्थित गर्नु नितान्त जरुरी छ । जिल्लाको दक्षिणी भेगमा जगदुल्ला नलिले चारैतिरबाट घेरिएको छ । सुरुको अवस्थामा जुम्ला संग मात्र सिधा सम्पर्कमा रहेको मा हाल जिल्लाको सदरमुकाम दुनै संग पनि सिधा सम्पर्क रहेको छ । हाल गाउँपालिकाका प्राय प्रत्यक टोलमा सडक संजाल पुगेको छ ता पनि सार्वजाजिक यातायात सुख्य सडकमा बाहेक भित्रि कच्चि सडकमा जाने गरेका छैनन । हाल यस गाउँपालिकाका ८५ प्रतिशत नागरिकले ३० मिनेटको पैदल दुरीमा सार्वजानिक यातायतको सुविधा पाएका छन ।

गाउँ पालिकाकमा सडक यातायातको विकास भएको भएता पलि पैदल मार्गको उतिकै महत्व रहेको छ । गाउँलेहरु गाउँ बेशी गर्ने देखि लिएर घाँस दाउराका लागि जंगल जाने होस या गोठ तथा खर्कमा जाने होस पैदल मार्गको प्रयोग भई नै रहेको छ । तर ति पैदल मार्गहरु संरक्षणको अभावमा जीर्ण बन्दै गएका छन ।

५.१.२ प्रमुख समस्याहरु

अधिकांस सडकहरु कच्ची र साँगुरा हुनु, विना योजना र प्राविधिक सहयोग विना सडक विस्तार गर्नाले भू क्षय तथा बाढी पहिरो को समस्या हुनु, वातावरणीय पक्षलाई ध्यान नदिई सडक विस्तार गर्नु, सडक यातायात बाहेक अन्य यातायातका साधनहरु नहुनु, सार्वजानिक सवारीका साधनमा वैज्ञानिक भाडादर कायम नहुनु, सडक निर्माणमा बजेट विनियोजन र संचालनमा कुशलताको अभाव र ठेक्कापट्टा व्यवस्थापनमा कमजोरी रहनु, आदि

५.१.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

१. गाँउपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरुको स्तर उन्नती गरी कालो पत्रे गर्न प्राविधिक र वित्तीय व्यवस्थापन गर्न ।
२. भौगोलिक विकटाका कारण वडा केन्द्रदेखि गाँउपालिका केन्द्रसम्म जोड्ने सडकको विस्तार र कालो पत्रे गर्न ।
३. वातावरणीय पक्षलाई ध्यान दिई सडक विस्तार र स्तर उन्नती गर्न ।
४. यातायातका साधनलाई व्यवस्थित र भरपर्दो बनाउन उपयुक्त भाडादर कायम गर्न, यात्रु विमा, चालक प्रशिक्षण तालिम र पुराना सवारी साधनहरु हटाउन ।
५ निर्माण सम्पन्न र निर्माधिन सडक वातावरण मैत्री बनाउँदै नेपाल सरकारको मापदण्ड अनुसार गुणस्तर कायम गर्न ।
६. सडक मापदण्ड कायम गराउन ।

अवसरहरु

१. गाउँपालीका केन्द्रदेखि वडा केन्द्र सम्म जोड्ने सडक निर्माणमा प्रदेश सरकारले आर्थिक सहयोग र समन्वयन गर्नु
२. गाँउपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरु स्तर उन्नती र कालो पत्रे गर्न र पर्यटकीय पदमार्ग निर्माणमा संघीय सरकारको सहयोग हुनु ।
३. महत्पूर्ण सडकहरु जोड्ने पक्कीपुल निर्माणमा प्रदेश र संघीय सरकारको समन्वयन हुनु ।
४. यातायात सेवा संचालनमा निजि क्षेत्रको संलग्नता रहेको ।
५. संघिय तथा प्रदेश सरकारले यातायत तथा सडक पूर्वाधार निर्माणलाइ प्राथमिकतामा राख्नू ।
६. जुम्ला गुठीचौर हुँदै दुनै तथा मुस्तांग जोड्ने सडक यसै गाउँपालिका भएर जानु ।

५.१.४ लक्ष्य र उदेश्य

लक्ष्य

सडक पूर्वाधारको दीगो रुपमा विकास र विस्तार भई गाउँपालिकाका सबै बस्तिमा सहज यातायातको सुविधा उपलब्ध भई आर्थिक तथा सामाजिक अवसरहरुमा गाँउवासीको पहुचँ वृद्धि भएको हुनेछ । (**हाम्रो सडक राम्रो सडक**)

उदेश्य

१. दिगो, भरपर्दो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात संजालको विस्तार गर्ने ।

२. सडक, पुल पुलेसा, पैदल मार्गको उचित संरक्षण, मर्मत संभार तथा ब्यबस्थापन गरि गाउँवासीको सहज यातायातमा पहुँचमा बबद्धि गर्ने ।

५.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: दिगो, भरपर्दो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री यातायात संजालको विस्तार गर्ने ।	
१.१ यातायात संजाल विस्तार गर्ने ।	१.१.१ गाँउपालिकाका महत्वपूर्ण सडकहरु कालो पत्रे गर्ने र पक्की पुल निर्माण गर्ने १.१.२ वडा केन्द्रदेखि गाँउपालिका केन्द्रसम्म जोड्ने सडकको स्तर वृद्धि गर्ने । १.१.३ निजि क्षेत्रसंग समन्वय गरि हरेक बस्तिमा यातायात सुविधा पुर्‍याउने । १.१.५ आवश्यक स्थानमा बसपार्कको व्यवस्थापन गर्ने । १.१.६ वैज्ञानिक भाडादर, बस काउन्ट र चालक प्रशिक्षणको व्यवस्था गर्ने । १.१.७ गाउँपालिकाका सडक संजालने नछोएका बस्तीमा नयाँ ट्र्याक खोली सडक संजालले जोड्ने । १.१.८ सडक साथै निकटवर्ती ठूला शहरहरूसम्म जोड्ने सडकलाई उच्च प्राथमिकताका साथ स्तरोन्नति र सुविधा सम्पन्न बनाई निर्माण गर्न सबै श्रोतहरूबाट बजेटको प्रबन्ध गर्ने । १.१.९ सम्पूर्ण कृषि सडक तथा गाउँबस्तीलाई बजार केन्द्रसम्म जोड्ने अन्य सडकहरूलाई समेत उच्च प्राथमिकता दिने ।
१.२ अपांग मैत्री, वातावरण मैत्री तथा सडक पूर्वाधारको दीगोपनाका उपायहरुको अवलम्बन गर्ने ।	१.२.१ गाउँपालिकाका सडकलाई बाल तथा अपांग मैत्री बनाइन पहल गरिने छ । १.२.२ सडकको दीगो ब्यबस्थापनको लागि सडक नाला, पहिरो जाने स्थान, तथा अन्य संबेदनशील स्थानमा बृक्षा रोपण तथा वायो इनिनियरिंग प्रविधिको प्रयोग गरिने छ १.२.३ सडक छेउ तथा सडक आसपासका भूक्षय हुने स्थानमा बृक्षा रोपण गरिने छ । १.२.४ सडकको दिगो विकासको लागि उपयुक्त स्थानहरूमा सम्भाव्यता हेरी कम्तिमा २५ प्रतिशत सडकहरू बायो इन्जिनियरिङ प्रविधिमा आधारित रही सम्पन्न गरिने छ ।
१.३ गाउँ बस्तीमा सहज पैदल यात्राको लागि गोरेटो बाटोको संजाल विस्तार गर्ने	१.३.१ गाउँपालिका भित्रका जीर्ण पैदल मार्गको मर्मत संभार गरि पैदल यात्रालाइ सहज बनाइने छ । १.३.२ पैदल मार्गमा पर्ने खोला तथा खोल्सीमा जोलुंगे पुलको ब्यबस्था गरिने छ । १.३.३ भएका पर्यटकीय पैदल मार्गको मर्मत गरी नयाँ पैदल मार्गको खोजी र विस्तार गरिनेछ ।
उदेश्य नं २ सडक, पुल पुलेसा, पैदल मार्गको उचित संरक्षण, मर्मत संभार तथा ब्यबस्थापन गरि गाउँवासीको सहज यातायातमा पहुँचमा बबद्धि गर्ने ।	
२.१ संघ र प्रदेश संग समन्वय गरि सार्वजानिक, समुदाय तथा उपभोक्त समिति	२.१.१ गाउँपालिकाभित्रका मुख्य सडकहरूलाई बाह्रै महिना गाडी सञ्चालन गर्न सकिने All weather सडक बनाउन जोड दिइनेछ । २.१.२ सडक पूर्वाधारको उचित मर्मत संभार र ब्यवस्थापनका लागि संस्थागत संजालको ब्यबस्था गरिने छ । २.१.३ सडकको मर्मत संभार गर्न संघ प्रदेश संग समन्वय गरि गाउँ ापलिकाले एउटा

सशभागितामा सडकको मर्मत संभार तथा व्यबस्थापन गर्ने	छुट्टै मर्मत संभार कोषको व्यबस्थापन गरिने छ । २.१.४ सडक तथा पैदल मार्गको मर्मत तथा संरक्षणको लागि स्थानिय उपभोक्त, उपभोक्ता समितिलाई उत्तरदायी बनाईनेछ । २.१.५

५.१.६ सडक पूर्वाधारका प्राथामकताका क्षेत्र

१. वातावरणमैत्री र दीगोपना अजनाउँदै वडाबाट गाउँपालिका र गाउँपालिका केन्द्रबाट जिल्ला सदरमुकाम र जुम्ला जोड्ने सडक

२. मौरे हुरीकोट काईगाउँ हुँदै त्रिवेणी सडक

३. चौरीकोट छ्याँचु सडक

५.१.७ कार्यक्रम, नतिजा तथा बजेट

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	जम्मा
१	कखग	क्रमागत योजना निरन्तरता	संख्या	१०	१५०००	१५०००	१५०००	१५०००	१५०००	७५०००
२	खग	नाला, पर्खाल सहित सडक कालोपत्रे	किमी	२०	१५०००	२५०००	२५०००	३००००	३००००	१२५०००
३	कख	सडक विस्तार तथा स्तरोन्नती	किमि	५	१५००	१६००	१७००	१८००	१९००	८५००
४	क	सडक नाली निर्माण	किमि	३	१५००	१६००	१७००	१८००	१९००	८५००
५	खग	सडक पुल -जगदुल्ला, तथा अन्य नदिमा	संख्या	३	३०००	५०००	५०००	३५०००	३५०००	८३०००
६	क	ग्रामिण सडक मर्मत सुधार	पटक	५	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००	६०००
७	क	नयाँ ट्र्याक खोल्ने	किमि	२	१०००	८००	८००	८००	८००	४२००
८	खग	झोलुंगे पुल नयाँ निर्माण	संख्या	१	०	०	२५००	१०००	०	३५००
९	क	झोलुंगे पुल मर्मत गर्नु पर्ने	संख्या	२	५००	५००	०	०	०	१०००
१०	कख	घोरेटो बाटो नयाँ निर्माण तथा मर्मत (गोटा)	संख्या	१०	१२००	१०००	१०००	८००	८०००	१२०००
११	कख	बसपार्क निर्माण तथा विस्तार	संख्या	१	०	०	२५००	१५००	४०००	८०००
१२	क	सडकको गुरुयोजना तयार गर्ने	संख्या	१	१२००	०	०	०	०	१२००
१३	ग	सडकको IEE अध्ययन	सख्या	१	०	१५००	०	०	०	१५००
	क	योजना तथा आयोजनाको प्रभाव मुल्यांकन	संख्या	३	०	५००	५००	६००	६००	२२००
		जम्मा			४११००	५३७००	५६९००	८९५००	९८४००	३३९६००

४.३.८ सूचक तथा नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	ईकाइ	आधार बर्ष२०७७/७	उपलब्धी २०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	योजना अवधिको	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
प्रभाव	गाउँपालिकाका १०० प्रतिशत नागरिकले ३० मिनेटको पैदल दुरीमा	३० मिनेटको पैदल दुरीमा सहज र भरपर्दा	प्रतिशत	७०	८०	९०	९३	९५	१००	१००	गापाप्रो	भौपूविम		

	सहज र भरपर्दा यातायाको सुविधा प्राप्त गरेका हुनेछन ।	यातायाको सुविधा प्राप्त जनसंख्या												
		बाह्रै महिना सवारी साधन संचालन हुने गुणस्तरीय सडक	संख्या	१					२	२				
असर १	दिगो, भरपर्दो, सुरक्षित र वातावरणमैत्री, यातायात संजालको विस्तार भएको हुने ।	कालोपत्रे सडक	किमि.	०	०	३	४	७	२०	२०	”	”		
प्रतिफल १	वातावरणमैत्री तथा दीगोपना भएका वडाबाट गाउँपालिका, गाउँपालिका केन्द्रबाट जिल्ला सदरमुकाम र अन्य स्थानमा जोड्ने सडक विस्तार भएको हुने	वातावरणमैत्री तथा दीगोपना भएका वडाबाट गाउँपालिका, गाउँपालिका केन्द्रबाट जिल्ला सदरमुकाम र अन्य शहरसंग जोड्ने सडक	संख्या	२	२					२	”	”		
प्रतिफल २	संघ र प्रदेशसंग समन्वय र उपभोक्ता समितिकोसहभागितामा सडकको मर्मत संभार को साथै व्यबस्थापन भएको हुने	ग्रामिण सडक मर्मत सुधार	पटक	१०	२	२	२	२	२	१०	”	”		
		सडकको IEE अध्ययन	संख्या	२	-	१	-	-	१	२	”	”		
		नयाँ ट्र्याक खोल्ने	किमि	२	-	-	१	१	-	२	”	”		

		योजना तथा आयोजनाको प्रभाव मुल्यांकन	संख्या	३	–	१	१	–	१	३	”	”		
		बसपार्क निर्माण तथा विस्तार (स्थान तोक्ने)	संख्या	१	–	–	–	–	१	१	”	”		
असर २	सडक, पुल पुलेसा, पैदल मार्गको उचित संरक्षण, मर्मत संभार तथा व्यवस्थापन गरि गाउँवासीको सहज यातायातमा पहुँच वृद्धि भएको हुने	सडक पुल - जगदुल्ला नदि तथा …… खोला)	संख्या	३	१	–	–	१	१	३	”	”		
		झोलुंगे पुल (नयाँ निर्माण)	संख्या	१	–	–	१	–	–	१	गापावाप्र	गापा भौपूशा.		
		झोलुंगे पुल मर्मत	संख्या	३	–	१	–	१	१	३	”	”		
प्रतिफल १	गाउँ बस्तीमा सहज पैदल यात्राको लागि गोरेटो बाटोको संजाल विस्तार भएको हुने	घोरेटो बाटो नयाँ निर्माण तथा मर्मत (वटा)	संख्या	१०	२	२	२	२	२	१०	”	”		

५.२ भवन निर्माण, आवास, भू उपायोग तथा बस्ती विकास

५.२.१ पृष्टभूमि
सरकारी र सामुदायिक भवन जनताका आवास र वस्ती सुरक्षित स्वस्थ्यकर, वातावरणमैत्री, भुकम्प प्रतिरोधी र किफायती हुनु पर्दछ । गाँउपालिकाले राट्रिय भवन निर्मार्ण संहितालाई ध्यानमा राखेर भवन निर्माण कार्यविधि निमार्ण गरी कार्यन्वयन गर्नु पर्दछ । घरवार विहिन जनता र भुकम्प पीडितहरुलाई आवास कार्यक्रम अन्तरगत समावेश गर्नु जरुरी छ । छरिएर रहेका घर वस्ती, बाढी पहिरो र भु-क्षयको जोखिममा रहेका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माण गर्न गाँउपालिकाले जोड दिनु पर्दछ ।

५.२.२ प्रमुख समस्याहरु

राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता पूर्ण रुपमा कार्यन्वयन नहुनु, गाउँपालिका स्तरमा भवन निर्माण मापदण्ड निर्माण नहुनु, भवन निर्माण गर्ने कामदारमा प्राविधिक क्षमता र दक्षतामा कमी हुनु, गुणस्तरीय निर्माणको सामाग्री अभाव, भवन निर्माण किफायती नभई महँगो हुनु, भवन निर्माणमा प्राविधिकको रेखदेख, निरीक्षण र अनुगमनको कमी, सुरक्षित, स्वास्थ्यकर,सुविधायुक्त र वातावरणमैत्री आवास निर्माण नहुनु, गाउँपालिकाको सडक मापदण्ड बनेको भए पनि कार्यान्वयन हुन नसकोको, सामुदायिक आवास निर्माणमा जनचासो कम हुनु, जोखिमयुक्त वस्तीहरु स्थानान्तरण गरी एकीकृत वस्ती निर्माणको अवधारणासंवन्धी कम ज्ञान हुनु यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु हुन ।

५.२.३ चुनौती र अवसर

चुनौती
राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहिता अनुरुप भवन निर्माण मापदण्ड तयार गरी कार्यन्वयन गर्न, सुरक्षित, स्वास्थ्यकर, सुविधायुक्त, कम खचिलो, भु-कम्प प्रतिरोधी, वातावरण मैत्री भवन निर्माण गर्न, दक्ष कामदार, प्राविधिक र गुणस्तरीय निर्माण सामाग्री उपलब्ध गराई भवन तथा आवास निर्माण गर्न, जोखिमयुक्त र छरिएका बस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गराई एकीकृत बस्ती निर्माण गर्न यस क्षत्रका प्रमुख चुनौतीहरु हुन ।

अवसर
सरकारी र सामुदायिक भवन निर्माणमा प्रदेश सरकारसँग समन्वयन हुनु, राष्ट्रिय भवन निर्माण आचारसंहित अनुरुप भवन मापदण्ड निर्माण गरी कार्यन्वयन गर्न, स्थानीय क्षेत्रमा उपलब्ध सामाग्री, गाउँपालिकामा कार्यरत प्राविधिक र स्थानीय कामदारद्धारा कम खर्चमा भवन तथा आवास निर्माण गर्न, भवन तथा आवास निर्माणसंवन्धी ज्ञानको क्रमशः अभिवृद्धि हुदै जानु, जोखिमयुक्त वस्तीको विषयमा जनतामा जानकारी प्राप्त हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन ।

५.२.४ लक्ष्य र उद्देश्य
लक्ष्य
सुरक्षित, सुविधायुक्त, कम खर्चिलो, वातावरण मैत्री, प्रविधियुक्त र स्थानीय निर्माण सामाग्रीमा आधारित भवन आवास तथा वस्तीको निर्माण भई सबैका लागि आधारभूत आवास सुनिश्चित भएको हुनेछ ।

उद्धेश्य
१. एकिकृत आवास तथा ब्यबस्थित बस्ति विकास गरि जोखिमयुक्त स्थानमा, अव्यबस्थित, छरिएर रहेका विपन्न र सिमान्तकृत घरपरिवारलाई ब्यबस्ति गर्नु ।
२. सार्वाजानिक तथा निजि भौतिक संरचनाको उत्थानशील भवन निर्माण गर्नु ।
३. जोखिम स्थानमा रहेको बस्तीलाई सुरक्षित स्थानमा स्थान्तरण गर्नु ।

५.२.५ रणनीति र कार्यनिती

रणनीति	कार्यनीति
उद्धेश्य १. एकिकृत आवास तथा ब्यबस्थित बस्ति विकास गरि जोखिमयुक्त स्थानमा, अब्यबस्थित, छरिएर रहेका विपन्न र सिमान्तकृत घरपरिवारलाई ब्यबस्ति गर्नु ।	
१.१ एकिकृत तथा सुरक्षित वस्ती विकास गर्ने ।	१.१.१ भू-उपयोग योजना तयार गरि सो अनुसार एकिकृत वस्ती विकास गर्दै लगिनेछ । १.१.२ अव्यवस्थित वस्तीहरूलाई एकिकृत र व्यवस्थित गर्न कम्तीमा ल्याण्ड पूलीङ गरी एक नमूना वस्ती विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । १.१.३ नमूना वस्तीमा सडक, ढल, खानेपानी, विद्युत लगायतका पूर्वाधार सुविधालाई एकिकृत रूपमा आवद्ध हुने गरी विकास गरिनेछ । १.१.४ सुरक्षित आवास, वस्ति विकास तथा सार्वजनिक निर्माणका लागि चेतना अभिवृद्धि गरिनेछ । १.१.५ भौगोलिक रुपले विकट एकांकी बस्ती र विपदको उच्च जोखिमम स्थानमा बस्ति विस्तार तथा आवस निर्माण कार्यलाई निरुत्साही गरिने छ । १.१.६ सरकारी, सामुदाय तथा निजि क्षेत्रको सहकार्यमा वातावरणमैत्री, आधारभूत सुविधायुक्त र मौलिक पहिचानमा आधारित एकिकृत बस्तीको निर्माण गरिने छ । १.१.७ सडक निर्माण पश्चात मापदण्ड विपरित भौतिक संरचना निर्माणमा रोक लगाइने छ ।
१.२ विपन्न र सिमान्तकृत ब्यक्ति तथा समुदायलाइ सुरक्षित आवासको ब्यबस्था गर्ने ।	१.२.१ अति सिमान्तकृत, अति विपन्न तथा प्राकृतिक प्रकोपका कारण उच्च जोखिममा रहेका नागरिकको लागि जनता आवस कार्यक्रम संचालनमा ल्याइनेछ ।
१.३ गाउँपालिका स्तरीय भवन संहिता तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने।	१.३.१ गाउँपालिका स्तरमा भवन आचार संहिता तथा बस्ति विकास कार्यविधि तयार गरि आवस तथा बस्ति विकासलाई ब्यबस्थित गरिनेछ । १.१३२ पुरुष तथा महिला डकर्मी सिकर्मीहरूलाई मापदण्ड अनुसारको घर निर्माण सम्बन्धमा तालिम तथा अभिमुखीकरण गरिनेछ । १.३.३ सरकारी तथा सार्वजनिक भवनहरू उत्थानशील, बालमैत्री, जेष्ठनागरिक मैत्रि, महिला र अपाङ्गता मैत्री बनाइनेछ । १.३.४ माटोको छाना विस्थापन गरी टिनको छाना लगाउन अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ

५.२ .६ प्राथमिकताका मुख्यकार्यक्रमहरु

१. गाँउपालिका भवन, वडा कार्यालय, स्वास्थ्यचौकी, विद्यालय, सामुदायिक भवन लगायत अन्य नीजि भवन निर्माणको लागि मापदण्ड निर्माण ।

२. भू उपयोग तथा जग्गाको बर्गिकरण कार्यान्वयन गर्ने ।

३. डकर्मीहरुका लागि भूकम्प प्रतिरोधात्मक भवन निर्माण सम्बन्धि तालिम ।

६. एकीकृत बस्ती निर्माणको संभाव्यता अध्ययन गर्ने तथा ब्यबस्थापन

अपेक्षित उपलब्धीहरु

१. वडा कार्यालय र सामुदायिक भवन मापदण्ड अनुसार आगामी २ वर्ष भित्र निर्माण भएको हुनेछन्

२. भवन निर्माणमा स्थानीय सामाग्रीको आभिकतम प्रयोग भई गाउँपालिकाका सबै नागरिकले सुरक्षित आवास पाएका हुनेछ ।
३. ३० जना भवन निर्माणमा संलग्न कामदारले भूकम्प प्रतिरोधात्मक तालिम पाई दक्षता अभिवृद्धि भएको हुनेछ
४. सकभर स्थानिय प्राविधिकद्धारा भवन निर्माणको डिजाईन गराई भवन निर्माणमा एकरुपता कायम गरी प्राविधिक रेखदेख भएको हुनेछ ।
५. सम्पूर्ण भवनहरु भूकम्प प्रतिरोधी, सुरक्षित, र वातावरणमैत्री भएको हुनेछन्।
६. जेखिमयुक्त र छरिएका वस्तीहरुको पहिचान गरी तथ्याङक संकलन भएको हुनेछ ।
७. एकीकृत वस्तीको संभाव्यता अध्ययन गरी जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका वस्तीहरु स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण भएको हुनेछ ।
८. माटोको छाना विस्थापित भएको हुनेछन ।

५.२.७ कार्यक्रम तथा बजेट (रु. हजारमा)

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					जम्मा
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	क	गाउँपालिकाको सार्वजनिक सम्पत्तिहरुको लगत तयार	पटक	१	०	१०००	०	०	०	१०००
३	क	भूउपयोग योजना कार्यान्वयन	संख्या	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
४	क	खुला स्थान एवं पार्कहरुको निर्माण तथा संरक्षण	संख्या	६	२०००	१००००	१००००	१००००	१००००	४२०००
६	कग	वडा कार्यालय भवन निर्माण	सख्या	६	१५०००	१५०००	१५०००	१५०००	१५०००	७५०००
७	कख	अन्य सार्वजानिक भवन निर्माण तथा स्तरोन्नती	सख्या	५	५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	२५०००
९	क	ल्याण्डफिल साइट निर्माण	सख्या	६	२५००	२५००	२५००	२५००	२५००	१२५००
१०	क	बस्ति स्तरमा ढलको निर्माण	सख्या	९	१५००	१८००	२१००	२४००	२७००	१०५००
११	क	फोहरमैला व्यबस्थापन तथा वातावरणीय कानुनी शिक्षा, सम्बन्धमा नागरीक शिक्षा कार्यक्रम संचालन	पटक	५	६००	६००	६००	३००	४००	२५००
१२	कग	अस्पताल भवन निर्माण	सख्या	१	०	३०००	२५०००	३०००	२५००	३३५००
१३	कखग	स्वास्थ चौकीको भवन निर्माण तथा स्तरोन्नती	सख्या	६	५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	२५०००
१४	कखग	भूकम्प प्रतिरोधात्मक घर निर्माण तथा चेतनामुलक तालिम तथा प्रर्दशनी कार्यक्रम	पटक	५	४००	४००	४००	४००	४००	२०००

१५	कखग	एकिकृत नमूना वस्ती निर्माणका संभाब्यता अध्ययन तथा डिपिआर तयार	संख्या	१	२५००	१५०००	१५००	५०००	२५००	२६५००
१६	कखग	जोखिम युक्त स्थानमा रहेका बस्ती तथा घरपरिवारलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण	संख्या परिवार	१००	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
	क	माटोको छानो विस्थापित कार्यक्रम	संख्या	१००	२०००	२०००	२०००	२०००	२५००	१०५००
		जम्मा			४००००	६४८००	७२६००	५४१००	५२०००	२८३५००

४.३.८ सूचक तथा नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	ईकाइ	आधार वर्ष२०७७/७८	उपलब्धी २०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याइको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
प्रभाव	सुरक्षित, सुविधायुक्त, कम खर्चिलो, वातावरणमैत्री, प्रविधियुक्त र स्थानीय निर्माण सामाग्रीमा आधारित भवन आवास तथा वस्ती भएको हुने	सुरक्षित, सुविधायुक्त, कम खर्चिलो, वातावरणमैत्री, प्रविधियुक्त र स्थानीय निर्माण सामाग्रीमा आधारित भएर निर्माण भएका घरहरुमा वसोवास गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	२०	३०	४०	४५	५०	६०	४०	गापा वा प्रतिवेदन	गापा र भौपूविम		
असर १	स्थानीय निर्माण	स्थानीय निर्माण	प्रतिश	६०	६५	७०	७५	८०	९०	३०	"	"		

	सामाग्रीको अधिकतम प्रयोग गरी सुरक्षित, वातावरणमैत्री र किफायती भवन निर्माण भएको हुने	सामाग्रीको प्रयोग गरी निर्माण गरीएका घरहरु	त											
प्रतिफल १	स्थानीय स्तरको भवन निर्माण मापदण्ड तयार र कार्यन्वयन भएको हुने	स्थानीय स्तरको भवन निर्माण नीति	संख्या	–	–	१	–	–	–	१	गापास्थारा जपत्र	गापा		
		स्थानीय स्तरको भवन निर्माण मापदण्ड	संख्या	–	–	१	–	–	–	१	गापास्थारा जपत्र	गापा		
		स्थानीय स्तरको भवन निर्माण मापदण्ड बमोजिम बनेका घरहरु	प्रतिशत	०	–	५	१०	२०	३०	३०	गापा वा प्रतिवेदन	गापा र भौपूविम		
प्रतिफल २	सार्वजानिक भवन निर्माण तथा स्तरोन्नती भएको हुने	वडा कार्यालय भवन र अन्य सार्वजानिक भवन निर्माण तथा स्तरोन्नती	संख्या	६	१	१	१	२	१	६	”	”		
		पार्कहरुको निर्माण तथा संरक्षण	संख्या	६	१	१	२	१	१	६	”	”		
		ल्याण्डफिलसाइट निर्माण	संख्या	–	–	१	–	–	–	१	”	”		
असर २	जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका वस्तीहरुलाई	एकीकृतवस्ती निर्माण योजना	संख्या	१	–	–	१	–	–	१	”	”		

	स्थानान्तरण गरी एकीकृत रुपमा वस्ती निर्माणको योजना तयार भएको हुने ।													
प्रतिफल १	एकिकृत नमूना वस्ती निर्माणका लागि डिपिआर तयार भएको हुने	एकिकृत नमूना वस्ती निर्माणका लागि डिपिआर तयार	संख्या	०	–	–	१	–	–	१	"	"		
प्रतिफल २	जोखिमयुक्त स्थान र अनधिकृत रुपले बसोबास गर्ने घरपरिवारको पहिचान भइ त्यस्ता स्थानबाट हटेको हुने	जोखिम युक्त स्थान र अनधिकृत रुपमा रहेका बस्ती तथा घरपरिवार सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने कार्य	स्थान	१००	१०	१०	२०	१०	४०	५	"	"		

५.३ सिंचाई तथा नदि नियन्त्रण

५.३.१ पृष्ठभूमि

५.३.२ प्रमुख समस्या

कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा सिँचाई महत्वपूर्ण माध्यम हो । यस गाउँपालिकामा रहेको कूल कृषियोग्य जमीन मध्ये ३३.९ प्रतिशत जमिनमा सिँचाई योग्य रहेको छ । यसमध्ये साना ठूला गरी १२ वटा कुलाहरूबाट सिँचाई सुविधा उपलब्ध भएको छ । सिँचाई सुविधाका दृष्टिले एक मात्र काली कर्णाली नदि रहेको र जाहबाट लिफ्टिङ सिस्टमबाट पानी तान्नुपर्ने हुन्छ । यस बाहेक अन्य साना खोल्सी तथा बर्षे मुल बाट केहि मात्रामा सिंचाई सुविधा भएका छ ।

कृषि योग्य जमिनमा न्यून सिँचाई सुविधा हुनु, सिँचाई विकासमा आधुनिक प्रविधि (थोपा सिँचाई, प्लाष्टिक पोखरी, लिफ्टिङ) को प्रयोगमा कमी हुनु, सिँचाई कुलो र पोखरी गुणस्तरीय तथा पक्की नहुनु, भएका सिँचाई आयोजनाहरू पनि पूर्ण क्षमतामा प्रयोगमा आउन नसक्नु, मर्मत सम्भारको कमी हुनु, सिँचाई स्रोत मुहान सुक्दै जानु, जल उत्पन्न प्रकोपले सिँचाई आयोजनामा क्षति पुग्नु, कृषि प्रणाली र सिँचाई बीच अन्तरसम्बन्ध स्थापित गर्न नसकिनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू रहेका छन्।

५.३.३ अवसर र चुनौती

(क) अवसर

सिँचाईका लागि नियमित बगिरहने जलस्रोतहरूको उपलव्धता, आकाशे पानी संकलन र प्लाष्टिक पोखरीको अभ्यास सुरु हुनु, साना सिँचाई निर्माणका क्षेत्रमा संघसंस्थाहरू क्रियाशील रहनु, साना सिँचाई गाउँपालिकाको अधिकार क्षेत्रमा पर्नु, गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा सिँचाई क्षेत्र समावेश हुनु, सिँचाईका लागि उपयुक्त फाँटहरूको उपलव्धता आदि यस क्षेत्रका अवसरहरू रहेका छन् ।

(ख) चुनौती

कृषियोग्य जमिनमा सर्वयाम सिँचाई सुविधा उपलव्ध गराउनु, कृषि र सिँचाई बीच अन्तरसम्बन्ध स्थापना गर्नु, सिँचाई आयोजनाहरू पूर्ण क्षमतामा उपयोग गर्नु, स्थानीय समुदायहरूद्वारा संचालन भईआएका परम्परागत सिँचाई प्रणालीका कुलाहरूको संरक्षण गर्नु, सिँचाई कुलाहरुको मर्मत सम्भारमा लाभग्राही उपभोक्ता समितिहरूलाई जिम्मेवार बनाउनु, सिँचाई विकासका लागि अन्तरसरकार र साझेदारहरूबीच प्रभावकारी समन्वय स्थापित गर्नु, बैकल्पिक सिँचाई प्रविधिहरूको प्रयोग बढाउनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन ।

५.३.४ लक्ष्य तथा उद्देश्य

लक्ष्य

सिंचाईका विविध माध्यमबाट गाउँपालिकाका मुख्य कृषियोग्य भूमीमा सिंचाई सुविधाको विस्तार भएको हुने ।

उदेश्य

१. गाउँपालिका भित्र रहेका जलस्रोतको उपयोग गरी लिफटिङ तथा सतही सिंचाई सुविधाको विकास विस्तार गर्ने ।
२. सिंचाइका आधुनिक प्रविधिको साथै बैकल्पिक विधि प्रयोग गरि सिंचाई सुविधा विकास र विस्तार गर्ने ।

५.४.५ रणनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १. गाउँपालिका भित्र रहेका जलस्रोतको उपयोग गरी लिफटिङ तथा सतही सिंचाई सुविधाको विकास विस्तार गर्ने ।	
१.१विद्यमान सिँचाई प्रणालीको संरक्षण, सम्भार र स्तरोन्नती गर्ने	१.१.१ जल उपयोग गुरुयोजना तयार गरी संभाव्य सिँचाई आयोजनाहरूको पहिचान गरिनेछ । १.१.२ कृषि उपज पकेट क्षेत्रको संभावनाका आधारमा सिँचाई आयोजनाको

	विकास गरिनेछ । १.१.३ सम्वन्धित निकायसँग समन्वय गरी योजना संचालन गरिनेछ । १.१.४ सतह सिँचाईको संभावना नरहेका टारहरूमा नयाँ प्रविधिमा आधारित लिफ्ट सिँचाई प्रणालीको अवलम्बन गरिनेछ ।
१.२ जलउत्पन्न प्रकोपको क्षति नियन्त्रण गर्नु ।	१.२.१ जल उत्पन्न जोखिमको क्षेत्र पहिचान गरी न्यूनीकरणका उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ । १.२.२ नदीजन्य प्रकोपको दिगो नियन्त्रणमा स्थानीय प्रविधि र रैथाने ज्ञानको उपयोग गरिनेछ । १.२.३ खोलाखोल्सीको नियन्त्रणमा वायोइन्जिनियरिङ प्रविधिको उपयोग गरिनेछ । १.२.४नदी किनाराको वनको संरक्षणमा विशेष ध्यान दिइनेछ । १.२.५नदी किनारका जोखिमयुक्त स्थानमा बस्ती विस्तार तथा नदी खोला अतिक्रमण र अव्यवस्थित दोहनको नियन्त्रण गरिनेछ । १.२.६ नदि नियन्त्रणको लागि आवश्यक स्थानमा चेक ड्याम तथा स्परको निर्माण गरिनेछ ।
उदेश्य २. सिंचाइका आधुनिक प्रविधिको साथै बैकल्पिक विधि प्रयोग गरि सिंचाई सुविधा विकास र विस्तार गर्ने ।	
२.१ बैकल्पिक तथा आधुनिक सिंचाई प्रणालीको विकास गर्ने ।	२.१.२ पानीको सतही स्रोत नरहेका स्थानमा बर्षाको पानी संकलनको लागि हरेक घरमा पानी ट्यांकीको निर्माण गरिनेछ । २.१.३ गाउँपालिकाका सुख्खा स्थानमा बर्षाको पानी संकलनको लागि प्लाष्टिक पोखरीको निर्माण गरिने छ । २.१.४ तरकारी बालीमा सिंचाई गार्दा कम पानी खर्च हुने प्रविधि थोपा सिंचाइ तथा अन्य आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरिने छ । २.१.५ सरकारी तथा गैर सरकारी संघसंस्थासँग समन्वय गरी सिँचाईका आधुनिक संरचनाहरूको निर्माण गरिनेछ ।

५.३.६ प्राथमिकताका मूख्य कार्यक्रम

२. सिँचाई आयोजनाको निर्माण, मर्मत सम्भार र स्तरोन्नती
३. उपभोक्ता समितिको क्षमता विकास
४. मर्मत सम्भार कोष स्थापना
५. जोखिम स्थानमा नदि नियन्त्रण
६. थोपा तथा लिफ्ट सिँचाई
७. नयाँ प्रविधियुक्त सिँचाई आयोजना

अपेक्षित उपलब्धि

सम्भाव्य सिँचाई योग्य कृषि जमिनको थप १५ प्रतिशत क्षेत्रमा सिँचाई सुविधा पुगेको हुन, ६ वटा कुलानाला मर्मत भएको हुने, ८० हेक्टर जमिनमा नया प्रविधिको सिँचाई विस्तार हुने, सिँचाई उपभोक्ता समितिका कम्तिमा ४० जनाले क्षमता विकास तालिम हासिल गरेको हुने, हरेक उपभोक्ता समितिमा सिँचाई मर्मत सम्भार कोष रहेको हुने, विद्यमान सिँचाई प्रणालीको पूर्ण उपयोग भएको हुने, ।

५.३.७ कार्यक्रम तथा बजेट (बजेट रु हजारमा)

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					जम्मा............
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	क	सिंचाई कुला मर्मत	संख्या	६	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	१००००
३	क	जल उत्पन्न जोखिमको क्षेत्र अध्ययन	पटक	१		५००				५००
४	कखग	नयाँ सतही सिंचाई योजना निर्माण	संख्या	६	६०००	६०००	६०००	६०००	६०००	३००००
५	कख	लिफ्ट सिंचाई योजना संचालन	संख्या	१	०	०	६०००	२५००	०	८५००
६	कख	थोपा एवं साना सिंचाई	संख्या	३	१२००	१२००	१२००	१२००	१२००	६०००
७	क	सिंचाई पोखरी निर्माण	संख्या	६	१०००	१००	१५००	१०००	१०००	४६००
८	कख	वर्षाको पानी संकलन विधि सम्बन्धी तालिम संचालन	पटक	५	१००	१००	१००	१००	१००	५००
९	कखग	नदि नियन्त्रणको लागि चेक ड्याम तथा स्परको निर्माण	संख्या	४	२५००	२५००	२५००	२५००	५०००	१५०००
१०	कखग	करेसाबारी सिँचाइको लागि (धाराबाट खेरजाने पानी संकलन गर्न) एक घर एक पानी संकलन पोखरी निर्माण कार्यक्रम	संख्या	९	२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	१००००
जम्मा					१४८००	१४४००	२१३००	१७३००	१७३००	८५१००

४.३.८ सूचक तथा नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	ईकाइ	आधार वर्ष२०७७/७			उपलब्धी			योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६					
प्रभाव	गाउँपालिकाका मुख्य कृषियोग्य भूमीमा सिंचाई सुविधाको विकास र विस्तार भइ कृषि उत्पादनमा वृद्धि भएको हुने	सिँचाइ सुविधा भएको खेतियोग्य जमिन ।	प्रतिशत	३०	३२	३५	३८	४१	४२	१२	गापा वाप्र	गापा		
		बाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा भएको खेतियोग्य जमिन ।	प्रतिशत	५	५.२	५.५	७	७.५	८	३	”	”		
असर १	गाउँपालिका भित्र रहेका मुख्य मुख्य खेतियोग्य जमिनमा सिंचाई सुविधाको विकास भएको हुने ।	सिंचाई सुविधा रहेका मुख्य मुख्य खेतियोग्य जमिन ।	हेक्टर	२०	२५	३०	४०	४५	२५		”	”		
प्रतिफल १	कृषि पकेट क्षेत्र र कृषि कार्यक्रमहरु संचालित क्षेत्रमा आवस्यक्ता बमोजिम सिँचाइ सुविधाको व्यवस्था भएको हुने ।	सिँचाइको लागि जल स्रोतको खोज तथा अध्ययन	पटक	१	-	-	-	१	-	१	”	”		
		नयाँ सतही सिंचाई योजना	संख्या	६	१	१	१	१	२	६	”	”		
असर २	सिंचाइका आधुनिक प्रविधिको साथै बैकल्पिक विधिको प्रयोग द्बारा सिंचाई सुविधा विकास र	मर्मत तथा स्तरोन्ती र निर्माण भएका संरचनाहरू	संख्या								”	”		

	विस्तार भएको हुने ।													
प्रतिफल १	परम्परागत तथा आधुनिक सिंचाई प्रणालीको विकास र स्तरोन्ती भएको हुने ।	सिंचाई पोखरी निर्माण	संख्या	१	–	–	–	१	–	–	”	”		
		थोपा एवं साना सिंचाई	संख्या	६	१	१	१	१	१	२	”	”		
		करेसाबारी सिँचाइको लागि (धाराबाट खेरजाने पानी संकलन गर्न) निर्माण भएका पानी संकलन पोखरी	संख्या	६	१	१	२	१	१	६	”	”		
		लिफ्ट सिंचाइ	संख्या	२	–	–	–	–	१	१	”	”		
प्रतिफल २	सिँचाइ अयोजनाहरुको मुहान तथा स्रोतको संरक्षण भएको हुने ।	मुहान तथा स्रोतको संरक्षण भएका आयोजनाहरु ।	संख्या	६	१	१	१	१	१	२	”	”		

५.४ सूचना तथा सञ्चार

५.४.१ पृष्ठभूमी

यस गाउँपालिकामा नेपाल टेलिकम, र एन सेलले मोवाइल सेवा प्रदान गरेका छन । कुन मोवाइल कम्पनीका कति प्रयोग कर्ता छन एकिन हुन नसके पनि करिब २००० को हारहारीमा मोवाइल फोन प्रयोग कर्ता रहेका छन भने भने १ वटा निजि इन्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थाले इन्टरनेट सेवा प्रदान गरेको छ । गाउँपालिकाका सबै बस्तीमा प्राय कुनै न कुनै मोवाइल सेवा पुगेको छ तर भरपर्दो सेवा उपलब्ध छैन । सेवा उपलब्ध भएको स्थानमा पनि गुणस्तरिय सेवा दिन सकेको छैन । यस गाउँपालिकामा १ इलाका हुलाक रहेको छ सो मार्फत चिट्ठी पत्र आदान प्रदान भएको पाइन्छ । गाउँपालिकाका प्राय सबै बस्तिमा मोवाइल सेवा मार्फत सेवा सुचारु भएको छ । रेडियो, पत्रपत्रिका, केवल च्यानल आदि सुचना तथा सञ्चारका सेवा एवं सुविधाहरु विकास र विस्तार हुने क्रममा रहेको छ । तर सवै जनता एवं वस्तीमा मोवाइल सेवा, इन्टरनेट सेवा, पत्रिका, रेडियो टिभि आदिको गुणस्तरीय पहुँच पुग्न सकेको छैन । त्यस्तै सूचना संस्कृतिको विकास र विस्तार गर्न अझै धेरै कार्य गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

५.४.२ समस्या

मोवाइल फोन सेवाको गुणस्तर कम, सबै स्थानमा एउटै मोवाइल कम्पननीको सिमले काम नगर्नु, रेडियो, टिभि, पत्रिका नागरिकको सहज पहुँचमा नहुँनु, पत्रपत्रिका सबै जनताको सहज पहुचमा नपुग्नु, सबै गाउँ बस्तीमा ४ जी सेवा नपुग्नु, गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयमा अनलाइन सेवा हुन नसक्नु, प्रत्येक वडा कार्यालयमा इन्टरनेट सेवा विस्तार नजुनु, कार्यालयको वेभसाईटलाइ ब्यबस्थित गर्न नसक्नु, सस्तो र सुलभ द्रुत गतिको इन्टरनेट सुविधा सबै नागरिकको सहज पहुँचमा पुग्न नसक्नु, गाँउपालिका, वडा कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था र अन्य सामाजिक संघ संस्थामा इन्टरनेट पूर्वाधारको कमीले छीटो छरितो ढंगले काम नहुनु यस क्षेत्रका समस्याहरु हुन ।

५.४.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

सहज रुपमा सबै स्थानमा नेपाल टेलीकम तथा निजि क्षेत्रका इन्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थाले सेवा विस्तार गर्न, गाँउपालिका भित्र संचालित कार्यक्रमहरुलाई रेडियो, एफ .एम लगायत अन्य संचार माध्यमद्वारा प्रचार प्रसार गराउन, गाउँपालिकाका सम्पूर्ण विद्यालयहरुमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराई प्रविधिमैत्री शिक्षण सिकाई कियाकपाल संचालन गर्न र प्रविधिमैत्री स्वास्थोपचार सुविधा उपलब्ध गराउन, गाउपालिकामा नियमितरुपमा राष्ट्रिय पत्र पत्रिका उपलब्ध गराई जनतालाई सुसुचित गराउनमा यस क्षेत्रका चुनौतिहरु हुन ।

अवसर

सूचनाको हकको प्रवर्धन गर्न राज्यको ध्यानाकर्षण भएको, रेडियो, टेलिभिजन, पत्रिकाबाट सूचना एवं समाचार र ज्ञान प्रसारणमा सूचनाका आधुनिक प्रविधिहरुको प्रयोगमा बृद्दि हुँदै गएको, द्रुत इन्टरनेट सेवा विस्तार भएको, हात हातमा इन्टरनेट, विश्वसँग नेटवर्क जोडिएको, संचारको सुविधा पुर्याउन सरकार तथा निजि लगानीकर्ता तत्पर रहेको यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन ।

५.४.४. लक्ष्य र उदेश्य

लक्ष्य

गाउँपालिकाका सम्पूर्ण बस्तीमा सूचना र प्रविधिको उपयोगमा विस्तार एवं विकास गरि गाउँपालिकावासी नागरिकको दैनिक जीवन सहज बनाउन टेवा पुगेको हुनेछ ।

उद्धेश्य

१ सूचना तथा संचार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र आकर्षण क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने ।

२. सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको सेवा प्रवाहमा आधुनिक सुचना प्रविधिको प्रयोग गरि सुशासन कायम राख्ने ।

५.४.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उद्धेश्य १: सूचना तथा संचार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र आकर्षण क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने	
गाउँपालिका भित्रका सबै स्थानमा भरपर्दो सुचनाको पहुँच विस्तार गर्ने ।	१.१.१ गाँउपालिकाका विद्यालयमा इन्टरनेट सेवा जडान गर्ने १.१.२ गाँउपालिका र वडा केन्द्रका सम्पूर्ण कार्यालयहरुमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराउने । १.१.३ प्रदेश सरकारको समन्वयमा युवा स्वरोजगार लक्षित सूचना प्रविधि तालिम र दक्षता अभिवृद्धि गर्ने । १.१.४नेपाल दुरसंचार कम्पनीसँगको सहकार्यमा टेलीफोन टावर स्थापना गर्ने । १.१.५ नीजि क्षेत्रको समन्वयमा संचार क्षेत्रको विकासमा जोड दिने ।
उद्धेश्य नं २ सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको सेवा प्रवाहमा आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोग गरि सुशासन कायम राख्ने ।	
सूचना प्रविधिमा आधारित सेवा प्रणालीको विकास गर्ने।	२.१ विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, वित्तीय संस्था र गाउँपालिकाको वडा कार्यालयसम्म भरपर्दो इन्टरनेट सेवाको विस्तार गरिनेछ । २.२ सूचना प्रविधिमा आधारित सेवा प्रणालीको विकास गर्ने। वाईफाई सेवाको विस्तार गरी फ्रि वाइफाइ जोनको विकास गरिनेछ । २.३ गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरूमा विद्युतीय सूचना पूर्वाधारको विकास गरिनेछ । २.४ विद्यालय केन्द्रित ई-लाइब्रेरीका सेवा सन्चालन गरिनेछ । २.५ विद्यालयमा कम्प्युटर प्रविधि शिक्षाको विस्तार गर्दै लगिनेछ । २.६ सूचनाको हक र अधिकार सम्बन्धमा जनचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।

प्रमुख कार्यकमः

१.टेलिफोन टावर विस्तार गर्न सेवा प्रदायक संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने

२. कार्यालयकोमा आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिने ।

५.४.७ कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट

क्रस	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					जम्मा ....
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	ग	मोवाइल टावरको क्षमता विस्तार	संख्या	२	0	१००००	१००००	०	०	
२	कख	सूचना केन्दको स्थापना र ब्यवस्थापन	संख्या	१	0	२०००	२०००	०	०	
३	क	सरकारी, गैरकारी एवं निजी क्षेत्रका विकास गतिविधिलाइ रेडियो तथा टिभिद्धारा प्रसारण तथा पत्रिकामा प्रकासन प्रवर्द्धन	नियमित		२००	२००	२००	२००	२००	१०००
४	ग	अप्टीकल फाइवर इन्टरनेट सेवाको विस्तार	संख्या							
६	कग	गाउँपालिकाका सबै विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधाको विस्तार	संख्या	९	२००	३००	५००	७००	९००	२६००
७	कग	गाउँपालिका सबै स्वास्थ्य संस्थामा इन्टरनेट सुविधाको विस्तार	संख्या	७	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
८	कखग	सूचना प्रविधि पार्क निर्माण	संख्या	१	0	०	२५००	०	०	२५००
९	क	सूचनाको हकको प्रभावकारी कार्यन्वयनका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचादन गर्ने	प्याकेज	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
		जम्मा			१४००	१५००	४२००	१९००	२१००	११११००

४.३.८ सूचक तथा नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	ईकाइ	आधार	उपलब्धी					योजना	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६					
प्रभाव	नागरिकले आफ्ना दैनिक काम सुचना प्राीधिको प्रयोग गरि गरेका हुनेछन ।	सूचना र सञ्चार प्रविधिको प्रयोगबाट दैनिक जीवन सहज भएका नागरिक ।	प्रतिशत	१०	२०	३०	४०	५०	५०		गापा प्र.	गापा र नेटेक		
असर १	सूचना तथा संचार प्रविधिलाई सुरक्षित, भरपर्दो र आकर्षण क्षेत्रको रुपमा विकास भएको हुने	सुरक्षित, भरपर्दो सूचना तथा संचार प्रविधि प्रयोग गर्ने नागरिक	प्रतिशत		४०	४५	५०	५५	६०		”	”		
प्रतिफल १	गाउँपालिका भित्रका सबै स्थानमा भरपर्दो सुचनाको पहुँच विस्तारभएक	मोवाइल टावरको क्षमता विस्तार	संख्या	२	२	१	१	१	२		”	”		
		सूचना केन्दको स्थापना र	संख्या								”	”		

	ो हुने	व्यवस्थापन												
		हुलाक सेवाको स्तर बृद्धि	पटक								”	”		
प्रतिफल २	प्रदेश सरकारको समन्वयमा सूचना तथा प्रविधिमा युवाहरुको दक्षता अभिवृद्धि भएको हुने	प्रदेश सरकारको समन्वयमा युवा स्वरोजगार लक्षित सूचना प्रविधि तालिम सञ्चालन	पटक	५							”	”		
असर २	सरकारी तथा गैर सरकार क्षेत्रको सेवा प्रवाहमा आधुनिक सुचना प्रविधिको प्रयोग गरि सुशासन कायम भएको हुने ।	सरकारी, गैरकारी एवं निजी क्षेत्रका विकास गतिविधिलाइ रेडियो तथा टिभिद्धारा प्रसारण र पत्रिकामा प्रकाशन	प्रतिशत								”	”		
प्रतिफल १	सूविधा सम्पन्न र पूर्वाधारयूक्त सूचना प्रविधि पार्क	सूचना प्रविधि पार्क	संख्या								”	”		

	स्थापना भएको हुने ।													
प्रतिफल २	गाँउपालिका का सबै सामुदायिक माध्यमिक विद्यालयहरु मा सूचना प्रविधि अध्ययान कक्षको स्थापना भएको हुने ।	सूचना प्रविधि अध्ययान कक्षकोस्थापना भएका माध्यमिक विद्यालयहरु	संख्या	–	१	१	१	२	१	६	”	”		
प्रतिफल ३	गाउँपालिका सबै स्वास्थ्य संस्थामा इन्टरनेट सुविधाको विस्तार	इन्टरनेट सुविधाको विस्तार भएका स्वास्थ्य संस्थाहरु	संख्या		२	१	२	१	–		”	”		

५.५. जलविद्युत, ऊर्जा तथा बैबल्पिक उर्जा

५.५.१ पृष्ठभूमी

गाउँपालिकामा जलविद्युतको प्रशस्त संभावना रहेका जनदुल्ला, हुँडिखोला, स्तुलखोला, क्यामथलीखोला, टुनीखोला तीनधारे खोला रहेका छन । गाउँपालिका को सिमाना भएर बग्ने जगदुल्ला नदिमा १ वटा जलविद्युत आयोजना रहेको छ जुन संचालनमा आएको हाल सम्मकै ठूला विद्युत उत्पादन आयोजना हो । यसैबाट उत्पादित विद्युत गाउँपालिका क्षेत्र भरी प्रयोगमा आएको छ ।

हाल गाउँपालिकाका सबै बस्ती तथा व्यक्तिको घरमा विद्येत सेवा पुगेको छ । उद्योग तथा कलकारखाना नभएको र नागरिकले पानि घरमा विद्युतिय उपकरण कम प्रयोग गर्ने भएको हुँता प्रति नतनरिक विद्युत खपत अति नै न्यून रहोको पाइन्छ ।

खाना पकाउनको लागि ५.८ प्रतिशतले विद्युत, १२ प्रतिशत घरपरिवारले एल पि ग्याँस, ०.४० प्रतिशत घरपरिवारले गोवर ग्यास र बाँकीले घरपरिवारले दाउराको प्रयोग गर्छन । ग्रामीण बस्ती भएको कारण यस गाउँपालिकको प्रमुख खाना पकाउने इन्धनको रुपमा दाउराको प्रयोग गरेका छन् । यहाँका करिव ३ प्रतिशत घर परिवारमा सुधारिएको चुलो प्रयोगमा आएको छ । खनिज एव वायु उर्जाको विकास भएको छैन भने ज्यादै कम घर २०० परिवारले वायो ग्याँस प्रयोग गर्छन् भने १.५ प्रतिशत घरपरिवार अन्य स्रोत प्रयोग गर्छन् । गाउँपालिकाका केही घरमा, कार्यालयमा र सडक बत्तिका रुपमा सोलारको प्रयोग गरिएको छ ।

५.५.२ प्रमुख समस्याहरु

भरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत सेवा उपलब्ध नहुनु, विद्युत सवस्टेसनको निर्माण नहुनु, विद्युत पोलहरु भरपर्दो र टिकाउ नहुनु, आवश्यक मात्रामा नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन र प्रयोग हुननसक्नु, यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु रहेका छन् ।

५.५.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

भरपर्दो र गुणस्तरीय विद्युत सेवा उपलब्ध गराउन, नवीकरणीय उर्जा उत्पादन संवन्धी नीति निमार्ण गरी कार्यन्वयन गर्न, स्थानिय स्तरमा ठूला जलविद्युत आयोजना संचालन गर्न यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौतिहरु हुन ।

अवसर

गाँउपालिका साझेदारीमा घर घरमा सौर्य बत्ती उपलब्ध गराई उज्यालो गाँउपालिका कार्यक्रममा सहयोग पुर्‍याउन, प्राविधिक र वित्तीय साझेदारीमा वायु शक्तिद्धारा उर्जा उत्पादन गर्न, गोवरग्याँस लगायतका नविकरणीय उर्जा क्षेत्रमा सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध रहेका यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन ।

५.५.४ लक्ष्य र उद्देश्यहरु

लक्ष्य:

जलविद्युत आपुर्ती प्रणलीलाई नियमित बनाई तथा नवीकरणीय उर्जा उत्पादन प्रयोग क्षमता र दक्षता अभिवृध्दि गरी नागरिकको दैनिक जिवनलाइ सहजता तुल्याउने ।

उद्देश्यहरु

१. विद्युत आपूर्ति प्रणलीलाई दीगो र भरपर्दो बनाई उर्जा सुरक्षामा योगदान पुयाउनु ।
२. नवीकरणीय उर्जाको माध्यमबाट दाउराको खपतमा कम गरि वातावरण सुधार र नागरिकको स्वास्थमा सुधार ल्याउने ।

५.५.५ रणनीति

रणनीति	**कार्यनीति**
उदेश्य १ विद्युत आपूर्ति प्रणलीलाई दीगो र भरपर्दो बनाई उर्जा सुरक्षामा योगदान पुयाउनु ।	
रणनीति १ विद्युत वितरण प्रणलीमा सुधार ल्याउने ।	१.१ संघीय र प्रदेश सरकारको समन्वयनमा भरपर्दो विद्युत पोलहरु र सव स्टेसनहरुको निर्माण गर्नु १.२ पुराना र कम क्षमताका ट्रान्समिटरलाई परिबर्तन गरिने छ । १.३ विद्युत सेवा नपुगेका घरमा विद्युत सेवा जडान गर्ने १.४ विद्युत आयोजनामा स्थानीय जनताको लगानी सुनिश्चत गर्ने । १.५ स्थानिय स्तरमा जलविद्युत आयोजना संचालनका लागि संभाब्यता अध्ययन गरी नीजि क्षेत्रको लागानीलाइ आकर्षित गरिनेछ । १.५ यस बर्ष देखि गाउपालिकाका ४५४६ घरधुरीको न्इनतम विद्युत महसुल गाउँपालिकाले तिरिदिने ब्यबस्था गरिएको छ ।
उदेश्य २ नवीकरणीय उर्जाको माध्यमबाट दाउराको खपतमा कम गरि वातावरण सुधार र नागरिकको स्वास्थमा सुधार ल्याउने ।	
२.१ नवीकरणीय उर्जालाई विद्युतीकरण र उद्योगको प्रयोगमा गरी रोजगार सिर्जना गर्ने	२.१.१ विद्युत सेवा नपुगेका स्थानमा सौर्य बत्ती जडान गर्ने । २.१.२ गाँउपालिका केन्द्र र यसका शाखाहरु, वडा केन्द, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्र (Markett center) मा सौर्य वत्ती जडान गर्ने । २.१.३ नवीकरणीय उर्जाको प्रयोग मार्फत वातावरणमा सुधार ल्याउने । २.१.४ दाउराको खपतलाई कम गर्न र एलपि ग्याँसको आयतलाइ कम गर्नको लागि गोवर ग्याँस र सुधारिएको धुवाँ रहित चुल्होको प्रबर्धनमा जोड दिईनेछ ।

५.५.६ मूख्य प्राथमिकताका कार्यक्रमहरु

१. विद्युत सेवा नपुगेका स्थानमा विद्युतसेवा उपलब्ध गराउने ।

२. काठका विद्युत पोलहरुलाई विस्तापित गरी सिमेन्ट तथा स्टीलका पोलहरु प्रतिस्थापन गर्ने ।

३. आवश्यक्ता बमोजिम विद्युत सव स्टेसन निर्माण गर्ने ।

४.गाँउपालिका र यसका शाखा, वडा केन्द्र, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र महत्वपूर्ण वस्तीहरुका सडकमा सौर्य वत्ती जडान गर्ने ।

५.गाँउपालिका भित्र संचालित साना तथा घरेलु उद्योगको लागि विद्युत सेवा आपूर्ती गराउने ।

५.५.७ कार्यक्रम, लक्ष्य तथा बजेट (रु.हजारमा)

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण			बजेट			जम्मा
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	कखग	संघीय र प्रदेश सरकारको समन्वयनमा भरपर्दो विद्युत पोलहरु र सव स्टेसनहरुको निर्माण	प्याकेज		५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	२५०००
३	क	विद्युत सेवा नपुगेका घरमा विद्युत सेवा जडान तथा मर्मत संभार	प्याकेज		२०००	२०००	२०००	२०००	२०००	१००००
५	कखग	गाँउपालिका केन्द्र र वडा केन्द्, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्र (Markett center) मा सौर्य वत्ती जडान	प्याकेज		१५००	२५००	३५००	४५००	४०००	१६०००
७	कखग	लिफ्ट सिँचाइ आयोजना आवस्याक्ता रहेका ठाँउमा सौर्य उर्जा प्रयोगको लागि प्रोत्साहन कार्यक्रम	संख्या		५०००	५०००	५०००	५००	४५००	२००००
		केन्द्रीय ग्रीडको विद्युत लाईन जोड्ने			५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	२५०००
		जम्मा			१८५००	१९५००	२०५००	१७०००	२०५००	९६०००

५.५.८. नतिजा तथा सूचक

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	इकाइ	आधार वर्ष२०७७/७८	उपलब्धी २०७८/७९	उपलब्धी २०७९/८०	उपलब्धी २०८०/८१	योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याइँको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
प्रभाव	जलविद्युत र नवीकरणीय उर्जाको उत्पादन र उपभोग द्धारा सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा टेवा पुगेको हुने।	गाउँपालिकाको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा विद्युत, ग्याँस र पानीको योगदान ।	प्रतिशत	२	४	६	१०	१०	गापा लेखा शाखा	गापा		
असर १	विद्युत सेवा रउर्जा सुरक्षा उत्थानसील र भरपर्दो बनाई दीगो अर्थतन्त्र निर्माणको आधार तयार भएको हुने ।	निर्माण गरीएका जलविद्युत, उर्जा (वैकल्पिक उर्जा र नविकरणीय उर्जा) आयोजनाको क्षमता	प्याकेज		२	१		३	गापावा प्रतिवेदन	गापा		
प्रतिफल १	संघीय र प्रदेश सरकारसँगको समन्वयनमा भरपर्दो विद्युत पोलहरु र सव स्टेसनहरुको निर्माण	पुराना काठे पोलको ठाँउमा फलामे पोलको प्रतिस्थापन	संख्या	आवस्यक्ता बमोजिमगाँउपालिकाको सबै ठाँउमा					”	”		
		गाँउपालिका केन्द्र र वडा केन्द्, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र मुख्य मुख्य बजारकेन्द्रमा सौर्य वत्ती जडान	प्याकेज		१	१		२	”	”		
		सव स्टेसनहरुको निर्माण	संख्या		१	१		२	”	”		
		ट्रान्सफार्मर जडान	संख्या		५	५	२	१२	”	”		

प्रतिफल २	विद्युत उत्पादन र वितरणको दीगो व्यवस्थापन भएको हुने	विद्युतमा पहुँच पुगेको घरपरिवार	प्रतिशत	७०	७५	८६	९७	९७	”	”		
		प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष विद्युत खपत	किलोवाट घण्टा	१३०	२००	३६०	५५०	५५०	”	”		
असर २	नवीकरणीय उर्जाको माध्यमबाट वातावरण सुधार र नागरिकको स्वास्थमा सुधार आएको हुने ।	वायु तथा सौर्य उर्जाको संभाव्यता अध्ययन	पटक		१			१	”	”		
		सौर्य उर्जा प्रयोग भएका लिफ्ट खानेपानी आयोजना	संख्या		२	१	१	४	”	”		
		सौर्य उर्जा प्रयोग भएका लिफ्ट सिँचाइ आयोजना	संख्या		१	१	१	३	”	”		
प्रतिफल १	गोवर ग्याँस र धुवाँ रहित सुधारिएको चुल्हो प्रबर्द्धन भएको हुने ।	दाउराको खपतमा कम भएको घरपरीवार	प्रतिशत	८५	७०	६०	५०	३५	”	”		
		सोलर प्रयोग गर्ने घरपरीवार	प्रतिशत	१२०	१५०	१७०	२१०	९०	”	”		

परिच्छेद ६.
बन, वातावरण तथा विपद व्यबस्थापन

६.१ बन, जलाधार तथा वातावरण संरक्षण
६.१.१ पृष्ठभूमी
जगदुल्ला गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफलको ४२.८ प्रतिशत क्षेत्रफल वनले ओगटेको छ गाउँपालिकामा जनसंख्याको बासाइसराईले बनमाथिको चाप कम हुनगई तथा जग्गा बाँझो हुनुले बनको क्षेत्रमा बृद्धि भएको पाइन्छ । यस गाउँपालिका बेशी देखि पहाडी क्षेत्र सम्म फैलिएको हुँदा जैविक विविधताले भरिपूर्ण रहेको छ । वनक्षेत्रमा साल, चिलाउने, कटुस, उत्तिस, आदि जस्ता वन पैदावार पाइन्छन् । जङ्गली जनावर तर्फ दुम्सी, बाँदर, मृग, बँदेल,स्याल, मलस्याप्रो, वन विरालो, लोखर्के आदि पाईन्छ । यस गाँउपालिकामा वटा सामुदायिक वन रहेका छन् । गाउँपालिकामा हुने विकास निर्माणका पूर्वाधारहरुको संचालन गर्दा बन क्षेत्रमा केही मात्रामा क्षेति पुगेको देखिन्छ । पूर्वाधार निर्माण सडक, भवन, तथा अन्य भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कार्य गर्दा ब्यापक मात्रामा जमिनको क्षयिकरण भएको तथा नागरिकको स्वास्थमा प्रतिकुल असर परेको र बाढी र पहिरो बढ्न गई वातावरणमा नकरात्मक प्रभाव परेको छ ।

६.१.२ प्रमुख समस्याहरु
प्राकृतिक सम्पदाको बढ्दो क्षयीकरण, आगलागीका कारण वन एवं वातावरणमा प्रतिकुल असर पर्नु, जनचेतनाको कमिले वन सम्पादाको उचित व्यवस्थापन हुन नसक्नु, वन्यजन्तुले कृषि उत्पादनलाई नोक्सानी गर्ने प्रबृत्ति बढ्दै जानु, पानी स्रोत सुक्दै जानु, कार्वन उत्सर्जनको प्रभाव बढ्दै जानु, पूर्वाधार विकास तथा ईन्धनको निर्भरताले वन विनाश बढ्दै जानु, जलाधारको उचित व्यवस्थापन नहुनु, जैविक विविधतामा कमी हुँदै जानु, प्लाष्टिक तथा सिसाजन्य वस्तुको उपयोग बढ्नु, कृषिमा प्रयोग हुने रसायन र विषादीको मापदण्डको अभाव हुनु, वातावरण सम्बन्धी काम गर्ने संघ संस्थामा समन्वय नहुनु, भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त संरचनाहरू पूर्णतया पुनर्स्थापित भइनसक्नु, बाढी, पहिरो लगायत विपदका घटनाहरू बढ्दै जानु, आदि प्रमुख समस्या हुन्।

६.१.३ चुनौती र अवसर
चुनौती

वनको अनधिकृत अतिक्रमण रोक्नु, विकास र वातावरण बीच सन्तुलन कायम गर्नु, जलाधार र जैविक विविधताको संरक्षण गर्नु, जलवायु अनुकुलन प्रविधिको विकास गर्नु, बन्यजन्तुको चोरी शिकारी नियन्त्रण गर्न, वनमा रहेको इन्धन निर्भरता घटाउनु, वन र वातावरणलाई आय आर्जन र रोजगारीमा आवद्ध गर्नु, बढ्दो प्लाष्टिकजन्य वस्तुको प्रयोग रोक्नु, फोहोरको उचित व्यवस्थापन गर्नु, वन तथा वातावरण सम्वन्धी काम गर्ने संघसस्थाहरूमा समन्वय कायम गर्नु, जलवायु परिवर्तनको असर वढ्दै जानु, विपदबाट क्षतिग्रस्त संरचनाहरूको पुनर्निर्माण सम्पन्न गरी पुनःस्थापन गर्नु, ६१ प्रतिशत घरमा इन्धनको स्रोतको रूपमा प्रयोग हुंदै आएको दाउरालाई प्रतिस्थापन गर्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमूख चुनौती हुन् ।

अवसरहरु

गाउँपालिकाको ४२.८ प्रतिशत भूभाग वन, घाँसे मैदान तथा हरियालीले ढाकेको हुनु, बन ब्यबस्थापनमा समुदायको चासो रहनु, वन तथा वातावरण संरक्षण गाउँपालिकाको प्राथमिकतामा पर्नु, बनस्पति तथा जीवको जैविक विवधता हुनु, वन तथा वातावरण र विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य दिगो विकासको लक्ष्यमा समाविष्ट हुनु, वातावरण सम्वन्धी संघ संस्थाहरूको साझेदारी रहनु, राष्ट्रिय तथा स्थानीय वातवरण अनुकुलन कार्ययोजना (LAPA and NAPA)पारित भई कार्यान्वयनमा हुनु, सामुदायिक, कवुलियत, निजी तथा धार्मिक वनहरूको विकास समुदायको संलग्ता बढ्दै जानु, भूकम्प पश्चात पुनर्निर्माण भएका घरहरूमा धुवा रहित चुल्हो जडान हुनु, जैविक विविधताका कारण प्राकृतिक पर्यटनको उच्च सम्भावना रहनु, काठ तथा जडिबुटीजन्य बहुमूल्य वन पैदावारको उपयोग र निकासीबाट आय आर्जनको सम्भावना हुन आदि अवसरका रूपमा रहेका छन्।

६.१.४ लक्ष्य र उद्धेश्य
लक्ष्य

बन क्षेत्रको बैज्ञानिक ब्यबस्थपन भई वातावरणमा सुधार र गाउँबासीको आर्थिक उपार्जनमा टेवा दिएको हुनेछ ।

उदेश्य

१. बनको बैज्ञानिक ब्यबस्थापन, भू तथा जलाधार, जैविक विविधताको संरक्षण र उपयोग गरि नागरिकको आम्दानीमा टेवा पुर्‍याउने ।

२. गाउँपालिकामा फोहोर मैलाको ब्यबस्थापन गरि वातावरणको संरक्षण गर्ने ।

६.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: बनको बैज्ञानिक ब्यबस्थापन, भू तथा जलाधार, जैविक विविधताको संरक्षण र उपयोग गरि नागरिकको आम्दानीमा टेवा पुर्‍याउने ।	
१.१ वन लगायत प्राकृतिक स्रोतको विकास र वैज्ञानिक ब्यवस्थापन र उपयोग गर्ने ।	१.१.१ वन क्षेत्रकोसंरक्षण गर्दै खाली जमिनमा वृक्षारोपण गरीनेछ । १.१.२ एक घर एक रुख हरियाली अभियान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । १.१.३ जल, जमिन, जलाधार, जैविक विविधता जडिवुटीको संरक्षण र विकास गरिनेछ । १.१.४जडिवुटी खेतीलाई प्रोत्साहन गर्दै आय र रोजगारीसँग आवद्ध गरिनेछ । १.१.५इन्धनको लागि वन जंगलमा भएको निर्भरता हटाउन बैंकल्पिक इन्धनको विकास गरी वनक्षेत्रको ह्रासलाई न्यूनीकरण गरिनेछ । १.१.६ नदीको मुहानलाई संरक्षण गरी वहावबाट हुने क्षतिलाई न्यूनीकरण गरिनेछ । १.१.७वातावरणलाई सहयोगी जंगली जनावर, पशुपंक्षी, किरा, पुतली तथा जलचर आदिको पहिचान र संरक्षण गरिनेछ ।
१.२ प्राकृतिक स्रोतको उपयोगलाई आय र रोजगारीसँग आवद्ध गर्ने ।	१.२.१ सामुदायिक वन, कवुलियती वन व्यवस्थापनमा, महिला तथा स्थानीय समुदायको सहभागिता वृद्धि गरी आय आर्जनसँग आवद्ध गराइनेछ । १.२.२ सामुदायिक तथा कबुलियत बनमा जडिबुटी कुरिलो, बेसार, जस्ता उच्च आय दिने खेती प्रवर्द्धन गरी आय तथा रोजगारका अवसर बिस्तार गरिनेछ । १.२.३ निजी जग्गामा फलफूल, डालेघाँस लगायत काष्ठ तथा गैर काष्ठजन्य आयमूलक रुख विरुवाहरू लगाउन प्रोत्साहन गरिनेछ । १.२.४ स्थानीयस्तरमा काष्ठजन्य उद्योगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । १.२.५ वनजन्य उत्पादनलाई सहकारी मार्फत वजारीकरण गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ । १.२.६ वन र वातावरण सम्बन्धमा काम गर्ने संघ संस्था बीच प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य गरिनेछ । १.२.७ वन, वातावरण र जैविक विविधतालाई पर्यटनसंग आवद्ध गरी स्थानीय आय र रोजगारीमा वृद्धि गरिनेछ ।
उदेश्य नं २ गाउँपालिकामा फोहोर मैलाको ब्यबस्थापन गरि वातावरणको संरक्षण गर्ने ।	
२.१ विकास र वातावरण बीच सन्तुलन कायम गर्ने ।	२.१.१. ठूला आयोजना निर्माणमा वातावरणीय प्रभाव अध्ययनलाई योजना कार्यान्वयनको पूर्वशर्त बनाइनेछ । २.१.२. हरेक पूर्वाधार सम्वन्धी नीति निर्माण गर्दा वातावरणीय पक्षलाई विशेष ध्यान दिइनेछ । २.१.३. विकास संरचना निर्माण गर्दा हुने वन तथा जलाधारको कमी क्षतिहुने व्यवस्थाका साथै क्षतिलाई अनिवार्य परिपूरण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । २.१.४. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । २.१.५. जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई न्युन गर्न अनुकुलनका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ २.१.६. स्थानीय जलवायु अनुकुलन कार्य योजनाका सूचकहरूलाई प्रभावकारी रुपमा लागु गरिनेछन् । २.१.७. कालीगयडकी गाउँपालिकालाई वातावरण मैत्री गाउँपालिकाको रूपमा विकास गरिनेछ ।

२.२ फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।	२.२.१ गाउँपालिकाका घना बस्ती भएका स्थान लगायतका बस्तीमा विभिन्न संघ संस्था एवं अन्तर सरकार समन्वय गरी लागत सहभागितामा पायक पर्ने ठाउँमा फोहोर व्यवस्थापन गरिनेछ । २.२.२. घरबाट निस्कने फोहोरलाई कुहिने र नकुहिने फोहोर छुट्याउन कन्टेनरको व्यवस्था गरिनेछ । २.२.३. गाउँपालिकाका मुख्य बस्ति तथा चोकमा फोहोर फाल्ने भाडो तथा फोहोर फाल्ने खाल्डोको व्यबस्था गरिनेछ । २.२.४. शौचलाय नभएका घरमा अनिवार्य शौचालय बनाउन लगाउने तथा गाउँपालिकाका मुख्य बस्ति क्षेत्रमा सार्वजानिक शौचालय निर्माण गरिनेछ । २.२.५. प्लाष्टिकमुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ । २.२.६. निश्चित क्षेत्रलाई समेट्ने गरी सफा र आधारभूत सुविधायुक्त नमूना गाउँ टोल निर्माण गर्ने गरी स्मार्ट भिलेज कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

६.१.६ मूख्य प्राथमिकताका कार्यक्रमहरु

१. नर्सरी स्थापना तथा वृक्षरोपण साथै वन डढेलो रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यक्रम ।
२. वन्यजन्तु तथा जैविक विविधता संरक्षण र नियन्त्रण ।
३. वन उपभोक्ता समितिहरू गठन, क्षमता विकास र बैज्ञानिक बन व्यबस्थापन कार्यकम ।
५. जलवायु परिवर्तन तथा अनुकुलन कार्यक्रम ।
६. हरित उद्यम सञ्चालन ।

४.३.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क्र.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					जम्मा
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	क	नर्सरी स्थापना तथा वृक्षरोपण	संख्या	५	२००	४००	६००	८००	१०००	३०००
२	क	वन डढेलो रोकथाम तथा नियन्त्रण कार्यक्रम	प्याकेज	६	१००	१००	१००	१००	१००	५००
३	क	वन्यजन्तु तथा जैविक विविधता संरक्षण र नियन्त्रण	प्याकेज		५००	५००	५००	५००	५००	२५००
४	कखग	बैज्ञानिक बन ब्यबस्थापन कार्यक्रम	प्याकेज		३००	४००	५००	६००	७००	२५००
५	क	वन उपभोक्त समितिहरू गठन र क्षमता विकास	प्याकेज		३००	३००	३००	३००	३००	१५००
७	क	व्यवसायिक जडिबुटी खेती विकास	प्याकेज		६००	६००	६००	६००	६००	३०००
८	कखङ	जलवायु परिवर्तन तथा अनुकुलन कार्यक्रम	प्याकेज		१५००	२५००	३०००	३०००	३५००	१३५००
		जम्मा			३५००	४८००	५६००	५९००	६७००	२६५००

५.५.८. नतिजा तथा सूचक

नतिजा को स्तर	नतिजा	सूचक	ईकाइ	आधार वर्ष२०७७/७८	उपलब्धी २०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६	योजना	पुष्ट्याइँको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
प्रभाव	बन तथा जैविक विविधताको संरक्षण र बैज्ञानि ब्यबस्थापन मार्फत वातावरणीय सन्तुलन कायम भई बन तथा जलाधारिय श्रोतहरुको उत्पादकत्वमा बृद्धि भएको हुनेछ।	गाउँपालिका को कुल क्षेत्रफलमा बन क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्रफल	प्रतिशत	८०					८०		गाउँ वस्तुगत विवरण – सर्वेक्षण प्रतिवेदन – प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति –वातावरण शाखा – सम्वन्धित वन ईकाई		
		संकटापन्न अवस्थामा रहेका बनस्पतीका प्रजाती	सख्या											
		संकटापन्न अवस्थामा रहेका प्राणीका प्रजाती	संख्या	१५	१४	१२	१०			५				
		गाउँपालिका को कुल गाह्रस्त उत्पादनमा बन क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	०.१	.५	१.५	२			२				
असर १.१	बन संरक्षणमुखी ब्यबस्थापन बाट	समुदायबाट ब्वस्थापन भएको बन क्षेत्र	प्रतिशत	५०					६०		गाउँ वस्तुगत विवरण –	अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण		

	उत्पादन मुखी ब्यबस्थापन मा रुपान्तरण भएको हुनेछ ।										सर्वेक्षण प्रतिवेदन — प्रगति/अनुगमन प्रतिवेदन	समिति —वातावरण शाखा — सम्वन्धित वन ईकाई		
		संरक्षित तथा व्यवस्थित चरन क्षेत्र	हे.	१००	१५०	२००	२५०		५००					
		बार्षिक उत्पादित काठ	क्यूफिट	१२००	१३००	१५००	१६००	१७००	१८००					
		बर्षिक उत्पादित दाउरा	भारी	५००	५००	६०००	६०००	६५००	७०००					
प्रतिफल १.१	वन श्रोतको संरक्षण तथा वैज्ञानिक व्यवस्थापन र संचितीमा वृद्धि भएको हुने छ ।	संरक्षित तथा व्यवस्थित वन क्षेत्र	हे.								उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
		निजी वन क्षेत्र	हे.											
		वृक्षारोपण क्षेत्रवृक्षारोपणा क्षेत्र	हे.											
		गैरकाष्ठ वन पैदावारको व्यवसायिक खेती गरिएको क्षेत्रफल	हे	०					२	२				

		सामुदायिक बन संख्या	संख्या											
असर १.२	विशेष संरक्षण क्षेत्र छुट्याई महत्वपूर्ण पारिस्थितिकीय प्रणलीको संरक्षण भएको हुनेछ ।	राष्टिय बन व्यबस्थापनबाट काठ निस्कासन	क्यु फि.								उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
		चोरी निकासी नियन्त्रण इकाई	संख्या											
		बन्यजन्तु सरक्षण उद्यान	संख्या											
		मानव तथा बन्यजन्तु द्वन्द व्यबस्थापन	पटक	–	१	१	१			३				
प्रतिफल १.३	बन तथा बन्यजन्तु संरक्षण र व्यबस्थापनमा नागरिकको क्षमता विकास भएको हुनेछ ।	बन व्यबस्थापन तालिम संचालन	पटक	२	२	२				६	उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
		बन व्यबस्थापन कार्ययोजना भएका सामुदायिक बन उपभोक्ता समुह	संख्या	१५	१७	२१	२७			१२				
		बन अतिक्रमण नियन्त्रण	कि.मि											

प्रतिफल १.४	काठ जन्य तथा गैरकाठ जन्य बस्तुको उत्पादन, बजारीकरण भएको हुने छ।	बनमा आधारित उद्योग संख्या	संख्या	१					३		उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
		नर्सरी स्थापना र संचालन	संख्या	६	१	१	१	१	२					
असर २	जलाधार क्षेत्रको संरक्षण मार्फत माटो र पानीको संरक्षण भएको हुने।										उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
		भूक्षयको दर	प्रतिशत	८	७		६		५					
प्रतिफल २.१	जलाधार क्षेत्रको जल, जंगल र सिमसार क्षेत्रको संरक्षण भएको हुने।	संबेदनशिल जलाधार क्षेत्रको संरक्षण	संख्या								उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
		भू व्यबस्थापन तालिम संचालन	पटक	०	२	२	२			६				
		संरक्षित सिमसार क्षेत्र	संख्या	०	१	५	१०			१०				
		जलाधार व्यबस्थाजन योजना	संख्या	०	२	३	५			५				
प्रतिफल २.२	गल्छी पहिरो	प्रकोप नक्सांकन	संख्या	०			१			१	उपबामगप्र	उपबामग		

	तथा खोला किनाराको संरक्षण भएको हुने	पहिरो रोकथाम तथा खोला किनारा संरक्षण	संख्या	२	४	५	९			७	प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	प्र गापावाशा		
		भू संरक्षण प्रणाली प्रदर्शनी	संख्या	०	१	१	१			३				
असर ३	जलवायु परिवर्तनका नकरात्मक प्रभावकको न्यूनिकरण, अनुकुलन तथा नागरिकको समानुकुलन क्षमताको विकास भएको हुनेछ ।	जलवायुको परिवर्तन असरबाट समायोजन हुन समानुकुलन क्षमतामा बृद्धि जनसंख्या	प्रतिशत	१	५	७	१७			१६	उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
प्रतिफल ३.१	गाउँको सुन्दरता तथा पर्यावरणीय स्वच्छता र जलवायु परिवर्तन अनुकुलतामा अभिबृद्धि भएको हुने	व्यवस्थित मनोरञ्जनस्थल, पार्क र हरित क्षेत्र	संख्या	०	२	५	८			८	उपबामगप्र प्रतिवेदन तथा गाउँ वस्तुगत विवरण	उपबामगप्र गापावाशा		
		जलवायु परिवर्तन न्यूनिकरण तालिम	संख्या	१	१	१	१	१	१	५				
		नियमित सरसफाइको अभ्यास गर्ने	संख्या	२५०	३००	४००	५००	५५०	६००					

	छ।	घरधुरी												
		घरभित्रको धुवाँमुक्त घरधुरी	प्रतिशत	५	२०	३०	५०			४५				

६.२ विपद् व्यबस्थापन

६.२.१ पृष्टभूमि

विश्वमा भूकम्पबाट ११ औं उच्च जोखिम तथा बाढी र पहिरोबाट ३० औं जोखिमयुक्त देशको रूपमा नेपाल रहेको छ । नेपालको संविधानले प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्पूर्व तयारी उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभ कार्यलाई संघ र प्रदेशको साझा अधिकारको सूचीमा सूचीकृत गरेको छ । विपद् व्यवस्थापनलाई तीनै तहको अधिकारको साझा सूचीमा समेत राखेको छ ।स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय स्तरमा योजना एवं कार्यक्रमहरू तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी स्थानिय तहलाई प्रदान गरेको छ । सुलीकोट गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति कमजोर भौगर्भिक अवस्था र मानवीय क्रियाकलापले गर्दा विभिन्न प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्को सामना गर्नु परिरहेको छ ।

भैगोकि बनावटका आधारमा यस गाउँपालिकाको भू स्वरुप त्यति भिरालो रहेको छैन तथा पनि यस गाउँपालिका विभिन्न स्थानमा पहिरोले जनधनको क्षति पुर्‍याको छ । गाउँपाकिाको वडा नं ४ स्थित पहिरोले बस्ती तथा बन र खेति योग्य जमिनको क्षति पुर्‍याएको छ ।

६.२.२ प्रमुख समस्याहरु

भिरालो भू-बनौट, विपद उत्थानशील पूर्वाधार विकास नहुनु, अवैज्ञानिक कृषि प्रणाली, कृषिमा रसायन र विषादीको प्रयोग, जोखिम क्षेत्रको पहिचान नहुनु, सिमान्त भूमि तथा नदी किनाराहरूमा बस्ती बस्नु तथा खेती गरिनु, प्राकृतिक स्रोतको अवैज्ञानिक प्रयोग हुनु, जनचेतनाको कमी हुनु, नदीजन्य पदार्थको तीव्र दोहन गरिनु, स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी जागरुकताको कमी हुनु, विपद् पूर्व तयारीको कमी, भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त संरचनाहरू पूर्णतया पुनर्स्थापित भैनसक्नु, विपदका क्षेत्रमा कार्य गर्ने संघ संस्थाहरू बीच समन्वयको अभाव आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

६.२.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

पूर्वाधार निर्माणको कार्यलाई व्यवस्थितगर्न, दिगो र उत्थानशील बनाउनु पूर्वाधरको विकास गर्न, विकास र वातावरण वीच सन्तुलन कायम गर्न, जलाधार तथा नदीनालाको संरक्षण तथा तटबन्ध निर्माण गर्न, पुर्ननिर्माणको कार्य समयमा नै सम्पन्न गर्न, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी संघ संस्थाहरू बीच प्रभावकारी समन्वय कायम गर्नु, जोखिमयुक्त बस्तीको स्थानान्तरण गर्नु, व्यवस्थित विपद् पूर्व तयारी गर्नु, विकास सम्बन्धी सोच र धारणामा परिवर्तन गरी विपद्संवेदनशील बनाउनु आदि यसक्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन् ।

अवसर

विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा आउनु, २०७२ सालको भूकम्पको कारणले विपद सम्बन्धमा नागरिकको चेतना अभिवृद्धि हुनु, भवन संहिता तथा भवन निर्माण मापदण्ड तर्जुमा गरी लागू हुनु, वन तथा हरियाली क्षेत्रको विस्तार गर्ने क्षेत्र प्रशस्त हुनु, निर्माण सम्बन्धी नवीन प्रविधि र ज्ञान उपलब्ध हुनु, नयाँ भूकम्प प्रतिरोधात्मक आवास तथा स्तरीय संरचना सहितका विद्यालय तथा अन्य सार्वजनिक संरचनाको निर्माण हुनु, राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण र अन्य संघ संस्था र विकास साझेदारहरूबाट पुनर्निर्माणमा सहयोग प्राप्त हुनुआदि यस क्षेत्रमा देखिएका अवसरहरू हुन् ।

६.२.४ लक्ष्य र उद्देश्य

लक्षः

दीगो र वातावरणमैत्री विकासद्धारा जलवायू परिवर्तन र विपद व्यवस्थापन र न्यूनीकरण गर्ने ।

उद्देश्य

१. विपदजन्य घटनाको न्यूनिकरण गर्दैविपद व्यवस्थापन गर्ने ।

२. जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापनाका लागि भरपर्दो सूचना प्रणाली र संयन्त्रको निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

६.२.५ रणनीति र कार्यनिती

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १ विपद्जन्य घटनाको न्यूनिकरण गर्दै विपद व्यवस्थापन गर्ने ।	
रणनीति १.१ विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी	१.१.१ स्थानीय विपद व्यवस्थापन समितिलाई क्रियाशील गराइनेछ । १.१.२ विपद उद्धार कार्यमा स्थानीय रेडक्रस, समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति,

प्रभावकारी बनाउने ।	युवा स्वयंसेवी, सरोकारवाला संघसंस्था तथा गैसस एवं सुरक्षा निकायलाई अभिमुखीकरण गरी तयारी अवस्थामा राखिनेछ । १.१.३ स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई विपद्तयारी सम्बन्धी पूर्वाधार व्यवस्था र तत्काल परिचालन गर्न सकिने अवस्थामा राखिनेछ । १.१.४ एम्बुलेन्स सेवालाई प्रभावकारी बनाइनेछ । १.१.५ नमोबुद्ध नगरपालिका सँगको सहकार्यमा गाउँपालिकामा बारुणयन्त्र सेवाको स्थापना गरी उद्धार उपकरण समेतको व्यवस्था गरिनेछ । १.१.६ विपद्पूर्व सूचना प्रणाली व्यवस्थित गरी प्रत्येक घर परिवार वा बस्तीमा मोबाइल र एफ एमबाट विपद्सम्भावना सम्वन्धी पूर्व सूचना प्रवाह गरिनेछ ।
रणनीति २ विपदबाट भएको क्षतिको पुनर्निर्माण एवं पुनःस्थापना गर्ने।	१.२.१ विपदजोखिम नक्साांकन गरिनेछ । १.२.२ पानीको मुहान, जलाधार क्षेत्र आदिको संरक्षणका लागि समुदायमा आधारित विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । १.२.३ २०७२ सालमा गएको भूकम्पबाट भएको क्षतिको राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणसँग समन्वय गरी पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापना सम्पन्न गरिनेछ । १.२.४सार्वजनिक निर्माणका कामहरूमा "अझ राम्रो अझ बलियो" सिद्धान्तको अनुसरण गरिने छ । १.२.५वर्षेनी हुने बाढी, पहिरो जस्ता विपद्बाट भएको क्षतिलाई प्राथमिकताका साथ पुनर्निर्माण र पुनर्स्थापना गरिनेछ ।
उदेश्य २ जोखिम न्यूनीकरण र पूर्नस्थापनाका लागि भरपर्दो सुचना प्रणाली र संयन्त्रको निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने ।	
२.१दीगोविपद व्यवस्थापन प्रणालीको अवलम्बन गर्ने ।	२.१.१ समुदायमा आधारित विपद्व्यवस्थापन समितिहरू गठन गरी तिनको क्षमता विकास गरिनेछ । २.१.२ विपद व्यवस्थापनका क्षेत्रमा कार्यरत रेडक्रस, संघ संस्थाहरू र स्थानीय क्लवहरूलाई समन्वय गरी परिचालन गरिनेछ । २.१.३ गाउँपालिकामा विपद व्यवस्थापनको वेग्लैकोषमा आवश्यक रकम विनियोजन गर्दैलगिने छ । २.१.४ गाउँपालिकामा सरोकारवाला समेतको सहभागिता रहने गरी विपद व्यवास्थापन केन्द्रको स्थापना गरी एकिकृत सेवा प्रवाह गरिनेछ । यस्तो केन्द्रमा आवश्यक न्यूनतम विपद उद्धार सामाग्रीहरू भण्डारण गरिनेछ । २.१.५ विपद व्यवस्थापनमा संलग्न हुने संघ संस्था समुदाय र व्यक्तिहरूकोक्षमता विकास गरिनेछ । २.१.६ विकास निर्माण कार्यहरूमा जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू सहित विपद उत्थानशील विकास प्रक्रियाको अवलम्बन गरिनेछ । २.१.७ विद्यालय तहमा विपद जोखिम सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । २.१.८ सडक दुर्घटना जोखिम स्थलहरूमा सचेतना संकेतहरू राखिनेछ ।

६.२.६ मूख्य प्राथमिकताका कार्यक्रमहरु

१. नीति, कानून तर्जुमा तथा कार्यान्वयन ।

२. विपद जोखिम नक्सांकन र विपद्पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार।

३.समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समितिहरू गठन र जनचेतना अभिवृद्धि अभियान ।

४. विपद व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना ।

५. सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास साथै विपद उत्थानशील संरचना निर्माण ।

६. उद्धार राहत सम्बन्धी सामग्री तथा उपकरण आपूर्ति ।

४.३.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण			बजेट			जम्मा
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	क	विपद जोखिम नक्सांकन तथा योजना तयार	संख्या	१	१५००	०	०	०	०	१५००
२	क	विपद व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना र ब्यबस्थापन	संख्या	१	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
३	कखग	उद्धार राहत सम्बन्धी सामग्री तथा उपकरण आपूति	प्याकेज	५	२५००	२०००	१५००	१०००	६०००	१३०००
४	क	जनचेतना अभिवृद्धि अभियान संचालन	प्याकेज		३००	३००	३००	३००	३००	१५००
कख		जोखिम स्थानका बस्ती स्थानान्ताण कार्यक्रम	संख्या	५०	१५००	२५००	३५००	४५००	५५००	१७५००
६	क	जोखिमयुक्त र छरिएर रहेका वस्तीहरु स्थानान्तरण गर्ने योजना निर्माण	संख्या	५०	५०००	५०००	५०००	५०००	५०००	२५०००
७	कखग	विपद व्यवस्थापनमा महिला तथा बहिष्करणमा परेका समुदायको क्षमता अभिवृद्धि	प्याकेज		५००	५००	५००	५००	५००	२५००
जम्मा					११८००	१०८००	११३००	११८००	१७८००	६३५००

४.३.८ नतिजा तथा सूचक

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	इकाइ	आधार बर्ष२०७७/७८	उपलब्धी २०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याईको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
प्रभाव	प्राकृतिक तथा मानव सृजित विपद् एवम जोखिम न्यूनिकरण गर्दै विपद उत्थानशिल समाज र अर्थतन्त्रको निर्माण भएको हुने	विपद्बाट असुरक्षित परिवार संख्या	संख्या	१००	८०	६०	४०	३०	२०	०	गापा प्रतिवेदन	गापा		
असर १	विपद्का संभाब्य जोखिमको लेखाजोखा, अनुगमन र पूर्ब तयारी प्रणालीको विकास पश्चात विपद् जोखिम न्यूनिकरण भएको हुने	विपदका संभाब्य जोखिम स्थानको पहिचान र लेखाजोखा हुने	संख्या	०	१					१	गापा प्रतिवेदन	गापा		
		विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य तालिम संचालन	संख्या	०	२	२	२	२	२	१०	गापा प्रतिवेदन	गापा		
प्रतिफल १.१	विपद् पूर्वनुमान तथा पूर्वाचेतावनी प्रणलीको विकास तथा संचालन भएको हुने तथा वडा स्तरमा विपद प्रतिकार्य समितिको	गाउँपालिकाका अध्यक्षको अध्यक्षमा विपद् ब्यबस्थापन समिति गठन	संख्या	१			१			१				
		वडा स्तरमा विपद् प्रतिकार्य समिति गठन	संख्या	०	२	४	६	०	०	६				

	गठन भएको अुने	विपद् जोखिम ब्यबस्थापन योजना निर्माण र कार्यान्वयन	संख्या	०			१			१				
		सार्वजनिक खुल्ला क्षेत्रको पहिचान, नक्शाकंन तथा अभिलेख, संरक्षण, उपयोग कार्यक्रम	संख्या				१			१				
प्रतिफल १.२	विपद् जोखिम ब्यबस्थापनलाई स्थानिय स्तरको योजना तर्जुमामा आन्तकीकरण गर्ने ब्यबस्था भएको हुने	विपद् जोखिम ब्यबस्थापन योजना निर्माण, कार्यान्वयन तथा ब्यबस्थापन भएको हुने	संख्या	०			१			१	गापा प्रतिवेदन	गापा थगा प्रभौयोम		
		नदि, खोला तथा पहिरो गएको स्थनको संरक्षण												
		विपद् उत्थानशील योजना	प्रतिशत	०	१					१				
		जोखिमयुक्त स्थान तथा बस्तीहरुको पहिचान र सुरक्षित स्थानमा स्थानानतरण	संख्या											
असर १.३	विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि पूर्वतायारी र स्थानिय जनाताको क्षमता अभिबसद्धि भएको हुने	भूकम्प तथा प्रकोपबाट सुरक्षित वस्ती, सामुदायिक संरचना, भवन निर्माण भवन तथा संरचनाको मापदण्ड सम्बन्धी सचेतना	संख्या	०			१			१				

		विपद् जोखिम न्यूनिकरण जनचेतना कार्यक्रम संचालन	संख्या	०	१	१	१			३				
		आपतकालीन आश्रय स्थलको निर्माण	संख्या	०	१	२	३			३				
		आपतकालिन स्थापनाका लागि उद्धार सामाग्री तथा अन्य आवश्यक सामाग्रीको व्यबस्था, भएको वडा	संख्या	५	१	१	१	२	१	६				
असर २	विपद पश्चातको पुर्नलाभ, पुस्थापना, पुर्नार्मिाण र नवनिर्माणको कार्य सवल र उत्थानशिल भएको हुने	उत्थानशिल कुल जनसंख्या	प्रतिशत											
प्रतिफल २.१	प्रारम्भिक विपद् लेखाजोखा भई पिडितका लाथि राहात सामाग्र वितरण	विपदको तथ्यांक अध्यावधि तथा लेखाजोखा	पटक	१			१			१				
		विपदका वेला राहात वितरण गर्ने वडा संख्या	आवश्यकता कअ आधारमा	८			८							
		विपद व्यवस्थापन कोष स्थापना कार्यक्रम वार्डस्तर	संख्या	०	१	२	१	१	१	६				
प्रतिफल २.२	विपद् पश्चात क्षति तथा आवश्यकताको लेखाजोखा भएको हुने	विपद् पश्चात क्षति तथा आवश्यकताको लेखाजोखा भएको	संख्या	६	१	२	१	१	१					

		वडा संख्या												
प्रतिफल २.३	समुदायको प्रकोप पश्चात सामाना गर्न सक्ने र पूर्ब अवस्थामा फर्कन सक्ने क्षमताको विकास भएको हुने ।	वडास्तरमा स्वयमसेवकलाई विपद व्यावस्थापन, विपद नूनिकरण सीप, क्षमता विकास तालिम कार्यक्रम	संख्या	१०	१०	१०	१०	१०	१०	५०				
		विपद व्यवस्थापन सरोकारवाला निकायहरुसँग समन्वय तथा परामर्श कार्यक्रम	संख्या	२	२	२	२			६				
		विद्यालय स्तरमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम	पटक	०	२	२	२			६				
		विपद् पिडितका लागि आयआर्जन कार्यक्रम	निरन्तर											

परिच्छेद ७
संस्थागत विकास सेवा प्रवाह तथा सुशासन

७.१ संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह

७.१.१ भूमिका

स्थानीय तहको सरकारहरूको प्रमुख जिम्मेवारी लोकतन्त्रका लाभहरूको वितरण गर्नु हो । जनताको निकटतम्तहका सरकारको रूपमा रहेका स्थानीय तहमा सुलभ सेवा प्रवाह भई सुशासन स्थापना भएमा मात्र नागरिकले परिवर्तन र लोकतन्त्रको अनुभूति गर्ने अवसर प्राप्त गर्न सक्दछन् । यसका निमित्त स्थानीय तहहरू सक्षम, पारदर्शी, भ्रष्टाचार मुक्त, उत्तरदायी र सहभागितामूलक हुन आवश्यक छ । जगदुल्ला गाउँपालिकामा कर्मचारी जम्मा .जनाको दरबन्दी रहेकोमा हालसम्म जनाको मात्र पदपूर्ति भएको छ । बाँकी वटा दरबन्दीको पदपूर्तिका लागि लोक सेवा आयोगमा माग गरी पठाइएको छ । हालसम्म वटा ऐन, वटा नियमावली, वटा कार्यविधि, वटा निर्देशिकाहरू तथा वटा मापदण्डहरु र वटा मार्गदर्शन गाउँ सभा तथा गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भई गाउँपालिकाको राजपत्रमा प्रकाशन भएर कानूनको रुपमा कार्यान्वयनमा आएका छन ।

यसैगरी सभाबाट सुशासन समिति, विधायन समिति र लेखा समिति लगायत ५ वटा समिति र कार्यपालिकाबाट वटा समितिहरु गरी जम्मा ५० वटा बिभिन्न समिति, विषयगत समितिहरु गठन भएकाछन् । हाल वटै समितिहरु सक्रिय र प्रभावकारी देखिएका छन् ।सार्वजनिक सेवाका सन्दर्भमा गाउँपालिका र ७ वडामा गरी ८ वटा नागरिक बडापत्रको प्रयोग भएकोछ । सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, नियमित पत्रकार भेटघाट, मासिक रुपमा पालिकाको आम्दानी खर्च तथा बैठक तथा सभाका निर्णयहरु सार्वजनिक गर्ने अभ्यास नियमित रुपमा भएकोछ । समयमा नै बजेट तथा कार्यक्रम र यस सम्बन्धी ऐन नियमहरू स्विकृत भई कार्यान्वयनमा आउने गरेको छ । गाउँपालिकाको सञ्चित कोषको स्थापना भई सुत्रमा आधारित आर्थिक कारोवारको सञ्चालन, व्यक्तिगत घटना, सामाजिक सुरक्षा आदिको सेवामा विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग भइरहेको, एप्सको प्रयोगबाट वस्तुगत विवरण संकलन भएको र आर्थिक कारोबार आइ एमइ बैङ्कको स्थानीय शाखाबाट सम्पादन हुने गरेको छ । न्याय सम्पादनका लागि उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा न्यायिक समिति रहेको, साना साना विबादलाई गाउँपालिका बाट नै मिलाउने गरिएको र जटिल प्रकृतिका घटनाहरु मात्र कानुनी दायरामा जाने गरेका छन । गाउँपालिका शान्ति सुरक्षाका लागि २ वटा प्रहरी चौकी रहेको र यहिबाट गाउँपालिका भरि शान्ति सुव्यबस्था कायम गरिएको छ ।

७.१.२ समस्या

लामो राजनैतिक संक्रमण पश्चात् हालसालै स्थापित नयाँ सङ्घीय प्रणाली अनुरूपको स्थानीय सरकार भएका कारण सर्वाङ्गीण संस्थागत विकास भइनसकेको, सङ्घीयताको अभ्यास तथा अनुभव नभएको हुँदा संघियताको मर्म अनुरुप नागरिकलाइ सेवा दिन नसक्नु, स्थानीयवासीमा चेतनाको स्तर माथि उठ्न नसक्नु, संस्थागत तथा क्षमता अभिवृद्धिका नियमित कार्यक्रमहरूको व्यवस्था नहुनु कर्मचारीहरू सुशासन तथा सेवा प्रवाहका नयाँ पद्धतिहरूमा कम जानकार हुनु, स्रोत, प्रविधि तथा पूर्वाधारहरूको अपर्याप्तता हुनु, गाउँपालिका, वडा कार्यालय, शाखा तथा उपशाखामा दरबन्दि अनुसार कर्मचारीको पदपूर्ती नहुनु, कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिलाइ पेशागत क्षमता विकास तालिम पर्याप्त मात्रामा नहुनु, लोक सेवा आयोग मार्फत आएका कर्मचारीको समय अगावै नै सरुवा हुने, आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या रहेका छन ।

७.१.३ अवसर तथा चुनौती

अवसर

E-governance नागरिकको पहुँचमा बिस्तार गर्न नेपाल सरकार नीतिगत ब्यबस्था गर्नु, स्थानीय सरकार स्वायत्त भएको कारण गाउँपालिकाको वस्तुगत अवस्था हेरी आवश्यकताअनुसार असल शासन अभिवृद्धि, मानव संसाधन विकास र सेवा प्रवाहलाई जनमुखी र प्रभावकारी बनाउन सकिने, विद्यमान सूचना प्रविधिको सदुपयोग गरी अन्य स्थानीय सरकारले गरेका उत्कृष्ट, अभ्यासहरूको अनुशरण गर्न सकिने, जनगुनासोलाई तत्काल सम्बोधन गरी सेवा

प्रवाहलाई चुस्त दुरुस्त बनाउन सकिने, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्माण गरी लागु गर्न सकिने ।नगर प्रहरीको व्यवस्थापन गर्न सकिने र अन्य सुरक्षा निकायलाई समेत आवश्यकता अनुसारविस्तार गर्न सकिने । सञ्चार माध्यममार्फत सूचना, जानकारी तथा गाउँपालिकाका काम र विकास निर्माणका योजनाका बारेमा गाउँपालिकावासीहरूलाई सुसुचित गर्न सकिने ।स्थानीय तहको एकल अधिकारभित्रका विषयमा कानून निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने अधिकार हुनु ।आर्थिक कार्यप्रणाली व्यवस्थित गर्ने सम्बन्धी आर्थिक ऐन र अन्य केही ऐन कानूनहरू तर्जुमा हुनु । आफ्नो प्रशासनिक संगठन र संरचना आफै निर्माण गर्न सक्ने अधिकार हुनु, संवैधानिक तथा कानूनी रूपमा नै वित्तीय हस्तान्तरणबाट निश्चित स्रोतको सुनिश्चितता रहनु । स्थानीय तवरमा विकास साझेदारहरूको उपस्थिति र सकारात्मक सहयोगको वातावरण हुनु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरु रहेका छन ।

चुनौती

जनचासो र जनगुनासोको समयमै सम्बोधन गर्न, राजश्व अपचलन हुनबाट रोक्न,जनउत्तरदायी शासन प्रणालीको विकास गर्न,कर्मचारीको पदपूर्ति गरी सबैवडा तथा विषयगत कार्यालयहरूमा दरबन्दी अनुसारको कर्मचारी पदपूर्ति गर्नु, आर्थिक ऐन कानून कार्यान्वयनमा ल्याउनु, संघीय सरकारबाट खटिने कर्मचारीहरूमा स्थायित्व ल्याउनु, समायोजित कर्मचारीहरूलाई स्थानीय सेवाअनुसार परिचालन गरी व्यवस्थित गर्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन्

७.१.४ लक्ष्य तथा उदेश्य

लक्ष्य :

गाउँपालिका आर्थिक रुपमा सवल, सामाजिक समावेशीकरण, लैङ्गिक समानता, शुसाशन, जवाफदेहिता तथा पारदर्शीता सुनिश्चित भएको हुनेछ ।

उदेश्य

१. संस्थागत सुदृढीकरण गरी सरल, सहज र सुलभ रूपमा सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्नु ।
२. पारदर्शी, सहभागिता पूर्ण जवाफदेहि र पूर्व अनुमान योग्य शासकीय प्रणाली स्थापित गर्नु।

७.१.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	**कार्यनीति**
उदेश्य १ संस्थागत सुदृढीकरण गरी सरल, सहज र सुलभ रूपमा सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्ने ।	
१.१ विधि र प्रक्रियामा आधारित शासन व्यवस्था स्थापना गर्ने ।	१.१.१ संविधान प्रदत्त अधिकारको सीमाभित्र रही आवश्यक कानून, नियमावली, निर्देशिका बनाइनेछ । १.१.२ सदाचार प्रवर्द्धन गर्दै पारदर्शी कार्यप्रक्रियाको निर्माण गरी भ्रष्टाचार विरुद्ध प्रभावकारी उपायको अवलम्बन गरिनेछ । १.१.३ सार्वजनिक पदाधिकारीकालागि आचार संहिता निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनका साथै अनुगमन प्रणाली स्थापना गरिनेछ । १.१.४ सेवा प्रवाहलाई जनमुखी बनाउने नागरिक बडा-पत्र अध्यावधिक गरी पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । १.१.५ गाउँपालिकाका विकट क्षेत्रहरू लक्षित गरी स्वास्थ्य, कृषि लगायतका सेवा एकिकृत रूपमा घरदैलोमा पुऱ्याउन घुम्ती सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । १.१.६ स्थानीय सरकारको स्वमूल्याङ्कन प्रणालीलाई (Local Institution Self-Assisment)संस्थागत गरिनेछ । १.१.७ सार्वजनिक परीक्षण, सामाजिक परीक्षण, गुनासो व्यवस्थापन जस्ता नागरिक उत्तरदायी संयन्त्रहरूलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । १.१.८ सार्वजनिक सुनुवाईलाई नियमित र प्रभावकारी बनाइनेछ । १.१.९ गाउँपालिकाको वार्षिक बजेट, कार्यक्रम, योजना र यसका प्रगतिहरू अध्यावधिक गरी वेवसाइटमा राख्ने व्यवस्था मिलाइने छ । १.१.१० आर्थिक कारोवार सम्बन्धी विवरण मासिक रूपमा सार्वजनिक हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१.२.कार्यमूलक संगठन संरचना निर्माण गरी कार्य सम्पादन प्रणालीलाई संस्थागत बनाउने ।	१.२.१ गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुसार नयाँ संगठन संरचना तयार गरी लागूगरिनेछ । १.२.२ गाउँपालिकाको कार्य सम्पादन तथा कार्य विभाजन नियमावलीमा आवश्यक परिमार्जन गरी सबै निर्वाचित प्रतिनिधिहरु र पालिका तथा सभाका समितिहरुको कार्य विवरण स्पष्ट गरिनेछ । १.२.३ गाउँपालिकाको कानून निर्माण क्षमता अभिबृद्धि हुने गरी संस्थागत क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । १.२.४ गाउँ कार्यपालिकाका उपाध्यक्ष, सबै वडा अध्यक्षहरु र कार्यपालिका सदस्यहरुसँग अध्यक्षले तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले सबै शाखा प्रमुख सँग कार्य सम्पादन करार गरी नतिजाको अनुगमन गर्ने पद्धति निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । १.२.५ सबै कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन र पुरस्कार तथा दण्डलाई उनीहरूको कार्यप्रगतिसंग आवद्ध गरिनेछ । १.२.६ गाँउपालिका तथा सवै वडाका सेवा प्रवाहका लागि आबश्यक पूर्वाधारको बिकास गरिनेछ ।
१.३ गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।	१.३.१ गाउँपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन अध्ययन (O & M Survey)गरी संगठन संरचना र दरबन्दी व्यवस्थित गरिने छ । १.३.२ निर्धारित दरवन्दी अनुसार आवश्यक कर्मचारीहरूको पद पूर्ति गरिनेछ । १.३.३ शाखा, वडा कार्यालय र विषयगत शाखहरू बीच विद्युतीय सञ्जाल स्थापना गरिनेछ । १.३.४ कर्मचारी तथा निर्वाचित प्रतिनिधिहरूको समय सापेक्ष दक्षता हासिल गार्न क्षमता विकास गरिनेछ । १.३.५ अन्य गाउँपालिकाहरू बीच साझा चासोका विषय र परियोजनाहरूको पहिचान गरी सहकार्य गरिनेछ । १.३.६ न्यायिक समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरी प्रभावकारी बनाइनेछ ।
उदेश्य २ पारदर्शी, सहभागिता पूर्ण जवाफदेहि र पूर्व अनुमान योग्य शासकीय प्रणाली स्थापित गर्ने ।	
२.१ सूचना प्रविधिको प्रयोग मार्फत सेवा प्रवाहलाई सुलभ, सरल र सहज बनाउने ।	२.१.१ गाउँपालिकामा सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको स्थापना गरिनेछ । २.१.२ सेवा प्रवाहमा विद्युतीय सूचना प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ । २.१.३ कार्यालयका व्यक्तिगत घटना दर्ता, आर्थिक कारोवार, राजश्व जस्ता नागरिकसँग सम्बन्धित सेवा प्रवाहमा विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग गरिनेछ । २.१.४ गाउँपालिकाको वेवसाइटलाई सुधार गरी गाउँपालिकाका निर्णय, बजेट तथा कार्यक्रम र प्रगति, खर्चको विवरण जस्ता सार्वजनिक चासोका विषय नियमित रूपमा वेवसाइटमा राख्ने व्यवस्था मिलाइने छ । २.१.५ गाउँपालिकाको आर्थिक करोवार विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध गरिनेछ । २.१.६ गाउँपालिकाका निर्णयहरू वेवसाइटमा समेत नियमित रूपमा राखी सार्वजनिक गरिनेछ ।

मूख्य प्राथमिकताका कार्यक्रमहरु

१.आवश्यक कानुनहरू निर्माण ।
२.संगठन तथा व्यवस्थापन अध्ययन ।
३. कानूनको पुनरावलोकन, परिमार्जन तथा निर्माण ।
४.विषयगत शाखा तथा वडाकार्यालयको पूर्वाधार निर्माण
५. स्थानीय राजपत्र प्रकाशन
६. आधुनिक सूचना प्रविधि जडान, वेवसाइट अध्यावधिक र सूचना सञ्जालीकरण ।
७.नागरिक उत्तरदायित्व अभिवृद्धि, सामाजिक परिक्षण तथा सार्वजानिक सुनुवाइ
८.संस्थागत विकास सूचकहरूको मूल्यांकन ।

४.३.७कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					जम्मा
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	क	गाउँपालिका कार्यालय साथै सबै वडा कार्यालयलाइ प्रविधि मैत्री बनाउने	प्याकेज	३	५०००	५०००	५०००	४५००	४५००	२४०००
२	क	गाँउपालिकाको वेवसाईडलाइ नियमित रुपमा अद्यावधिक गर्ने	पटक	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
३	क	गाउपालिका, विषयगत शाखा र सबै वडा कार्यालयहरुमा सुझाव पेटिका र नागरिक वडा पत्र राख्ने	संख्या	१२	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
४	क	सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रम	पटक	५	१००	१००	१००	१००	१००	५००
५	कखग	शासकिय सुधारका लागि अभिमुखिकरण कार्यक्रम	प्याकेज	३	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
७	कखग	विद्युतिय शासन पद्धति लागू गरी सेवा प्रवाह पारदर्शि बनाउने	प्याकेज	५	६००	६००	६००	६००	६००	३०००
८	क	प्रत्येक कर्मचारीको कार्य बिबरण तयार गर्ने	प्याकेज	१	१००	१००	१००	१००	१००	५००
९	क	गाँउपालिकामा संचालित आयोजनाहरुको प्रगति समिक्षा गर्ने	प्याकेज	५	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
१०	क	पत्र पत्रिका र रेडीयोमा चेतनामूलक सूचना प्रकाशन तथा प्रशारण गर्ने	नियमित	२००	२००	२००	२००	२००	२००	१०००
११	कखग	कर्मचारीहरुको कार्य दक्षता विकासको लागि तालिम	प्याकेज	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
१२	कखग	जनप्रतिनिधिहरुको लागि तालिम	प्याकेज	५	३००	३००	३००	३००	३००	१५००
१३	क	स्थानीय राजपत्र प्रकाशन	नियमित	–	३००	३००	३००	३००	३००	१५००

१४	कखग	गाँउपालिका र सबै वडा कार्यालयहरुमा आधुनिक सूचना प्रविधि जडान गर्ने	प्याकेज	७	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
जम्मा					११६००	११६००	११६००	११९००	११९००	५७०००

३.२.८ सूचक तथा नतिजा खाका

नतिजाको स्तर	नतिजा	सूचक	ईकाइ	आधार वर्ष २०७७/७८	उपलब्धी					योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याइको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/८२	२०८२/८३	२०८३/८४	२०८४/८५	२०८५/८६					
प्रभाव	आर्थिक रुपमा सवल, सामाजिक समावेशीकरण, लैङ्गिक समानता, शुसाशन, जवाफदेहिता तथा पारदर्शीता सुनिश्चित भएको गाउँपालिका हुने ।	आर्थिक रुपमा सवल, सामाजिक समावेशीकरण, लैङ्गिक समानता, शुसाशन, जवाफदेहिता तथा पारदर्शीता सुनिश्चितता कार्यक्रम संचालन	प्याकेज	४			५		६	६	गापा.प्र.सा.प्रतिवेदन	गापा.प्र.सा.		
		सामाजिक परीक्षण, सार्वजनिक सुनुवाइ कार्यक्रम	पटक	५	१	१	१	१	१	६	"	"		
असर १	संस्थागत सुद्दिढीकरणको साथै सरल, सहज र सुलभ रूपमा सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता भएको गाउँपालिका हुने ।	संस्थागत सुद्दिढीकरणको साथै सरल, सहज र सुलभ रूपमा सेवा प्रवाहको कार्यक्रम संचालन	प्याकेज		१	१	१	१	१	५	"	"		
प्रतिफल १	गाउपालिका, विषयगत शाखा र सबै वडा कार्यालयहरुमा सुझाव पेटिका र नागरिक वडा पत्र भएको हुने	गाउपालिका, विषयगत शाखा र सबै वडा कार्यालयहरुमा सुझाव पेटिका	संख्या	१	१०	२	२	२	२	१०	"	"		
		गाउपालिका, विषयगत शाखा र सबै वडा कार्यालयहरुमा नागरिक वडा पत्र	संख्या	१०	२	२	२	२	२	१०	"	"		

प्रतिफल २	कार्यमूलक संगठन संरचना निर्माण गरी कार्य सम्पादन प्रणालीलाई संस्थागत संस्थागत रुपमा विकास भएको हुने													
		गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन	प्याकेज	५	१	१	१	१	१	५	”	”		
असर २	पारदर्शी, सहभागिता पूर्ण जवाफदेहि र पूर्व अनुमान योग्य शासकीय प्रणाली स्थापित भएको हुने	पारदर्शी, सहभागिता पूर्ण जवाफदेहि र पूर्व अनुमान योग्य शासकीय प्रणालीको विकास विस्तार	प्याकेज		१	–	–			१	”	”		
प्रतिफल १	सूचना प्रविधिको प्रयोग मार्फत सेवा प्रवाहलाई सुलभ, सरल र सहज भएको हुने	गाउँपालिकामा सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको स्थापना	प्याकेज		१	१	१	१	१	५	”	”		
		नागरिकसँग सम्बन्धित सेवा प्रवाहमा विद्युतीय प्रणालीको प्रयोग	प्याकेज		१	१	१	१	१	५	”	”		

७.२ वित्तिय सुशासन

७.१.१ पृष्ठभूमि

सार्वजनिक आयको अद्यावधिक स्थितिको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रणालीलाइ नियमित र एकरुपता कायम गरी प्रभावकारी बनाउदै लैजानको लागि सुचना प्रविधिमा आधारीत वित्तिय व्यवस्थापनको विकासमा जोड दिदैएकल खाताकोष प्रणाली र राजश्व व्यवस्थापन प्रणालीको विकास भएको छ । जनताले तिरेको करबाट राज्य सञ्चालन हुने सामान्य सिद्धान्त हो । तर जनताले प्रशस्त कर तिर्नकालागि आर्थिक क्रियाकलापहरूमा तीव्रता आउनु पर्दछ । आर्थिक क्रियाकलापहरूलाई तिव्रता दिन उत्पादन वृद्धि, बजारीकरण, निर्यात र उपभोक्ता बजारको प्रबर्द्धन गर्नुका साथै उद्योग र कलकारखानाहरू खुल्ने उपयुक्त वातावरण सिर्जना हुनुपर्दछ । गाउँपालिकालाई आर्थिक रूपमा सम्पन्न बनाउन ‘उत्पादनमुखी स्वरोजगार समृद्धिको आधार’ भन्ने मूल नारालाई साकार तुल्याउने नीतिअनुरूप राजश्व परिचालन र श्रोत अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने योजना रहेको छ । यस गाँउपालिका कार्यालयमा हाल छुट्टै राजश्व शाखा नभएको अवस्था छ । सांगठानिक ढाँचामा राजश्व शाखा पनि छुट्टै बनाइ कार्य चुस्तताको लागि आवस्यक देखिन्छ ।

७.२.२ प्रमुख समस्याहरु

आर्थिक उत्तरदायित्व तथा जवाफदेहीताको अवस्था कमजोर हुनु, विकास खर्च अपेक्षित परीमाणमा नहुनु, यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरु हुन ।

७.२.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान ठिक समयमा प्राप्त गर्नु, समयमा नै कार्यक्रमहरु स्वीकृत गरी वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नु, समयमा नै ठेक्काबन्दोबस्त गर्नु, पुंजिगत खर्च वृद्धि गर्नु यस क्षेत्रका प्रमूख चुनौती रहेका छन् ।

अवसर

गाउँपालिकाभित्र कानुनको परिधिमा रही सम्भाव्य करका दायरा बढाउनकरदाता विवरणलाई डिजिटल प्रविधिमा आवद्ध गरी प्रत्येक करदाताको विद्युतीय खाता(Smart Tax Account)बनाई लागु हुनु, व्यवसाय कर सम्बन्धि कार्यविधि २०७७, आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७७ तयार भएर सूलिकोट गाँउपालिकाको स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन हुनु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसरहरु रहेका छन् ।

७.१.५ लक्ष्य र उदेश्य

लक्ष्य

सार्वजनिक आय व्ययलाइ व्यवस्थित,पारदर्शि र अनुमानयोग्य बनाई समग्र विकास प्रकृयालाइ प्रभावकारी बनाउने ।

उद्धेश्य

१.जगदुल्ला गाँउपालिकामा सार्वजनिक आय र खर्च प्रणालीको प्रभावकारीतामा वृद्धि गर्ने ।

७.२.५ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
उदेश्य १: गाँउपालिकामा सार्वजनिक आय र खर्च प्रणालीको प्रभावकारीतामा वृद्धि गर्ने ।	
१.१वित्तिय व्यवस्थापन प्रणालीको सुदृढीकरण गर्ने	१.१.१ साँगठनिक ढाँचामा सुधार गरि राजश्व शाखा बनाइ वित्तिय व्यवस्थापन सम्बन्धि संस्थागत सुदृढीकरण गरी राजश्व परिचालनको क्षमतामा वृद्धि गरीनेछ । १.१.२राजस्व सुधार कार्य योजना बनाइनेछ।
१.२ सार्वजनिक आय व्ययर खरिद प्रकृयालाई प्रभावकारी, व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउने ।	१.१.२ ठेक्कापट्टा निर्धारित समयभित्रै गरीनेछ । १.२.२ निर्धारित समय अगावै काम सम्पन्न गर्ने ठेगेदारलाइ प्रोत्साहन गरीनेछ । १.२.३ सुचना प्रविधिको प्रयोगलाइ विकास, विस्तार गरीनेछ ।

७.२.६ कार्यक्रमका प्राथमिकता

१. विद्युतिय आर्थिक कार्य प्रणालीको सुदृढीकरण गर्ने ।

२. राजस्व सुधार कार्य योजना बनाउने

४.३.७ कार्यक्रम नतिजा तथा बजेट

क.स	संकेत	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	इकाई	परिमाण	बजेट					जम्मा
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६	
१	क ख	कर्मचारीहरुको लागि राजश्व परिचालन सम्बन्धि क्षमता वृद्धि तालिम आयोजना गर्ने	प्याकेज	३	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
२	क ख	लेखाप्रणाली सुदृढीकरण तालिम संचालन	प्याकेज	५	४००	४००	४००	४००	४००	२०००
३	क	विद्युतिय आर्थिक कार्यप्रणालीको विकास गर्ने	प्याकेज	५	५००	५००	५००	५००	५००	२५००
४	क	राजश्व सुधार कार्य सुधार योजना बनाउने	पटक		०	८००	०	०	०	८००
५	क ख	सूचना प्रविधिको प्रयोगलाइ विकास विस्तार गर्ने	प्याकेज	५	९००	९००	९००	९००	९००	४५००
६	क	निर्धारित समय भन्दा अगावै कार्य सम्पादन गर्ने ठेगेदारलाइ प्रोत्साहन कार्यक्रम	प्याकेज		३००	३००	३००	३००	३००	१५००
		मध्यावधी खर्च संरचना तयारी		५	९००	९००	९००	९००	९००	४५००
		जम्मा			३५००	४३००	३५००	३५००	३५००	१८३००

३.२.८ सूचक तथा नतिजा खाका

नतिजा को स्तर	नतिजा	सूचक	इकाइ	आधार बर्ष २०७७/७८			उपलब्धी			योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	पुष्ट्याइको आधार	जिम्मेवार निकाय	जोखिम पक्ष	कैफियत
					२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५	२०८५/०८६					
प्रभाव	सार्वजनिक आय व्यय व्यवस्थित, पारदर्शि र अनुमानयोग्य बनि प्रभावकारि विकास प्रकृया भएको हुने	सार्वजनिक आय व्यय पारदर्शि र व्यवस्थित अनुमानयोग्य र प्रभावकारी विकास प्रकृया	संख्या	१			१	१	१	४	गापा प्रतिवेदन	गापा		
असर १	सार्वजनिक आय र खर्च प्रणालीको प्रभावकारीता	सार्वजनिक आय र खर्च प्रणालीको प्रभावकारीता	प्याकेज	१			१	१	१	४	”	”		

	मा वृद्धि भएको हुने	मा वृद्धि											
		राजस्व सुधार कार्य योजना	संख्या	–			–	१	–	१	”	”		
प्रतिफल १	साँगठनिक ढाँचामा सुधार गरि राजश्व शाखा बनाइ वित्तिय व्यवस्थापन सम्बन्धि संस्थागत सुदृढीकरण गरी राजश्व परिचालनको क्षमतामा वृद्धि भएको हुने	राजश्व शाखा	संख्या	–			१	–	–	१	”	”		
असर १	खरिदप्रकृयालाई प्रभावकारी, व्यवस्थित र पारदर्शी हुने ।	प्रभावकारी, व्यवस्थित र पारदर्शी खरिद प्रकृया					नियमित	नियमित	निर्यामत		”	”		
प्रतिफल १	ठेक्कापट्टा निर्धारित समय भित्रै गरीने छ ।	निर्धारित समय भित्रै भएका ठेक्कापट्टा					नियमित	नियमित	निर्यामत		”	”		
		निर्धारित समय अगावै काम सम्पन्न गर्ने ठेगेदार प्रोत्साहन।	संख्या	१			१	१	१	३	”	”		

परिच्छेद ८
आवधिक योजनाको वित्तिय श्रोत ब्यवस्थापन, अनुगमन एवं मूल्यांकन र कार्यान्वन

८.१. वजेट ब्यवस्था :

आगामी पाँच बर्षका लागि क्षेत्रगत रुपमा आवश्यक बजेट निम्न अनुसार रहेको छ।

विषयगत क्षेत्र	२०८१/	२०८२/	२०८३/	२०८४/	२०८५/	जम्मा	प्रतिशत
	०८२	०८३	०८४	०८५	०८६		
आर्थिक विकास	६९४००	१५२१००	१७७१००	२६५१००	२७७८५०	९४१५५०	३६.५
पूर्वाधार विकास	११५८००	१५३९००	१७५५००	१७९८००	१९०३००	८१५३००	३१.६
सामाजिक विकास	९४५००	१०७४६०	२३०१२०	११३४८०	११४०५०	६५९६१०	२५.५
वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	१५३००	१५६००	१६९००	१७७००	२४५००	९००००	३.५
संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन	१५१००	१५९००	१५१००	१४६००	१४६००	७५३००	२.९
जम्मा	**३१०१००**	**४४४९६०**	**६१४७२०**	**५९०६८०**	**६२१३००**	**२५८१७६०**	१००.०

आगामी ५ बर्षका लागि आवश्यक, यपलब्ध हुनसक्ने अनुमानित तथा नपुग हुने विकास बजेट
तालिका ८.१ : ५ बर्षका लागि आवश्यक बजेट (बजेट रु हजारमां)

	२०८१/ ०८२	२०८२/ ०८३	२०८३/ ०८४	२०८४/ ०८५	२०८५/ ०८६	जम्मा
आवश्यक रकम						
उपलब्ध हुले रकम						
नपुग रकम						
प्रतिशत						

गाउँपालिकाको समग्र विकासका लागि ३ बर्षमा संचालन गरिने योजनाको समष्टिगत रुप हो । यस योजनाको उपलब्ध हुने रकममा गाउँपालिकालाई उपलब्ध हुन सक्ने अनुमानित बजेट मात्र नभएर संघिय सरकार, प्रदेश सरकार, निजि क्षेत्र, गैसस बाट सोझै लागनी गरिने रकम समावेश गरिएको छैन । यस योजनामा संघिय सरकार, प्रदेश सरकार, गाउँपालिकाको, सशकारी संस्थाकले गर्ने लगानीलाई अनुमान गरि राखिएको र गैर सरकारी संस्था तथा निजि क्षेत्रबाट हुने लागानी एकिन हुन नसके पनि समावेश गरिएको छ ।

८.३. घाटा र घाटा पूर्तिको ब्यवस्थाः

यस योजनाको खर्चको अनुमान र श्रोत ब्यवस्था सम्वन्धी उपरोक्त विश्लेषबाट यस आवधिक योजना रु न्यून हुने अनुमान गरिएको छ । न्यून हुन सक्ने उक्त रकम पूर्ति गर्न वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा विभिन्न क्षेत्रबाट श्रोत जुटाउन निम्नानुसार पहल एवं प्रयास गरिनेछ :

- गाउँपालिकामा उपलब्ध आर्थिक श्रोतको उच्चतम उपयोग गर्न मितब्ययि कार्यान्वयन प्रक्रिया र लगानीमा पारदर्शिताको नीति अवलम्वन गरिनेछ, जसले गर्दा साविकको लगानीबाट बढि उपलब्धि भई बढि जनसहभागिता परिचालन हुनेछ ।
- संघिय तथा प्रदेश सरकारको अनुदान रकम बृद्धि गराउन प्रयास गरिनेछ ।

- गाउँपालिकाको आवश्यकता र दातृ संस्थाहरुको प्राथमिकतालाई ध्यानमा राखेर आवश्यक प्रस्तावहरु तयार गरी श्रोत बृद्धिका लागि दातृ संस्थाहरुको खोजी गरिनेछ।
- स्थानीय निकायहरु र सामुदायिक संघसंस्थाहरुको आन्तरिक श्रोत परिचालन बृद्धि गरिनेछ। आयका नयाँ क्षेत्रहरु पहिचान गरी कर वा शुल्क संकलनका कार्यहरु अगाढि बढाइनेछ।
- पर्यटन, विद्युत, उद्योग, र कृषि क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी बृद्धि गर्ने वातावरण तयार गरिनेछ।
- सरकारी, निजी क्षेत्र तथा गैससहरुको साझेदारी तथा सहकार्यबाट कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ।
- जनसहभागिता अभिबृद्धि एवं नागरिक साझेदारीलाई समेत यथोचित प्रोत्साहित गरिनेछ।
- गाउँपालिकाको विकास निर्माण प्रकृयामा, आय आर्जन र रोजगारी सिर्जनाका क्षेत्रमा सहकारी क्षेत्रको लागानीलाइ प्रोत्साहन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ।

८.४. संगठन संरचना तथा विकास व्यवस्थापन :

यस आवधिक योजनाको सफल कार्यान्वयन गरि यसले लिएका उदेश्य र लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि कार्यालयको सांगठनिक संरचना सुढृड गर्नु पर्ने हुन्छ। योजनाले तय गरेका कार्यक्रमको प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न तथा कार्यक्रमका दौरान अनुगमन र कार्य सम्पन्न पश्चात कार्यक्रमको उचित मुल्यांकन गर्नको लागि कार्यालयमा स्थित शाखामा आवश्यकता अनुसारको कर्मचारी हुनु अति जरुरी हुने हुँदा शाखा अनुसार कर्मचारी पदपूर्तिलाई विशेष ध्यान दिईने छ।

८.४.१. जिम्मेवारी तालीका

यस आवधिक गाउँ विकास योजनामा निर्दिष्ट आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयन सम्वन्धी जिम्मेवारी, संयोजन, मुख्य कार्यान्वयनकर्ता र सहयोगी संस्थाहरुको विवरण निम्न अनुसार दिइएको छ।

क्र.	कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु	सँयोजनकर्ता	कार्यान्वयनकर्ता	सहयोगी	सहकार्य गर्ने निकाय
१	बार्षिक योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	गाउँपालिका	गाउँपालिका, राजनैतिक दल, गैसस, निजी क्षेत्र, गाउँपालिकाको सम्बन्धित शााखा, संघ तथा प्रदेश सरकार, सहकारी तथा निजि क्षेत्र	राजनैतिक दल, नागरिक तथा परमर्शदाता	गैसस, दाता, स्थानिय उपभोक्ता, निजी क्षेत्र
२	आवश्यक क्षेत्रगत योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन	गाउँपालिका	गाउँपालिका, राजनैतिक दल, गैसस, निजी क्षेत्र, गाउँपालिकाको सम्बन्धित शााखा	राजनैतिक दल, नागरिक तथा परमर्शदाता	गैसस, दाता, स्थानिय उपभोक्ता, निजी क्षेत्र

८.५. अनुगमन तथा मूल्यांकन :

८.५.१ यस आवधिक योजनाको सुपरिवेक्षण, समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकनको कार्य देहाय वमोजिम गर्ने व्यवस्था मिलाइएकोछ :

क) सहभागितामूलक अनुगमन तथा मूल्यांकन व्यवस्थाका लागि स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिकामा उप प्रमुखको अध्यक्षतामा गाउँपालिका स्तरिय अनुगमन तथा सुपेरीवेक्षण समिति तथा वडा स्तरमा वडाध्यक्षको अध्यक्षतामा अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिको स्थापना गरेको छ। समग्रमा यस योजनाको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्न अनुगमन गर्नु पर्ने हुन्छ।

(ख) अनुगमन तथा मूल्यांकनका सूचकहरु

यस आवधिक योजनामा समाविष्ट उद्धेश्य, नीति तथा कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि समष्टिगत एवं विषयगत लगफ्रेममा समाविष्ट सूचकहरु नै प्रयोगमा ल्याइनेछ । गाउँपालिकाले प्रक्रियागत, दीगोपना, असर, प्रभाव, सम्वद्धता, नजिता,उपलब्धि आदिको आधारमा अनुगमन तथा मूल्यांकन गरिनेछ, जुन कार्य सम्पादन गर्न, राष्टिय अनुगमन तथा मुल्यांकन दिग्दर्शन २०७५, प्रचलित ऐन, नियम तथा निर्देशिकामा व्यवस्था भएका फारमहरु एवं सूचकहरु लगायत आवश्यकतानुसार अन्य सूचक तथा फारमहरु तयार गरी लागू गरिनेछ ।

(ग) अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि तथ्यांकीय आधार

अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि तथ्यांकीय आधारको अत्यन्त जरुरी पर्दछ । अतः यसका लागि गाउँपालिका अन्तर्गत सूचना तथा अभिलेख केन्द्र र अनुगमन तथा मूल्यांकन इकाइहरुलाई परिचालन गरिनेछ । ती इकाइहरुलाई तालिम प्राप्त जनशक्ति एवं सहायक उपकरणद्धारा सुसज्जित पारिनेछ र पालिका स्तरमा आवश्यक तथ्यांक बार्षिक रुपमा अध्यावधिक गरि मजबुत तथ्यांकीय आधार तयार पारिने छ ।

(घ) मध्यावधि तथा अन्तिम मूल्यांकन

यस आवधिक योजनामा समाविष्ट कार्यक्रम तथा योजनाहरु निश्चित सीमाभित्र रहेर तर्जुमा गरिएका हुन् । समयक्रममा परिवर्तन हुदैजाने नयाँ नयाँ चाहना तथा आवश्यकताहरु संगसँगै यस योजनामा समाविष्ट योजना तथा आयोजनाहरुलाई पनि समायोजना, परिमार्जन एवं संशोधन गर्दै जानुपर्ने हुन्छ । यी पक्षहरुलाई मिलान गर्दै योजनालाई समय सापेक्ष वनाउदै लैजान यस आवधिक योजनाको वर्षपछि नै मध्यावधि मूल्यांकन गरी उपलब्धिहरको आधारमा र नयाँ सिर्जित आवश्यकताहरुलाई समावेश गरी योजनालाई परिमार्जन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

यस योजनाको मध्याबधि मुल्यांकन आ.ब. २०७९/०८० समाप्ती पछि र अन्तिम मूल्यांकन आ.व. २०८१/०८२ को मध्यतिर गरिनेछ । सो मूल्यांकनबाट प्राप्त हुने अनुभवहरु समेतबाट शिक्षा लिई अर्को आवधिक योजना तर्जुमा गरिनेछ ।

८.६ आबधिक योजनाको कार्यान्वयनको पूर्वतयारी, मध्यवती खर्च संरचनाको तयारी तथा वार्षिक लगानी कार्यक्रम

आवधिक योजनाको सफल कार्यान्वयनका लागि सो योजना अनुरुप वार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा वजेट तयार गरी कार्यान्वयन गरिनु पर्दछ । अतः यस योजनाले निर्दिष्ट गरेका उद्धेश्य, नतिजा, सूचक तथा कार्यक्रमहरुको दायराभित्र रहेर नै गाउँपालिकाले वार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा वजेट तयार गर्नेछ । आवधिक योजना कार्यान्वयनको पूर्व तयारीस्वरुप प्रत्येक विषय क्षेत्रका कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको वार्षिक लगानीको रुपरेखा तयार गरी वार्षिक कार्ययोजना तयार गरिनेछ ।

क) आवधिक योजनाको स्वीकृति तथा प्रकाशन

आवधिक योजना तयार गर्नका लागि राष्ट्रिय योजना आयोगबाट २०७८ मा जारी भएको स्थानिय निकायको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, कर्णली प्रदेश नीति तथा योजना आयोगले तयार पारेको स्थानिय तहको योजना तर्जुमा २०७७, नेपाल सरकारको पन्ध्रौ योजना, कर्णली प्रदेश सरकारको प्रथम योजना, दीगो विकासको लक्ष्य लाई केन्द्रमा राखि सो अनुरुपका विषयवस्तु समाविष्ट गरी यो प्रथम आवधिक योजना तयार गरिएको हो । यो दस्तावेज तयार गर्दा गाउँपालिकाको नेतृत्वमा सम्पूर्ण प्रक्रिया अघि बढाइएको थियो । यसको तयारीमा गाउँपादिर्शन लकाको विकासमा संग्लग्न सवै सरोकारवालाहरुको सक्रिय सहभागिता जुटाइएको थियो । यस आवधिक योजनालाइ गाउँ परिषदबाट पास गरी प्रकासन गर्ने र लागू गर्ने कुरालाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

ख) आजिवियो कार्यान्वयनका लागि गर्नुपर्ने पूर्वतयारी

गाउँपालिका स्तरबाट आवधिक योजना तयार गर्ने यो पहिलो प्रयास भएकोले गाउँपालिकासंग सम्वन्धित अन्य निकायहरु लगायत गाउँपालिका स्वंमको पनि संगठनात्मक ढाँचा र कार्य प्रक्रियामा सुधार ल्याई आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि अनुकुल वातावरण बनाइनुपर्ने हुन्छ । यसै सन्दर्भमा गाउँपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा र कार्यप्रक्रियालाई सुधार

गर्ने क्रममा एक छुट्टै अध्ययन गरी त्यसको प्रतिवेदनका आधारमा संगठनात्मक विकासको प्रक्रिया अघि बढाउनु पर्नेछ ।

ग) मध्यवती खर्च संरचनाको तयारी तथा वार्षिक लगानी कार्यक्रम

यस आवधिक योजनामा प्रत्येक विषयगत क्षेत्र बमोजिमका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पर्ने बजेटको अनुमान वा प्रक्षेपण गरिएकोछ । यस आवधिक योजनालाई मूल आधार मानी गाउँपालिकाले कार्यक्रम तथा योजनाको लागि आवश्यक यथार्थ बजेट तथा बजेटको श्रोतको निर्क्योल गर्न मध्यावधी खर्च संरचना तयार गरी सो का आधारमा वार्षिक रुपमा योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।

अनुसुचि १ : गाउँपालिकाको बजेट प्रवाह

अनुसुचि २ : गाउँपालिकाको योजना बैक

जगदुल्ला गाउँपालिका आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को वजेट,निति, तथा कार्यक्रमका लागी वडा नं १ देखी वडा नं ६ सम्मका वस्ती स्तर हुदै वडा योजना छनोट समिति बाट प्रथामीकरण गरी छनोट भई आएका योजना हरुको विवरण ।

क्र.सं.	योजना हरुको विवरण	प्रथमीकिकरण	पेशगर्ने निकाय	वडा नं.	कैफियत
(क)	**भौतिक पुर्वाधार तर्फ**				
१,	१ नं. वडा हुरिकोटका प्रत्येक घरदुरि तथा मठ मन्दिरहरुमा फलामे लिङगो माग ।	P1	गा. पा.	१	
२,	दलित बस्ती गाउँ हुदै ढाड सम्म ढल निकास ।	P1	गा. पा.	१	
३,	टाकपाना देखि माहन्देङ सम्म घेराबार निमार्ण ।	P1	प्रदेश	१	
४,	दमर खोला लघु जलविद्युतका लागी बाध मर्मत निमार्ण तथा कुलो संरक्षणका लागी तत्बन्दनको आवश्यकता ।	P1	गा. पा.	१	
५,	चुलेरुख देखि तातोङक हुदै तिजेन बगर सम्म घेराबार निमार्ण।	P1	प्रदेश	१	
६,	गाउँ देखि तिरजेन बगर सम्म ढलनिकास निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
७,	पदेरा खोला देखि ढाँडा सम्म सिचाई तथा ढल निकास निमार्ण ।	P1	प्रदेश	१	
८,	भिचि डाँडा देखि ग्याँगा सम्म घो.बा. निमार्ण ।	P1	गा.पा.	१	
९,	पावर हाउस दमर खोल सिम ग्याबिन आवश्यकता ।	P2	गा. पा.	१	
१०,	त्रिवेणि महिला वचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको भवन भित्र पलष्टर, सिलिग, ग्राउण्ड निमार्णका साथै आवश्यक भौतिक सामग्रीहरु ।	P1	गा. पा.	१	
११,	दुलि युङडुङग गुम्बा भवन मर्मत तथा छाना जस्ता निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
१२,	ह्रंसे देखि चौकि सम्म घो. बा. तथा काठेपुल निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
१३,	जगदुल्ला चौरी पालन फर्म चौरी चरणका लागी घो.बा. निमार्ण ।	P1	प्रदेश	१	
१४,	रिखे खोला झुलुङगे पुल निमार्ण ।	P1	प्रदेश	१	
१५,	तोइजुम खोला झुलुङगे पुल निमार्ण ।	P1	संघ	१	
१६,	दुलि कोरमाटे फोइगाढ हुदै दोजाम सम्म तारजाली घेराबार निमार्ण ।	P2	गा. पा.	१	
१७,	सिमचौर पशुचरण तथा खानेपानी निमार्ण ।	P2	गा. पा.	१	
१८,	भुइर मन्दिर निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
१९,	युङडुङ गुम्बा घेराबार निमार्ण ।	P2	गा. पा.	१	
२०,	जगदुल्ला आ.वि. भवन घेराबार निमार्ण ।	P2	गा. पा.	१	
२१,	नौ विरेदेखि भेरिर्खक सम्म पशुचरणको लागी घो. बा. निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
२२,	भवानी मष्ट मन्दिर निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
२३,	भिरभिर डाँडा देखि काधप्पे सम्म तारजाली ।	P2	गा. पा.	१	
२४,	काग बिसौनी देखि भलखोला आरएन सम्म घो. बा. निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	

२५,	जबि ढुङगा देखि देबि थान सम्म ग्याबिन निमार्ण ।	P1	संघ	१	
२६,	नौविरे देखि भेरीर्खक सम्म पशुचरणका लागी घो. बा. निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
२७,	पदेरिखोला दलित खानेपानी मर्मत तथा सिमेन्टट ढल निकास निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
२८,	ञगबिसौनी देखि भलखोला आरएन सम्म घो. बा. निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
२९,	विद्युतिय मर्मत कोष निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
३०,	खानसरा कुला देखि थ्याम्का सम्म पशुचरण खानेपानी निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
३१,	दलित बस्ती देखि यनिमष्ट थान हुदै नाक्पुवा सम्म घो. बा. निमार्ण ।	P2	गा. पा.	१	
३२,	पहाशेरवा पशुपालनका लागी खानेपानी निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
३३,	युङडुङ गुम्बामा एकतले पक्की भवन निर्माण गरि भवन माथि सोलार राख्ने सिमेन्टटेट ढलानको छत निमार्ण ।	P1	प्रदेश	१	
३४,	हुरि देखि ओखर गौडा सम्म सडक बाटो निमार्ण	P1	प्रदेश	१	
३५,	हुरिकोट १ नं. वडा अन्तर्गत भिरभिर डाँडा , घट्टेखोला, दुलि बिसौना प्रतिक्षालय तथा चौतारा निमार्ण ।	P1	गा.पा.	१	
(ख)	**शिक्षा तर्फ**				
३६	जगदुल्ला आ. वि. भान्सा, डाइमिन हल सिमेन्ट पलास्टर , मन्च निमार्ण र सोलार राखने ठाउ निमार्ण ।	P2	गा. पा.	१	
३७	जगदुल्ला आ. वि. पुस्तकालय निमार्ण ।	P1	प्रदेश	१	
३८	विद्यालय भवन पछाडि ढल निकास तथा झयाल ढोका निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
३९	जगदुल्ला आ. वि. e. c. d. दुई कोठे भवन निमार्ण ।	P1	प्रदेश	१	
४०	ज्गदुल्ला आ. वि. भौतिक सामग्रीको माग ।	P1	गा. पा.	१	
(ग)	**स्वास्थ्य तर्फ**				
४१	हुरिकोट स्वास्थ्य चौकि भवन मर्मत निमार्ण तथा भौतिक सामग्रीको माग ।	P1	गा. पा.	१	
(घ)	**वातावरण तथा पर्यटन**				
४२	वन तथा प्राकृतिक स्रोतहरुको संरक्षण सम्बन्धि जनचेतना कार्यक्रम ।	P1	गा. पा.	१	
४३	हुरिकोट देखि जगदुल्ला ताल सम्म पर्यटकिय पदमार्ग ।	P1	प्रदेश	१	
४४	त्रिपुरा देखि काञ्जिरोवा हिमाल सम्म पर्यटकिय पदमार्ग ।	P1	संघ	१	
४५	जगदुल्ला गा. पा. वडा नं. १ मा होमस्टे निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
४६	कोर माटे देखि फोइगाढ सम्म तारजाली ।	P2	गा. पा.	१	
४७	हुरिकोट जगदुल्ला फुलबारी हुदै घाँसी थाप्ला हिमाल सम्म घो.बा. निमार्ण ।	P1	संघ	१	
४८	हुरिकोट गाउदेखि खर्क ढिक हुदै पाङसेवा सम्म बाटो निर्माण ।	P1	प्रदेश	१	
(ङ)	**पशुपालन तथा कृषि तर्फ**				
४९	कानजिरुवा चौरी फर्म कृषी पालक समुह बृद्धि विकासका लागी आवश्यक चौरि खरिद कार्यक्रम माग ।	P1	संघ	१	
५०	गारापारी याङगल छुट र घेराबार निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
५१	उन्नत जातको बोका जर्सि बहर तथा साढे बेलनको माग ।	P1	गा. पा.	१	
५२	रागोट कृषि तथा पशुपोल्ट्री फर्म घेराबार तथा बगुर खरिद ।	P1	प्रदेश	१	
५३	रागोट कृषि तथा पशुपोल्ट्री फर्म घेराबार तथा बगुर खरिद ।	P1	प्रदेश	१	
५४	कान्जिरुवा सामुदायीक फलफुल नर्सरी तथा पशुपंक्षी कृषि समुह ओखर	P1	गा. पा.	१	

	रयाप्टीङ तथा सिचाई ।				
५५	मातर गुम्बा माछा पालनका लागी याङगल तार जाली घेराबार ।	P2	गा. पा.	१	
५६	डाडाँ पारी नर्सरी तथा फलफुल पोल्ट्रीफर्म घेराबार तथा सिचाई ।	P2	गा. पा.	१	
५७	डाडाँ पारी नर्सरी तथा फलफुल पोल्ट्रीफर्म घेराबार तथा सिचाई ।	P2	गा. पा.	१	
५८	प्रगतिशिल सामुहिक फलफुल नर्सरी तथा पशुपक्षी कृषक समुह	P1	गा. पा.	१	
५९	जुम्लाखर्क फलफुल फर्म घेराबार तथा सिचाईको आवश्यकता ।	P2	गा. पा.	१	
६०	पवित्रा पशु नर्सरी तथा पोल्ट्री फर्म ।	P1	गा. पा.	१	
(च)	**खानेपानी तर्फ**				
६१	नयाँ मुलबाट पुरानो खाने पानी टयाङकीमा पानी समेटनका लागी पाइप र सिमेन्टको आवश्यक ।	P1	गा. पा.	१	
(छ)	**लक्षित वर्ग तर्फ**				
६२	दलितहरुको सामुहिक आरन घर निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
६३	महिला शसक्तिकरण तथा लैङगीक हिँसा विरुद अभियान कार्यक्रम (महिला)	P1	गा. पा.	१	
६४	पनेरा धारा देखि गोम्बा सम्म घो. वा. निमार्ण ।	P1	गा. पा.	१	
६५	घट्टे खोला कगनी निमार्ण ।	P1	गा. पा .	१	
६६	आदीवासी जनजाती पहिचान झलकाउने आफनै भेसभुसाको लागी पोशाक खरिद ।	P1	गा. पा	१	
६७	प्रहरि चौकि हुरिकोटमा घरभाडा , कार्यालय संञ्चालनका आवश्यक सामग्री एक सय वाटको सोलार, टि. भी, कुर्ची, टेवल र भाडा कुडा को आवश्यक ।	P1	गा. पा.	१	
(झ)	**विविध तर्फ**				
६८	त्रिबेनि महिला तथा बचत संस्था ।	P2	गा.पा.	१	
६९	धानचौर महिला बहुउदश्य ऋण सहकारी संस्था ।	P1	प्रदेश	१	
(ञ)	**संचार**				
७०	स्कुल ,हस्पीटल, वडा कार्यालय तथा सार्वजनिक स्थलमा फ्रि वाइफाइ को सुविधा ।	P1	गा.पा.	१	

(क)	**भौतिक पुर्वधार तर्फ**				
७१	२ नं. वडा बस्ती तथा मठ मन्दिर गरि जम्मा २०० थान फलामे लिङगो आवश्यकता ।	P1	गा. पा.	२	
७२	खानेपानी निमार्ण तथा ढलनिकास काइगाऊ ।	P1	प्रदेश	२	
७३	ल्हाप्चेथान देखि हस्पीटल सम्म अटो सोलार सिस्टम पोल पोलमा ।	P1	गा.पा.	२	
७४	काइगाऊ झुलुङगे पुल निमार्ण तथा मर्मत निमार्ण ।	P1	गा. पा.	२	
७५	काइगाऊ देखि खाडे लाङन सम्म गोरेटो बाटो निमार्ण ।	P1	गा. पा.	२	
७६	इलाका प्रहरि कार्यालय प्रतिक्षालय तथा सौचालय निमार्ण काइगाँऊ ।	P1	गा. पा.	२	
७७	सार्वजनिक सौचालय तथा प्रतिक्षालय निमार्ण काइगाँऊ ।	P1	प्रदेश	२	
७८	आमा समुह भवन निमार्ण ।	P1	प्रदेश	२	
७९	कासि मान्ने मन्दिर निमार्ण ।	P1	गा. पा.	२	

८०	त्रिपुरा मा.वि. देखि महिला छात्रा बास सम्म बिजुलि बतिको मेन लाइन जडानको आवश्यकता	P1	गा. पा.	२	
८१	गारचौर भगवति मन्दिर निमार्ण ।	P1	प्रदेश	२	
(ख)	**शिक्षा तर्फ**				
८२	श्री कर्णाली प्रा.वी. स्कुलमा भौतिक सामग्रीको माग ।	P1	गा. पा.	२	
(ग)	**स्वास्थ्य तर्फ**				
८३	काइगाँऊ स्वास्थ्य चौकीमा भौतिक सामग्रीको माग ।	P1	गा. पा.	२	
८४	एक्सरे मेसिन र अन्य आधारभुत स्वास्थ्य उपकरण १ वटा ल्याब टेक्नेसियनको आवश्यकता ।	P2	गा. पा.	२	
८५	स्वास्थ्य चौकी काइगाँऊ घेराबार पर्खाल निर्माण ।	P1	गा. पा.	२	
(घ)	**वातावरण तथा पर्यटन**				
८६	दोसाङटा टापु झुलुङगे पुल निमार्ण ।	P1	प्रदेश	२	
८७	सिमलाग्ना देखि फुलबारि सिमखर्क डोक्पा हुदै पाइले हिमाल सम्म पर्यटकिय पदमार्ग निमार्ण ।	P1	संघ	२	
(ङ)	**पशुपालन तथा कृषि तर्फ**				
८८	भलखोला देखि तलि घट्टे सम्म RCC पर्खाल निमार्ण (काइगाँऊ बजार जोखिम रहेको) ।	P1	संघ	२	
८९	उन्नत जातको साढे बोका ७ वटा खरिद ।	P1	गा. पा.	२	
९०	उन्नत जातको बोका जर्सि बहर तथा साढे बेलनको माग ।	P1	गा. पा.	२	
९१	सिमलागन चौरी फर्म कृषक समुह आवश्यक चौरी माग ।	P1	प्रदेश	२	
९२	गाथचौर घेराबार निमार्ण ।	P1	गा.पा.	२	
९३	कोल स्टोर फलफुल भण्डारण भवन निमार्ण ।	P1	प्रदेश	२	
९४	भलखोला तत्बन्धन निर्माण ।	P1	प्रदेश	२	
९५	राउटे खोला तत्बन्धन निमार्ण ।	P1	प्रदेश	२	
९६	पानी घट निर्माण काइगाँऊ ।	P1	प्रदेश	२	
९७	सिमलाग्न घेराबार निमार्ण ।	P1	प्रदेश	२	
(च)	**लक्षित वर्ग तर्फ**				
९८	महिला लक्षित सांस्कृतिक डेकुरेशन सामग्रीहरुका साथै समुदायमा आवश्यक भाडाकुडाको माग ।	P1	गा. पा.	२	
९९	महिलालाई आवश्यक सिपमुलका कार्यक्रमका साथै रोजगारका अवसर	P1	गा. पा.	२	
(छ)	**विविध तर्फ**				
१००	आधुनिक मकै थुरने मेसिनको माग ।	P1	गा.पा.	२	
१०१	मौरी पालनको लागी आधुनिक घारको आवश्यकताको माग ।	P1	गा. पा.	२	
(झ)	**संचार तर्फ**				
१०२	स्कुल , हस्पीटल , वडा कार्यालय तथा सार्वजनिक स्थलमा फ्रि आइफाईको सुविधा ।	P1	गा. पा.	२	
	भौतिक पुर्वाधार तर्फ				
१०३	३ नं वडा कार्यालयको प्रशासनिक भवन निमार्ण	p1	संघ/प्रदेश	३	

१०४	दुब्लुक देखी दाते खोला सम्म घोरेटो वाटो निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१०५	दुब्लुक पानि संकलन तथा रिजर्भ ट्याङकी निमार्ण	p1	प्रदेश	३	
१०६	सामुदायिक पुस्तकालय भवन निमार्ण	p1	प्रदेश	३	
१०७	धनेली चौर झो. पु निमार्ण	p1	संघ	३	
१०८	माथिल्लो डाँडा देखी हुरीकोट जाने सडक सम्म जाली घेरावार	p1	प्रदेश	३	
१०९	महाँरुद्र वस्ति भित्रका बाटो हरुमा ढुङगा सोईलिङ तथा RCC निमार्ण	p1	गा.पा	३	
११०	सत्य देवी ढाँका उद्योगको भवन निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१११	दलित एकिकृत यूवा क्लवका लागी कर्वड हल निमार्ण	p2	गा.पा	३	
११२	दलित एकिकृत यूवा क्लवको भवन निमार्ण	p1	संघ	३	
११३	महाँदेव आ.वी देखी महाँरुद्र गाँउसम्म जाने सिडि स्तर उन्नती तथा पलास्टर	p1	गा.पा	३	
११४	मुहुने पलटिङ जग्गा घेरावार	p2	प्रदेश	३	
११५	महाँदेव आ.वी ECD भवन तला थप	p1	गा.पा	३	
११६	३ नं वडा थापागाउँ वस्ती भित्रका गल्ली हरुमा ढुङगा सोईलिङ	p1	गा.पा	३	
११७	३ नं वडा खानेपानी मर्मत तथा ढल निकास	p1	गा.पा	३	
११८	गुम्बा चौर ढाँका उद्योग भवन निमार्ण	p1	प्रदेश	३	
११९	गाउँ देखी धुपीडाँडा हुदै तिनमुली तिर्थ स्थल सम्म सिडि निमार्ण	p1	संघ/प्रदेश	३	
१२०	दह वाट ककनी सम्म RCC निमार्ण	p2	गा.पा/प्रदेश	३	
१२१	महाँदेव आ.वी तट्बन्धन निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१२२	माईखोला तट्बन्धन निमार्ण	p1	प्रदेश	३	
१२३	महाँरुद्र गाउँदेखी ठुलो देउला सम्म घो. वा निमार्ण	p2	गा.पा	३	
१२४	धारा बाट महाँरुद्र गाँउ सम्म सिडि निमार्ण	p1	प्रदेश	३	
१२५	गाउँ जाने बाटोको धारा खोला RCC पुल निमार्ण	p2	गा.पा	३	
१२६	काञ्जेरुवा दलित महिला तथा ऋण सहकारी संस्था लि.को भवन निमार्ण	p1	संघ	३	
	आर्थिक सामाजिक विकास तर्फ				
१२७	बाल क्लव कार्यालय व्यवस्थापन र n.e.g.r.p सहयोगी कार्यक्रम निरन्तरत	p1	गा.पा	३	
१२८	जगदुल्ला गाउँपालिका वडा नं ३ प्रवेश गर्ने स्वागत गेट निमार्ण	p2	गा.पा	३	
१२९	यूवा लक्षित खेलकुदको विकासको लागी कर्वडहल निमार्ण	p1	गापा/संघ	३	
१३०	सामुदायिक पुस्तकालय निमर्ण	p1	संघ	३	
१३१	ग्वलोवल एरियन्स आर्युवेदिक संस्थाको कार्यालय ब्यवस्थापन	p1	प्रदेश	३	
१३२	दमर खोला लघु जलविद्युत आयोजना मर्मत	p1	गा.पा	३	
	सस्थागत विकास तर्फ				
१३३	घर घरमा आधुनिक धुवा रहित चुलो, सोलार र फिल्टर माग	p1	प्रदेश	३	
१३४	वाल कल्व कार्यक्रम व्यावस्थापन र पत्रकारिता सम्वन्धि तालिम	p2	गा.पा	३	
	वान तथा वातावरण व्यावस्थापन तर्फ				
१३५	३ नं वडा भित्र पर्ने नदि किनारामा वालुवा संकलनको लागी क्यानल निमार्ण	p2	गा.पा	३	
१३६	वन तथा वातावरण व्यावस्थापन का लागी प्रत्येक मन्दिरमा फलामे लिङगो को व्यवस्थापन	p1	गा.पा	३	
१३७	वडा दैविक प्रकोप व्यावस्थापन कोष	p1	गा.पा	३	

	कृषि तथा पशु तर्फ				
१३८	चेतनशिल कृषक समुह र प्रगति कृषक समुहको पलटिङ जग्गा घेरावार	p2	प्रदेश	३	
१३९	एक घर एक स्याउ बगैचा निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१४०	चेतनशिल कृषक समुह चैत देखी माथिल्लो नुने पानि सम्म पलटिङ घेरावार	p1	प्रदेश	३	
१४१	थापागाउँ गैरिगाउँ संयुक्त भेडा तथा बाखा पालन समुहको गोठ तथा खोर निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१४२	कृषि व्यासयिक आधुनिक किवि खेतिका लागी बुटा माग	p1	गा.पा	३	
१४३	शिवक्थुन उत्पादनका लागी डालेचुक संरक्षण तथा बगौचा निमार्ण	p2	गा.पा	३	
१४४	उन्नत जातको कृषी विउ तथा ग्रिन हाउस पलास्टिक माग	p1	गा.पा	३	
१४५	पशु विमा कार्यक्रम तथा नश्ल सुधारका लागी बोका तथा स्वार माग	p1	गा.पा	३	
१४६	पशु सेवा सिविर संचालन वडा नं ३	p1	गा.पा	३	
१४७	उभिनेटा हुदै माझ डाँडा सम्म कृषी योग्य जमिन घेरावार	p1	प्रदेश		
	स्वास्थ्य तर्फ				
१४८	थापागाउँ सामुदायिक स्वास्थ्य भवनको लागी खानेपानि निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१४९	थापागाउँ सामुदायिक स्वास्थ्य भवनको लागी आवश्यक भौतिक सामाग्री माग	p1	गा.पा	३	
	लक्षित वर्ग तर्फ			३	
१५०	तिनमुली महिला वचत तथा ऋण सहकारी सस्थाका लागी घुम्ती कोष निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१५१	छाला संकलन तथा व्यावस्थापन उद्योग निमार्ण (दलित)	p1	गा.पा	३	
१५२	दुदि भिर वाट डाँडा सम्म घो. वा निमार्ण (जनजाति)	p1	गा.पा	३	
१५३	जेष्ठ नागरिक,अपा॰ र असाय हरुका लागी सिप मुलक कार्यक्रम संचालन	p1	गा.पा	३	
१५४	खेलकुद शैक्षिक सामाग्री माग (वालवालिका)	p1	गा.पा	३	
१५५	महाँरुद्र लाली गुराँस सहकारी संस्थाका लागी सवारी साधन खरिद	p2	गा.पा	३	
१५६	जेष्ठ नागरिक प्रतिक्षालय निमार्ण	p1	गा.पा	३	
१५७	महिला स्वंयम सेविका हरुको लागी आवश्यक भौतिक सामाग्री तथा इस्टेचर माग	p1	गा.पा	३	

	भौतिक पूर्वाधार तर्फ				
१५८	सुर्का देखि तामाताउ कालेगुनी सडक मर्मत	P1	प्रदेश	४	
१५९	मौरे देखि काइगाउँ सम्म सडक ग्राविल	P1	सघ.	४	
१६०	मौरे देखि भालु सम्म सडक ब्याक कटिङ	P1	प्रदेश	४	
१६१	चौरिकोट आवाशिय भवन निर्माण	P1	संघ	४	
१६२	चौरिकोट युवा क्लव भवन निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१६३	कुच्चे देखि छाँचु सम्म सडक ब्याक कटिङ	P1	प्रदेश	४	
	सामाजिक आर्थिक विकास तर्फ			४	
१६४	भालु पाटन चौरिपालन फर्म घेरावार तथा ग्याविन निर्माण	P1	प्रदेश.	४	
१६५	मौरिपालक कृषकहरुको लागि आवश्यक सामाग्रीहरुको माग	P1	गा.पा.	४	

१६६	कालगुनी मौरिपालन तथा भेडाबाखा पालन कृषक समुह घेरावार	P1	प्रदेश	४	
१६७	गलैंचा बुनाइ उद्योग सम्बन्धि सामाग्री माग	P1	गा.पा.	४	
१६८	भालुपाटन चौरिपालन फर्म चिज उत्पादनको लागि दक्ष कर्मचारीको व्यवस्था	P1	प्रदेश	४	
	वन वातावरण तथा पर्यटन तर्फ			४	
१६९	चौरिकोट गाँउ देखि धाम्रा सम्म घोरेटो बाटो निर्माण	P1	प्रदेश.	४	
१७०	चौरिकोट गाउँ देखि कुच्चे झरना सम्म घोरेटो बाटो निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१७१	रांगा मछिला मन्दिरको आगन ढलान	P1	प्रदेश.	४	
१७२	रांगा मछिला मन्दिरकोलागि आवश्यक लत्ताकपडा तथा रासनको व्यवस्था	P1	गा.पा.	४	
१७३	रांगा मछिला मन्दिर घेरावार	P1	प्रदेश.	४	
१७४	सुम्दो देखि राँगा मछिला मन्दिर सम्म सडक निर्माण	P1	प्रदेश.	४	
	लक्षित कार्यक्रम तर्फ			४	
१७५	चौरिकोट आमासमुह भवन मर्मत	P1	गा.पा.	४	
	शिक्षा तर्फ			४	
१७६	सुन्दरी आ.वि. चौरिकोटको खानेपानी योजना	P1	गा.पा.	४	
	स्वास्थ्य तर्फ			४	
१७७	चौरिकोट स्वास्थ्य चौकी भवनको झ्याल ढोका मर्मत	P1	गा.पा.	४	

क्र.सं.	**योजनाको नाम**	**प्रथमिकीकरण**	**पेश गर्ने निकाय**		
	भौतिक पूर्वाधार तर्फ				
१७८	राँगा बाँचिला मन्दिर कोटछाँचुको खानेपानी, घेरावार र शौचालय निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१७९	धौलपुर सहकारी संस्थाको भवन निर्माण	P1	गा.पा.	४	
१८०	शिव मन्दिर व्यवस्थापन	P1	गा.पा.	४	
१८१	रोड देखि थान सम्म सिँडी निर्माण	P1	गा.पा.	४	
१८२	छाँचुबाट कोटछाँचु जाने बेली ब्रीज निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१८३	बाँझागाड खोला झुलुङ्गे पुल निर्माण	P1	प्रदेश.	४	
१८४	बाँझगाढ देखि थला सम्म घोरेटो बाटो निर्माण	P1	गा.पा.	४	
१८५	कोटछाँचु देखि महादेउहुँदै जिमिचौर सम्मको नयाँ मोटर बाटो निर्माण	P1	प्रदेश.	४	
१८६	वेदर स्टेसन निर्माण	P1	गा.पा.	४	
१८७	चिल्लीखेर देखी कोटछाँचु सम्म सडक मर्मत	P1	प्रदेश	४	
१८८	वडाको प्रत्येक सिमानामा गेट निर्माण	P1	गा.पा.	४	
१८९	बाँझागाड देखि कालाभिड सम्म सडक निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१९०	थला भेडाबाखा पालनको लागि खानेपानी निर्माण	P1	गा.पा.	४	
१९१	मेघमाला भवानीको मन्दिर निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१९२	छाँचु कोटछाँचु विद्युत विस्तार	P1	गा.पा.	४	
१९३	चप्लेटा देखिँ गोग्राहहुँदै बाघदारा सम्म घोरेटो बाटो निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१९४	भित्तखोला देखि घट्टहुँदै पुवादुन सम्म सिंचाइ निर्माण	P1	प्रदेश	४	

१९५	दारीमठाँटी देखि मुहुने सम्म सडक स्तरउन्नती	P1	प्रदेश	४	
१९६	भुयर थान निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२९७	धवलपुराको मन्दिर निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१९८	गाउँदेखि माथी ग्याविन र मेसीनरी वाल निर्माण	P1	प्रदेश	४	
१९९	गराङ्ला देखि गाउँसम्मको घेरावार मर्मत	P1	प्रदेश	४	
	सामाजिक,आर्थिक विकास तर्फ			४	
२००	कुटानी पिसानी मिल निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२०१	मौरे भेडा तथा बाख्रा पालनको उन प्रशोधन सामाग्री तथा वर्षे गोठ निर्माण	P1	गा.पा.	४	
२०२	मौरे भेडा तथा बाख्रा पालनको लागि उन्नत जातको भेडा,बाख्रा तथा बोका साँडको माग	P1	प्रदेश	४	
२०३	सुधारीएको घट्ट निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२०४	लालीगुराँस कृषक समुहको लागि स्याउ ग्रेडिङ मेसिन,सोलार ड्रायर,सीतभण्डारको निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२०५	कोटछाँचु कृषक समुहको स्याउ व्यवस्थापनको लागि सितभण्डारको निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२०६	कोटछाँचु कृषक समुहको स्याउ व्यवस्थापनको लागि घेरावार तथा सिँचाइ निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२०७	कोटछाँचु कृषक समुहको स्याउ व्यवस्थापनको लागि तेल पेल्ने मेसिन तथा स्याउ चाना काट्ने र सुकाउने मेसिनको स्थापना गर्ने	P1	प्रदेश	४	
२०८	मके फलफुल तरकारी नर्सरी पशुपोल्ट्रीको सितभण्डार मर्मत	P1	प्रदेश	४	
२०९	कोटछाँचु घुम्ती कोष स्थापना	P1	गा.पा.	४	
२१०	रानीमाटा तरकारी पशुपंक्षी माछा तथा मौरीपालन महिला कृषक समुहको माछा पालनको लागि पोखरी निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२११	घेरावार तथा खानेपानी व्यवस्थापनको लागि चौकीदारको व्यवस्थापन	P1	गा.पा.	४	
२१२	भालेजुर देखि जोगीडाँडा सम्म कृषीयोग्य जमिन सिँचाइ योजना	P1	प्रदेश	४	
२१३	बाँचीला फलफुल तथा तरकारी फर्म घेरावार तथा कोल्डास्टोर निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२१४	अर्जुन हिउँदे फलफुल नर्सरी फर्म घेरावार	P1	प्रदेश	४	
	वन, वातावरण तथा पर्यटन तर्फ			४	
२१५	स्वास्थ्य देखि गुमचौर सम्म तटबन्ध निर्माण	P1	प्र.स.	४	
२१६	गाउँदेखि विद्यालय सम्म घोरेटोबाटो निर्माण	P1	गा.पा.	४	
२१७	बालकुने थान , ढुकेराहुँदै मन्दिर सम्म सिँडी र रेलीङ निर्माण	P1	संघ	४	
२१८	छाँचु बस्ती विस्तार	P1	प्र.स.	४	
	लक्षित कार्यक्रम तर्फ :			४	
२१९	युवाको लागि सामुदायीक भवन निर्माण	P1	प्र.स.	४	
२२०	रोड देखि चिल्लीखेर सम्म मोटरबाटो निर्माण (दलित लक्षित)	P1	प्र.स.	४	
	स्वास्थ्य तर्फ :			४	
	शिक्षा तर्फ :			४	
	कोटछाँचु विद्यालयको लागि			४	
२२१	छात्र छात्राको लागि बाल मैत्री शौचालयको निर्माण	P1	प्रदेश	४	

२२२	फर्निचर निर्माण	P1	गा.पा.	४	
२२३	खानेपानी तथा खाजाघर निर्माण	P1	गा.पा.	४	
२२४	विद्यालय गेटसहितको घेरावार तथा विद्यालय अगाडी पछाडी ग्याविन निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२२५	खेल मैदान तथा भवन पछाडाी नाला निर्माण	P1	प्रदेश.	४	
	छाँचु विद्यालयको लागि			४	
२२६	विद्यालयको डील पट्टी ग्याविन निर्माण तथा मञ्च निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२२७	इ.सि.डी. भवन प्लास्टर,वाल सिलीङ तथा नाला निर्माण	P1	प्रदेश	४	
२२८	फर्निचर निर्माण तथा खानेपानी मर्मत	P1	गा.पा.	४	
२२९	विद्यालय अगाडीतिर घेरावार निर्माण	P1	गा.पा.	४	

	योजनाको नाम	प्रथामि करण	पेश गर्ने निकाय	वडा नं	
	भौतिक पुर्वाधार तर्फ				
२३०	५ नं वडा कार्यालयको प्रशासनिक भवन निमार्ण	p1	संघ	५	
२३१	कागमारा आ.वी E.C.D भवनको फर्निचर व्यावस्थापन	p1	गा.पा	५	
२३२	कागमारा आ.वी मेसिनरी पर्खाल निमार्ण (क्रमागत)	p1	प्रदेश	५	
२३३	लोईढुङगा देखी रातापानि चौके सम्म घेरावार निमार्ण	p1	प्रेदेश		
२३४	बहुद्देशीय सहकारी संस्थाको भवन निमार्ण माझगाउँ	p1	संघ	५	
२३५	इल्ली देखी सुपे सम्म घो. वा निमार्ण	p1	प्रदेश	५	
२३६	चुकेना देखी इल्ली सम्म घो. वा निमार्ण	p2	प्रदेश	५	
२३७	खाली हुदै खोली सम्म ढल निकास	p1	गा.पा	५	
२३८	घट्टेखोला देखी धुनु खोला सम्म तट्वन्धन निमार्ण	p1	प्रदेश	५	
२३९	गोलेनी देखी खाली सम्म तट्वन्धन निमार्ण	p2	गा.पा	५	
२४०	महादेव मन्दिर सिडी पलास्ट तथा घोरावार	p1	गा.पा	५	
२४१	यूवा कल्वको भवन निमार्ण	p2	प्रदेश	५	
२४२	मुहुने देखी माझगाउँ सम्म घो. वा निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२४३	प्रत्येक गाउामा एक/एक वटा सार्वजनिक शौचालय निमार्ण	p1	प्रदेश	५	
२४४	आधुनिक पानि घट्ट निमार्ण वडा नं ५	p1	गा.पा	५	
२४५	सिमचौर देखी घट्टे खोला सम्म घेरावार	p2	प्रदेश	५	
२४६	इल्ली खानेपानी तथा घेरावार मर्मत	p1	गा.पा	५	
२४७	कुटानि पिसानि उद्योग निमार्ण गैरिगाउँ/माझगाउँ	p1	संघ	५	
२४८	लिलो ओखर ओखर पलटिङ जग्गा घेरावार निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२४९	गुरा धर्मशाला भौतिक सामाग्री व्यावस्थापन	p1	गा.पा	५	
२५०	मुलवाटो देखी सिमचौर सम्म ढुङगा सोईलिङ	p1	प्रदेश	५	
२५१	मसानघाट धर्मशाला तथा प्रतिाक्षालय निमार्ण	p2	गा.पा	५	
२५२	घट्टेखोला देखी गैरीगाउँ सम्म घो.वा निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२५३	मुहुने घेरावार तथा सिचाई निमार्ण	p2	प्रदेश	५	
२५४	माझगाउँ वस्ती भित्रका सवै वाटो हरुमा ढुङगा साईलिङ	p1	गा.पा	५	
२५५	घट्टे खोला देखी रडि खेल्ना सम्म घेरावार निमार्ण	p2	संघ	५	
२५६	इल्ली स्याउ पकेट क्षेत्रमा चोकीदार वस्ने घर निमार्ण	p1	संघ	५	
२५७	दुनेला सिचाई तथा घेरावारा निमार्ण	p2	प्रदेश	५	

२५८	पातिहाल्ना/चौरीखोर धर्मशाला निमार्ण	p2	प्रदेश	५	
२५९	देउला देखी चिउरी सम्म घेरावार	p1	गा.पा	५	
२६०	ज्ञानोदय आ.वी देखी सामुदमयिक भवन सम्म क्यानल निमार्ण	p1	प्रदेश	५	
२६१	ज्ञानोदय आ.वी भित्रका पुराना भवन लाई व्यावस्थापन तथा नयाँ निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२६२	ज्ञानोदय आ.वी सरस्वती मन्दीर निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२६३	जगदुल्ला नमुना यूवा कल्वको भवन निमार्ण	p1	संघ		
२६४	कागमारा आ.वी २ कोठे भवन तथा ECD शैचालय निमार्ण	p1	संघ	५	
२६५	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई माझगाउँ को ग्याविन निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२६६	ज्ञानोदय आ.वी मञ्च निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२६७	मुल बाटो देखी ज्ञानोदय आ.वि खोला सम्म तट्बन्धन निमार्ण	p1	संघ	५	
	सामाजिक आर्थिक विकास तर्फ				
२६८	गरिब घरधुरी छनोट गरी गरिब परिचय पत्र वितरण तथा आवास निमर्ण	p1	गा.पा	५	
२६९	जगदुल्ला नमुना यूवा कल्वको कार्यालय व्यावस्थापनको लागी आवश्यक भौतिक सामाग्री माग	p1	गा.पा	५	
२७०	प्रत्येक घरधुरी हरुलाई निशुल्क धुवा रहित आधुनिक चुलो वितरण तथा मेनीग्रेट सोलार व्याबस्थापन	p1	गा.पा	५	
२७१	जुम्ला डोल्पा गाढी भाडा र सामान ढुवानी भाडा दर निर्धारण	p1	गा.पा	५	
	कृषि तथा पशुपालन तर्फ	p1			
२७२	एक घर एक स्याउ बगैचा निमार्ण र एक जर्सी गाई पालन	p1	प्रदेश	५	
२७३	५ प्लट घेरावर प्रत्येक घरधुरी लाई थोपा सिचाई आवश्यक औजार व्यावस्थापन	p1	जि कृ विका		
२७४	माटो परिक्षण तालिम टिमुर, ओखर,किमु ,वदाम कागति, हलुवावेद किवि का विरुवा माग	p1	गा.पा	५	
२७५	प्राङगारिक गडैला मल उत्पादनको लागी खाडल निमार्ण	p2	गा.पा	५	
२७६	डाँफे फलफुल नर्सरी उद्योग घेरावार विरुवा उत्पादन सम्वन्धि तालिम	p2	गा.पा	५	
२७७	कृषक विमा, परिचयपत्र वितरण तथा कृषक भत्ताको व्यावस्था	p1	गा.पा	५	
२७८	२०७८/०७९ मा जग्गा धनिहरुलाई मुअब्जा वितरण गर्दा छुटेका जग्गा धनि हरुलाई मुअब्जाको व्यावस्थापन	p1	गा.पा	५	
२७९	पशुपालक कृषक समुह हरुलाई गोठ निमार्ण तथा पशु औषधि व्यावस्थापन ,गोठालो भत्ताको व्यावस्था	p1	गा.पा	५	
२८०	कृषी योग्य जमिनको लागी मौसम पूर्वाअनुमान स्टेशन स्थापना	p2	प्रदेश	५	
२८१	चैत कृषी योग्य जमिन घेरावर मर्मत	p2	गा.पा	५	
	स्वास्थ्य तर्फ				
२८२	माझगाउँ सामुदायीक स्वास्थ्य ईकाइको लागी आवश्यक सामाग्री,वि.पी सेट,सुचरिङ सेट, विरामि सुताउने कपडा,कार्पेट,डस्वीन,दाँत निकाल्ने मिसेन,कोलिस पेलेट,थर्मोमिटर आदी व्यावस्थापन	p1	गा.पा	५	

२८३	माझगाउँ बर्थिङ सेन्टरमा आवश्यक भौतकि सामाग्री तथा कर्मचारी व्यवस्थापन	p1	गा.पा	५	
२८४	महिला स्वास्थ्य सेवीका हरुका लागी आवश्यक भौतीक सामाग्री माग	p1	गा.पा	५	
	लक्षित वर्ग तर्फ				
२८५	जेष्ठ नागरिका प्रतिक्षालय निमार्ण	p2	गा.पा		
२८६	दुधकुण्डली आमा समुह भवनको भौतिक सामाग्री, खानेपानी, ढल निकास घेरावारा तथा गेट निमार्ण	p1	गा.पा	५	
२८७	भगवति आमा समुहको लागी तेल पेल्ने मिसिन खरिद	p1	गा.पा		
२८८	गैरीगाउँ सामुहिक आरन भवनमा भौतिक सामाग्री व्यास्थापन	p2	गा.पा	५	
२८९	अपा॰ तथा वालमैत्रि सिप मुलक कार्यक्रम संचालन	p1	गा.पा	५	
२९०	चुचे जुर हुदै चुचौला सम्म घेरावारा निमार्ण	p2	गा.पा	५	
२९१	गौरी डाव घेरावार	p2	प्रदेश	५	
२९२	टोलकुट घेरावार	p2	प्रदेश	५	
२९३	याप्चा फलफुल तथा कृषी महिला समुहको लागी सिचाई, घेरावार,ग्रीन हाउस ,स्याउ,र दाते ओखरका विरुवा माग	p1	गा.पा	५	
२९४	भुमे तरकारी तथा जडीबुटी उत्पादन महिला कृषी सहकारी संस्थाको लागी सिचाई पाइप विउ, मल, हिउदे तरकारी उत्पादानको लागी ग्रीन हाउस पाल माग	p1	गा.पा	५	

क्र.सं.	**योजनाको नाम**	**प्रथमिकीकरण**	**पेश गर्ने निकाय**		
	भौतिकपूर्वाधार तर्फः				
२९५	भलचौर स्वच्छखानेपानीमुहानमर्मत	P1	गा.पा	६	
२९६	बयल्दीचौरी फमको लागिछिलछिले बयल्दीखानेपानी योजना	P1	प्रदेश	६	
२९७	ररिखेल्नाबाटमाझपाखा सम्म सडकनिर्माण	P2	प्रदेश	६	
२९८	लाप्चुनगुम्बानिर्माण	P1	प्रदेश	६	
२९९	थार्पा मन्दिर निर्माण	P2	प्रदेश	६	
३००	बलासाखानेपानीढलनिकास योजना	P1	गा.पा.	६	
३०१	मस्टाभगवतीमन्दिर निर्माण	P1	संघ	६	
३०२	आमासमुहको खानेपानीढलनिकास योजना	P1	गा.पा.	६	
३०३	सिमपाटा देखि घोरेजा सम्म सडकनिर्माण	P1	प्रदेश	६	
३०४	थाप्लीगाड,पोवारी मुहुनेहुँदै छाँचु सम्म सडकको स्थरउन्नती	P1	गा.पा.	६	
३०५	देवीडाँरा माइको थान घेरावार	P2	गा.पा.	६	
३०६	६ नं वडा कार्यालयको प्रशासनिक भवन निमार्ण	p1	संघ	६	
	सामाजिक तथा आर्थिक विकास तर्फः			६	
३०७	कुसलमौरी पालनफर्मको आधुनिकघार निर्माण	P1	गा.पा.	६	
३०८	धुपी भेडातथाबाखापालन समुह चरणगोठ निर्माण	P1	प्रदेश	६	
३०९	पाल्तेडाँडा कृषक फलफुल नर्सरी तथापशु पालनउद्योगको स्याउफर्म सिँचाइ योजना	P1	प्रदेश	६	
३१०	चोराहुँदै पाल्तेडाँडा सम्म स्याउफर्म घेरावार निर्माण	P1	प्रदेश	६	

३११	माचौर घोरेँजापोवारी घेरावार निमार्ण	P1	गा.पा.	६	
३१२	मस्ट भगवती तथा फलफुल तरकारी तथा पशु पोल्ट्री फम स्याउ ओखर घेरावार निर्माण	P1	गा.पा.	६	
३१३	लघुवितिय सुती तथा अल्लो कपडा उत्पादन समुहको लागि आवश्यक सामाग्रीको माग	P1	गा.पा.	६	
३१४	पातरसाँगु देखि महादेउ सम्म कृषी सडक निर्माण	P2	प्रदेश	६	
३१५	इल्ली सिँचाइ योजना	P2	प्रदेश	६	
३१६	गोइलानीसिँचाइ योजना	P2	प्रदेश	६	
३१७	गोइलानी कृषी घेरावार गैरीगाउँ	P1	प्रदेश	६	
३१८	चेल सिलाइ कटाइ भवन निर्माण	P1	प्रदेश	६	
३१९	खोरी खेल्नासिँचाइ योजना	P1	प्रदेश	६	
३२०	ओखर पीसानीमिलमाग	P1	गा.पा.	६	
३२१	नयाँमौरीपालक कृषकहरुको लागी सामाग्रीहरुको व्यवस्था	P1	गा.पा.	६	
३२२	गोइलेनी कृषी घेरावार भ्याँकोट	P1	प्रदेश	६	
३२३	कालीकाफलफुल नर्सरी फमको कोल्ड स्टोर निर्माण योजना	P1	गा.पा.	६	
३२४	सुधारीएको पानी घट्ट निर्माण	P1	गा.पा.	६	
	बन वातावरण तथा पर्यटनतर्फः			६	
३२५	माझपाखातटबन्धनिर्माण	P2	प्रदेश	६	
३२६	घट्टेखोला देखि मार्सेपाटी सम्मग्याविनतटबन्धनिर्माण योजना	P1	संघ	६	
३२७	धनखोला देखि नुनदिना सम्मतटबन्धनिर्माण	P2	प्र.स.	६	
३२८	पद्‌दनीखोलादेखीआर्यगैर सम्मतटबन्धनिर्माण	P1	गा.पा.	६	
३२९	धुनखोला देखी चैत सम्मतटबन्धनिर्माण	P2	प्रदेश	६	
३३०	थापपानी देखीसिमढुंगा सम्म वृक्षरोपण	P1	प्रदेश	६	
३३१	सुकेठ्याङग्रा,धुर,थुपलाग्नाहुँदै पोवारी सम्मअग्नीरेखानिर्माण	P1	गा.पा.	६	
	शिक्षातर्फः				
३३२	विद्यालयपक्की घेरावार र जाली एङ्गल	P1	प्रदेश	६	
३३३	युरिनल सहितको छात्र । छात्राशौचालयनिर्माण	P1	गा.पा.	६	
३३४	विद्यालय नर्स कार्यक्रमको स्वास्थ्य हेल्प डेस्कको स्थापना			६	
३३५	विद्युतवाएरीङ र लाइनव्यवस्थापन	P1	गा.पा.	६	
३३६	खेलकुदतथा सांस्कृतिक सामाग्रीव्यवस्थापन	P1	गा.पा.	६	
३३७	हरियो विद्यालयकालागि बेर्ना,पोलिथीन र जग्गा	P1	गा.पा.	६	
३३८	विद्यालय परिसर भित्र सरस्वतीमन्दिर निर्माण	P1	प्रदेश	६	
३३९	बालक्लवइकोक्लव सञ्चालनको लागिकार्यालय व्यवस्थापनखर्च	P1	गा.पा.	६	
३४०	विद्यालय र गाउँसमाजमा सार्वजनिक स्थलमाफोहर व्यवस्थापनगर्न डस्टविनको व्यवस्था	P1	गा.पा.	६	
	स्वास्थ्यतर्फः			६	
३४१	पाँच सैया अस्पतालको भवननिर्माण	P1	संघ	६	

३४२	स्वास्थ्यचौकीवर्थिङ सेन्टर भवनको पुनःनिर्माण	P1	गा.पा.	६	
	लक्षित वर्ग तर्फः			६	
३४३	भद्देउलभन्ने स्थानमामन्दिर निर्माण (जनजातीलक्षित)	P2	गा.पा.	६	
३४४	भद्देउलपाखा घेरावार (महिलालक्षित)	P1	गा.पा.	६	

अनुसुची ३: गाउँपालिकामा बैठकका माइनुटहरु

अनुसुची ४: गाउँपालिकाको श्रोत नक्सा

Map 1: Location

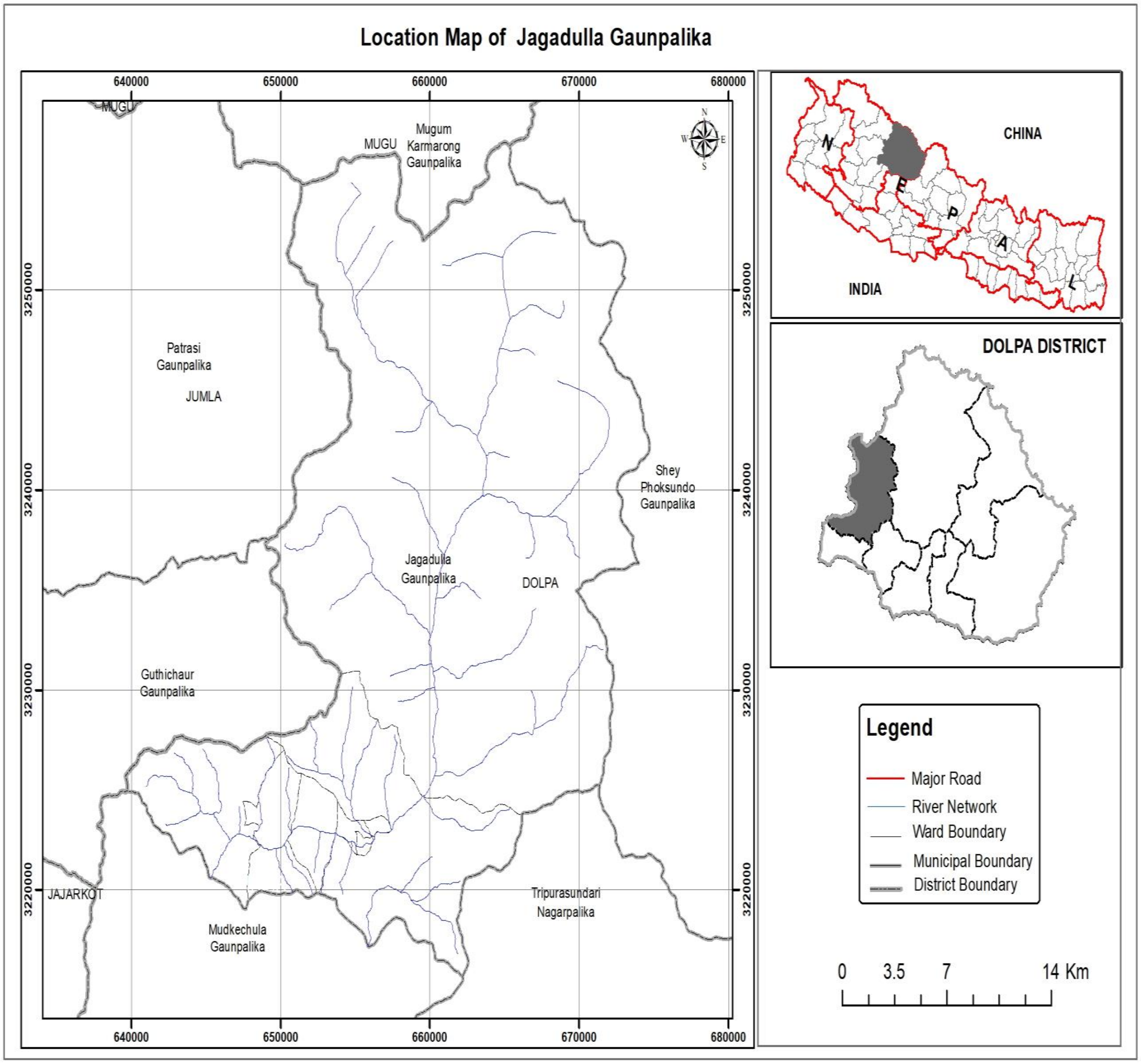

Map No. 2 : Landuse

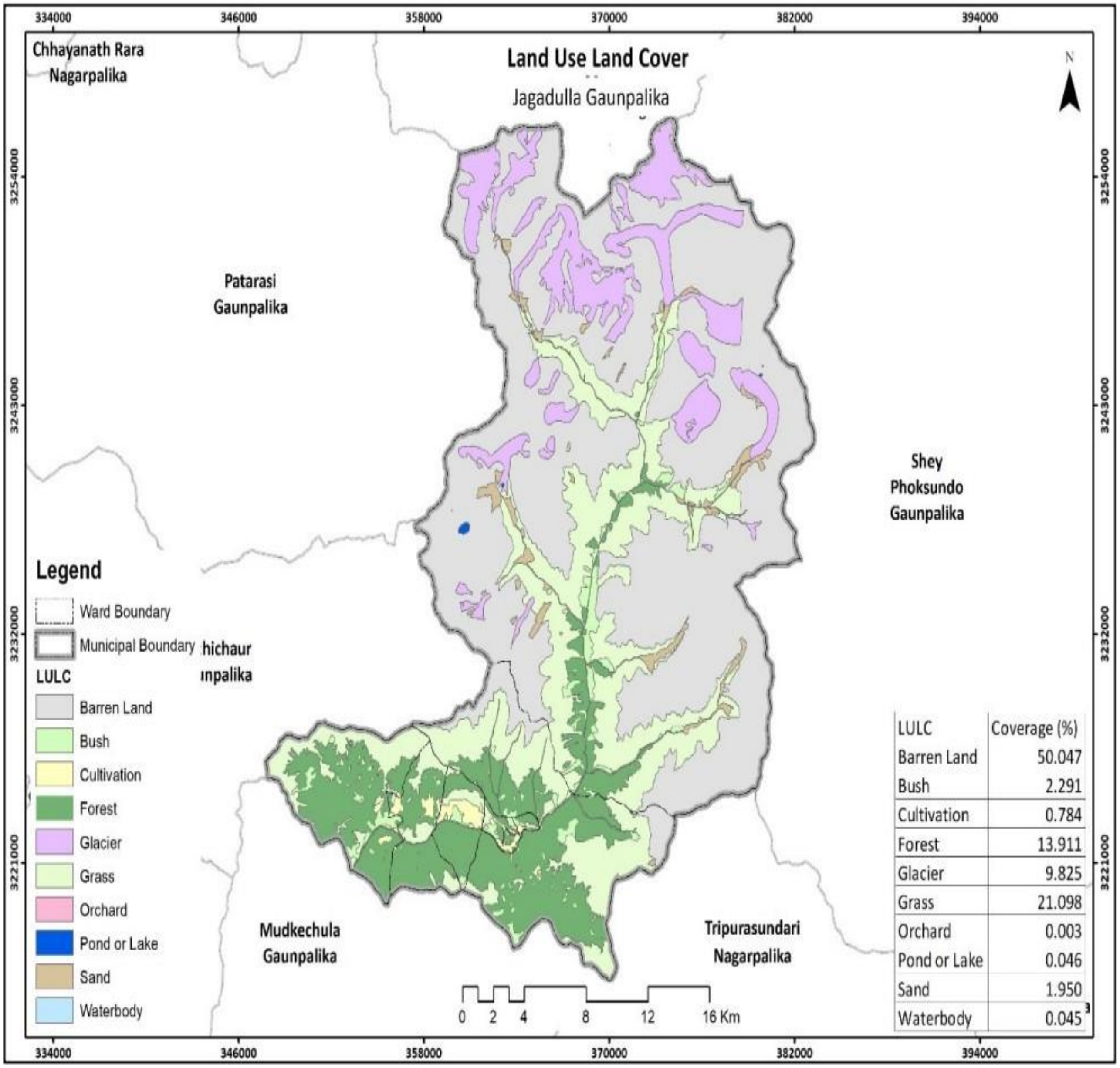

Map 4: Water Resource

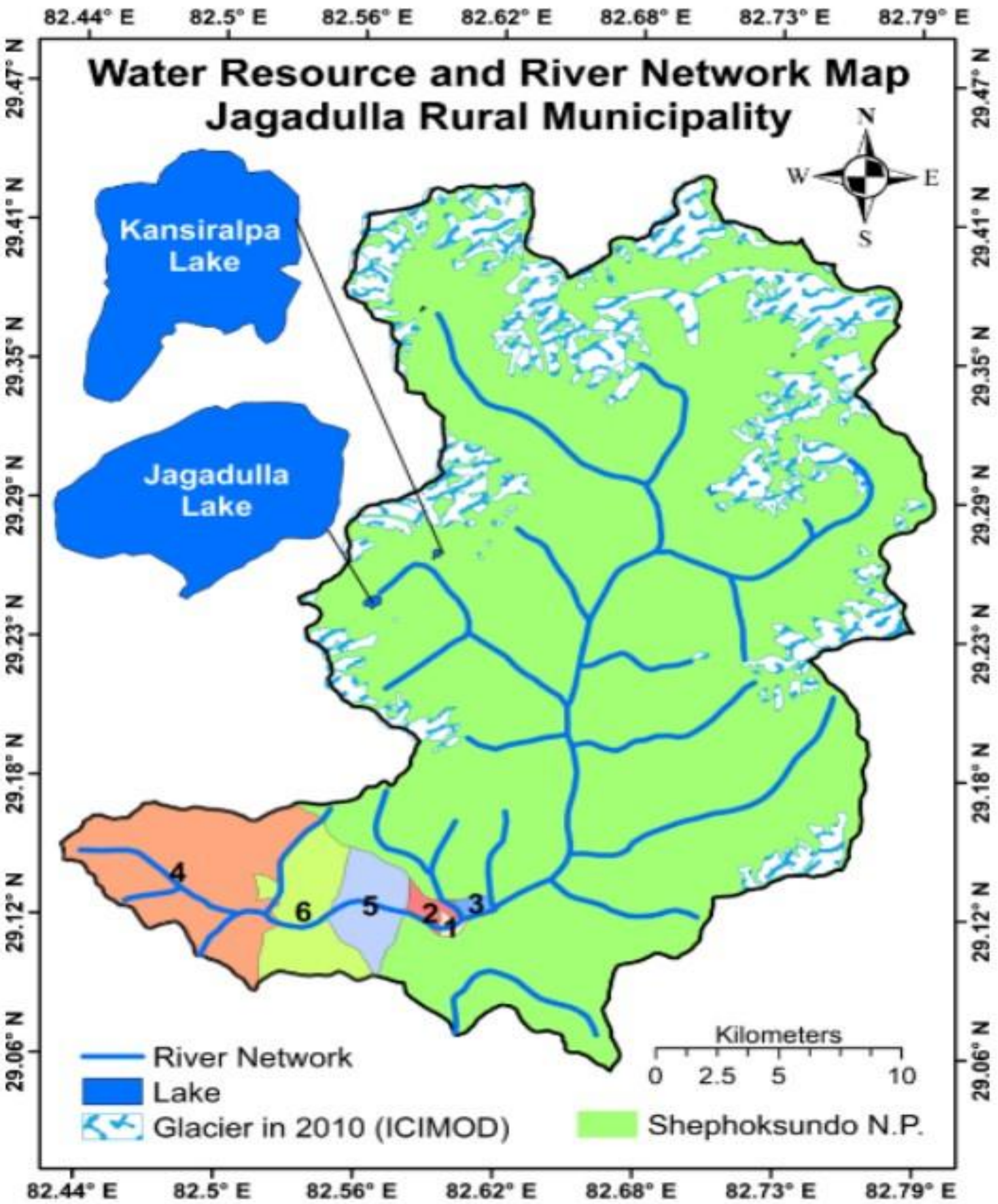

Map 5 : Drainage Network

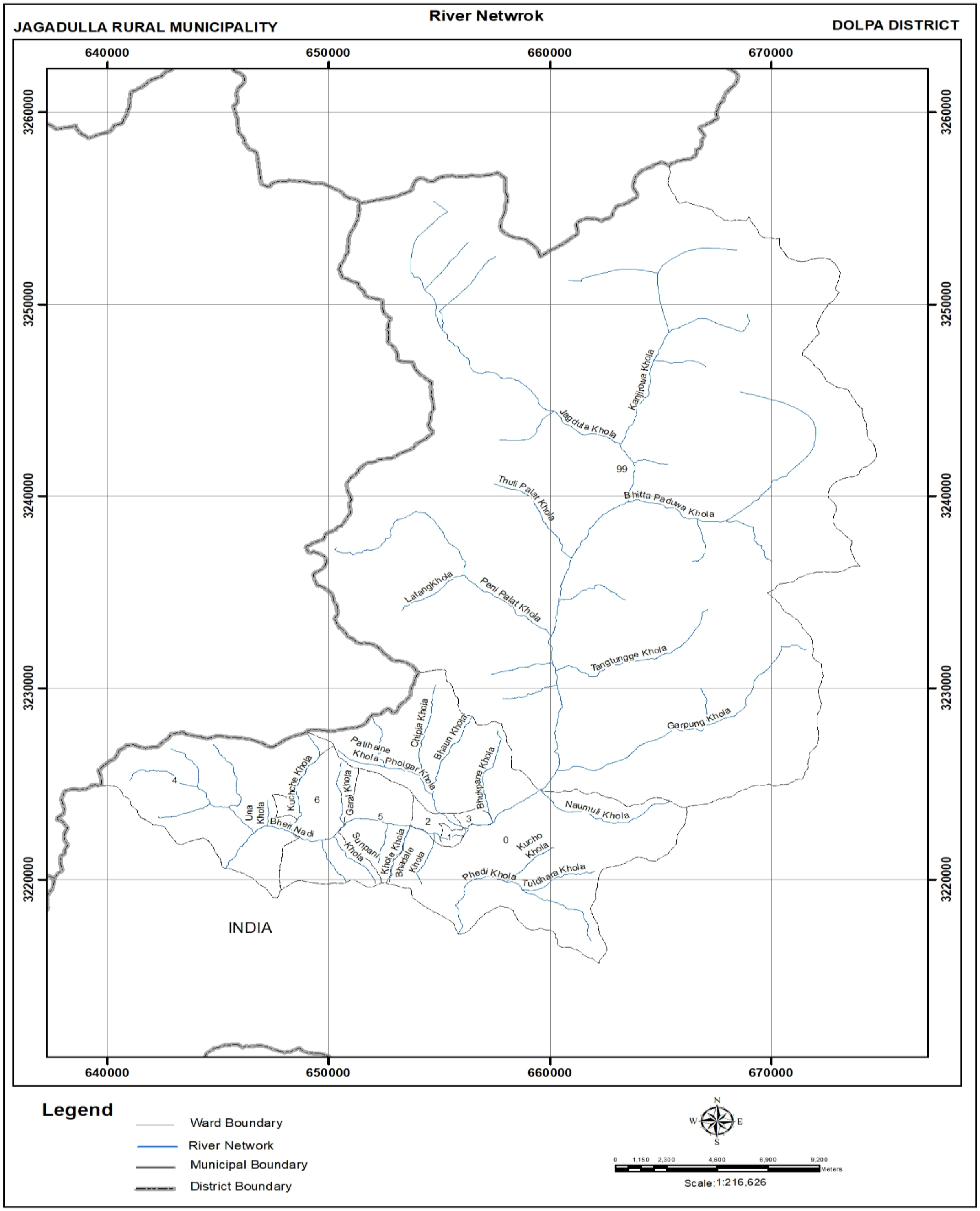

Map No. 6: Road Network

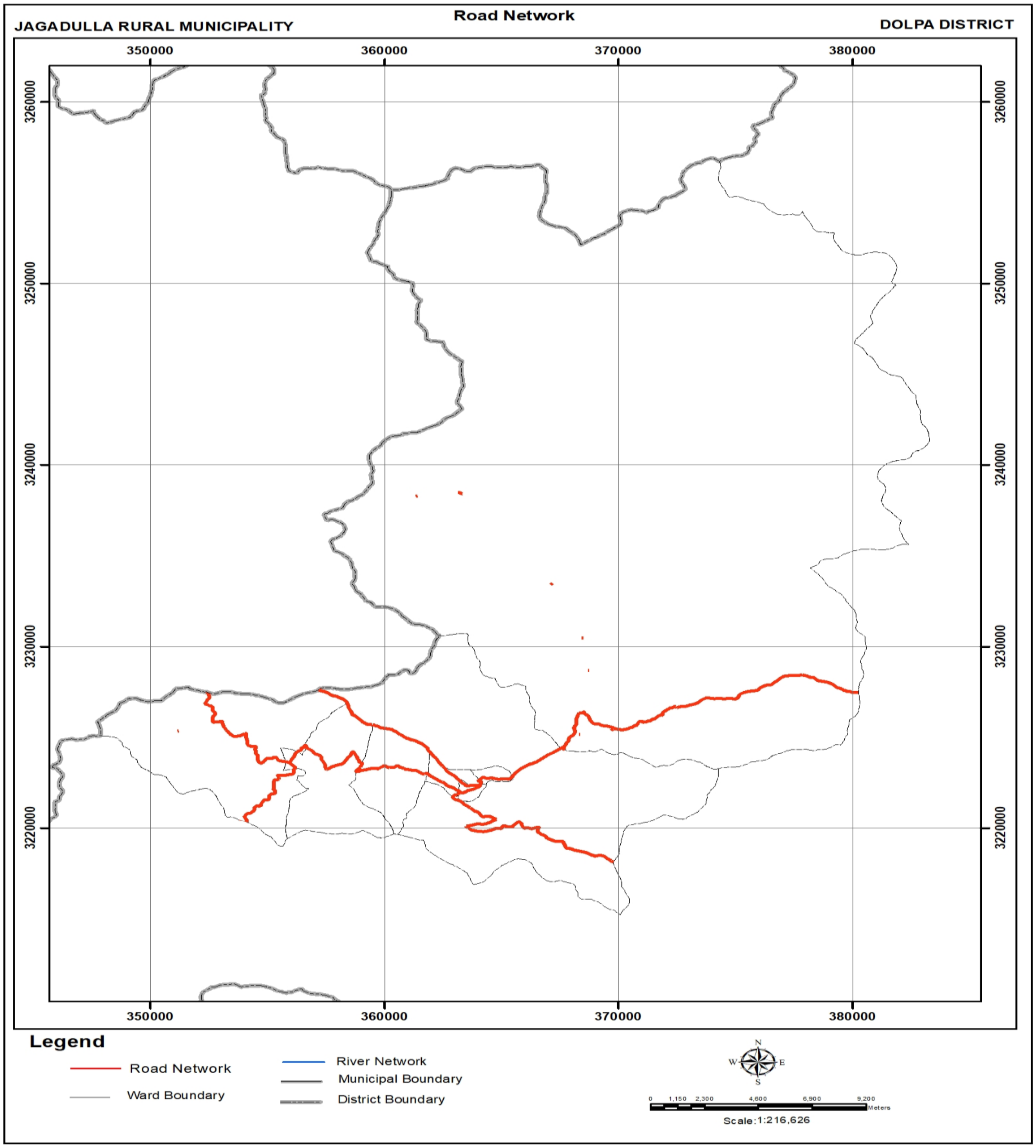

Map 7: Aspect

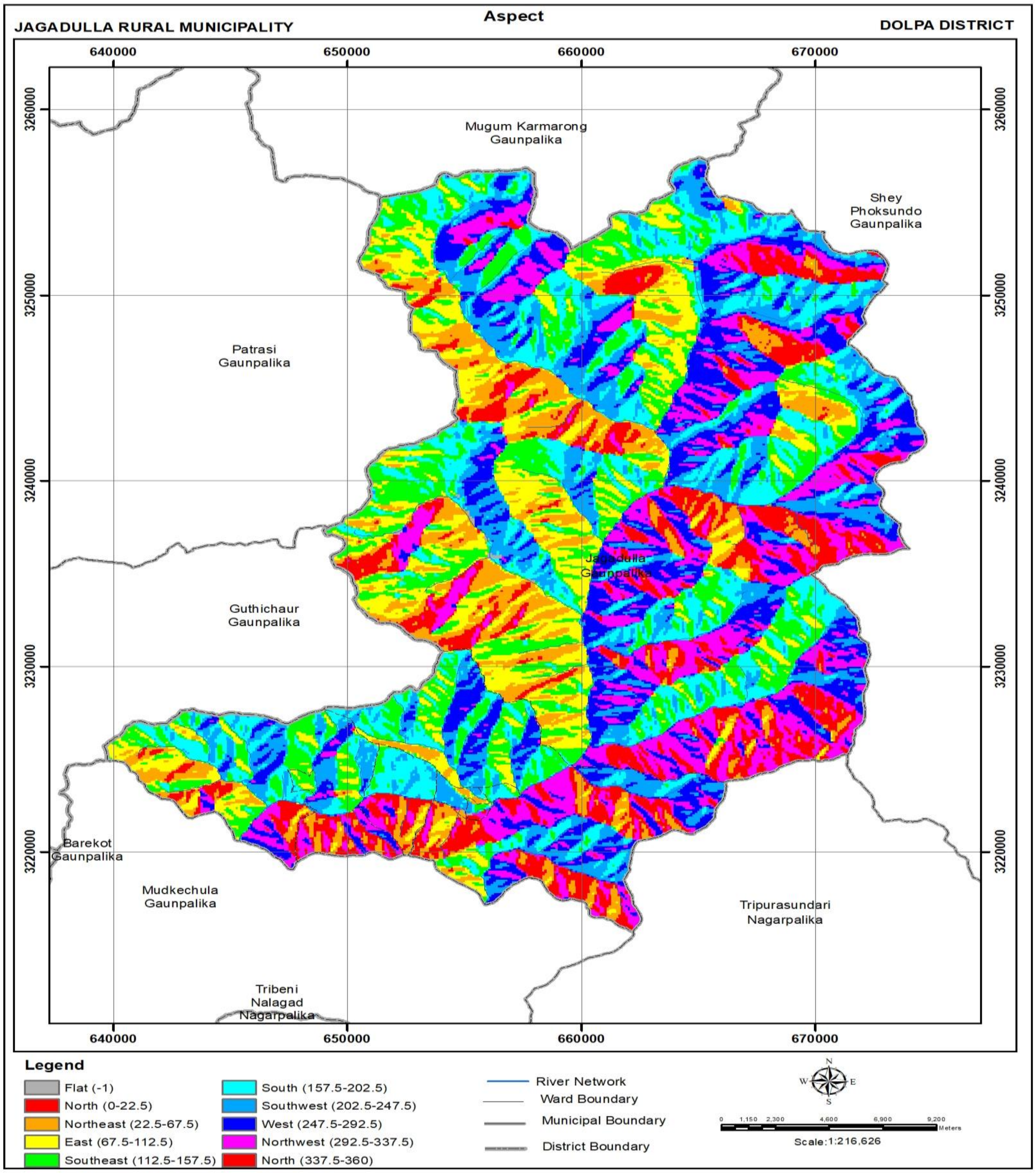
Aspect
JAGADULLA RURAL MUNICIPALITY
DOLPA DISTRICT
640000
650000
660000
670000
3260000
3250000
3240000
3230000
3220000
Mugum Karmarong Gaunpalika
Shey Phoksundo Gaunpalika
Patrasi Gaunpalika
Jagadulla Gaunpalika
Guthichaur Gaunpalika
Barekot Gaunpalika
Mudkechula Gaunpalika
Tripurasundari Nagarpalika
Tribeni Nalagad Nagarpalika
Legend
Flat (-1)
North (0-22.5)
Northeast (22.5-67.5)
East (67.5-112.5)
Southeast (112.5-157.5)
South (157.5-202.5)
Southwest (202.5-247.5)
West (247.5-292.5)
Northwest (292.5-337.5)
North (337.5-360)
River Network
Ward Boundary
Municipal Boundary
District Boundary
N
S
W
E
Scale:1:216,626

Map No. 8: Degital Elevation Model

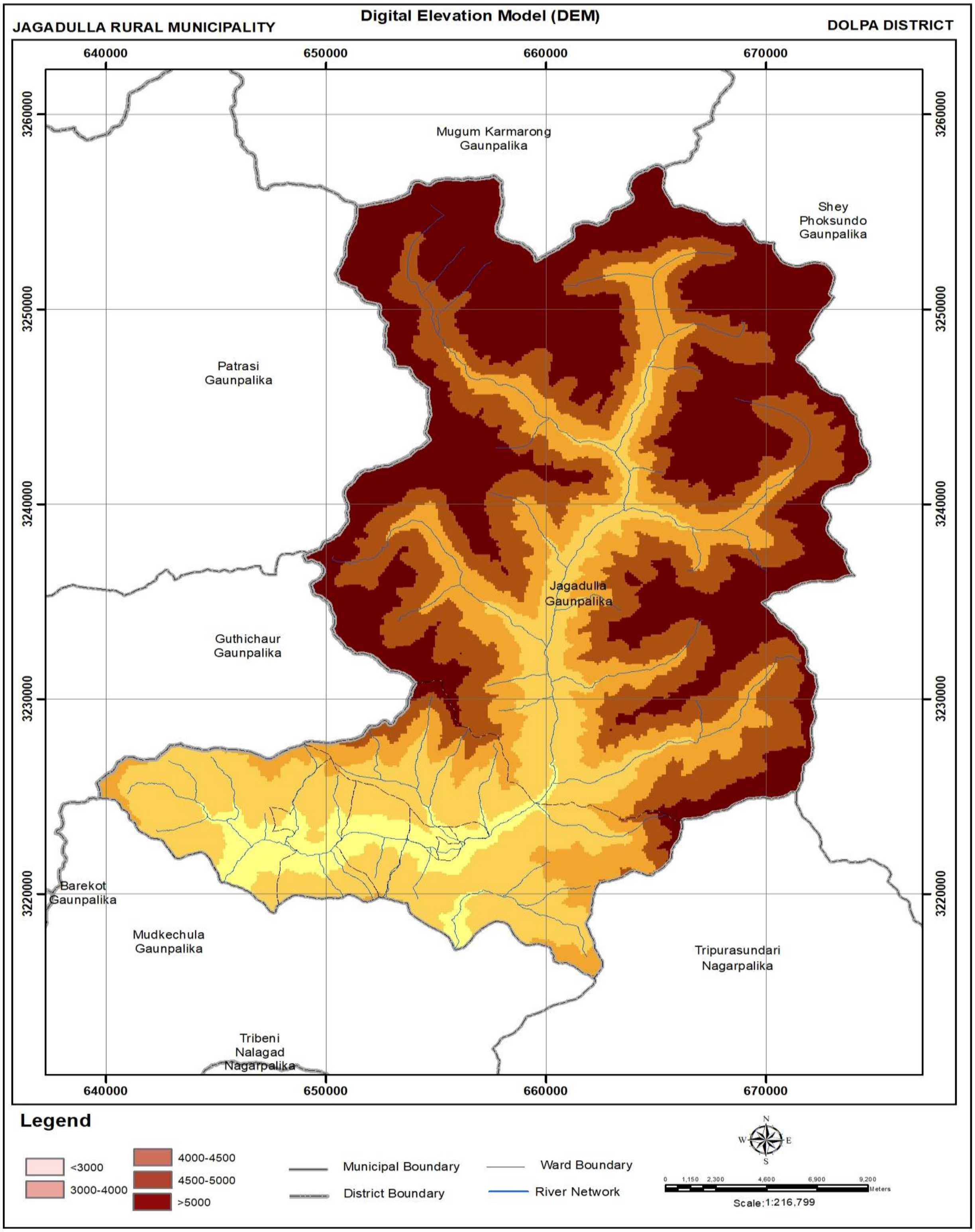

Map 10:

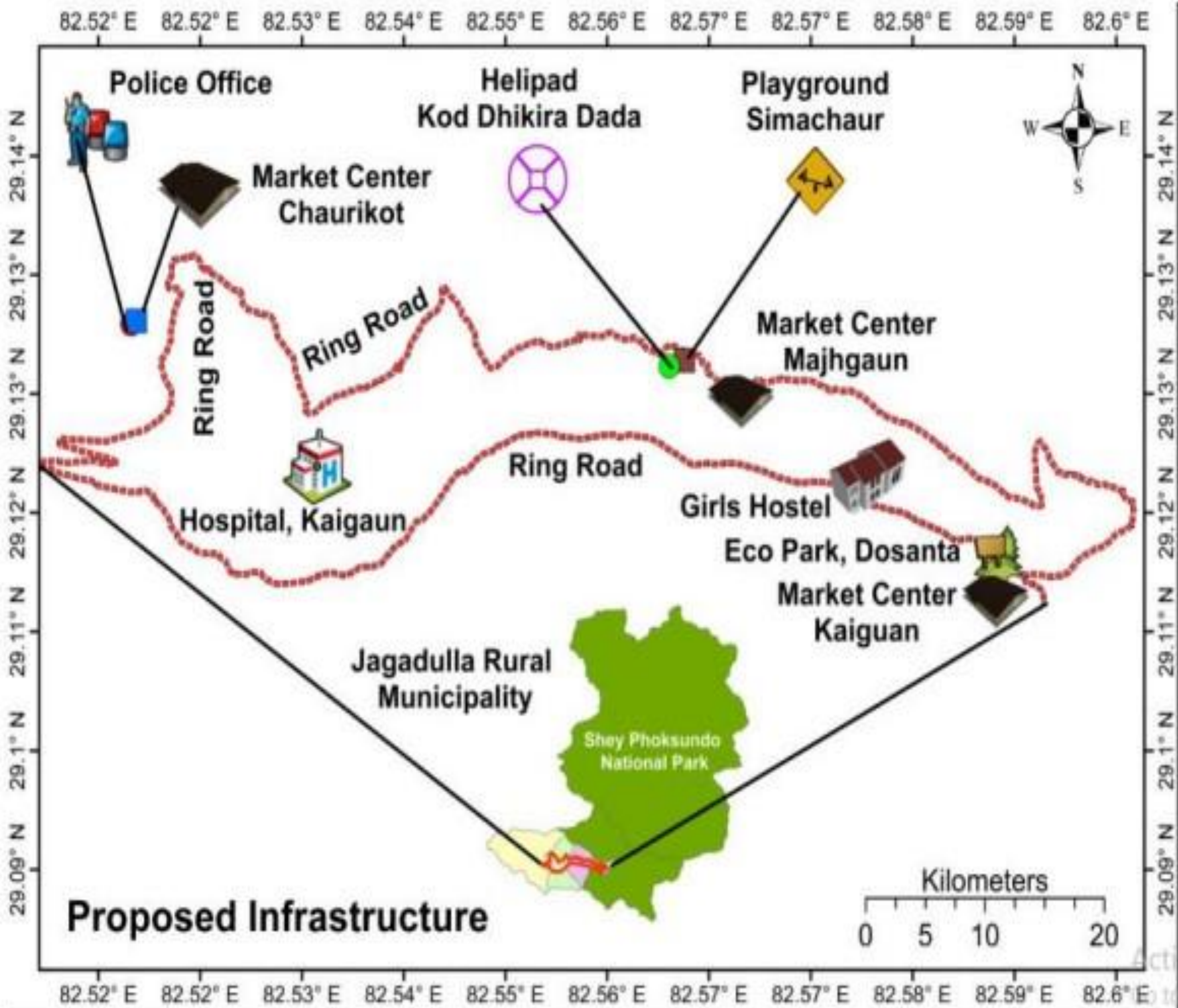

82.52° E
82.52° E
82.53° E
82.54° E
82.55° E
82.56° E
82.57° E
82.57° E
82.58° E
82.59° E
82.6° E
29.14° N
29.13° N
29.13° N
29.12° N
29.11° N
29.1° N
29.09° N
Police Office
Market Center
Chaurikot
Helipad
Kod Dhikira Dada
Playground
Simachaur
N
W
E
S
Ring Road
Ring Road
Market Center
Majhgaun
Ring Road
Hospital, Kaigaun
Girls Hostel
Eco Park, Dosanta
Market Center
Kaiguan
Jagadulla Rural
Municipality
Shey Phoksundo
National Park
Kilometers
0
5
10
20
Proposed Infrastructure

अनुसुची ५ : फोटाहरु

समुहगत छलफल वडा नं ४ छाँचु

समुहगत छलफल वडा नं १ हुरिकोट

योजना सम्बन्धमा प्रस्तुती

आवधिक योजना तयारीका लागी
योजना तर्जुमा गोष्ठी

मिति २०८० मंसिर २२ गते

आयोजक
जगदुल्ला गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
माझगाउँ, डोल्पा

परामर्शदाता संस्था
स्पाइरल ग्रीड प्रा लि
काठमाण्डौ

आवधिक योजना तयारीका लागी
अभिमुखीकरण गोष्ठी

मिति २०८० असोज १७ गते

आयोजक
जगदुल्ला गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
माझगाउँ, डोल्पा

परामर्शदाता संस्था
स्पाइरल ग्रीड प्रा लि
काठमाण्डौ